

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

VICTOR SANCHEZ

YENİ BİNYILIN TOLTEKLERİ

ÇEVİREN: SAYAT ARSLANLIOĞLU

AYNA

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

YENİ BİNYILIN TOLTEKLERİ

Victor Sanchez

Çeviren: Sayat Arslanlıoğlu

Birinci Basım: Ocak 2011, İstanbul

İÇİNDEKİLER

Teşekkür	9
Giriş	11
BİRİNCİ BÖLÜM: TOLTEK GELENEĞİ	
1 TÂRİHTE TOLTEKLER	19
2 TOLTEKAYOTL	23
İKİNCİ BÖLÜM: HÂLÂ BURADALAR	
3 TOLTEKLERİ ARAMAK	33
4 GÖREV	45
5 HAYÂTTA KALMIŞ TOLTEK GELENEKLERİ	53
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:	
TOLTEKLERİN DÜNYÂSINDAKİ DENEYİMLER	
6 ANTİ-ANTROPOLOJİ ÇALIŞIYOR	67
7 LA' UNARRE'DEKİ TUTULUŞ	73
8 KUTSAL DAĞDAKİ KEHÂNET	91
9 HUMUN' KULLUABY'YE HAC	117
SONSÖZ: LA' UNARRE'DEKİ GÜÇ KAPISI	175
Yazar Hakkında	179

TEŞEKKÜR

Bu eserin gerçekleştirilişine bu dünyadaki mevcûdiyetleriyle çok önemli katkıda bulunan aşağıdaki varlıklara teşekkürlerimi sunmak isterim:

Bu zor zamânlarda geleneklerini canlı tutmak şeklindeki devâsâ gölge yalınlık ve mutluluk ile yerine getirdikleri için Teokarilerime, Santa Maria'nın jikarerolara,

Çılgınlığı gerçekleştirmekte bana sağladıkları destek ve itici güç için Tereza ve Maria del Mar'a.

Paylaştığımız mücâdelelerdeki dostlukları ve cesâretlerinden dolayı Tereza'nın nolo'ya, René'ye ve Armando'ya.

Babam Güneş'e.

Annem Toprak'a.

Kardeşim Geyik'e.

Büyükbabam Ateş'e.

Rûh'a.

GİRİŞ

Bu satırları gelip geçici bir heves ile yazmıyorum; kendimi, bağlı olduğum Gelenek'i yaymak için seçilmiş biri olarak tanıtmak amacıyla da değilim. Bu satırları, Tolteklerden gelen yerli halklar arasındayken bana Rûh tarafından doğrudan verilen görev ve sorumluluğun bir parçası olarak yazıyorum. Söz konusu Gelenek'in işlemleri ve uygulamaları ile ilgili hiçbir şey anlatmayacağım; aslında sır olarak kendime saklamağı tercih edeceğim şeylerden bahsedeceğim. Ama bu görev, kişisel bir mesele değildir. Orta Amerika yerli dünyâsının en derin ve en güçlü rûhsal geleneklerinden birine şahit ve katılımcı olmuş biri olarak sorumluluğumu üstlenmek zorundayım. Bu geleneklerin günümüze kadar gelmiş koruyucuları, yeni binyılın şafağında yaşamakta olduğumuz krizde modern toplumların ihtiyâcı olan âcil değışikliğin yanıtlarını sunmaktadırlar.

Aşağıdaki metinde de görebileceğiniz gibi, ben herhangi bir niteliğimden dolayı, dünyâ dışı güçler taşıyan bir yerli usta tarafından “seçildim”. Aksine, onların farklı gerçekliklerine “sızdım” ve anlayışımın ötesindeki ama bir şekilde onların cömertlikleri ve benim ısrarcı çabalarıma bağlı etmenler sâyesinde, gelenekleri ile bağlantıya geçtim.

Bu kitâbın ana iddiâsı şudur: Toltek Geleneğı, yalnızca hikâyelerde ve efsânelerde rastlayabileceğimiz ölü bir gelenek değildir. Canlı bir gelenektir ve Meksika'daki yerliler arasında canlı uygulayıcıları vardır. Gelenegin hayâtta kalışı, fanatizmi, fanteziyi ve ideolojiyi bir yana bırakıp, kadim Tolteklerle ve onların günümüze ulaşan torunlarına has bir mücadeleye atılmış olan arayış içindeki samîmî insânların varlığıyla aynı zamanda denk gelmektedir. Bu gelenek yalnızca yeni bir binyılın şafağına kadar gelebilmekle kalmayıp, kendisini yeşeren bir tohuma, etnik olmaktan çok rûhsal bir açıdan Tolteklığın yeniden doğuşuna işâret eden bir tohuma dönüştürmektedir.

Önceki kitabım *Don Carlos'un Öğretileri*'nde açıklamış olduğum gibi, orada sunulanlar, on beş yılı aşkın bir süredir yerli halk ile ve gelişim grupları ile yürüttüğüm çalışmaların yalnızca bir kısmıydı. Geriye, gerçekleştirilen çalışmaların diğer alanlarını belgeleyen kısımların yayınlanışı kalmıştı.

Elinizdeki kitap, bu ikinci kısım'a karşılık düşmekte ve yerli dünyâsındaki somut deneyimleri anlatmaktadır. Yakın gelecekte, bu üçlünün üçüncü ögesini de sunacağım ve orada, oluşturduğum gelişim gruplarındaki çalışma yöntemi, doğası ve kaynağı üzerinde duracağım.

Evet, yerli halklardan bahsediyorum. Ama antropologların anlattığı ve yorumladığı şekli ile insânlığın geri kalmış bir ifâdesine dönüşen, eninde sonunda müzelerde, etnoloji ve târih kitâplarında kalacak bir folklorâ sâhip olan ve oradan bize "büyük târihsel geçmişimizin" kültürel zenginliğini anlatmağa devâm edecek olanlardan değil.

Benim bahsettiğim Kızılderililerin, dağlardaki kardeşlerimin, bize şamanizm kurslarında öğretilenler ile hiçbir ilgisi olmadığı gibi, bizi öğrencileri olarak kabûl etmek gibi bir niyetleri de yoktur. Onlar, bizim kavramlardan ve betondan oluşan sunî dünyâmızdan oldukça uzakta, kendi hâllerinde yaşarlar. Ancak bugün, onların uzman oldukları alan hakkında az da olsa bilgi sâhibi olmak bizim için hayâtî önem taşımaktadır: Rûh ile buluşmak ve Güneş ile, Toprak ile, Ateş ile yakın, uyumlu bir ilişki içinde olmak.

Bahsettiğim Kızılderililer çok az konuşurlar ve konuştuklarında da, bir profesör veya Budist bir usta gibi değillerdir. Ne duvarlarda yürürler ne de kanyonları uçarak aşarlar. Ama filmlerdeki ve kitâplardaki Kızılderili bilgeleri yanında müthiş bir avantajları vardır: Etten ve kemiktendirler. Vardır ve yeterince gayret sarfeden herkes onları görebilir.

Bu yerli halklar kendi verimli Geleneklerinin taşıyıcılarıdır; bu Gelenek, bir inanç ve boş dinsel uygulamalar bütünü değildir; kişiyi, modern Batı toplumunun normalde imkân tanıdığından çok daha geniş bir algı yelpazesini deneyimlemeğe götüren belirli bir işlemler kümesidir.

Bu kitâpta, kadîm Toltekliliğin hayâtta kalabilmiş yerli temsilcilerinin

Rûh'u nasıl aradıklarını, onun ile nasıl buluştuklarını ve Doğa'nın temel güçleri ile nasıl ilişki kurduklarını anlatmaktayım. Onlar bunu hiçbir kitâp, fikir, inanç, açıklayış, yorum veya aracı olmadan yaparlar. Burada mesele bütünüyle birey ve "orada olanlar" arasındadır. Kimse size bir vatte bulunmaz veya size bir şey satmaz. Kimse size ne ile karşılaşacağınızı söylemez.

Tüm bir hayât boyunca süren zorlu bir yoldan bahsediyorum. Evet, zor bir yol ama gerçek, derin ve el ile dokunulabilir. Toltek yolu budur. Târih yok, inanç yok. Yalnızca bizzât yapmak ve görmek var. Aracı yok.

Kitap üç kısım'a ayrılmış dokuz bölümden ve sonsözden oluşmaktadır. İlk kısım, Tolteklerin târihsel varlığının genel bir tanımıdır; ikinci kısım, kadîm Tolteklerin torunları olan Kızılderililer ile nasıl tanıştığımı ve onların rûhsal geleneklerinin ana hatlarını anlatmaktadır; kitâbın üçüncü ve en önemli kısmı, bu olağanüstü insânlar ile yaşadığım ve öğrendiğim esnâdaki deneyimlerimin, onlar ile ilk temasımdan, tüm rûhumla Tolteklik uygulayışlarına katılışıma kadar olan bir anlatımıdır.

Açıkça ifâde etmek gerekir ki, birlikte yaşayıp öğrendiğim Kızılderililerden bahsederken "Toltekler" sözcüğünü, on altıncı yüzyılda Meksika'nın yerli halkları arasındaki anlamıyla kullanıyorum. Toltek, Bilgi İnsânı demektir, en derin sanatlarda ve öğrenimde usta olan kişi anlamındadır. Bahsettiğim Kızılderililer ise, kendilerine Toltekler değil, Wirarikalar derler.

Onları "Kadîm Tolteklerden Günümüze Kadar Gelmiş Olanlar" olarak adlandırışımın bir diğer sebebi de, Toltekler ile Wirarikalar arasında, Tula'nın dağılışından sonra, Aztlan olarak bilinen bölgedeki yaklaşıştan itibâren, onların târihsel Tolteklerin rûhsal kültürünün doğrudan mirâsçıları oluşlarıdır.

Yeni Binyılın Toltekleri, kendilerini yok etmeğe çalışan beş yüz yıllık vahşî baskıya karşı koyabilmiş olan sıradağlardaki o yerli halklardır. Geleneklerinden gelen kuvvet ile, yeterli kaynaklara ulaşp, evreni ayakta tutan enerjiyi arayp bulmak şeklindeki yollarından hiç sapmadan üçüncü binyıla kadar gelebilmiş olanlardır.

Ama Yeni Binyılın Toltekleri yalnızca kadim Tolteklikten günümüze gelenleri kast etmemektedir. Onlar aynı zamanda, tüm gürültüsü ve kafa karışıklığı ile modern toplumların içinde olup, bizden çalınmış olan büyümlü mîrâsımızı yeniden bulmağa giden yolları açan insânlardır; o yollar bizi, Rûh ile ilişkimizi anlamağa ve yeniden canlandırmağa götürür. Bu yeni insânlar—aynı Tula'daki büyükbabalarımız gibi—karanlığı ve gizemi aydınlatmak için kendilerini Güneş ile birleştirerek, Yeni Tolteklığın tohumlarını oluşturlar.

Her ne kadar bu bilgi, anlamlı alternatifler arayan insânlarda samîmî bir ilgi uyandırır da, yerli bölgelerini rûhsal arayış içindeki insânların istilâsından (ve her türlü diğer istilâdan) korumak da çok önemlidir. Tolteklerden gelen yerli halkların, coğrafi yalıtılmışlığı kullanarak, maddî ve rûhsal kültürlerini tehdit eden beyazların ve mestizoların varlığından korunup hayatta kalmağı başarabildikleri bu sığındıkları bölgeleri korumak, yaşamsal bir önem taşır. Bu sebeple, birlikte çalıştığım toplulukların ve hikâyede yer alan kişilerin isimlerini değiştirdim. Gerçek şu ki, olguları saklamak ve maskelemek, sevdiğim şeyler değildir. Ama yerli halkların kendileri benden, insânların merâkını uyandırmaktan mümkün olduğunca kaçınayım istediler, çünkü bu, büyük zorluklarla yalıtıldıkları o bölgelere, istenmeyen bir mestizo ve beyaz akını yaratacaktı.

Yine de şunu vurgulamak isterim ki, bahsettiğim yerli insânlar şu ânda yaşamakta ve uygulamalarını sürdürmektedirler. Olguları ben uydurmadım veyâ onları kurgular ile doldurmadım; ne yazık ki “yerli bilgisi” ile ilgili birçok onaylanmamış anlatıda durum öyledir ve somut deneyimlerin sunulduğundan çok, “Kızılderili bilge” hakkındaki Batılı fanteziler ile beslenmiştir.

Her birimizin içinde saklı bulunan ve bekleyen Toltek ile karşılaşmak için kendi yollarımızı geliştirmeği öneriyorum. Toltek Yolu'nun temel öğeleri—ki onları yerli toplulukları istilâ etmeden de öğrenebiliriz—*Amaç Dolu Yaşam Sanatı*¹ adlı eserde sunulmaktadır. Orada, kurslar, saha çalışmaları ve atölyelerde geliştirmiş olduğum çalışma şeklini ve yöntemlerini ayrıntısıyla anlatmaktayım; bunların tümü, yerli bilgisi ve doğa ile alışılmışın dışındaki etkileşimler sonucu ortaya çıkan bir İnsânî Gelişim önerisidir.

1 Hazırlık aşamâsında.

Yaşayan Tolteklerden öğrendiklerim, onların bilgilerinin ancak küçük bir kısmıdır. Ama onların doğa ile her günkü bütünleşişlerini deneyimlemek ve alışılmamış algı olasılıkları ile yaptıkları yolculukları paylaşmak, bence insân olarak hepimizi ilgilendiren temel bir ders ile yüzleşişimi sağladı: Biz ışıktan varlıklarız. Egomuzun ve fikirlerimizin kendimiz hakkında söylediklerine önem vermediğimizde, doğamız hakkındaki temel hakikat, büyükbabalarımızın kadim Tula'da ifâde ettiği ile uyum içindedir:

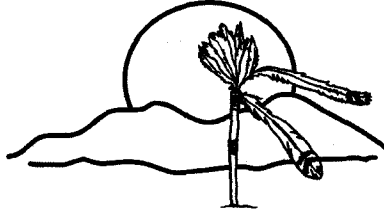
Biz Güneş'in çocuklarıyız!

Doğamız parlamaktır!

Victor Sanchez

Valle de Anahuac, Eylül 1995

BİRİNCİ BÖLÜM

TOLTEK GELENEĞİ

BİR

TÂRİHTE TOLTEKLER

İspanyollardan önceki geçmişimiz ile ilgili her konuda olduğu gibi Toltekler hakkındaki târihsel bilgi de kıt ve çelişkilidir. Bunun tek sebebi yazılı belgelerin eksikliği veyâ arkeolojik bulguların yetersizliği değildir. Günümüz düşünce ve evren görüşündeki kavramlar ile karşılaştırıldığında çok farklı bir dünyâ algısına sâhip olan medeniyetleri anlamağa çalışmakta büyük zorluklar vardır.

Toltekler nasıl yaşarlardı? Ne ile ilgilenirlerdi? Nasıl bir dünyâ algıları var idi? Toltekler tam şu ânda gözümüzün önünde yaşıyor olsalardı bile, bu soruların yanıtları aynı derecede zor olurdu. Yaşamakta olan yerli halkların davranışlarını doğrudan gözlemlemek de bu tür sorulara önemli yanıtlar getirmemektedir. Yıllarca süren saha gözlemleri ve Sahagún'un¹ raporlarına, modern antropolojik çalışmâlara rağmen yerlilerin evreni, dînsel veyâ bilimsel araştırmacılar karşısında kapalı kalmağa devâm etmektedir. Bunun sebebi, bizim normal olarak algıladığımızdan başka bir evrenin veyâ gerçekliğin olmadığı şeklindeki Avrupa merkezli ve dünyânın geriye kalanı tarafından da paylaşılan zandır. Dolayısıyla yerli olmayan gözler ve düşünce tarafından algılanan yerli dünyâsı, geçmişte veyâ şimdi içinde yaşayanların algısında var olan yerli dünyâsının dâimâ çarpıtılmış bir hâlidir.

Tüm târihsel ve etnolojik çalışmâlar, genelde tüm beşerî bilimler, algıladığımız şekliyle dünyânın, doğduğumuz ânda bize verilen ve kendimizi sosyal dünyâya dâhil ettiğimizde oluşturmağı öğrendiğimiz bir tanım olduğu şeklindeki donjuanist önerişle başlayarak gözden geçirilmek ve yeniden kurulmak durumundadır. Yerli bir mazatekoyu ve şehirli bir adamı

¹ Bkz. Historia General de las Cosas de la Nueva España, Fray Bernardino Sahagun, Editorial Porrúa, Mexico, 1984.

aynı odaya veyâ bir dağda aynı yere koyduğumuzda, kendilerini ayrı gerçekliklerde bulacak ve farklı dünyâlar göreceklerdir. Duvardaki bir istatistik tablosunda yerli adam sâdece anlamsız bir takım çizgiler görürken, şehirli adam işindeki üretimin düşüşü karşısında endişelenecektir. Ormanda yerli adam, ağaçları dinler ve onlardan öğrenirken, iş adamı sâdece ticârî amaçlar ile kullanılabilecek hammaddeyi görebilecektir. Doğal olarak yerli adam ağaç kardeşlerinden veyâ dağın rûhlarından aldığı derslerden bahsedecek olsa, şehirli adam “Ah şu küçük bâtil inançlı Kızılderililer! Ah şu zavallı şeyler!” diye düşünecek, aslında bizzât kendisinin tek bir dünyâ görüşüne hapsolup kalmış olduğunu bir ân bile düşünmeyecektir. Dünyâları ayrı tutan paralel çizgileri sâdece Bilgi İnsânı aşabilir. Algılanacak ve deneyimlenecek daha sayısız dünyâ olduğunu keşfedebilir. İleride bu konuyu daha derinden ele alacağım.

Yerli gerçekliğinin kavranılışı son derece zordur, geçmişe gidildikçe de bu zorluk artar. İspanyollar geldiğinde, Aztekler ile ilgili yazılmış birçok belge ve etnografik eser oluşuna rağmen, Aztekler hâlâ bir muammâdır. Bu konuda aralarında mücadele edip duran birçok farklı târihsel görüş vardır. Târihin çok daha eski dönemlerine âit kadim Toltekler ise dev bir gizemdir ve onlar ile ilgili elimizde yalnızca efsâneler vardır. Azteklerin anlattığı efsâneler... Etnotârihçilerin anlattığı efsâneler... Meksika'daki birçok yerli toplulukta bulunan hikâye anlatıcılarının anlattığı efsâneler... Marakamelerin anlattığı efsâneler... Bilgi İnsânlarının anlattığı efsâneler... Zamânımızda yaşayan, hayâtta kalmış Tolteklerin anlattığı efsâneler...

Diğer yandan, efsânelerden ve hikâyelerden daha da önemlisi, canlı tanıklıktır: Bugünün Toltekleri, bu kitâbın ana konularından biridir.

Eldeki azıcık bilgiden ve çağdaş, Batılı evren görüşümüzden hareket ile yerli evrenini anlamak isteyişin neredeyse aşılamaz bir zorluk olduğunun farkındayım. Yine de, efsânelerde ve yerli hikâyelerinde olduğu kadar, konuyla ilgili akademik araştırmalarda da son derece belirgin olan Toltek dünyâsının bazı özelliklerini ele alacağım.

Her ne kadar resmî târih, Toltekleri dokuzuncu yüzyıl ile on ikinci yüzyıl arasındaki bir dönem'e yerleştiriyor ise de, Tolteklğin kaynakları, târihin karanlığında kaybolmuştur. En eski izlerine Olmekler—Teotihuakalar—

Toltekler çizgisinde ve Tula'nın dağılışından sonra da kendini Wırrarikalar, Aztekler ve Mayalar şeklinde farklı kürelere bölmüş hâlde bulunabilir.

QUETZALKOATL

Toltek dünyâsmda öne çıkan figür, hiç şüphesiz Huemak olarak da adlandırılan tüylü yılan Quetzalkoatl'dır. Eski metinlerdeki ve arkeolojik bulgulardaki Quetzalkoatl resimleri sâyesinde, birçok Kolomb öncesi halkın Toltek karakterini bilmek mümkün olmaktadır. Quetzalkoatl, "Atlantisliler" denilenlerin de bulunabileceği Hidalgo eyâletindeki Tula piramitlerinde gözlemlenebilir. Birçok farklı yerli gruptan gelen bilge insânların buluştukları bir yer olan Xochicalco, Morelos'ta yine onu görürüz. (Bu insânlar, özellikle Toltek Bilgisini ve bilhassa insân-evren ilişkisinin çeşitli yönlerini derinleştirmek için gelirler.) Yucatan'daki Chichenitza'da aynı tüylü yılan, her 21 Mart'ta muhteşem bir gölge efekti ile ana piramitten aşağı inerek baharın başlangıcını müjdelere. Bu da bize, Maya-Tolteklerin evren bilgisinin derinliği ve doğruluğu hakkında küçük bir örnek sunar. Aynı şey Xochicalco'da da olur; bir tören mağarası tam 21 Haziran gündönümünde, yazın başlangıcını belirtmek için dışa açılan küçük bir delikten gelen gün ışığı ile aydınlanır. Günümüze kadar Meksika'da bayrağında süregelmiş olan Meshico Tenochtitlan ambleminde de yine kuş-yılan birleşimini görürüz. Bu örnekler bizim bölgemizi ve Orta Amerika'yı da içine alacak şekilde çoğaltılabilir.

Quetzalkoatl târihsel olaylar ile olduğu kadar felsefi ve rûhsal simgeler ile de ilgili birçok şeyi temsil eder. O, Toltekleri en üst teknik ve rûhsal gelişim seviyesine taşımış olan kültürel kahraman ve uygarlaştırıcı olarak bilinir. Her ne kadar her şey insân bir Quetzalkoatl'ın yaşamış olduğuna ve Tula'yı yönettiğine işâret etse de, daha önce düşük seviyede bulunanın yüceltilişini temsil eden tüylü yılan simgesi, târihsel kişiliğin ötesine geçmiştir. O kişiye Quetzalkoatl adının verilışı tam da bu sebepten yâni, kendi benliğinde rûhsal yücelişi başarmış oluşundandır. Kolomb öncesindeki en yüksek kültürlerde, dîn ile bilimin birbirinden ayrı olmadığını hatırlamak gerekir; bu ikisi bütünsel bir bilgide birleşmiş ve bireyin kendi dünyâsıyla uygun bir ilişki kuruşunu sağlamıştır. Dolayısıyla Quetzalkoatl bilgisinin hem teknik-bilimsel bilgide hem de rûhsal yaşamdaki farkındalığın gelişimi noktasmda ifâde buluşu garip değildir.

TOLTEKLER DAĞILIYOR

Quetzalkoatl'ın gizemli gidişi veyâ kayboluşu, Toltek ihtişamının sonuyla ilişkilendirilir ve de bu konuyla ilgili birçok hikâye ve efsâne vardır. Her nasıl olmuş ise, on ikinci yüzyılın sonlarına doğru Tula terk edilmiş, Toltekler dağılmıştır. Mezoamerika'nın farklı bölgelerine yayılmışlardır ve bu bölgeler Toltek Bilgelerinin gelişile az veyâ çok zenginleşmiştir. Bu dönemden itibâren Mayalar, Toltek etkisi sâyesinde daha önce erişilme-miş seviyelere ulaşmışlardır.

Eski Tula'dan gelen bâzı gruplar, Nayarit ve Sinaloa civârına yerleşmişlerdir. Beş yüz yıl önce İspanyol işgali onları yüksek dağlara çekilmeğe zorlamıştır ve bugüne kadar da oralarda kalmışlardır. Tam da o bölgedeki meşhûr Aztlân, temelde bir Toltek nüfûsundan oluşmuştur. Oradan on iki kabile yola çıkmış ve rüyâlar âleminden gelen bir mesajı izleyerek iki yüz yıllık bir hac yolculuğu yaptıktan sonra Meshico Tenochtitlan'ı kurmuş ve bu şekilde Aztekler² olarak bilinen Meshica halkının atalarını oluşturmuştur.

Bkz. Historia del Nombre y Fundacion de la Ciudad de Mexico, Guiterre Tibón, Mexico, 1975.

İKİ

TOLTEKAYOTL

Toltekler, kelimenin klâsik anlamındaki bir savaşçı halk değildi. Yâni, kendilerini fetih ve benzeri savaşımlara adanmamışlardı. Toltekler, en fazla sanata ve bilgiye değer veren bir halktı. “Çiçek ve şarkı”¹ kültürü en yüce ifâdesini Tolteklerde bulmuştur. Onlar rûhun savaşçılarıydı. Meshicalar² sanat ve bilme “Toltekayotl” (Tolteklik) demiş, bilen bir insâna da “Toltek”³, bilge adını vermişlerdir.

Toltekler, savaş türünden eylemlere yönelmedikleri için, ilgilerini Bilgi’ye ve Rûh’a adanmışlardır. Toplumun sâde olduğu kadar önde gelen üyelerinin de günlük yaşamı, temelden dîne adanmıştır ve Rûh’a giden Yol olarak özgün karakterini korumuştur.

Bu noktada şunu belirtmek yerinde olacaktır: Geçmişte ve bugün hâlâ yaşamakta olan Toltekler için din, bizim modern dinlerimiz gibi önceden belirlenmiş bir davranışlar ve dogmalar standardı veyâ insânın kendine biçtiği değeri tanrısal âlemlere iz düşürüp küçük, egemen bir grubun kitleleri yönlendirmeğe çalıştığı bir düzen değildi. Daha önce de dendiği gibi, onlar için din, amacı insânları Rûh ile temas hâlinde tutmağa çalışan bir dizi şekil ve uygulayıştı.

Batılı olmayan dinleri kendi bakış açımızdan ve kendi modern din anlayışımız ile gözlemlemeğe ve kavramağa çalışıyoruz ve başarısız oluyoruz. Örneğin İspanyol öncesi dinleri yorumlarken, dîne âit kendi kavramla-

¹ Bkz. La Filosofía Nahuatl, Miguel León Portilla, UNAM, Mexico, 1990.

² Aztekler.

³ Bkz. Toltecayotl, Miguel León Portilla, F.C.E., Mexico, 1989.

rımızın evrensel olduğuna inanmak hatâsına düşüyoruz. Dolayısıyla bir Wirrarika'yı Güneş hakkında saygı ile konuşurken veyâ Toprak'ın enerjisi ile bağlantı kurmak için bir âyîn yaparken gözlemlediğimizde, Wirrarikaların Toprak'ı ve Güneş'i tanrıları olarak kabûl ettiklerini düşünüyoruz. Bu simgeler ve soyutun tasvir edilişleri karşısında biz genellikle sâdece onların "birçok tanrıya inandıklarını" söyleriz.

Dinlerin çoğunluğu, Rûh'un tasvirlerini giderek daha karmâşık bir hâle getirmiş ve sonunda bu tasvirleri gerçek olarak kabûl etmiş ve Tanrı anlayışını oluşturmuştur. Bu sürece ego ve insânın kendine verdiği önem aktif bir şekilde katılmış ve Tanrı'yı, ârzûları olan, öfke duyan, tanınmak ve övülmek vs. ihtiyâcında olan insân egosu benzeri bir imgeye sarmıştır. Bu noktada dîn, "Tanrı" hakkında ortaya atılmış tüm bu hikâyelere "inanmak"ı ve bu hikâyelerden çıkan davranış kurallarına uygun hareket etmeği gerektirir ki bu kurallar, "tesadüfen", iktidâr sâhibi grupların özel çıkarlarına uygun oluvermişlerdir.

Ne eski Tolteklerde, ne de hayâtta kalabilmiş bâzı etnik Tolteklik gruplarında durum böyledir; onlar özgün dînlerini neredeyse hiç dokunmadan sürdürmüştür ve dolayısıyla onların dîni, Rûh'a giden gerçek bir yol olmağı sürdürmektedir.

Toltek rûhsallığının kendi dînlerindeki bir başka yönü de pragmatizmdir. Dağlardaki Wirrarikaların en güçlü ve saygın marakamelerinden biri olan don Pedro de Haro ile San Sebastian'da kaldığım zamânlarda yaptığım şu sohbette bu noktayı gözlemleyebiliriz:

"Hayır, evlât, siz, biz Kızılderililerin ahmak olduğumuzu düşünüyorsunuz, değil mi? Çünkü biz birçok tanrıya ve daha kim bilir nelere inanırız. Ama bizim dînimiz, tevarilerinkinden (mestizolar yâni beyâzlar) farklı olarak, bir inanmak meselesi değil, görmek meselesidir. Bak, geçenlerde bir gringoya, şu hepimizin kendi sürüsü olduğuna inanan ve kendine pastor⁴ diyenlerden birine ne söylediğimi sana anlatayım. Dik kafalıydı ve büyük bir sırrı ifşâ ediyormuş gibi Mesih'ten ve İncil'den bahsediyordu ki, ona şöyle dedim:

'Dur biraz, dur biraz. Mesih'in bunları yapıp yapmadığını nereden biliyorsun? Onu şahsen tanıyor muydun?'

⁴ Vâiz.

‘Şey, şahsen değil.’

‘Peki, onu şahsen tanıyan birini hiç tanıdın mı?’

‘Elbette hayır! O iki bin yıl önce yaşadı.’

‘İki bin yıl mı??? Şaka yapıyorsun herhalde! Onun yaşayıp yaşamadığını, tüm bunların masal olmadığını nereden biliyorsun?’

‘Onun İncil’deki sözleri var.’

‘Oh o zamân mahvolduk! Ben okuryazar bile değilim! Ve sonra siz kalkıp biz Kızılderililerin aptal olduğumuzu, çünkü Toprak’a ve Güneş’e inandığımızı söylüyorsunuz!’

Aptalca, aptalca! Ama kimse bana Tatei Urianaka (Toprak) hakkında bir şey anlatmıyor, ben onu her gün zâten görüyorum. Ve her gün Toprak Ana’nın meyvelerini, mısırı, suyu ve fasulyeleri topluyorum. Ona dokunabilir, onun üzerinde yürüyebilir ve yaşayabilirim. Ve de Tau (Güneş). Her gün onun sıcaklığını ve *nierikasını* (ışık, bilgi, görü, öğreti) alıyorum. Hiçbir şey yapmak durumunda değilim. Yukarı bakarım ve o oradadır.

Ayrıca, Mesih ne üretmiştir? Bildiğim kadarıyla hiçbir şey. Toprak ise, yalnızca ona bir bak. Devâmlı üretim hâlinde. Toprak Ana bizi besler. Böylece biz yaşarız. Öyleyse? Ahmak olan kim?’

“Neyse, ondan kurtulduk ve bu yüzden onun gibiler bir daha aslâ buralara gelemedi; ne onlar ne de diğerleri⁵.”

RÛH

Yüce Rûh’un sezgisi insânın doğasmda mevcûttur. Eksik ya da yalnız oluş duygusu, tüm târihimiz boyunca bize eşlik etmiştir. Tanrıları yaratışımız, yalnızca korku veyâ zayıflığımızın bir sonucu değildir. Gerçek şu ki, var olan her şeyin ardında veyâ altında, onlara canlılık veren ve onları hareketlendiren nihâî bir enerji vardır. Eski Çin’de ona Tao ismi verilir, modern fizikçiler ona sâdece enerji derler, Mayalar Hunab-ku,

5 “Diğerleri”, Katolik papazlar anlamındadır.

Wírrarikalar Tatewari veyâ İusi, kadîm Toltekler Ometeotl ya da Kartal ve de yeni Tolteklik'in savaşıları bu her şeye hayât veren kuvvete Gizem, Nagual, Niyet veyâ sâdece Rûh derler. Bununla birlikte, isimlerin pek önemi yoktur. Çünkü önemli olan eylemlerimiz aracılığıyla o enerji ile bağımızı sürdürebilmektir.

Bilgiye giden bir kişinin amacı—Toltek bakış açısına göre—Rûh ile buluşmak, onun ile bir olmak ve onun doğal akışını günlük eylemlerinde ifâde etmektir. Rûh'a uyumlu davranır ve akarsak, eylemlerimiz aşılmaz engeller ile karşılaşmaz; verimli, uyumlu ve güçlü olduğu kadar, bize huzûr ve mutluluk verir. Dolayısıyla tüm zorluklarımız, birey veyâ toplum olarak Rûh ile bağımızı yitirdiğimiz ve dolayısıyla enerjinin doğal akışıyla çelişkili davrandığımız zamân başlar.

DOĞA: RÛH'UN GÖRÜNÜR YÜZÜ

Var olan dünyânın her bir parçası, Rûh'un görünür yüzünden başka bir şey değildir. Fakat insânlar, kendilerine önem verişleri ile körleşerek Rûh ile ilişkilerinin farkındalığını yitirmişlerdir ve dolayısıyla kendilerini her şeyden ayrı hisseder, hattâ her şeyin üzerinde olmak ârzûsunu taşırlar. Diğer yandan doğa, aklın büyüünün bir kurbânı değildir ve dolayısıyla Rûh'un akışını doğal bir şekilde ifâde eder. Bu yüzden birçok Bilgi İnsânı'nın öğretmeni bir koyak, bir dağ ya da bir ağaç olmuştur; bâzıları da bir kurdun ya da bir geyiğin çırağı olmuştur.

Toltek bilgisi, Rûh'suz şekilciliğe kaymamış olduğundan, insânların doğa ile ilişkisine ve gözlem'e dayanır. Bizi yaradılışın kralı konumuna yerleştirmez, doğadaki en yüksek ve en gelişmiş öge olarak görmez, hattâ tam tersi geçerlidir; kendi düşüncelerimizin tutsağı olmak eğilimimizin tehlikesini fark ederek, doğadan öğrenmek ve bu şekilde kendimizi yeniden bütünlemek, doğadaki asıl yerimize sâhip olmak ihtiyâcımızı idrâk eder. Batı kültüründeki bizlere göre Tanrı sakallı (doğal olarak erkek) ve genellikle hiddetli iken, Wírrarikalar dünyâyı yöneten enerjiyi mavi bir ge-yikle temsil ederler; burada bile, bizim dinî kavramlarımız ile Tolteklik dünyâsındakiler arasındaki fark açıktır.

Bugünün modern insânları, insânı evrenin merkezine yerleştiren zorlayıcı anlayışımıza bağlı kalarak, "doğaya tapınmak"ı, insân şeklinde ve

özelliklerindeki bir tanıya ibâdet edilen modern kavramdan daha önce var olmuş ilkel bir din şekli olarak görürler. Ancak bu, Batı kültürünün sergilediği kibirin farklı bir şeklinden başka bir şey değildir. Kendimizi her şeyin merkezine yerleştirmekte ısrâr ederiz, doğayı ve ondaki her şeyi daha aşağıda görürüz; hepsi de bizim ihtiyâçlarımızı ve ârzularımızı tatmîn için özellikle oraya konmuş bir birikimdir, bir kaynaktır sâdece. Gittikçe daha çok sermâye biriktirmek ârzûmuzu tatmîn etmek için çevreye zarar vermek şeklindeki intihâr kabîlinden bu tavrımız, yukarıda bahsedilen kibirin sonuçlarından biridir. Bu, geride kalmış olan “doğaya tapınmak” meselesine bakışımızı tekrâr sorgulamağı gerektirir. Toprak’a, Güneş’e, dağlara, nehirlere ve hayvanlara saygı duymağı yeniden öğrenmek çok daha mantıklı ve hattâ âcil değıl midir?

Doğayı mahvediyor, onu kullanıp sömürüyoruz, çünkü kendimizi onun dışında görüyoruz. Onun bir parçası olduğumuzu ve onu yok ederek, kendimizi de yok ettiğimizi kabûl etmiyoruz. Doğaya son derece bağılı olan yerli halkların rûhsal tatbikatları, doğa ile ilişki kurmak ve onun kaynaklarından intihâr etmeden, sağlıklı bir şekilde faydalanabilmek için çok daha akla uygun bir yoldur.

Bu rûhsal duyarlılık, yerli halkların teknik ve bilimsel eylemlerini de beslemiş, ondan ayrı kalmamıştır ve böylece İspanyol öncesi Meksika’da büyük yerleşim merkezlerinin çevreyi bozmadan varoluşunu sağlamıştır.

TOLTEK BİLGİSİNİN YOLU

Aynı bakış açısından hareketle, bir Toltek’in bilgiye inisiyasyonu da mutlaka bir insân ilişkisini ve öğretmen ile öğrencinin varlığını gerektirmez. Çırak doğadan ve nihâi olarak Rûh’tan öğrenir. Büyücülerin, şifâcılarının veya marakamelerin varlığı, bilgiyi kendilerinden öğrenciye aktarmak için değıl, öğrenmek isteyenlere destek olarak onların Rûh ile temaslarını sağlamak ve bu şekilde onları doğru bilgiye ulaştırmaktır. Bu yüzden Toltek Bilgi İnsânları nâdiren konuşur; onların öğretim tekniğı—bizzât örnek oluşturmak dışında—kendileri için çalışanlar ve onlardan öğrenenler tarafından yürütölmek durumunda olan dev bir eylemler yumağı ve karmaşık işlemler bütünüdür. Bu tür işlemler, Sessiz Bilgi’ye kapının açılışını sağlar ki, her insânda var olan saklı bir imkândır.

Yerli inisiyasyon âyinlerinde, çırağı inisiye eden, bir yetişkin veyâ bir öğretmen değildir; öğrenciler doğa aracılığıyla kendilerini inisiye ederler. Genç adam, kendini bir savaşçıya dönüştürmek için, bilinmeyen dağlarda ve bölgelerde uzun bir yürüyüş yapmak, yaşam konusunda ders veren sihirli bir geyiği aramak durumundadır. Gündoğumundan önce yapılan âyin, bir fırtınadan önce uygulanan âyin veyâ katartik (arındırıcı) dans, çetin bir kutsal dağ tırmanışında alınan eğitim—bunlar, doğa ile ilişki kurularak alınan öğretiden birkaç örnektir.

Santa Marialı genç bir Wırrarika olan Augustin ile bir sohbetimi hatırlıyorum:

“Augustin, sen hiç Humun’ Kulluaby’ye gittin mi?”

“Henüz değil, ama belki yakında.”

“Peki, neden gitmedin?”

“Çünkü korkuyorum. Gerçekten korkunçtur! İnsân oraya zevk için değil, mecbur olduğu için gider.”

“Neden öyle dedin? Oraya ne için gidersin?”

“Görmek için! Orada Tamatzin (Tamatz Kahullumary, büyük-büyükbaba geyik kuyruğu) sana ne yapacağını söyler—kendini toprağa mı, şifâya mı, şarkıya mı adayacağını, yoksa bir marakame mi olacağını söyler. Yalnızca bunlar için bile çok mücadele etmek gerekir ve ben bu yüzden korkuyorum. Eğer her şeyi tam olarak yerine getirmezsensin, o zamân çok korkunç şeyler, şeytânlar vs. görürsün.”

“Peki, örneğin şifâcı olmak istersen, sana kim öğretir? Başka bir şifâcı mı?”

“Elbette hayır! Öncelikle orada, Humun’ Kulluaby’de bir işaret alırsın. Geyik seninle konuşursa ve ‘Sen! Dinle! Bir şifâcı olacaksın!’ derse, şifâcı olmak zorundasındır.”

“Peki, nasıl başlarsın? Sana kim öğretir?”

“Kimse. Kişi kendi kendine öğrenmek durumundadır.”

“Ama nasıl? Sana kimse öğretmezse, şifâ vermek nasıl öğrenilebilir?”

“Sana söyledim: Bak, işâreti alan kişi eve gittiğinde, kendine güveni olmadığı için başlamazsa, kısa zamân içinde kendini bir budalaya çevirir: Emri almıştır, ama eğer başlamağa hâlâ çok korkuyorsa, o zamân geyik rüyâlarına girer ve ona, ‘Ne bekliyorsun? Hemen başla!’ der. Dolayısıyla geyik onu izler ve müstakbel şifâcı bir şey yapmadığı sürece onun başını ağrıtır. Ta ki, bir gün o kişinin âilesinden biri hastalanana kadar; o zamân başka çâresi kalmaz ve o kişiyi elinden geldiği kadar otlar ile, şarkılar ile, ağzı ile hastalığı çekip çıkararak, ya da her nasıl yapabiliyorsa iyileştirmek durumundadır. İşte böyle başlar. Âilesinden bir başkası hastalandığında, onu da iyileştirir. Bunu yapabilir, çünkü Tamatzin ona Hediye’sini vermiştir. Böylece o artık bir şifâcıdır.”

“Bir kez kendi âilesindekileri iyileştirdiğinde, Wırrarikalara bir şifâcı olduğunu mu ilân eder?”

“Hayır, kimseye bir şey söylemez; fakat komşuları zamân içinde onun bir şifâcı olduğunu anlarlar ve biri hastalandığında ona gelirler; bu şekilde başarısına göre ünü de artar.”

Aynı sebepten dolayı, bu sâdece insânî bir bilgi değildir. Tolteklik savaşçılarının bilgisi kitâplardan öğrenilmiş veyâ öğretmenin ağzından çıkan sözcüklerden oluşmamıştı ve bu hâlâ böyledir. Her ne kadar çırak ile onu Bilgi yolunda destekleyen kişi arasında sözcükler var ise de, bunların rolü ikincildir ve genellikle çırak kişisel olarak Bilgi’yi deneyimledikten sonra işe yarar.

Gerçek Bilgi deneyimi için hiçbir kitâp, öğreti, öğretmen veyâ söz yoktur. Tek Yol hayâtın kendisidir, tek öğretmen Rûh ve onun görünür yüzü olan doğadır.

KENDİNE ÖĞRETMEK

Nahuatl dilinde⁶, Batı’da algılandığı şekliyle öğrenim kavramı yoktur. Biz başka birinden, özellikle de bir öğretmenden öğreniriz. O dilde ise,

6 Nahuatl Toltek’lerin, Aztek’lerin, eski ve çağdaş Meksika’daki daha birçok yerli halkın di-
liydi.

bizdeki “öğrenmek”e en yakın söz *nimomaştik* olurdu, yâni kelime anlamıyla, kendine öğretmek. İlk Wirrarika dansı “öğretmenlerim”—iki çocuk—tarafından uzun âyîn boyunca ben de bu şekilde cesâretlendirilmiştim: “Kendine öğret, kendine öğret!”

Bu yüzden, Bilgi Yolu’nun ifâde ettiği sorumluluğu gerçekten almış olan bizler, ustaların, kitâpların veyâ grupların yalnızca koşullara göre daha az veyâ daha çok değerli birer yardımcı olduğunu iyice anlarız. Onlar Bilgi’ye ve Özgürlük’e doğru savaşımızda yeri geldiğinde kullanılacaktır, ama sonuca kendi çabalarımız ve kendi irâdemiz ile, kendi enerjimiz ile kendi adımlarımızı atarak varacağız. Ve her durumda ihtiyâcımız olan elzem öğeler, hazır bir Rûh ve Yol’a başlamak için gerekli enerjidir. Bunlar var ise, dışsal yardımlar, hangi şekilde olursa olsun, kendiliğinden ortaya çıkacaktır. Diğer yandan eğer içten iknâ olmamışsak ve gerekli enerjimiz yoksa, en yüce ustalar, okunan tüm kitâplar, alınan tüm kurslar faydasız kalacaktır.

İçinde yaşadığımız çağda, büyük babalarımızın iyi bildiği “kendine öğret” düstûru özellikle önem kazanmıştır; ustaların zamânı geçmişte kalmıştır ve artık her birimizin kendi sorumluluğunu almak zorunda olduğu zamân gelmiştir. Şimdi elimizdeki tek hakikî mirâsımızı, yâni kendi biricik hayâtımızı, gerçek olup olmadıklarını bilmediğimiz ustalara veyâ rehberlere teslim etmek zamânı değildir. Dikkatle ele alırsak, eğer Rûh ile doğrudan ilişki kurabiliyorsak, araçlara neden ihtiyâç duyalım? Zamân sizin zamânınızdır ve o, şimdi ve buradadır. Onu kullanın!

İKİNCİ BÖLÜM

HÂLÂ BURADALAR

ÜÇ

TOLTEKLERİ ARAMAK

MEKSİKA KIZILDERİLİLERİNDEKİ TOLTEKLİK

“Toltek” sözcüğünü, târihteki Tolteklerin kayboluşundan çok sonra gelen İspanyollar zamânında Azteklerin kullandığı anlamda kullanıyorum. Onlar bir Bilgi İnsânı’na bu ismi verirlerdi ve “Tolteklik” de, hikâyelere, efsânelere, etnografik ve arkeolojik bulgulara göre, Tolteklerin Bilgi ile ve Rûh’a dönüş ile ilgili meselelerin ifâdesinde yerine getirdikleri ana görevleriydi. Bu açıdan bakıldığında, Tolteklerin Bilgi’ye olan ilgisini ve etnotârihsel açıdan sınıflandırılmıyor ise de o ilginin belirgin ifâde şekillerini paylaşan, târihsel Tolteklerden belirgin bir iz taşıyan gruplara Toltekler diyoruz.

Tolteklik, Kolomb öncesi çağda birçok başka yerli grupta da mevcûttu. Hemen tüm Orta Amerika halklarında ve Güney Amerika kültürlerinde Toltek etkisini bulabiliriz.

Her ne kadar fetihler ve sonra da yerli bölgelerinin sömürgeleştirilişi halkları tümünden târihten silmiş ise de, bâzıları hayâtta kalmağı başarmıştır ve onlar ile birlikte Tolteklik de yaşamıştır. Yirminci yüzyılın sonuna gelindiğinde, hayâtta kalmış grupların kendi etnik yapılarını koruyuş dereceleri, coğrafi yerleşim, nüfûs yoğunluğu ve içsel bağıklık gibi birçok etkene bağılı olarak büyük farklılıklar göstermektedir.

İrksal açıdan görece saf kalmış, ama dilini ve özgün kültürünü kaybetmiş gruplar vardır. Ayrıca, her türlü baskıya karşı ayakta kalabilmiş, kültür-

lerini, dinlerini ve yaşam tarzlarını olduğu gibi korumuş gruplar da vardır. Toltek Bilgisi'nin izleri, bu son saydıklarımızda tâzeliğini korumaktadır.

Bu kolay bir başarı değildir. Kızılderililer beş yüz yıl boyunca Meksika toplumunun en alt basamağını oluşturmuşlardır. Önce İspanyol askerler ve onların ateşli silâhları vardı. Sonra kilise ve sömürge yönetimi geldi. Daha sonra da ulusal yekpâreci projeler gelmiş, Kızılderili ulusların ve yerli halkların dağılışını amaçlamıştır. Kapitalistler, politik patronlar ve derebeyleri arâzilerini çalmış ve onları yok pahasına çalışan gündelikçilere, kölelere dönüştürmüştür. Daha yakın zamânlarda, modern teknoloji ile ve güçlü ekonomik kaynaklar ile desteklenen yerel ve uluslararası kilise, bu insânları dinlerini değiştirmek açısından yeni ve önemli bir müşteri kitlesi olarak görmüştür. Fiziksel kayıp, kültürel kayıp ya da melez toplum ile kaynaşmak yüzünden, kökleriyle açık bir bağlantıyı sürdürebilen yerli nüfusunda keskin bir düşüş yaşanmıştır.

Tüm bu etkenler—fetih, Avrupa'dan getirilen hastalıklar, zor ile din değiştiriş, sömürge dönemi, kapitalist gelişim ve sanâyileşmek—yarım bin yıl boyunca kadim yerli bölgesini santim santim kemirmiş, eski “çiçek ve şarkı” kültürlerini yok olmak noktasına getirmiştir. Dıştan gelen bu etkilerden her biri, Kızılderilileri kendi kültürlerini, dinlerini, yaşam tarzlarını ve gururlarını terk etmeğe zorlamak için elindeki her imkânı kullanmıştır. Dışarıdan gelenler her şeye el koymuştur, ısrâr etmiştir ve hâlâ ısrâr etmektedir, ama Meksika'nın ve Amerika'nın yerli halkları pes etmeyecektir. Her ne kadar direnmek için kendi ovalık bölgelerini terk edip en ulaşılmaz sıradağlara çekilmek zorunda kalmış olsalar da, ayakta durmaktadırlar.¹

Bu acılara göğüs geren bu insânlar, her ne pahasına olursa olsun kendi yöntemlerini korumuşlardır. Yeni binyıla girdiğimiz şu günlerde Tolteklilik'in tüm pratikleri ve ritüelleri ile canlı kaldığı gerçeğinden bu insânlar sorumludur.

Bugün Meksika'da, melez nüfûs dışında elli yedi etnik grup vardır. Bunların en kalabalıkları arasında Nahua, Mazateko, Wírrarika, Zapateko, Otomi, Totonaka, Yaqui ve Tarahumaraları sayabiliriz. Her etnik grup

¹ Bkz. Regiones de Refugio, Gonzalo Aguirre Beltran, Instituto Indigenista Interamericano, Mexico City, 1967

kendi kimliğini kendi tarzında korumuştur. Bâzıları melez giyim tarzını benimsedikleri ve İspanyolca konuştukları için kültür kaybına uğramış gibi görünebilir.² Ancak dikkatli bir gözlem, dıştaki görünüşe rağmen içte ve temelde yerli varoluş tarzının devâm ettiğini farkedecektir.

Etnik kimliğin kaybedilişi sürecindeki en acıklı yönlerden biri, yerlilerin durumundaki “stigma” adı verilen şeydir. Yerli halkların çoğunluğu, içinde bulundukları sefâletten dolayı, Kızılderili olmaktan dolayı utanç duyar. Beyaz adamı veyâ melezi sözde para, sağlık ve refâh sâhibi biri olarak görüp, kendisini “melezleştirmeye” çalışır, kendi dilini, giyim tarzını vs. reddeder. Birçok toplulukta yaşlıların, kendi atalarının geleneklerine karşı gençlerdeki ilgisizlikten şikâyet ettiklerini duymak artık sıradandır. Tüm bunların yanında, aşırı bir fakirlik ve açlık dünyasında yaşarlar. Onları yargılayamayız.

Ne mutlu ki, tüm yerel halklar bu kadar şanssız değildir. Dillerini, giyim tarzlarını, dinlerini ve geleneklerini hemen hemen hiç bozulmadan koruyanlar vardır. Sayıları daha azdır ve onlarla temas kurmak daha zordur, ama içinde bulunduğumuz çağ için taşıdıkları önem çok büyüktür. Çünkü onlar, İspanyol öncesi Meksika’nın kutsal geleneklerinin gerçek taşıyıcılarıdır.

TOLTEK BAĞLANTISI

Ülkem Meksika’da geniş bölgelerde seyâhat etmek şansım oldu ve özellikle doğanın insânlardan hemen hiç etkilenmeden krallığını sürdürdüğü bölgeler ile ilgilendim. İnanmak zor, ama ne mutlu ki, bu tür yerler ülkemizde hâlâ mevcûttur. Doğayı ve onun dengesini arayışında, yüzyıllardır onun ile uyum içinde nasıl yaşanılacağını bilmiş olanlar ile, Meksika Kızılderilileri ile karşılaştım. Farklı gruplar ve yerli topluluklarla tanıştım ve yaşadım: Náhualar, Tzotzileler, Mazatekolar, Matlatzinkalar, Wirrarikalar, Mixtekolar, Zapotekolar ve Totonakalar. En belirgin deneyimlerimi Náhualar ve Wirrarikalar ile yaşamak şansını elde ettim ve bu iki grubun eski Toltek bilgisini en saf şekli ile koruduğu izlenimini edindim. Náhualar, doğrudan Tula’daki nüfusun torunlarıdır. Wirrarikalar ise Aztlán Tolteklerine coğrafi olarak yakındır. Ama coğrafi, göçsel veyâ şilsile ilişkilerinin ötesinde bu grupların kendilerini kadim

² Özgün kültürlerini kaybetmiş olma riski.

Toltekler ile uyum içinde tuttukları, süregelen bir rûhsal tavır söz konusudur.

Yerli halklarda farklı şekillerde korunmuş rûhsal geleneklere, Bilgi ve algı genişletiş yöntemleri ile temaslarım oldu. Daha anlaşılır kılmak için onları üç kategoride sınıflandırabiliriz.

Birincisi ve en genel olanı, İspanyol öncesi kaynaklı evren görüşüdür ve yerli topluluğun hemen tüm üyeleri tarafından paylaşılır. Bu Bilgi (kendi kültürümüzün ötesini görmek yeteneğimiz var ise) söz konusu toplumdaki her bireyde görülebilir. Ölümün farkında oluşu, doğa ile yakın bir ilişkiyi, Toprak'ın yaşayan bir varlık olduğu bilincini ve (Wírrarikalarda) rüyâ bedeninin farkındalığını içerir.

İkinci kategori, topluluktaki bireyler veya özel gruplar tarafından icrâ edilen âyinleri, yöntemleri ve bilgiyi kapsar. Örneğin Wírrarikalarda, herhangi bir marakame ya da topluluğun baş marakamesi ve onun önderliğindeki “jikarero”lar³ grubu, tüm topluluk tarafından dînsel eylemler ile ilgili her şeyin sorumlusu olarak kabûl edilir. Ama aynı zamânda, bu seçilmiş inisiyeler grubundan olmayanlar tarafından aslâ bilinmeyen büyük bir tatbikat kümesi de korunur ve sürdürülür.

Üçüncü kategoride soylar gelir—nesilden nesile, sözlü anlatım ile eski bilgi tatbikatlarını büyük bir gizlilik içinde saklaya gelmiş küçük gruplar. Bu gizlilik o derecededir ki, parçasını oluşturdukları toplumun geri kalanı bile bu soyların varlığından haberdâr değildir. Onlar diğerlerine köylü, tüccâr, esnâf, şifâcı veya nasıl görünmek istiyorlar ise öyle görünürler. Son zamânlarda, çok istisnâî durumlarda bu soylar kendi tatbikatlarına yerli olmayan bireyleri de dâhil etmişlerdir.

Her ne kadar ben bu Gelenek ile, yukarıdaki üç şekilde de temas kurduysam da, şimdilik halka açık bir kitâpta, yalnızca ilk iki kategorideki deneyimlerimi anlatabilir, üçüncüsüne sâdece çok dolaylı olarak değinebilirim.

3 Jikarerolar, üyelerinin Gelenegi sürdürmek ile sorumlu olduğu rûhsal bir gruptur. Yaklaşık otuz üyesi vardır ve her biri dünyâya ve Gelenegin kendisine kaynaklık etmiş özgün rûhlardan birini temsil eder. Dolayısıyla bu üyelerin genel olarak hayatlarında ve özellikle de görevlerinde, dünyanın yaratılışı hikâyesine uygun olarak Wírrarikalara göre—bu özgün rûhlardan yani “kakayare”lerden her birinin yerine getirdiği eylemler ile kesin bir ilişkiyi sürdürmek söz konusudur. Onlara aynı zamânda “şarkıcı” olarak da bilinen bir marakame önderlik eder ve bu sorumluluğuyla, toplumdaki baş marakame kabûl edilir.

NÁHUALAR VE WİRRARİKALAR: YAŞAYAN TOLTEKLİK

Bir Tolteklik savaşçısı olarak doğumumu Náhualar arasında yaşadım; bu, bir üyelikten veyâ bir ünvândan öte, yaşamdaki bir duruşu temsil eder ve böylece ele aldığımız her görevi, bizi Rûh'a bir adım daha yaklaştıran bir eylem'e dönüştürmek için mücâdele ederiz. Bu deneyim, Orta Meksika'daki yüksek dağlar ile çevrili bir Náhuatl topluluğunda gerçekleşti. Bu alışılmadık bir topluluktuk, çünkü Toprak'ın farkındalığı ile bağlantı kuran ve orada bulunanlara—çoğu insân tarafından bilinmeyen—ve Carlos Castaneda'nın ikinci dikkat⁴ dediği çok özel bir algısal farkındalık yaşatan eski âyinleri hiç bozmadan sürdürmekteydi. Ve bunu, o kasabada on altıncı yüzyıldan beri var olan büyük, eski kiliseye rağmen yapmışlardı.

Katolik râhipler, yüzyıllardır o toplumun bir parçası olmuşlardır. Ve yine yüzyıllardır her papaz, Kızılderililerin pagan hattâ satanik olarak görülen tatbikatlarını ortadan kaldırmak için mücâdele etmiştir. Bu topluluğa ilk geldiğimde—yeni râhip olsun, yerli insânlar olsun, kendi tarzlarında—önceki papazın bir yıldan az bir süre önce topluluğu terkettiğini söylediler. Çok yaşlı, sinirli bir adammış ve on yıl boyunca elindeki her imkânı kullanarak, oradaki “putperestliği” ortadan kaldırmak için mücâdele etmiş. Bu aziz beyefendi—tüm yıl “iyi Hristiyanlar” gibi davranan—Kızılderililerin birden, hiç haber vermeden evlerinden ve kulübelerinden kaybolup, üç gün boyunca Toprağa tapınmakla ilgili İspanyol öncesi âyınlere katılışlarından son derece rahatsız oluyormuş. Bu âyinler, nispeten yakında bulunan bâzı gizli mağaralarda yapılmıyormuş, ama öfkeli râhip tüm arayışların rağmen o mağaraları bulamamış. Bu her sene tekrârlanmış ve âyinlerin târihleri de değişken olduğundan—takvimden çok tarımsal döngülere bağlı olduğu için—papaz başlangıç zamanını önceden bilemiyormuş. Yapabileceği her şeyi yapmış, hattâ çevredeki dağlarda “şeytân çıkarmak” için muzaffer bir Mesih imgesi ile hac yolculukları bile düzenlemiş. Hiçbir sonuç alamamış. Bu küçük Kızılderililer son derece inatçıymış. Pazar âyinlerinde, özellikle de Kızıl-

4 “İkinci dikkat, dikkatin bilinmeyen ve çok özel bir kullanımını temsil eder. Gerçekliğin farklı ve görüldüğü kadarıyla sınırsız bir parçasını algılayışımızı sağlar; buna rahatlıkla başka bir dünya diyebiliriz, çünkü günlük yaşantımızı sürdürdüğümüz dünyaya çok yabancısıdır.” Don Carlos'un Öğretileri, Victor Sanchez, Söz Yayınları.

derililer gizemli bir şekilde üç gün kaybolup ortaya çıktıktan sonrakinde papaz onları öfke ile azarlarmış ve bunu akıcı bir şekilde konuşabildiği Nahuatl dilinde yaparmış. Böylece onları kendi dillerinde şeytâna tapanlar olarak adlandırıp kilisede paylarmış. Kullandığı Nahuatl dilindeki sözcüğü Kızılderililer aslâ telaffuz etmezmiş, çünkü onlara göre, Tolteklerden gelen diğer halklarda da olduğu gibi, sözcüğün büyüü dâvet eden bir anlamı vardır. Bir şeyin adını söylemek, onu çağırmaktır, onu çekmektir. Bu adam Kızılderilileri lânetlenmek ile tehdit edip durmuş ve durmadan şeytândan bahsetmiş. Yerliler (Pazar âyinlerine katılan birkaç tânesi) bu adam “Tanrı’nın evinde şeytânı çağırdığında” nereye saklanacaklarını bilemezmiş. Çok ürkmüşler ve kiliseye dönmek istememişler. Bir gün, bu tür koşullardaki en mantıklı şey olmuş. Dağlardaki yağmurlu günlerden biriymiş; böyle günlerde âdetâ bardaktan boşanırcasına yağmur yağar, şimşeklerin çıktığı ve yıldırımın düştüğü bir fırtına kopar idi. Birden kiliseye bir yıldırım düşmüş ve tam da mihrâba isâbet edip onu yakıp kül etmiş. Papaz o kadar korkmuş ki, kaçmış. Yerliler için ise bu son derece doğalmış—Tanrı’nın evinde şeytânı çağırmak suçuna göre ufak bir cezâ. O meşhûr râhip ile hiç tanışmadım, âma yıldırımın yanmış mihrâptaki etkisini gördüm. Oraya doksanların başlarında son gittiğimde, Toprağı hatırlamak âyinleri hâlâ canlıydı ve söz konusu mağaralar gizemini koruyordu.

Orada, o âyinleri düzenlemek, mağaraları ve içinde bulunan Kolomb öncesinden kalan büyük, taştan imgeleri korumaktan sorumlu olanlardan biri tarafından bir “evlâtlık” olarak kabûl edilmek şansına sâhip oldum. Bildiğim kadarıyla bu şekilde, yerli topluluğun dışında mağaraların yerini ve orada uygulanan âyinlerin doğasını bilen tek kişi ben oldum. Elbette, mağaraların kesin yerini kimseye söylemiş değilim.

“CASTANEDAVÂRÎ” TATBİKATLAR

Toltek geleneginden bir savaşçı olarak doğmam Nahualar arasında gerçekleşti, ama “ergenliğe” Wïrrarikalar arasında ulaştım. Wïrrarikalar tatbikat ve âyinlerinin doğasıyla olduğu kadar, günlük hayât tarzlarıyla da gördüğüm etnik gruplar arasında en fazla “Toltek” olanıdır. Daha önce birer rüyâ olan, entelektüel olarak bana çekici gelen, ama var olup olmadıklarını bile bilmediğim birçok şeyi somut olarak Wïrrarikalar ile deneyimledim. Wïrrarikalar ile ilk karşılaştığım zamânlarda, Nahualar

arasında deneyimlediklerim ile ve günlük hayatımdaki gerçek gelişim arayışında—ki dâimâ içsel varlığımızı ele alarak başlar—belli bir mesâfe kaydetmiştim. Bu doğrultudaki çabalarımın biri, Carlos Castaneda'nın kitâplarını okumak ile gerçekleşmişti; onun konuları ve işâret ettiği Bilgi, benim dağlardaki yerli halklar arasında bulduklarına benziyordu. Bu okuyuşlarımdan çıkardığım tatbikatlar, benim Wírrarikalar arasındaki deneyimlerimi sindirişimi kolaylaştıran araçları bana sağlayan etkenlerden biri olduğundan, burada bu noktayı ele almak için biraz konu dışına çıkacağım.

“Alışkanlık kalıplarını kırmak” (not-doing)⁵ ve gözlemllemek, bedensel algı ile karanlıkta yönünü bulmak, ikinci dikkat, Toprağı algılayışın sıradan olmayan ilişkisine âit egzersizler, içteki sesi durdurmak, ağaçların farkındalığı ile bağlantı kurmak ve rüyâların pratik hayâтта kullanılışı ve buna benzer diğerleri, Nahualar arasındaki deneyimlerim sâyesinde âşinâ olduğum şeylerdi. Yine de Castaneda'nın yazdıklarının büyük bir kısmı benim için güce yönelik hikâyelerdi. Eserleri hayatımda önemli bir yer tutsa da, beni don Juan'ı veya Carlos'u aramağa itmedi.

Doğayı sessizce gözlemllemek ve yaşayan Tolteklerin sözsüz Bilgi'si, özgürlük yolunda ustanın fantezilerinde takılmamak konusunu oldukça açık ortaya koymuştu. Castaneda'nın kendisi de bu konuda çok açıktı. Don Juan Matus'un şu düstûrundan hareket ile, bir nagual aramak yerine kendi enerjim ile ilgilendim: “Bir savaşçı, kendi kişisel gücüne güvendiğinde, yenilmezdir ve bu gücün küçük veya muhteşem oluşunun bir önemi yoktur.”⁶ Tek başıma garip, donjuanvârî teknikler uygulamaya başladım ve bunlar daha önce bildiklerime eklendi. Uzun ve tekrârlı dikkat yürüyüşleri yaptım, kendimi gömdüm, bir ağaca asılarak geceler geçirdim, duygusal yaralarımı iyileştirdim (recapitulation)⁷, kendime âit

5 'Doing' ve 'not-doing' terimleri Türkçe'ye kazandırılmış bundan önceki çevirilerde 'yapma' ve 'yap-mama' olarak karşılanmıştır. Bunlar birer sözcük değil, birer terim olduğu için, bu şekilde çevrilişleri okuyucunun anlayışına yeterince yardımcı olmuyordu. Bu çeviride 'doing' terimini 'alışkanlık kalıpları ile davranmak' ve 'not-doing' terimini de 'alışkanlık kalıplarını kırmak' şeklinde kullanacağız. Bu konu ile ilgili olarak detaylı bilgi için Victor Sanchez'in Toltek Yolu İle Duygusal Yaraları İyileştirmek isimli kitabına bakınız.

6 Ixtlan Yolculuğu, Carlos Castaneda, Söz Yayınları.

7 'Recapitulation' sözcüğünün daha önce Türkçe'ye kazandırılmış eserlerde 'özetlemek' olarak karşılanışının, yanlış olmamak ile birlikte, okuyucunun anlayışına yeterince yardımcı olmadığını düşünmekteyiz. Konu hakkında, okuyucuyu anlayışa yöneltmek, bir anlamın oluşumuna katkıda bulunmak adına, recapitulation kavramı, bu kitâpta, “duygusal yaraları iyileştirmek” şeklinde kullanılacaktır. Böylece Toltek yolunun en ateşli tekniğine âit bu kavram, daha anlaşılır olacaktır ka-naatindeyiz.

alışkanlık kalıplarını kırdım, enerji kayıtları tuttum. *Görebilene* kadar, kişisel geçmişimi silmek için yöntemler araştırdım. “Carlos Castaneda’nın eserlerini yaşayarak uygulamak” olarak adlandırdığım birçok uzun deneyimlerim oldu. Sonuçlar sarsıcıydı: Teknikler işe yarıyordu ve alışılmadık bir farkındalığı, diğer benliğin farkındalığını ortaya çıkarmıştı ve bu, her birimizin içinde var olan sayısız gizli kaynağa işâret ediyordu. Enerjimizin, sıradan olandan çok farklı bir kullanımını ve algılanışını ortaya koyuyordu.⁸

Castaneda tatbikatları bana, okuyucularının daha çok dikkatini çeken “ender olaylar”ın (dostlar ile, ağaçlar ile veya Toprak ile konuşmak ya da onları dinlemek, uçmak duygusu, bir kurt gibi algılamak, karanlıkta koşmak, rüyâ bedenini farketmek vs.) yanı sıra, bunlardan çok daha önemli bir şey kazandırdı. Don Juan’ın haklı olduğunu gördüm: Algıladığımız dünyâ, örneğin benliğimiz (kendi egomuz) bir tanımdan başka bir şey değildir—sâdece biz onun gerçek olduğunda ısrarcı davrandığımız için gerçekmiş gibi görünen bir fantezidir. Dünyâyı durdurmak, benliği durdurmak, olağanüstü görsel oyunların çok ötesinde bir şeydir. Bu, farklı dünyâları, farklı varoluş biçimlerini algılamak ve deneyimlemek ihtimâlinin eksik veya fazla bir şey değildir. Daha farklı ve daha iyi algılamak... Her gün tekrâr oluşturduğumuz dünyâyı çelişkili bir şekilde tanımlamağı bırakırsak, bunu özgürlüğe giden hakikî yol olduğunu ve bizim yaşanılacak daha iyi dünyâlar oluşturuşumuza yol açtığını görürüz. Kendimizi, yine kendimize verdiğimiz önemle, şikâyetlerle, asabiyetle ve bayağılıkla tanımlamağı bırakmak, içinde bulunacağımız farklı koşullarda nasıl olacağımızı seçmek özgürlüğüne giden somut yoldur. Sâdece tek bir varoluş şeklinin kölesi olmağı bırakırız. Kişisel târihimizin belirlediği köleliğe vedâ ederiz. Kişisel imgemizi belirleyen sunî ve dar sınırları aşarız. Tek taraflı olmağı ve yaşamağı vedâ ederiz.

Castaneda tekniklerini uygulamak sâyesinde kısaca, özgür olduğumuzu keşfettim. Nasıl olmak ve nasıl yaşamak istediğimizi biz *seçebiliriz*.

Castaneda tekniklerini deneyimlemeğe başladıktan kısa bir süre sonra, Wırrarikalar ile de ilk deneyimimi yaşadım. Birçok şehirli gözlemci gibi ben de başlangıçta onların yaptıklarına sâdece dışarıdan baktım. Gözle-

⁸ Castaneda yöntemlerini nasıl uyguladığımı, Don Carlos’un Öğretileri’nde (Söz Yayınları) ayrıntılarıyla anlattım.

rimin ve zihnimin kaydedebildiğinin ötesinde, bu insânların benim hayâl bile edemediğim farklı bir gerçeklik ile ilişkide olduklarını fark edemedim. (İlerleyen bölümlerde bu dönemi ele alacağım.)

Zamân ilerledikçe hayâtımdaki olaylar gerekli adımı atıp o farklı gerçekliğe “atlamak” için gerekli enerjiyi toplayışımı sağladı. Paralel çizgileri aşmak, daha önce hem korktuğum hem de ârzû ettiğim şeyi sonunda bana gösterdi—güç hikâyeleri gerçekliğe dönüştürülebiliyordu. Bu, daha öncesinde çok ciddiye aldığım “sıradan olmayan gerçeklik” kavramlarıyla zihinsel olarak oynamakla aynı şey değildi; bu farklı gerçekliğin varlığını bedensel olarak onaylayabilmek ve onu günler veyâ koca haftalar boyunca başka insânlarla paylaşabilmek bambaşkaydı. Bunu söylemek kolaydır, ama bu deneyim, henüz hazır olmadığımız gerçekliklere ve dünyâlara girdiğimizde içimize düşen keder veyâ korkuya rağmen bizi yine de devâm etmeğe teşvik eden yılmaz bir amaç ve çok fazla çaba gerektirir. Paralel dünyâlara girmekteki hakikî zorluk, onları kabûl edemeyişimizdir. Egomuzun güveni, tüm saçmalığına ve geçiciliğine rağmen bütünüyle gündelik yaşam dünyâsının sürekliliğine yaslanmışken, o dünyâları nasıl kabûl edebiliriz?

Bilinmeyenin yadsınışı, gezegenin çoğunluğunu elinde tutan Batı kültürünün doğasında olan bir özelliktir, ama Dünyâ’daki her halk için durum böyle değildir. Örneğin yerli halklarda açıklanamayan birçok olayın aynı ânda varoluşu, onların günlük yaşamlarında normal bir durumdur. Gizem ile yaşamağa alışkındırlar. Bâzı şeylerin açıklanabilir, bâzılarının ise açıklanamaz olduğunu kolaylıkla kabûl ederler. Kendine verilen önem, o kültürlerin merkezini oluşturmadığı için, bilinmeyen onları kızdırmaz. Bu onlara hem açıklanabilir gerçekliği (*tonal*) hem de açıklanamayanı (*nagual*) deneyimlemek olanağını sağlar.

Modern halklarda durum bunun tam tersidir. Bizim güven ve kendine önem veriş duygumuz, her şeyi biliyor hissetmekten, her şeyi açıklayabileceğimizi sanmaktan gelir. Bu yüzden, gözlem alanımıza yeni bir şey girdiğinde, onu hızla bilinene dönüştürürüz; bilinmeyeni dönüştürmek için her tür zihinsel ilişkiyi kurarız ve “Evet, ben bunu daha önceden biliyordum! Daha önce incelediğim, karşılaştığım veyâ şurada gördüğüm şu şeye benziyor,” deriz. Uç bir durumda, önümüzde behiren şey daha önce bildiklerimize uymadığında, gözlerimizin önünde bile olsa onu gör-

mezden geliriz. Önümüzde gerçekleşen şeyin farkında bile olmayabiliriz!

Hiç şüphesiz kendimize verdiğimiz önem karşısında ödediğimiz bedel çok yüksektir: Henüz hayattayken, çok çeşitli ve çok daha zengin dünyalarda yaşayabilecekken, tek (ve oldukça sınırlı) bir dünyâda hapsolup kalmak! Bu tür dünyâlara erişebilmek ihtimâli, temelde kendimize verdiğimiz önemi azaltıp, gizemli olanı yaşamlarımıza yeniden dâhil ettiğimizde açığa çıkacak olan fazla enerji ile gerçeğe dönüştürülebilir. Sonuçta her şey, yeterli *kişisel güce* sâhip olmak meselesidir.

Wırrarikalara dönersek, onların—genelde—bizim normal olarak bildiğimizden farklı bir gerçeklikte yaşadıklarını söyleyebiliriz. İçlerinden birçoğu “farklı gerçekliğin sınır çizgisi” diyebileceğimiz bölgededir. Diğerleri—kendilerini Rûh’a adanmış ve yüksek bir enerji seviyesine sâhip olanlar—bahsedilen gerçekliğin çok daha derin bölgelerinde yaşarlar. Onların arasında yaşamak, farklı gerçekliklerine doğru bende bir “çekim” yarattı ve en fantastik hayâllerimin bile ötesinde, olağandışı şeyler deneyimleyişimi sağladı.

DAĞLARIN TOLTEKLERİ

Wırrarika dostlarım temelde kendi işinde gücünde olan insânlardır. İsrârlarım ve cömertlikleri sâyesinde onların dünyâsına “sızabildim”. Yaptıkları şeyde bana ihtiyaçları yoktu, hattâ onları bir miktâr rahatsız etmiş bile olabilirim. Sâhip oldukları (hayretler verici) Bilgi, kesinlikle sözel değildir; daha çok pratiklerden ve somut deneyimlerden oluşur. Herhangi bir açıklayış veyâ yönlendiriş yoktur. Düşünerek değil, yaparak öğrenirler. O bilgiyi korumak için kutsal kitâplara, râhiplere, dînsel bir hiyerarşiye, hattâ sözel bir geleneğe bile ihtiyaçları yoktur. Çünkü onun özü, nesilden nesile aktarılan bir pratikler bütünüyle korunagelmıştır.

Bu kitâpta bahsettiğim yerli halklar, modern toplumlardaki bizlere normal gelen değer ölçülerini paylaşmazlar. Onlar, doğrudan deneyim olmaksızın hayâl edilemeyecek, farklı bir dünyâdadırlar. Onlarda hayrân kaldığımız şey, (hakkında çok az şey bildiğimiz) fizik kurallarını yok sayan dâhilerin eylemleri veyâ normal ötesi olayların gerçekleştirilişi ya da doğaüstü güçlere sâhip oluşları değildir. Hayrânlık uyandıran, bizim gibi kişisel önemlerini ve onun yansıyışlarını değil, doğayı sevip sayışla-

rıdır. İnsânın dünyâyı algılayışındaki *nagualik* yönü bilirler ve onu pragmatik bir biçimde kullanırlar; oysa biz, bu konuda neredeyse hiçbir şey bilmeyiz. Onlar farklı oldukları için hayrânlık uyandırırılar. Farklılıkları onları gözümüzün önünde gizemli bilginin ustaları hâline getirir ve bize bir şey öğretmeğe de hevesli değillerdir, çünkü kendileri öğrenmek ile çok fazla meşguldürler. Farklılıkları, onlar ile birlikte yaşamamış birine anlatılamayacak algıları ve farklı gerçeklikleri deneyimleyişlerini sağlar. Bu, sâdece farklı olduğu için alışılmamışın peşine düşmek anlamına gelmez; daha çok, tam ve dengeli olduğu kadar yoğun bir hayât sürdürerek elde edilebilecek büyük sonuçlar demektir. Gerçekliğin ve kendimizin bilinmeyen yüzünü içerdğinde, hayât zenginleşir ve bu alanda, kadim zamânlardan günümüze gelen benim yerli dostlarım çok şey bilirler. Ve onlarda her şeyin üzerinde hayrânlık uyandıran şey, şimdi ve bu dünyâda yaşıyor oluşlarıdır. Bunu gerçekleştirmek için, kendisinden farklı olan, kendisine uymayan ve onu yansıtmayan her şeyi yok etmek saplantısı taşıyan Batı toplumunun, onları silmeğe yönelik sonu gelmez baskısına karşı, beş yüz yıldan fazla bir süre yaşam mücâdelesini vermek zorunda kalmışlardır.

Hayâtta kalmış Toltekler arasında dikkatimi çeken şeylerden biri, rûhsal pratiklerinde olduğu kadar günlük yaşamlarında da hiçbir şeyi *temsilen* yapmadıklarıdır. Her şeyi gerçekten yaşarlar. İtirâf ettiklerinde, itirâf ediyormuş gibi yapmazlar; gerçekten itirâf ederler. Büyükbaba Ateş'in önündeyken, onunla ilişkideymiş gibi yapmazlar, kalplerini bütünüyle açarlar, konuşurlar ve dinlerler. Kutsal Hac'dan sonraki "geyik avı" sırasında bir gece bunun bir örneğini yaşadık. Arkadaşım Manolo anlatıyor: "O gecede özel olan bir şey yoktu. Biraz dans ettiler, ama kısa süre sonra hepsi uykuya daldı. İçimde bir hasret uyandı, çünkü deneyimlediğimiz büyü yanında şehir fikri bana hiç hoş gelmiyordu. Uyuyamadım ve ateşin ışığında notlar almağa başladım. Daha sonra, ben yazmağa devâm ederken (bir şarkı yazıyordum) ve başka bir şey olmayacakmış gibi görüldüğü bir esnâda, günün son büyük ödülünü aldım. Bir süredir yazıyordum ki, bir hareket hissi ile başımı kaldırıp baktım. Herkes uyuyordu. Antonio (büyük marakame) yavaşça doğruldu, ateşe yaklaştı ve onunla konuşmağa başladı. Muhteşem ve bütünsel bir duygu vardı... Bu adama göre o ânda ben yoktum, ama onun o duygusu beni sarmıştı. Çok yakın bir dostuyla konuşuyor gibiydi; duraksadı ve ATEŞ ONA YANIT VERDİ. Bu nasıl oldu bilmiyorum, ama ona cevap verdi. Çok belirgin bir şekilde konu-

şuyorlardı. Marakame Antonio ağladı ve sonra her şey çabucak, başladığı kadar âniden bitti. Antonio döndü ve tekrâr uyumağa gitti. Bu adam nerede? Bu ânlerde hangi dünyâyı deneyimliyor? Olan bitenin muhteşem bir şey olduğunu açıkça hissedebiliyordum. Bu insânların sâhip oldukları dünyâ görüşü, onlara aktif bir şekilde eşlik eden o canlı varlıkların algısından kaynaklanıyor: Büyükbaba Ateş, Kardeş Geyik, Baba Güneş, Toprak Ana. Hayâl etmek, açıklamak, yakınmak veyâ yargılamak yok. Yalnızca kusursuzluk var. Duygularıma yenilmiştim, ağlamaktan başka yapabileceğim bir şey yoktu.”

Onlar Humun’ Kulluaby’de⁹ “geyik avlarmış” gibi yapmazlar. Onlara “doğru şekilde yaşamak”ı öğreten vizyon olan geyik ile karşılaşmak için tüm varlıklarını, hiçbir çekince olmadan bir vaadi gerçekten yaşamağa adarlar. Bizim modern toplumumuz onlarla karşılaştırıldığında dâimâ yalan söyleyen, önemliymiş gibi bir şeyler yapan, gerçekten seviyormuş gibi, önemliymişiz gibi, samîmîymişiz, işimizi seviyormuşuz, kusurlarımızdan hoşlanıyormuşuz, gerçekten kendi mücâdelemizi veriyormuşuz gibi yapan bireylerden oluşur. Bu yüzden ben genellikle bu insânları çok sevdiğimi, çünkü onların her bir eylemlerinde *gerçek* olduklarını söylerim. Sâdece birazcık onlar gibi olmağı öğrenebilseydik, bu tohumun içimizde azıcık yeşerişi, bizim için muhteşem bir kazanç olurdu.

9 Wirrarikaların en kutsal yerlerinden biri, ana hacıların hedefi. Oraya “cennet” derler.

DÖRT GÖREV

HUMUN' KULLUABY'DEKİ GEYİK¹

Ben de geyiğimi aramak için Humun' Kulluaby'ye gittim. Ve onu buldum. Bu olay bende güzel bir anıdan çok daha fazlasını bıraktı. Geyiğin bana söylediğine yanıt verebilmek için taahhüdüm var. Geyiğimin iki boynuzu vardır: Bir tânesi benim *gerçek* bir insâna dönüşmek ve *hakikî* bir hayât yaşamak için mücâdelemi simgeler, kişisel dünyâm ile ilgilidir ve yaptığım her şeyde mevcûttur. Diğer boynuz ise, içinde yaşadığım dünyâ ile, bu nesil ve çağdaki insânlar ile paylaştığım zamân ve mekân ile ilgilidir. Bu son nokta, Humun' Kulluaby'deki kalışımın sonunda, aynı zamânda “Yöneticinin (Güneşin) Sarayı” veyâ sâdece “Saray” olarak da bilinen kutsal La' Unarre Dağı'ndan inerken bana açıklandı. Orada, marakamenin ve urukuakamenin ardından koşarken, bu kitâpta yazmak durumunda olduğum şeyler ile ilgili talimâtlar aldım. Bu talimâtın nereden geldiğini zihinsel olarak çıkaramıyordum, ama bunun karşı koyamayacağım bir *emir* olduğu benim için aşikârdı. Ve işte buradayım.

Orada o ses aynı zamânda bana kitâbın başlığını da söyledi: *Yeni Binyılın Toltekleri*. Bu başlık kısa bir süreliğine yeni binyılın şafağında bulunduğumuz tam şu ânda, bu dünyâda iki tür Toltek olduğu gerçeğine işâret eder: Kadîm dönemlerden günümüze hayâtta kalabilmiş Toltekler (Wirarikalar ve diğer yerli gruplar) ve Kızılderililerin egemenliği sonlandıktan sonra “Bilgi Kupası”nı ellerine alan ve bunu yeni okullar veyâ kiliseler

1 İkinci Bölüm 3. kısımdaki (Toltekleri Aramak) 9. dipnota bakınız.

kurarak değil, Rûh'a uygun bir yaşam tarzını benimseyerek yerine getiren yeni Toltek tohumları. Yeni ortaya çıkan bu Tolteklik şimdi, kadim zamânlardan günümüze gelmeği başarmış Tolteklerin varlığından faydalanmak fırsatına ve sorumluluğuna sâhiptir. Burada kastedilen onlarla çok fazla fiziksel temas kurmak değildir ve bu ancak çok nâdiren yapılabilir, ama onları harekete geçiren Toltek Rûhu ile uyumlu eylemler geliştirmek söz konusudur. Bu eylemler, her birimizde, kendi gelişimimizin ve Rûh ile yeniden buluşuşumuzun sorumluluğunu almak kararını verdiğimizde başlar. Böylece, kendimizi dağlardaki yerli halklarla, kendini bütünüyle bu göreve adanmış olanlarla kardeş kılacağız. İçinde yaşamakta olduğumuz şu ân, üç sebepten dolayı özeldir: (1) Büyükbaba Ateş ile, Ana'mız Tatei Urianaka ile (Tlaltipak, Toprak, Gaia vs.) ve Rûh'un kendisi ile yakın bir ilişkide olan marakameler hâlâ mevcûttur; (2) irtibat kanalı açıktır ve (3) dönüş yolları görünürdür ve bu, temas arayışında bizim başarı olasılığımızı artırır. Tek başımıza kalmadan önce, Rûh'a dönüş yollarını hâlâ mevcûtken kullanmak ve bu kanalları açık tutmağı öğrenmek artık bize kalmıştır.

Hayatta kalmış yerliler—kadim Toltek Rûhu'nun doğrudan vârisleri—ve geri dönüş yolunu bulmak için mücâdeleyi sürdüren samîmî ve kararlı, araştırmacı bireyler veya gruplar, birlikte o özel grubu oluşturmaktadır. Uyanık oluşun imtiyâzına ve unutmayışın sorumluluğunun yüküne sâhiptirler. Bu insânlara ben, “Yeni Binyılın Toltekleri” diyorum.

Almış olduğum görevi tam olarak yerine getirebilmek için, şu âna kadar yapmış olduğumdan çok daha fazlasını yapabilmek durumundayım. Örneğin yazmak, benim doğallıkla yapabildiğim bir şey değildir. Aslında zamân zamân öyleymişim gibi davranmış olsam da, ben bir yazar değilim. Başka hiçbir yol olmadığı açıksa, o zamân yazarım. Gerek doğanın gerekse gerçekliğin uzak ve erişilmez alanlarında, hem içte hem de dışta aynı ânda ortaya çıkan keşif eylemlerinin ortasında olmak gibi bana en doğal gelen şeylere göre yazmak tek başına bana daha uzak gelen bir eylemdir.

ANTROPOLOJİNİN ÖTESİNDE

Yerli gerçekliğinin, alışkın olduğumuz antropolojik yöntemler de dâhil birçok farklı açıdan incelenebileceğinin farkındayım. Yine de ben her

şeyden çok akademik insânların, kendi akademik oluşumları ve “uygar” erkek ve kadınlar olarak içinde bulundukları durumdan dolayı giremedikleri alanlar ile ilgilendim. Farkındalığın ve algının daha önce akla gelmeyen yönlerini deneyimlemek ve gerçekliğin bilinmeyen yönleri ile ilişki kurmak, zamânımızda ve günlük varoluş tarzımızda büyük bir yankı uyandırdığı gibi, bizler için de son derece anlamlıdır. Bu deneyim, kişisel olarak yıllar, ama insânlık olarak yüzyıllar, hattâ binyıllar önce yitirdiğimiz dengeyi geri kazanmak ihtiyacımız ile yüzleşişimizi sağlayan kapıyı açar. Bu yüzden çalışmalarım yalnızca yerli dünyası ile sınırlı değildir; tüm yaptıklarımın yerli olmayan dünyâda, modern hayatın sorunları ile boğuşan şehir insânlarında bir karşılığı vardır.

Sosyal veyâ etnolojik antropoloji, “diğerleri”ndeki (örneğin Kızılderililerdeki) bilinmeyen ile âşinâ oluşumuzu sağlayan bir kanal olmak durumundadır. Ama gerçekte bu disiplinler küçük, kapalı bir evrendir; akademik sınırlar içinde başlar ve kendini yine o aynı sınırlara doğru yönlendirir ve onların onaylanışını amaçlar. “Diğerleri”nin gerçekliğine ancak yüzeysel bir şekilde değinilir. Sokaktaki insânlar bundan herhangi bir fayda, bir kazanç veyâ bir dönüşüm sağlamaz—antropologların ne yaptıklarından haberleri bile yoktur. Antropolojik çabalardan fayda sağlayan ne yerliler, ne toplum ne de bireysel olarak antropologların kendileridir. Faydayı hükümet ofislerindeki üstleri ve diğerlerinin işlerini değerlendiren diğer antropologlar elde eder.

Ben, akademik insânların keşfetmek istemedikleri veyâ keşfedemedikleri, varlığından şüphelenip de göremedikleri alanlarda çalışmağı seçtim. Onlar arayıp da bulmuş olsalardı, bunu açıkça ifade etmeğe cesâret edemezlerdi, çünkü “bilimsel kimliği” veyâ akademik kurumdaki meslektaşlarının takdîrini yitirmek korkusu söz konusuydu. Bir anti-antropolog olarak, bu tür çekincelerim yok ve dolayısıyla çok daha fazla özgürlüğe sâhibim. Kendimi tüm varlığımla, süreçte dönüşüm’e hazır olarak deneyime açabilirim. “Bilimsel kimlik” sınavından geçmekle ilgilenmiyorum. Tüm geçmiş ve kendine verdiği önemle benliğin ötesine ve “aklın dışına ölümcül sıçrayış” a cesâret ettiğimizde *olanları* tam olarak aktarabilmek ile ilgileniyorum.

Bir yanda “bilimsel inceleyiş” diyebileceğimiz şey vardır ve bu er geç diğer “sosyal bilimcileri” iknâ edebilir; bunu sürprizsiz, şapkadan tav-

şanlar çıkarmadan yapar. Her şey düzenlidir ve kontrol altındadır. Biz bilim adamları hemen her şeyi anlarız ve eksiklerimiz var ise, onları *da anlayacağız*; bu sâdece bir zamân meselesidir. Diğer yanda ise, aklın sâdece “tonal”² tertiplerine uymayan deneyimler vardır. Bence uymayanı keşfetmek ve onu bilinir kılmak daha önemlidir.

BİLİM İNSÂN LARI VE GİZEMCİLER

“Yerli bilgisi” alanında uzun süredir, aslında ortak çok yanları bulunan, ama görünürde uzlaşmaz olan iki grup hâkimdir. Biri, (dâimâ kendi ideolojilerine veya “teorik çerçeveleri”ne uyan) Tek Bir Gerçeklik’in varlığı doğrultusundaki kanıtları aramak takıntısına sâhip sosyal bilimcilerdir. Diğer ise, “yerli bilgisi” ile ilgili hikâyeler yayınlayan yazarlardır ki, birçok durumda anlattıkları hikâyeleri doğrulanabilir kılmak olasılığının önemini tamâmen görmezden gelirler; dolayısıyla bize anlattıklarının gerçek mi, hayâl mi, yoksa bu ikisinin bir karışımı mı olduğundan aslâ emin olamayız.

İlk grubun kitâpları akademik çevreleri hedefler ve geniş kitlelere neredeyse ulaşmaz. İkinci gruptakilerin kitâpları, içlerindeki rûhsal öz ile ilgilenen, ama anlatılan hikâyelerin güvenilirliği konusunda da yumuşak başlı davranan çok daha az talepkâr bir kitleye yönelmiştir. Bu yüzden, antropologların çoğu yerli halklara dâir daha insânî ve daha bütünsel bir yaklaşım’a sâhip olması başaramazken, genel olarak “gizemciler”³ olarak adlandıracağım yazarların çoğu da gerçek yerli topluluklarla kalıcı bir temas kurmak arayışında değildir.

Böylece, akademi insânları “kanıtlanabilir veri”nin soğukluğuna bağlıysa, gizemciler de kendilerine çok fazla serbestlik tanırırlar. Bir kitâbın, okuyucuya sunduğu şeyden dolayı değerli olduğu açıktır. Kitâbın değeri, edebî bir eser veya hakikî olgulara âit bir rapor oluşuna değil, mesajındaki şekilsel ve temel niteliğe bağlıdır. Ama her iki olasılığın da geçerli oluşu, yazarların bunu okuyucularına açıklamadan bir edebî türü bir diğeriyle karıştırmaya yöneltmemek durumundadır.

2 Farkındalığın rasyonel tarafı ve ona bağlı olan algısal evren

3 Gizem ile ilgili konularda birçok ciddi araştırmacıların ve yazarların bulunduğu farkındayım, ama diğer yandan, onların eserlerine karşı daha eleştirel bir tavrın gerektiği kanısındayım.

Benim bakış açım göre, bir roman veyâ yerli temaları da dâhil herhangi bir konudaki bir hikâyenin romanlaştırılmış hâli, bir “öz”ü olduğu sürece çok değerli olabilir. Özü olan bir romanın içeriği bizi derinden zenginleştirebilir, hattâ bizi yaşam tarzımızda bir değişim’e ya da temel bir düzeltişe yönlerebilir. Öyleyse, edebî yaratıcılığın bu şekinden korkmak niye? Edebî yaratıcılıktaki dehâyi, istenmeyen biriyimş gibi dışlamak niye?

Yazarların, kaynaklarının çevresine gizemli bir perde örterek eserlerinin kuvvetini ve inandırıcılığını arttırdıkları öne sürülebilir, ama bu durumda, etkileri gün geçtikçe daha ciddi bir hâl alan bir sorunla karşılaşırız: Yerli ve yerli olmayan halkların birbirine yabancılaşış. Şu konuda açık olmak zorundayız: Yerli halklar arasındaki deneyimlerimizi uydursak ve gerçek olgular içeriyormuş gibi romanlar yazarsak, okuyucularımızın gözünde gerçekliği kurguyla değiştiririz ve bu da, kitâplardaki Kızılderili kişiliklerine hayranlığı arttırırken, gerçek Kızılderililere yönelik reddedişi ve umursamazlığı da çoğaltacaktır.

Rûhsal edebiyât pazarına seksenlerde ve doksanlarda hâkim olan Amerika Yerlilerinin bilgisi ile ilgili malzemenin, gerçek Kızılderililere karşı bir yabancılaşışa sebep oluşu mantığa aykırı görünebilir. Ama sonuçta onlar, yeniçağ kitâplarında anlatılan o muhteşem Kızılderililere hiç benzemezler ve o tür kitâpların okuyucuları tarafından “otantik olmamakla” ve “kirlenmişlikle” suçlanırlar. Ne de olsa kitâplardaki Kızılderililer daha heyecân verici ve daha renklidir. Bir kez daha geleneğe uyarak “uygar” kültürün üyeleri, Kızılderililer konusunda son sözü söylemek hakkını ve yetkisini kendilerinde görerek, otantikliği, etnik ve rûhsal saflığı belirleyen yargıçlara dönüşürler. Bu yüzeysel değerlendiriş, aşikâr olanın ardında bulunan ve ancak kendimizi önyargıdan arındırıp diğer gerçekliğe, yâni yerli evrenindeki günlük hayâtle kalıcı bir temasa kendimizi açtığımızda keşfedebileceğimiz hakiki büyüü engeller.

Yerli halklara ve onların bilgisine olan tavrımızı durup yeniden değerlendirmek gereken târihi bir ândayız. Kızılderililerin binlerce yıllık bilgisinin bize modern toplumlarda içine düşmüş olduğumuz boşluktan kurtulmakta yardımcı olacağı Yeni bir Çağ oluşturmak istiyorsak, yazarlar, araştırmacılar, okuyucular ve toplum daha talepkâr ve sorumlu olup, şehirdeki halk ile, kendi Gelenek, Bilgi ve Kimliklerini koruyarak hayâta kalmış yerli halklar arasında yeni bir yaklaşımı teşvik etmek duru-

mundadır. Bu topluluklar üzerindeki baskı o denli fazladır ki, meseleleri hafifçe ele almak bile çok ciddi sonuçlar doğurabilir. Bir örnek vermek gerekirse, yakın geçmişte Çiapaların yerli bölgelerindeki çatışmalar, buzdığın yalnızca tepesidir ve gerçek yerli halktan ne kadar uzaklaşmış olduğumuzu ve ne korkunç sonuçlara yol açtığımızı düşünmek gerekir. Küçük bir örnek bunu anlatacaktır:

1994 ortalarında, yeni binyılın şafağında yerli bilgisinin yaşatılışı konulu bir konferans veriyordum ki, katılanlardan biri bana, Çiapa'daki Kızılderililerin Meksika hükümetine karşı isyânı ve bölgedeki siyâsi patronlar ile ilgili bir soru sordu. Zapatista isyânının “otantik yerli” bir hareket olduğunu düşünüp düşünmediğimi bilmek istiyordu. Hareketin gerçek, yerli doğasından, Mayalardan gelen bu insânların koruduğu muhteşem kültür ve bilgiden ve marûz bırakıldıkları korkunç fakirlik ve sömürden bahsettiğimde, hiddetlenmiş bir kadın beni payladı ve Zapatista ordusunun aslâ Kızılderili olamayacağını söyledi. Neden öyle düşündüğünü sorduğumda, şöyle dedi: “Eğer hakikî Kızılderililer olsalardı, Zapatistaların yaptığı gibi gıda ve ilâç yardımı istemezlerdi çünkü otantik Kızılderililer açlık ve hastalık çekmeyecek kadar bilgedirler.”

Biraz uç bir örnek olsa da bu kişi, kendi fantezilerini, gerçeğin sarsıcı delillerini yok edecek kadar ileri götürünlere iyi bir örnektir. Ama bu durumda, binlerce Kızılderili için bu tavır, ölüm ile yaşam arasındaki fark anlamına gelir. Unutulmamalıdır ki, birçok defa toplumun bir bütün olarak katılımı veyâ kayıtsızlığı, halkların tümünden silinişini teşvik eden veyâ engelleyen en belirleyici etken olmuştur. Halklar silindiğinde yalnızca birçok insân hayâtı yok olmaz, ama yaşadığımız dünyâyı, Amerika kıtasındaki yerli kültürlerinininki gibi çok farklı ve çok değerli bir evren görüşü ile zenginleştirmek şeklindeki muhteşem bir fırsat da yitirilir.

Bu arada, “şamanizm” kursları giderek çoğalmaktadır ve bizi kısa sürede birer şamana dönüştürmektedir, ama aslında öğrendiklerimiz, günlük yaşam ile hiçbir etkili bağlantı içermeyen, boş ve geçersiz kalan âyîn taklitleridir.

Dolayısıyla bir yanda antropologlar vardır; kendi kuramsal çatılarının etkinliğini sınamak ve yerli gerçekliğini entelektüel bir hazırlanışa daya-

narak “anlayabilen” bireyler olarak kendilerine verdikleri önemi beslemek için yerli topluluklarına giderler. Diğer yanda ise fantastik yerli bilgilerinin tüketicileri vardır ki, bunlar da, etten kemikten Kızılderililer ile tanışmak yerine, kitâpları ile daha fazla ilgileniyormuş gibi görünürler. Yerli dünyâsının deneyim ve bilgisi ile gerçekten tanışmak, yerli yüzümüzün kayboluşuna yavaş, ama kesin şekilde tanık olduğumuz şu zamânlarda çok âcil bir görev olmağa devâm etmektedir.

Acıklı bir görüntü... Târimiz bu noktasında, üzerindeki bir tür olarak (yaşam adı verdiğimiz eşsiz deneyime ve gerçekliğe yaklaşabilmek için âcilen daha farklı ve sağlıklı yollar bulmak ihtiyâcında olduğumuz) bu gezegende, bizde bulunmayan Bilgi’nin büyük kısmına sâhip olan yerli halkların hayâtta kalışı, dönüşüm ve gelişimle sonuçlanacak hakikî bir keşifte bulunabilmek için son bir fırsattır. Bu bizim—kayboluşun eşiğindeki—altın fırsatımızdır: Diğeriyile gerçekten tanışmak ve bu sâyede her birimizin içinde saklı olan *diğer benliği* keşfetmek.

Yerli birey ve toplumlarla yaptığım çalışmâlarda niyetim, ne hayâllerin hareketsizliğinde saplanıp kalmak ne de saha araştırmacısının kendini onaylamak arayışının bataklığına düşmektir. Kendi geçmişimin, kendi egomun, kendi dünyâ görüşümün paçavralarını yolun kenarında bırakmağa hazır bir şekilde, onlardan mümkün olduğu kadar *uzaklaşmağa* yeltendim ve böylece, bize göre bilinmeyen olan diğerlerine mümkün olduğunca *yaklaştım*. Bunu kısmen bile olsa başarmış olup olmadığımı ben söyleyemem. Yalnızca çabalarımın kanıtlarını sunabilirim.

Bu kitâpta anlattığım tüm olaylar gerçekten meydana geldiyse de, kişisel öğeleri bunun dışında bırakmıyor, hiçbir zorluk çekmeden buraya dâhil ediyorum. Kişisel olan benim için ilginçtir, çünkü uzun zamân önce, gerçeklik deneyimimizin *dâimâ* kişisel olduğunu, “nesnel” algının aklın bir fantezisinden başka bir şey olmadığını keşfettim; çünkü kişinin (kendimin) algısı söz konusu olmadan bir algı yaratmak imkânsızdır.

Diğer yandan, eserimin önemli bir yönünün, gerçekten meydana gelmiş bir şeyin raporunu sunmak olduğunu düşünüyorum. Onu ben yaratmadım veyâ hayâl etmedim; dolayısıyla bu eser yerli bilgisiyle—somut gerçeklikte—karşılaşşın nasıl olabileceğinin bir örneğini sunduğu gibi, hikâyenin canlı kahramanlarının varlığı da doğrulanabilir.

BEŞ

HAYÂTTA KALMIŞ TOLTEK GELENEKLERİ

YAŞAYAN BİR DİN

Wírrarikaların günlük hayâtı, her ayrıntısında, kendi dinsel düşünceleri ile iç içedir. Onların dinleri, sabah kiliseye gidip akşam da sözde inançları ile ilgili her şeyi unutanlar gibi ayrı bir şekilde yerine getirilen bir eylem değildir. Wírrarikalar için dinsel düşünce, bir doktrin veya inanç topluluğundan oluşmaz. Herhangi bir kutsal kitâpta kayıtlı değildir ya da özellikle papazlar veya bir otorite tarafından yönetilmez. Herkes tarafından tanınan veya toplumda bir şekilde baskın olan dinî otoriteler yoktur. Onlar için din, her bir eylemlerinin dünyâyı yöneten tesirler ile ilişkide olduğu bir hayât tarzıdır. Kutsal kitâpları, örgütleri veya dinî hiyerarşileri olmadığı için, kozmogonilerini günden güne, nesilden nesile korumak ve yeniden yaratmak sorumluluğunu herkes paylaşır. Dolayısıyla hikâyeler, şarkılar, Tamatz Kahullumary veya Tatewari efsâneleri veya dünyânın yaratılış hikâyesi, kapalı bir tarih değildir. Bir marakame hikâye anlattığı zamân, sâdece ezberlediği veya başka bir büyücüden öğrendiği bir şeyi tekrârlamaz, ama âyinin o ânında *gördüğü* şeyi aktarır. Yaşamı boyunca Wírrarika kozmogonisindeki şahsiyetler ile ilgili duyduğu birçok hikâyeye, o da farkındalığını *farklı bir gerçeklik* alanına odaklandığı ânlarda doğrudan gördüğü veya aldığı hikâyeleri ekleyecektir.

Wírrarikalarda Tanrı veya Rûh arayışı, başkalarının size söylediği ve sizin inandığınız şeyler ile ilgili değildir. Kendi adınıza *görmek ve dinlemek* me-

selesidir. Bir Wírrarika çocuğu, Büyükbaba Geyik Kuyruğu'nun ya da Tatei Urianaka'nın şarkılarını ve efsânelerini yıllarca dinleyebilir, ama onları bizzât kendisi görmeden, o bilgiye inisiye edilmeyecektir. Modern kültürlerden gelen bizler, Kızılderililerin dînsel düşüncesinin bâtil inançlar ve hayâl ürünü hikâyeler ile dolu olduğunu düşünürüz. Bunu sebebi, tam da bizim dîne kazandırdığımız modern anlamdır: Gerçekte inanmadığımız bir dogmalar bütünü, saygı duymadığımız bir davranış standardı, aslâ tanık olmadığımız hikâyeler dizisi, herhangi bir tecrübeye dayalı, somut dayanağı olmayan boş hikâyeler ve inançlar. Sonsuza kadar Mesih'ten ve Tanrı'dan bahsedebiliriz. Hattâ Tanrı'nın şunu veya bunu istediğini, şu veya bu şekilde düşündüğünü, şöyle ya da böyle davrandığını ilân edebiliriz, ama onu ne görürüz ne de o, bizim açıkça teyit edebileceğimiz bir şey yapar.

Bu kadar boş ve fakir bir dînsel temelden yola çıkınca, Kızılderililerde de benzer bir durum olduğunu düşünmek doğaldır; ama biz daha ileri gider ve huysuzluk ederek "ilkel dînler"den bahseder ve onların çok üzerinde olduğumuzu iddiâ ederiz. Araştırırız ve sınıflandırırız. Görüşler oluştururuz ve anladığımızı sanırız. Ancak gerçek şudur, Kızılderililerin, özellikle de İspanyol öncesi kadim dînlerin temel yönlerini sürdürenlerin dînsel deneyimlerinde gerçekten olup bitenler hakkında genellikle en ufak bir fikrimiz yoktur.

Bu anlamda Wírrarikalar olağandışı bir vakadır. Onların dînleri hemen hiç dokunulmadan korunmuştur ve on altıncı yüzyıldan başlayarak Avrupa'dan gelmiş olan ve ayrıca daha yakın zamânlarda Birleşik Devletlerden ülkemize girenlerin getirdiği barbar kirletişlerinden uzaktır.

"Din" sözcüğü Wírrarikalarda tüm anlamına sâhiptir: *religare*, "yeniden birleştirmek" demektir; insânları, dünyâya hayât veren ve bizim Tanrı, Nagual, Rûh, Niyet, İusi¹ dediğimiz, ya da her ne ad verirsek onunla çağırığımız enerji ile yeniden birleştirmek.

Tam da bu yüzden, yâni dîni tatbikat ve işlemler onlarda, kendi erkek ve kadınlarının yeniden Rûh ile birleşişlerine giden verimli ve etkin bir sistem olarak çalışmaya devâm ettiği için, bunun yaşayan bir dîn oldu-

¹ Var olan her şeyi ayakta tutan nihâi enerji için Wírrarikaların kullandığı sözcük.

ğunu söyleyebiliriz. Algının ve farkındalığın karmâşık ve alışılmadık şekillerini içeren hakikî bir dönüş yoludur; dolayısıyla marakamenin şarkılarında anlattıkları, daha sonra başkalarına tekrârlamak için hayatının belirli bir noktasında ezberlediği hikâyeler değildir. Onun yerine, sıradan insanların varlığından haberdâr bile olmadığı dikkat şekilleri sâyesinde bir dünyâya veyâ bir dizi paralel dünyâya uzanır ve kimi zamân çevresindekiler ile birlikte o dünyâlara etkin bir biçimde girer.

MARAKAME²

Her ne kadar tüm Wírrarikalar kendi toplumlarındaki dînî hayâta katırlırlarsa da, bu anlamda marakame figürü öne çıkar ve o, antropologlara göre, topluluğun şamanıdır.

Şaman terimi aslında pek bir şey ifâde etmez, çünkü tek bir sözcükte tüm şifâcıları, büyücüleri, huiçol şarkıcılarını, râhipleri, bitki uzmanlarını, dansçıları, *diableroları*³, cadıları ve onlarla ilgili her şeyi içerir; hâlbuki bu tür uygulayıcıların her birine has farklı özellikler söz konusudur. Terim o kadar çok sömürülmüştür ki, artık bir insan bir hafta süren bir kursa katılıp bir “şaman”a dönüşebilmektedir. Bunlar, ince “zihin kontrolü”⁴ yöntemlerinden başka bir şey değildir ve sıklıkla yerli müzikleri ve zihni çarpıtan maddelerle süslenmiştir. Bu tür hayâlî şamanizm Avrupa’da ve özellikle de İspanya’da çok yaygındır.

Dolayısıyla marakamelerin durumu, “şamanizm” teriminden ayrı düşünülme zorundadır. Marakame temelde Wírrarikaların âyin şarkıcısıdır ve şarkısında Büyükbaba Ateş’in işaretlerini yansıtır ve dünyânın yaradılışının hikâyelerini, Wírrarika kozmogonik evrenini dolduran yüzlerce şahsiyeti anlatır. Hemen tün âyinsel ve dinsel olaylarda bulunmak zorundadır. Aynı şey yağmurun öfkesini yatıştırırken, günlük sorunların çözümü hakkında fikir danışırken ya da hasta birini iyileştirirken de geçerlidir. O tür durumlarda, marakame bir transa girer ve doğrudan dünyâyı yöneten Güç’ten talimât alır. Bir veyâ birden çok gece arka arkaya şarkı söyleyerek Güç’ün tasarımlarını anlatır, bir hastalığın ya da uzun bir kuraklığın görünmeyen sebeplerini açıklar.

² Wírrarika dilinde, Mara’haa’kame.

³ Bir kara büyü uygulayıcısı.

⁴ 1970lerin sonlarında Dr. Silva tarafından ABD’de icât edilmiş “Silva Zihin Kontrolü” ile ilgili birçok kitap vardır.

Bu, marakamenin yaptıklarının en basit anlatımıdır. Daha derine girip, onun daha karmaşık görevlerinden bahsetmeden önce, dağlarda birçok marakame olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Her küçük yerleşim yerinde bir veya birkaç marakame bulunabilir. Dahası, marakame olmak için yerine getirmek gereken özel bir gereklilik yoktur; Rûh'unki dışında hiçbir yetkiyi gerektirmez. Kadın marakameler de vardır, ancak sayıları çok azdır; bunun sebebi büyük ihtimâlle hamilelik ve çocuk yetiştirişin gerektirdiği emektir.

Her ne kadar marakamelerin genellikle özel bir eğitim almadan veya onları inisiye eden özel bir hoca olmadan kendi kendilerini eğittikleri doğruysa da, işin kolay olduğunu ve çabucak öğrenildiğini düşünmemek gerekir (hemen tüm marakameler çok yaşlıdır). Yerine getirdikleri görev dışsal dünyada olduğu kadar—ele aldıkları öğeler ve âyinsel nesnelerin sayısı etkileyicidir—içsel dünyada da—âyinde hazır bulunanları, içine girdikleri diğer dünyaya “çekmek” için yeterince yoğun bir dikkat ve algıları olmak durumundadır—şaşırtıcı bir karmaşıklık içerir.

Onların âyînleri ile doğrudan temas ettiğim, marakamelerin yaptıklarını gözlemlediğim, bedenimde ve algımda deneyimlediğim yıllar geçirmiş olduğum hâlde, algılayamadığım şeyin, olup bitenlerin yalnızca küçük bir kısmı olduğuna inancım giderek artmaktadır. Âyînler son derece zengin ve karmaşıktır: Yaptıkları her şeyin—ateş yakmak, dans etmek, yürüyüş ve şarkı söyleyiş tarzları, oturuş düzenleri ve şekilleri, giysileri, ihtiyaç duydukları eşyalar, âyîn şarkıcılarının yaptıkları, diğerlerinin verdiği karşılıklar, büyü halkasına giriş ve çıkış, ateşe yakarış ve hitâp edişleri—belirli bir şekli, bir yönü, bir ritmi ve özel bir düzeni vardır. Kızılderililerin sâdece dans ettiği, şarkı söylediği ve ateşe baktıkları şeklindeki basit âyîn görüşümüzün gerçekte hiçbir ilgisi yoktur. Çok çok daha fazlası gerçekleşmektedir! O kadar çok şey olur ki, günler veya haftalar süren âyînler vardır ve bu âyînler süresince tekrâr edilen tek bir işlem yoktur. *Tüm* katılanların bir konsantrasyon ve şaşırtıcı bir kesinlik içinde, her ân nasıl davranacaklarını tam olarak bilerek hazır bulunuşları inanılmazdır. Sonuçta tek bir bedenmişçesine, aynı anda, sözel ifâdeler ile araya girmeden hareket ederler. Gariptir ki “usta” rolünü üstlenip diğerlerini söz ile idâre eden hiçbir Wırrarika'ya rastlamadım.

RÛH'A ÇIRAKLIK ETMEK

Başta kendime sorup durdum: Tüm bunları nasıl öğrendiler? Nasıl olur da kimse bir eğitim almaz? Sessiz gözlemlerim, yanıtın ilk kısmını bana gösterdi: Doğuştan itibaren öğreniyorlar, hattâ anne karnında başlıyorlar. Annelik veya emzirmek, kadınları ya da çocukları âyinlerin, hattâ yorucu Humun' Kulluaby yolculuğunun bile dışında tutmaz ve böylece Wirrarikalar, kelimenin tam anlamıyla tüm hayâtları boyunca âyînlere katılırlar. Daha önce hiçbir eğitim almadan, katılarak öğrenirler.

Çıraklığın bu şeklini ilk onlarda gördüm ve en iyi yöntemin bu olduğunu düşünüyorum. Çünkü çıraklık aklın, egonun, kişisel geçmişin yetkisine sığınarak zamân ve enerji yitirmez; sâdece oradasınızdır ve durum sizi eylem'e iter. İkinci yanıt—âyinler sırasında nasıl böyle bir kesinlik ve eş-zamânsallık içinde hareket ettikleri—özellikle dikkatin ve enerjinin ortak bir hedefe odaklandığı yüksek konsantrasyon gerektiren durumlarda, insânın farkındalığının kurabileceği somut bağlantılarla ilgilidir. Sonuç, katılımcıların farkındalıklarının bir çizgide birleşişidir ki, bu da, sözcüklerin sıradan ifâdesinden çok daha incelikli ve etkin bir haberleşiş sağlar. Mutlak gerçek şudur ki, Wirrarikalar, tek bir enerji bedenine dönüşürler ve o da doğal olarak kendisiyle uyum içinde davranır.

Marakamenin bilgisine dönersek, tüm yaşamı boyunca âyînlere katılmış ve birçok marakameyi izlemiş oluşuna rağmen, bilgisinin önemli bir kısmını taklit ile elde etmemiştir. Bilgiyi daha çok onlara Mavi Geyik olarak görünen Rûh'tan doğrudan alır. Aslında, bu insânlara kendilerini marakamelere dönüştürmek görevini veren O'dur; bu kişisel bir karâr değildir.

"Çağrı"yı aldıklarında, birçok değişiklik yapmak zorundadırlar, çünkü Tamatzin'in "derslerine" hazırlanmak ve onları yerine getirmek, düzenli ve talepkâr bir hayât yaşamak demektir: Uzun süreli ve çeşitli perhizler, sürekli olarak âyînlere ve toplu faaliyetlere katılım, *rüyâ* deneyimini, rûhsal çıraklığa odaklamağı öğrenmek ve hepsinden önemlisi, Humun' Kulluaby'ye yâni Tamatz Kahullumary'nin yuvasına hac yolculuğu. Orada, temel *güç bölgesinde* marakameler ve marakame olmak yolundakiler *kendi geyiklerini* ararlar; bu, kendi görevlerini inşa edecekleri temel *görü* veya

görüler demektir.⁵ Talimâtlarının ana kısmını orada alırlar. Bu yüzden, hayâtları boyunca en az bir kere Humun' Kulluaby'ye gitmek zorunda olan sıradan Wírrarikaların aksine, gelecekte marakame olacaklar veya marakame olarak varlıklarını sürdürenler oraya birçok kez gitmek durumundadırlar.

Marakameler herhangi bir diğer Wírrarika kadar fakirdirler, hizmetlerinin karşılığında hiçbir ücret almazlar ve rûhsal işlerinin yanında, çift sürmek, tohum ekmek, hasat toplamak, hayvanlara bakmak, evlerini onarmak gibi günlük görevleri de yerine getirmek zorundadırlar. Wírrarikaların kendilerini marakamelere dönüştürmek isteğinin ardındaki dürtü, hiç kuşkusuz hakikî rûhsal inançtan başka bir şey değildir.

Bir arkadaşım, Carlos Castaneda'nın İspanya'da halka açık bir sunumundan sonra, Avrupa'daki modern kültürler ile kıyaslandığında, tüm Kızılderililerin büyücüler olduğunu ilân ettiğini söylemişti. Wírrarikaların durumunda bu özellikle doğrudur, çünkü onların hemen hepsi de doğuştan itibâren katıldıkları karmâşık rûhsal pratikleri ustalıklı yerine getirebilir, dolayısıyla günlük hayâtta olduğu kadar, *nagualın* dünyâsını oluşturan *farklı gerçeklikte* de etkin bir şekilde davranabilirler.

Wírrarikalar arasında birçok marakame vardır ve bunlardan bâzıları, âhlâkî açıdan değil, ama enerji açısından diğerlerinden daha iyidir. Bâzı "marakameler", her nasılsa içkiye düşkündürler ve bâzılarının sağlık sorunları vardır; bunlar yüksek bir enerji seviyesi anlamına gelmez. Bu onları yargılamak demek değildir, çünkü yukarıda sayılanlar bir yana bırakılırsa, hepsi de topluluğa çok değerli ve karşılıksız bir hizmet sunar. Dikkat etmek gereken nokta, Wírrarikaların kendi içinde, günlük hayâtta olduğu kadar, farkındalık ve algı dünyâsında da kişiden kişiye değişen farklı bilgi ve uygulayış seviyeleri vardır.

5 25 sene önce Fernando Benitez'in bahsetmiş olduğu ünlü marakame Don Pedro de Haro, bana, somut biçimde deneyimledikleri kozmogonide aslında sâdece bir değil, birden fazla geyik bulunduğunu ve bunlardan birinin de güç ve bilgi vaadiyle sizi tehlikeli biçimde kandıran ve aslında sizin yoldan çıkıp kayboluşunuza yol açan "sahte geyik" olduğunu anlattı. Ayrıca, marakamenin çırağı boyunca beş ana geyik bulunduğunu ve en küçük olanla başlayarak en büyük olanın, Tamatz Kahullumary'nin keşfiyle sonuçlanacak şekilde tek tek her biriyle tanışıldığını açıkladı. Her geyiğin, bilgisinin doğasına bağlı olarak, yaşamın ve farkındalığın farklı yönlerine odaklanan farklı özellikleri ve dersleri söz konusudur.

Yaklaşık on beş marakame tanıdım. Bunlardan dört tânesi ile çok yakın oldum ve mübalağasız diyebilirim ki, bâzı marakameler öyle olağandışı ve öyle büyüleyici konularla uğraşır ki, Castaneda'nın hikâyeleri hafif kalır.

Bu marakameler ve yol gösterdikleri az çok gizli gruplar, muazzam bir sorumluluk taşır. Yerli dünyânın yüzyıllar ve binyıllar boyunca geliştirmiş olduğu akla gelmeyecek farkındalık ve algı imkânlarına yönelik bilgi ve tatbikatları gelecek nesiller için aynen korumak zorundadırlar. O bilgi canlı kalmaya devâm etmekte, hattâ gelişip genişlemektedir. Bu bilginin bâzı kollarının Kızılderili dünyâsının ötesine uzanıp kendisini kabûl eden çeşitli rûhlara dokunduğu gittikçe daha belirginleşmektedir. Ne kadar uzağa gideceğini bilmiyoruz.

GÖRÜNMEZ KÖYLER

Wirrarikalar, Nayarit, Jalisco ve Zacatecas eyâletleri de dâhil olmak üzere dağlardaki en uzak ve erişilmez bölgelerde yaşarlar. Aslında var olmayan “kentlerde” yaşarlar. Bununla demek istediğim şudur: Eğer tüm zorluklara göğüs gerip o yerlere gitmeği başarırsanız—oralarda ne bir anayol, ne bir toprak yol, ne ışık, ne telefon, ne televizyon ne de radyo vardır ve tek ulaşım yolu saatlerce hattâ bâzen günlerce yolunuzu kaybetmeden yürümektir—sonunda San . . . köyüne vardığınızda, ortada bir köy falan olmadığını görürsünüz! Biriyle karşılaşıp kadar şanslıysanız “Peki San . . . nerede?” diye sorarsınız. “İşte tam önünüzde! Görmüyor musunuz?” “Şey... Hayır!”

Wirrarikalar toplumun merkezinin bulunduğu varsayılan yerde bir arada yaşamazlar; merkez, genellikle âyinler için bir tapınak (Kalihuey), geleneksel yetkililer için bir toplantı binâsı ve birkaç derme çatma kulübeden oluşur. Wirrarikalar bölgedeki vâdilerde ve koyaklarda dağınık hâlde yaşarlar. “Falanca kişinin evi nerede?” “Hemen şurada, nehrin karşısında!” “Çok güzel, teşekkürler.” Sonra anlaşılır ki, “hemen şurada” denilen yer aslında saatlerce uzaktadır! Wirrarikalar için zamân ve mesâfe farklı bir boyutta akar. Aslında her âile, diğerlerinden oldukça uzakta yaşar ve ancak şenliklerde bir araya gelirler. O zamânlarda dinî törenler onları küçük kulübelerinden çıkarır ve “köyler” insânla dolar.

ERİŞİLMEZLİK

Wirrarika topluluklarında yalnızca Wirrarikalar yaşar. Yerel yetkililer tarafından, Wirrarika olmayanlara nâdiren giriş izni verilir ve izin verilenler de genellikle eyâlet yönetimi veyâ UYE⁶ temsilcileridir. Buraya ulaşmağı başaran yabancılar, izin almadan topluluklara girmek kabalığını gösterdiklerinde, “tomruk” denilen bir cezâevine kapatılırlar. Orada, kaçışlarını engellemek için ayakları, ortasında bir çift delik bulunan iki dev döşeme tahtasına sâbitlenir. Tomrukta geçirilecek zamân, “şerif”in rûh hâline ve dâvetsiz misâfirden tahsil edilen “ceza”ya bağlıdır. Bâzı durumlarda orada alıkonan yabancılar, yaklaşan şenliklerde “insân kurbânlar” olarak kullanılacakları söylendiği olmuştur. Bu şaka karşısında dâvetsiz misâfirler, özgürlüklerinin karşılığı olarak azımsanmayacak bir “gönüllü bağış”ı gözden çıkarmağı hazırdırlar.

ŞENLİKLER

Wirrarikaların dinî takvimi doludur ve kısaca şenlik (Nierra) dedikleri birçok etkinlikten oluşur: Peyote şenliği (Hikuri Nierra), tatlı mısır şenliği (Tatei Nierra), davul (tepo) şenliği ve Humun’ Kulluaby Haccı ile ilgili törenler dizisi bunlardan yalnızca birkaçıdır. İçlerinde en önemlisi, dinî takvimde bir yılın sonu ve diğerinin başlangıcını simgeleyen Hac’dır.

Humun’ Kulluaby’ye Hac yolculuğı her sene tekrârlanır. Her toplulukta “jikarerolar” ve bâzen de “peyoterolar” denilen ve kutsal yoldaki yolcuktan sorumlu bir grup vardır. Bu grup, tüm yıl boyunca törensel aktiviteler düzenlemekten sorumludur ve Hac boyunca da, bir sonraki Hacca kadar olan aylar zarfında tüm toplulukça kullanılacak geyik-peyote avını yâni kutsal kaktüsün büyük miktârlarda toplanışını gerçekleştirirler.

HIKURİ

Peyote ya da Hikuri, Wirrarika hayâtının temel bir öğesidir. Hemen herkes onu çocukluktan itibaren, dâimâ bir âyîn şeklinde tüketir. Birinin peyote ile “sarhoş” olup uygunsuz davranışı çok enderdir ve ayıplanır. Genelde onu çok küçük miktârlarda alırlar, ama büyük miktârlarda tü-

6 Ulusal Yerli Enstitüsü—INI (Indigenous National Institute)

ketime izin verilen özel günler de vardır. Konuyla ilgili çalışmâlar ve benim kendi gözlemlerim, Wírrarikalarda peyote kullanımından doğan herhangi bir fiziksel veyâ zihinsel hasar bulunmadığını doğrular. Aksine, Wírrarikalar hem düşünce, hem de hayât tarzlarında çok duyarlı, huzûrlu ve derin insânlardır.

Hacca dönersek, yolculuk aslında birkaç aşamâdan oluşur ve her topluluğun bulunduğu dağda yaptığı hazırlık törenleri ile başlar. Sonra bunu, Tanrısal Aydınlik Tamatz Kahullumary'nin doğduğu San Luis çölündeki bölgeye doğru dört yüz kilometreyi aşan bir yolculuk izler. Bu yolculuğun farklı yerlerinde, dinsel önemi çok yüksek âyinler yapılır, dolayısıyla Humun' Kulluaby'ye varmak birkaç günü bulur. 1970'lerin başından beri yolun izin veren kısımları otobüs ile kat edilmektedir ve bunun için UYE'nin sağladığı araçlar kullanıldığı gibi, bağımsız araçlar da kullanılır. Araç bulunamazsa tüm yolu yürüyerek kat ederler ve Hac yaklaşık kırk gün sürer. Genellikle dağlardan ayrılıp geri dönüşleri arasında yedi ilâ on gün geçer ve dönünce âyînlere devâm ederler. Humun' Kulluaby'ye vardıklarında Hikuri avına çıkarlar ve ilgili âyinleri yaparlar. Daha sonra dağlara dönerler ve geyik avlarlar, bu defaki geyik-peyote değil, gerçek geyiktir. Bu, üç veyâ beş gün daha demektir. Av bittiğinde dağlara dönerler ve peyote törenleri için hazırlanırlar ki, bu da bir haftadan fazla sürer. Toplamda, Humun' Kulluaby'ye yolculuk ile ilgili âyinler ve kutlayışlar bir ayı bulur. Her ne kadar her Wírrarika'nın hayâtı boyunca en az bir kere Humun' Kulluaby'ye Hac yolculuğuna çıkacağı varsayılırsa da, bâzıları birçok kez giderken bâzıları da—bunlar istisnâdır—hiç gitmez. En az bir kere gitmek gerektiğinin sebebi şudur: Orada, Tamatzin ile, İusi ile veyâ Tatewari ile doğrudan temas kuran hacı, en temel sorularına cevâp bulabilecektir: Ben kimim? Nereden geldim? Nereye gidiyorum? Bu hayâttaki görevim nedir? Özellikle bu son sorunun yanıtı Wírrarikaların kendilerini tarlalara, işe, şifâya, âyin şarkıcılığına, müzik âletleri çalmağa veyâ üretmeğe ya da yaşamlarını değiştirecek başka herhangi bir şeye adayıp adamayacaklarını belirler. Humun' Kulluaby'de aldıkları mesaj oraya gidişlerini söylediği için kendilerini çok uzakta, Kûba'da veyâ bir Avrupa ülkesinde bulan Wírrarikalar olmuştur. Bu yüzden Wírrarikalar hârika seyyâhlardır ya da daha basit söylersek, kolayca düzen değiştirirler. Aslında, Bilgi'de ilerlemek isteyenler çıraklıklarının bir kısmını geldikleri dünyânın dışında gerçekleştirmek zorundadır, ama hemen her zamân daha sonra oraya geri dönerler.

Daha sık Hac yolculuğuna çıkanların, dünyâyı yöneten Güçlerden bir dilekte bulunmak, çok ciddi sorunlarını çözmek veyâ bu lûtuflar için şükranlarını sunmak gibi özel âciliyeti olan amaçları vardır. Ayrıca, nasıl çözeceklerini bilemedikleri sorunlar ve zor karârlar konusunda açıklığa kavuşmak isterler. Her durumda, Humun' Kulluaby'ye en sık gidenler daha önce de belirttiğim gibi ya marakame olmak için hazırlananlar ya da marakame olarak görevde olanlardır. Bir de özel olarak ele almak gereken bir hacı grubu vardır: jikarerolar.

JİKAREROLAR

Jikarerolar, beş yıllık bir süre boyunca topluluktaki tüm dînsel etkinlikleri düzenlemek sorumluluğunu taşıyan kapalı bir Wırrarika grubudur; bu ağır bir sorumluluktur. Humun' Kulluaby çölüne ve diğer kutsal yerlere her yıl yapılan Hac yolculuğunu gerçekleştirmek de buna dâhildir. Her topluluğun eylemlerini bağımsız yürüten ayrı bir jikarero grubu vardır, ancak genelde târihler ve tören türlerinde birleşirler. Doğal liderleri olan marakame dışında grupta en az on beş, en fazla otuz üye bulunur. Her toplulukta birçok marakame bulunduğundan, jikarerolar görevlerini yürütmek için en güçlü olanını izlerler. Grupta görev aldıkları süre boyunca birçok görevleri vardır. Urukuakame, yolculuklarda liderlik eder ve izlenecek yolu gösterir. Bu görev, çoğunlukla en yaşlı erkek tarafından yerine getirilir. Bu görevlerden her biri, kutsal varlıklardan biri ile ilintilidir, dolayısıyla her üye kendi olağan isminin yanında, dünyâyı oluşturan ve her şeyin işlevini belirleyen asıl güçlerden birisinin de adını alır: Tatewari⁷, Tayau⁸, Kahullumary⁹, Urianaka¹⁰. Yolculuklarda dâimâ marakamenin önünden yürüyen iki kişiye ve âyîn şarkıcısının törenlerde kullanacağı güç nesnelerinden sorumlu olana naurratame denir. Her ismin kendi anlamı ve hikâyesi, her birinin, grubun âyînsel eylemlerinde özel işlevleri vardır.

Beş yıl sonra jikarerolar, sorumluluklarını bir sonraki döngüde görev alacak yeni jikarerolara devrederler. Jikarerolar çoğu görevlerini gönüllü olarak yapar, ama zorunluluktan göreve atananlar da vardır. Çoğunluk

7 Büyükbaba Ateş.

8 Güneş. Tau, Taveviekame veyâ Tave'errika da denir.

9 Zamanın başlangıcında, Bilgi Kitabı'nın sâhibi Kahullumary, kendini bir geyiğe dönüştürmüş ve âyînsel bir avda avlanışına izin vermiş; bu da, bugün Wırrarikaların Humun' Kulluaby Hac'larının bir parçası olarak düzenledikleri kutsal geyik avına dönüşmüştür.

10 Toprak.

için seçilmiş gruba dâhil olmak Rûh'a çok daha yakın yaşamak fırsatını sunan bir imtiyâzdır. Bâzıları beş yıllık süreyi doldurduktan sonra yeni gruba katılır veya yine her beş yılda bir görevini devreden "kendi" marakamesine çok yakın çalışır. "Zorla" seçilenler bile, kısa bir süre sonra kendilerini rûhsal bir âilede bulurlar ve arkadaşlarına çok yakın hissetmeğe başlarlar. Wirrarika topluluğunda jikarerolar ayrı bir gruptur, çünkü onlar tüm zamânlarını Rûh ile ilgili konulara adanarak yaşarlar. Toplantı merkezleri kendi dillerinde *tukipa* dedikleri tören alanı Kalihuey'dir ve orada sürekli yanan bir ateş bulunmak zorundadır, çünkü Tatewari en üst varlıktır ve büyük-büyükbaba geyik kuyruğundan bile önce gelen ilk ve en eski güç olarak kabûl edilir. Jikarerolar çok seyâhat ederler, çünkü Wirrarikaların kutsal alanı çok geniştir ve sâdece San Luis Potosi (Humun' Kulluaby) çölünü değil, Durango eyâletindeki kutsal yerleri (Huarra-manaka), Chapala Gölü'nü (Rapaviyane), Nayarit denizini (Tatei Aramara), kutsal bir pınarı (Tatei Matinieri)¹¹ ve Tolteklığın beşiği olan ünlü Teotihuacan'ı da kapsar. Her sene tüm bu yerlere sunu getirmek ve her birine has âyinleri yerine getirmek zorundadırlar. Ancak bunlar, ekin ve hasat gibi günlük hayât mücadelesindeki birçok sorumluluklarından geri kalmak için bir mazeret değildir. Görevleri karşılığında hiçbir ücret almazlar; aksine, tüm bu yolculuklar, hazırlıklar ve âyinler için gerekenler, jikareroların, Wirrarikaların geri kalanları gibi boş olan ceplerinden karşılır. Tüm jikarerolar içinde en çok çalışan ve en çok seyâhat eden, marakamedir. Jikarerolar görevleri kendi aralarında paylaşabilirler veya bâzı durumlarda, kutsal yerlere hepsi gitmeyebilir, ama marakame hep hazır bulunmak zorundadır, çünkü onsuz âyin yapılamaz.

"Jikarero" ismi çok eski zamânlardan geliyor gibidir. Bu isim ile, peyote yâni Hikuri ya da Hikuli toplayıcılığı arasında olası bir ilişki kuruyorum. Lumholtz, on sekizinci yüzyılın sonundaki yazılarında onlara "hikulerolar"¹² der; bu sözcük jikarerolara, ama yazarın bu insânların etkinliklerine katılmadığı bellidir, çünkü o anlamda hiçbir şey yazmamıştır. Bu olası ilişki bugün de desteklenmektedir, çünkü halk onlara genellikle peyoterolar der. Bununla birlikte, jikarero teokarilerime (kardeşlerime, yol-daşlarıma) isimlerinin anlamını sorduğumda, aldığım yanıt aşağıdadır:

"Hey, Tayau, kendinize neden jikarerolar diyorsunuz?"

¹¹ Aynı zamanda San Luis çölündeki bir pınara verilen isim.

¹² El Mexico Desconcido, Carl Lumholtz. Meksika'da, Ulusal Yerli Enstitüsü tarafından basılmıştır. (İlk baskısı 1890 yılına aittir.)

"Ah, bu çok eskilere dayanır! Bak, biz bir grubuz. Bize jikarerolar denir, çünkü biz geleneği sürdürürüz. Bu yalnızca tercih meselesi değildir, ama bir zorunluluktur. Çünkü âdet, Gelenek bittiği gün, biz Wírrarikalar da bitmişiz demektir. Sanki bize bir zehir vermişler gibi! Dolayısıyla biz geleneği sürdürdüğümüzden, hep birlikte Tanrı'nın 'jıkara'sıyız"¹³. O kapta, büyük-büyük-büyükbabalarımızın en önemli âdetleri ve Bilgi saklanır."¹⁴ Humun' Kulluaby'ye Hac yolculuğumun hikâyesine geçmeden önce, jikarerolarına katıldığım ve birlikte o yolculuğa çıktığım topluluk hakkında bilgi vermek isterim.

Santa Maria¹⁵, en ulaşılmaz dağlarla, derin vâdilerle kuşatılmış ve çok ender olarak dışarıdan ziyaretçisi olan bir Wírrarika topluluğudur. Wírrarika toplumları, coğrafyaları ve gelenekleri ile kendini yalıtmağı başarmışsa, Santa Maria her ikisi için de en iyi örnektir, çünkü fiziksel olarak son derece ulaşılmazdır ve dışarıdan gelenlere yönelik kısıtlayışlar vardır. Bu konuda diğer topluluklardan ayrılır; diğer topluluklarda ziyaretçi görmek alışılmadık bir durum değildir. Bunun sebebi, el işi ticâreti veya örneğin San Andres Cohamiata'da olduğu gibi, Zacatecas'tan gelen toprak yol ile erişilebilir olmaktır. Santa Maria'da ise geleneklerin korunuşu en sağlam ve el değmemiş bir noktadadır. Ama Santa Maria'nın özel önemi yalnızca konumundan kaynaklanmaz. Orası bir anlamda Wírrarika rûhsal evreninin merkezidir, çünkü Tatewari'nin doğduğu varsayılan yer orasıdır ve bu onların kozmogonilerinin merkezi ile eş anlamlıdır. Bunun en açık ifâdesi, diğer topluluklardaki Wírrarikaların çeşitli vesileler ile Santa Maria'ya yolculuklar düzenleyişleridir; böyle zamânlarda orası rûhsal hacılar için "adakta bulunulacak" veya dünyânın Güçlerinden birinden onay veya tavsiye alınacak bir yere dönüşür.

Wírrarika târihinin ve kozmogonisinin merkezi olan bu toplumda ben, yaşayan Toltekliliğin en açık ve en güçlü ifâdesiyle karşılaştım: Wírrarikaların büyülu evreni.

¹³ Jíkara, Meksika'daki yerli kasabalarında yiyecek veya âyin eşyası saklamak için kullanılan bir tür kaptır.

¹⁴ "Jikarero" ismiyle, aslen Náhuatl dilinde bir sözcük olan "jíkara" arasındaki bu ilişki ilginçliğini hep korumuştur. Sözcüğün kökleri, "xictli" (göbek) ve "cali" den (ev) gelir ve göbekteki ev veya kapalı olan anlamına gelir ve İspanyol öncesi kozmogonide kutsal bir anlamı vardır. Göbek, Evren'le temas noktası olan merkezdi. Dünyânın göbeğinden, Ay'ın göbeğinden (Meksika) bahsederlerdi ve İspanyol öncesi dünyanın fiziksel ve gökssel coğrafyası xictliyle (göbeklerle) doluydu. Dolayısıyla bir "jíkara" yalnızca herhangi bir çanak değil, ama içinde yalnızca kutsal şeylerin saklandığı bir kaptı. Bu anlamda bkz. Gutierrez Tibon'un Historia del nombre y fundacion de la ciudad de Mexico ve El ombligo como centro cosmico adlı, Fondo de Cultura Economica, Mexico tarafından basılan eserleri.

¹⁵ Özel yaşamlarını korumak ve rahatsız edilişlerini önlemek için kullandığım bu isim gerçek değildir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TOLTEKLERİN DÜNYÂSINDAKİ DENEYİMLER

ALTI

ANTİ-ANTROPOLOJİ ÇALIŞIYOR

Aşağıdakiler, Wırrarikalar arasındaki bâzı deneyimlerime ilişkin araştırı örnekleridir. (Bu deneyimlerin bâzı fotoğrafları için kitâbın ortasındaki renkli sayfalara bakınız.) O dünyâyla on beş yıllık ilişkimin tam bir hikâyesini anlatmağa kalkışmayacağım, ama sâdece elinizdeki eserin amacına uygun özel ânlara işaret edeceğim. Akademik bir amacım yok ya da kapsamlı bir çalışma yapmak, Wırrarika kültürünü aynen aktarmak niyetinde değilim. Bu yalnızca onların varoluş ve yaşayış şekillerinin alışılmadık bâzı yönlerini ve benim onlara yaklaşışındaki “anti-antropolojik” yöntemleri yansıtan, kişisel bir anlatımdır.

Wırrarikalar ile ilk temas kurduğum sıralarda aslında bir antropoloji öğrencisiydim, ama akademik antropolojinin ve onun teorik çerçevesinin, Rûh’u arayışında bana pek bir şey sunmayacağı daha o zamân oldukça aşikârdı. Nâhualarla yaşadığım deneyimden başlayarak anti-antropolojik özellikler geliştirmeye başladım ve Kızılderililer arasındaki tüm eylemlerim bu yönde şekillendi. Wırrarikalar ile tanışmaktaki ana dürtüm, başından beri benim kendi içsel huzûrsuzluğumdur. Onları incelemek, folklorik veya egzotik deneyimler yaşamak için değil, içsel büyümeğe yönelik içimdeki âcil ihtiyâca uygun kanallar bulmak için gittim. Her şeyden çok öğrenmek, kendi adıma ve kendi içimde deneyimlemek istediğim şey, modern insânlar tarafından yok varsayılan, ancak Wırrarikalar gibi yerli halkların yüzyıllar ve binyıllar boyunca kıskançlık ile korumuş oldukları farklı bilgi türleriydi.

Wırrarikalar hakkında yazılmış farklı derinlik ve başarı düzeyindeki çeşitli eserler, Batı dünyâsına kültürlerinin ana hatlarını aktarmıştır. Bu eserlerin çoğu, çok saygın çabaların sonucudur ve büyük zahmetler ge-

rektirmiş olmağıdır. O insânlar, ulaşılışı son derece zor yerlere yolculuk etmek, bilgi alacak insânlar bulmak, röportaj yapmak, kaydetmek, tercüman bulmak ve sonra da raporlarını yazmak için çok fazla zamân ve çaba harcamışlardır.

Yazarının açıklık ve merâk derecesini yansıtmak açısından Lumholtz'un¹ on dokuzuncu yüzyılın sonunda yaptığı çalışmaları hayrânlık uyandırıcıdır. O eserin yazıldığı dönemde Kızılderililerin ontolojik olarak "aşağılığı"na kesin gözüyle bakılırdı ve bu tartışılmazdı. Ayrıca, Furst, Zing ve Benitez² gibi araştırmacılar da Wirrarika yaşam ve düşünce tarzını anlamak yönündeki çabalarıyla konuya katkıda bulunmuşlardır.

Bu eserlerin tüm ciddiliğine rağmen, yerli evrenine yaklaşan araştırmacıların çoğu—iyi niyetlerinin yanında—bilmek istedikleri dünyaya katılmayan, dıştan bakan gözlemciler olmuştur. Akademik çevreler bu tür dıştan bakışı olumsuz karşılamaz. Tüm akılcı Batı kültürünün paylaştığı 'bir şeyi bilmek için, onu deneyimlemek şart değildir' görüşüne uyarlar; gözlemlemek, mantığa uydurmak, kaydetmek ve sınıflandırmak yeterlidir. Etnologlarda, inceledikleri gerçekliği anlamakta onlara yardımcı olduğu varsayılan bir teoriler topluluğu vardır. Sadece tek bir gerçeklik bulunduğu ve Batı biliminin bakış açısının en doğrusu olduğu temelinden yola çıkarlar. Böyle bir varsayım, gerçekliğin sadece dışsal ve akılcı gözlem ile algılanamayan yönleri de bulunabileceği olasılığını reddeder.

Antropologların en yaygın eksikliklerinden biri, genelde tüm modern insânlardaki eksiklikle aynıdır: Gözlemlediğimiz sahnede olup biten her şeyi algıladığımıza inanırız. Dolayısıyla, bir âyine şahit olurken, yerlilerin başları dizlerinin arasında oturduklarını görür ve şöyle deriz: "Danslardan sonra, grup üyeleri çok yorgun görünüyorlardı ve dinlenmek için oturdular"; ama o insânların yorulmak bir yana, bizim aklımıza bile gelmeyecek bir gerçeklik seviyesinde çok yoğun bir işle meşgul olduklarını fark etmeyiz. Bütün kibrimiz ile, görmediğimiz bir şeyin var olmadığını bir olgu olarak kabûl ederiz. Antropologlar açıklayışlarını, teorilerini,

1 Bkz. El Mexico Desconocido, s. 63

2 Bkz. Mitoş y Arte Huicholes, Peter Furst ve Salomon Nahmad, Collection SEP 708, no. 50, Mexico City, 1972.

Bkz. Los Huicholes: Una Tribu de Artistas, Robert M. Zing, Colección Clásicos de la Antropología Mexicana, Instituto Nacional Indigenista, Mexico City, 1982.

Bkz. Los Indios de Mexico, Fernando Benitez, Ediciones Era, Mexico City, 1976.

söylemlerini gördüklere şeylere ve onları nasıl yorumladıklarına dayandırır ve her şeyin tam olarak gördükleri gibi olduğunu düşünürler. Ama gözden kaçırdıkları bir şey vardır: Kızılderililer yalnızca sorulara yanıt verirler ve Batılılar da anlamağa çalıştıkları evren görüşünün temel noktalarıyla ilgili doğru soruları genellikle nasıl soracaklarını bilmezler. Sonuç olarak o söyleşi Batılıların önemli olduğuna inandıkları noktalara kayacak ve yerli evreninin gerçek, temel yönlerine dokunmaktan uzaklaşacaktır. Durumu daha da zorlaştıracasına birçok Kızılderili, özellikle de rûhsal konularla derinden uğraşanlar, merâklı yabancılara tam da duymak istedikleri şeyler söylerler ve bu şekilde onlardan çabucak kurtulacaklarını bilirler.

Dolayısıyla birçok samîmî çabaya rağmen, uzman antropologların yerli evreni hakkındaki rapor ve eserleri, o evrenin içsel yapısından temelde “kopuk”tur, ancak o uzmanlar bunu farkedememişlerdir. Orada bulunmuş, tüm soruları sormuş, kendi gözleriyle görmüşlerdir, ama gerçekte ne olup bittiğini aslâ farkedememiş, fark etmediklerini de anlamamışlardır. Batılı düşüncenin bakış açısıyla yapılan yorumlar, düşüncenin biz-zât kendisinin dışı dönük yansıyışlarını üretip, onların gerçeklik olarak kabûl edilmişinden daha fazlasını bize sunamaz.

Bütün varlıklarıyla katılmayan, kendilerini *başkasına* dönüştürmeyen araştırmacılar, gözlerinin önünde gerçekleşen *başkalığı* algılayamazlar. Yalnızca kendilerine ve kendi dünyâlarına bakarlar; *başkasından* kopuk gözlemleri ve yorumlarıyla yerli evreninin özelliklerinden çok, kendi evrenlerine yâni modern Batı kültürüne benzeyen bir dünyâ yarattıklarını farketmezler.

Bir başka dünyânın algısına sâhip olabilmek için, kendi egolarından, isimlerinden kopmak ve böylece değişerek, diğerleriyle bütünleşmeğe hazır olmak durumundadırlar. Algılarını tuzağa düşüren, dünyâ hakkında yalnızca kendi fikirlerini yansıtan ve onu da dâimâ tek gerçeklikmiş gibi gösteren aynadan ancak bu şekilde özgürleşebilirler.

Araştırmacıların *algı engelini* aşmaktaki zorlukları, kendilerini çok küçük yaşlardan itibâren toplumun diğer üyelerinden öğrendikleri dünyâ tanımının kalıcı etkisinin şekillendirdiği çok özel bir algı türüne hapsedilmiş oluşlarındandır. Bu çiraklık, o öğrenilmiş tanımı kendiliğinden oluşturun-

mağa devâm eder ve onlar bunu tek gerçeklik olarak kabûl ederler. Ancak bizzât o tanımın, kendi içlerindeki gerçekliği, dış dünyâyı oluşturan varlık ve nesnelere yansıttığını farketmezler. Dünyâyı farklı gerçekliklerin bir arada bulunduğu bir alan olarak algılamakta alışmış olan bir büyücü, bu anlamda avantajlıdır. Dolayısıyla, her günkü dünyanın mantığına aykırı gerçekliklerden bahseden Kızılderililer ne mantıklarını yitirmişlerdir ne de câhil veyâ bâtil inançlıdırlar; ama farklı gerçekliklerin farklı bir mantık gerektirdiğini deneyimle öğrenmişlerdir. Bir bilgi insânı veyâ bir büyücü, her iki dünyanın hareketlerinde ve nihâi bütünleşişinde bir uzman bile olabilir.

Yerli toplumlarda olsun, yönlendirdiğim grup toplantılarında olsun farklı araç ve yöntemler ile devâmlı olarak *algı engelinin* üzerinden atlamağı öğrenmekte ısrâr ettim ve bu, çalışmâlarımın temelini oluşturdu. Kendimizi, kendi yansıyışımızdan, kişisel geçmiş ve kendine önem veriş dünyâsından kopardığımızda, bir başka gerçeklik alanı kendini bizim deneyimimize açar ve biz ona girmeye öğreniriz. O sıçrayışları yapabildiğim için, başka bir dünyanın varlığını teyit edebiliyorum. Onu algılamak bize, yerli dünyâsının olduğu kadar, olağanı ve olağandışını bir ânda içine alan genel dünyânın gizli doğasını da gösterir. Başka bir gerçeklik alanına girmek, Kızılderililer arasındaki bir büyü âyânındaki deneyimde ortaya çıkan şaşırtıcı olayların yanı sıra, yakın çevremizdeki, çalıştığımız alandaki kişisel ilişkilerimizin altında yatan ve çok daha zenginleştirici olan başka gerçeklikleri de gözlerimizin önüne serer. Hiç aklımıza gelmesede, bizim her günkü dünyâmızın da kendi farklı gerçekliği, kendi paralel dünyâları vardır.

Mutlak hakîkati aramakta ısrâr eden nevrozlu fantezilerden özgür bir şekilde, yalnızca yerli dünyâsında olup bitenlerin, kendi gördüklerimin ve hâlâ aynı zamânlarda yaşamak imtiyâzına sâhip olduğumuz bu insânlar arasında yaptıklarımın basit bir anlatımını sunmak istiyorum. Şu ânda ben bunları yazarken, onlar da aynı ânda bu gezegen üzerinde hayâttalar. Ve atalarının, yâni kadim Tolteklerin binlerce yıl önceki amaç ve yöntemleriyle Rûh ile temas kurmak için âyinler yapıyorlar.

Tolteklerin torunları olan yerli halklarla yaptığım tüm çalışmâlar arasından üç örnek seçiyorum. Bu üç deneyim, onların dünyâsına katılımının ve bir insân olarak gelişiminin üç adımı olarak görülebilir. Bu üç ân,

onlar arasındaki arayışımın ne başı ne de sonu anlamını taşır. Birincisi, bâzı içsel anti-antropolojik öğelere işâret eden bir ilk yaklaşımdır. İkincisi, benim büyümlü Kızılderili dünyâsına girişimdeki niyetin açığa kavuştuğu ve kendini eylemler ile, devâm eden görevler ile ifâde ettiği bir geçiş ânidir. Bu sanki görünmez bir kapıyı eylemlerimin gücü ile çalmak gibidir. Üçüncüsü ise kapının açıldığı ve sonunda, hep aramış olduğum ve hep benden kaçmış olan o gizemli dünyâyı oluşturan varlıklarla aynı algıya eriştiğim ânidir.

Bu üç seçkiden birincisi, bir antropoloji öğrencisi olduğum zamânlara dayanır; dolayısıyla tarzı diğer ikisine göre daha resmî ve doğallıktan uzaktır. Bu ilk anlatım ile diğer aşamâlar arasında yaklaşık on yıllık bir süre vardır. *Başkalarına* yaklaşımumdaki tavrımı dönüştürdükçe, her şeyi ne kadar farklı görmüş olduğumu çok güzel anlattığı için, ilkinin buraya dâhil ettim.

Aşağıdakiler, yaşayan Tolteklik'in en iyi temsilcilerinin yâni Wírrarika-ların garip dünyâsındaki mâcerâlarımı anlatan üç bölümdür.

YEDİ

LA' UNARRE'DEKİ¹ TUTULUŞ

Aşağıda anlatmağa çalışacağım² dinsel olay, Wïrrarikaların bu türden sergiledikleri birçok etkinlikten sâdece biridir. Meksika'daki birçok etnik grup gibi Wïrrarikalar için de aslında hayâtlarının tümü kutsal bir eylemdir ve hemen bütünüyle kendi mitlerine bağlıdır. Târihin baskısıyla yaşam tarzlarında ortaya çıkan birçok değişikliğe rağmen, çetin bir direnişle atalarının geleneklerinin genel yapısını korumağı başarmışlardır. Yaptıkları her şeye bir kutsallık atfedişlerinden bunu kolayca gözlemleyebiliriz; yaşam tarzlarına ihtiyâtle dâhil ettikleri modern uygarlığa âit öğeler bile, kültürlerindeki genel duyguyla bütünleştirilmiştir.

Elinizdeki çalışmâ, bir gözlemci olarak katılmak şansını elde ettiğim bir peyote âyininin (yerli dildeki karşılığı "Hikuri") anlatımıdır. Açıkça belirtmek gerekir ki, gözlediğim olay hakkında daha önce çalışmamıştım ve (etnolojik anlamda) bir ön anlayışa sâhip değildim. Aynı sebepten dolayı, etnografik bir araştırmaya değecek bir olaya şahit olacağımı bilseydim, inceleyişlerim (akademik anlamda) daha derin olabilirdi. Dolayısıyla bunun bilimsel antropoloji alanında yeni birinin amatörce yaptığı bir tasvir olarak ele almak gerektiğini düşünüyorum ve bu anlamda da bu tasvir bizi, hazırlıklı bir antropologun bakışından çok, insâncıl bakış açısına yaklaştırmaktadır. Bu anlamda, bu tasvirin değeri, gözlemcinin içtenliğindedir.

¹ Wïrrarikaların, Kutsal Dağ'a verdikleri ad; ayrıca "Yöneticinin (Güneş'in) Sarayı" olarak da bilinir.

² Bu metin, Antropoloji Okulu'ndaki eğitimimin başlangıcında yazılmış olan bir rapordur. Her ne kadar daha sonra birtakım hatâlı yorumlar ve ilerde anlamını öğreneceğim, fakat o zamân dikkatinden kaçmış olan birçok ayrıntı keşfettiysen de, yazının tarzını ve orijinal şeklini korumağa ve bu şekilde, o zamânlar Wïrrarikaları nasıl algıladığımı yansıtmâğa çalıştım.

Diğer yandan, şahit olduğum olay hakkında bilgi sâhibi olmayışım, benim daha açık oluşumu sağlamıştır; “ne göreceğimi bilerek” gelseydim algım bu açıklıkta olmazdı. Cehâletim beni, olay hakkında doğrudan Wírrarikalara danışmağa zorladı ve bu da, gerçekliği yerli halkın taşıdığı bakış açısına yaklaşarak anlayışımıza yardımcı olabilir. Belirli bir çalışmâ plânı olmayan yeni bir antropolog olarak durumum, “Kültürel Görecelik”e yakındır.

İki arkadaşım ile birlikte, San Luis Patosi eyâletinde, eskiden zengin bir mâdencilik kenti olan, ama bugün hayâlet kasaba görünümünde olan Real de Catorce'yi ziyaret ediyorduk. Mâden cevheri tükenince iş kalmamış, büyük evler ve arâziler terkedilmiş, zamân ile bitki örtüsü her yeri kaplamış ve geçmişte kalmış bereketli bir zamânın binâlarını, çatısı olmayan kalıntılara dönüştürmüş.

Bu kasaba, Wírrarikaların binlerce yıldır kutsal bölge olarak nitelendirdikleri bir yerde kurulmuştur: Humun' Kulluaby, yâni ışıltılı tanrının, Geyik-Peyote'nin doğduğu bölge. Bu yüzden ve kendi evren görüşlerine uygun olarak Wírrarikalar her sene San Luis Patosi çölüne bir hac ziyaretinde bulunurlar. Kasabada yaşayan az sayıda insân, Humun' Kulluaby yolculuğuna çıkmış küçük Wírrarika gruplarıyla karşılaşır. İki arkadaşım ve ben antropoloji öğrencileriydik, dolayısıyla bizim için bu gruplardan biriyle karşılaşmak dikkate değer bir olaydı. Kasabaya henüz varmıştık ve bir lokantada yemek yiyorduk ki, içeri bir Kızılderili girdi; Wírrarikalara has zarîf kıyâfetiyle kendini hemen belli ediyordu. Sessizce lokantanın arka kısmına geçerek gözden kayboldu. Meraklanmıştık ve konuşmakta olduğumuz kadın garsona onun kim olduğunu ve burada ne yaptığını sorduk.

Soru kadını şaşırtmadı; daha önce de zâten antropolojik konularda sohbet ediyorduk ve ülkemizdeki farklı sosyal gruplara yaklaşmak istediğimizden bahsetmiştik. Kadın, Kızılderili'nin isminin Pedro³ olduğunu ve onun hac yolundaki bir Wírrarika olduğunu söyledi. Pedro ve topluluğunun diğer üyeleri, birkaç kez Real de Catorce'den geçmişler ve Pedro orada lokantanın sâhibiyle tanışmış. Adam Pedro'ya, geçinsinler diye destek olmak için onların el sanatları ürünlerini düzenli olarak satın al-

3 Tüm kitapta olduğu gibi bu kısımda da, kişilerin ve toplulukların gizliliğini korumak için isimler değiştirilmiştir.

mağı önermiş. Anlaşmağa göre malzemeyi lokantanın sâhibi sağlayacak ve işçiliklerinin karşılığını onlara ödeyecekmiş ve daha sonra da ürünü çok daha yüksek bir fiyattan bir dükkânda satacakmış.

Kızılderililerin kendinden emin olmayan çekingen insânlar oldukları şeklindeki yaygın görüşün aksine Pedro çok düzgün konuşan ve kendini çok iyi ifâde eden biriydi. Onunla birkaç kez görüştük ve bize bol miktârda bilgi verdi, ama hepsinden önemlisi, onunla arkadaş olduk. Bizi Wırrarika dünyâsıyla tanıştıran Pedro oldu ve biz o dünyânın şaşılacak derecede işler olduğunu gördük. Bu çalışmâya kaynak olan âyîne katılışımızı sağlayan da yine Pedro'ydu.

Yanlış bilgiye sâhip şehirlilerin düşündüğünün aksine Kızılderililer, beyazları üstün varlıklar olarak görmezler; bize hoşgörü ve sabırla yaklaşırlar. Tavırları şöyledir: Beyazlar ve Meksikalılar delidirler, dünyânın kutsallığına saygı göstermezler, mal mülk ârzûsu onları hasta etmiştir. Tehlikeli biçimde delidirler, çünkü sorun çıkarmak gücüne sâhiptirler ve genellikle tek yaptıkları da budur. Bu, keyfi bir görüş olmayıp, Pedro'nun İspanyolca konuşabilen çeşitli kadın ve erkeklerden oluşan Wırrarika grubuyla yaptığımız birkaç sohbette tekrârlanmıştır. Gruptakiler hemen her zamân kendi dillerinde konuşuyor, melezler ve beyazların önünde bile İspanyolca konuşmaktan kaçınıyorlardı. Yine de bize karşı hep nâzik davrandılar ve onlarla iyi bir iletişim kurabildik.

Erkeklerin kadınlara sevgiyle davrandıklarını farkettilik. Kadınlar ikinci plânda değildi, aksine onlara danışılıyor ve sözleri dinleniyordu. Kadınlar, topluluğun işlerine katılıyorlardı. Ayrıca hepsinin çocuklarla, özellikle de en küçüklerle sevgiyle ilgilendiklerini farkettilik.

Ayrıca grup içinde farkedilir bir bağlılık gözlemledik. Bu bağlılığın temelinde, grubun evren görüşünün bulunduğu izlenimini edindik. O görüş, onların deyişiyle, "düzenli bir hayâta ve dik yürümeğe" yönelikti. Altını çizmek isterim ki, sözlerinden çok eylemleri ile ifâde ettikleri rûhsal kavramları ve hayât tarzlarındaki uyum bizi derinden etkiledi. Sergiledikleri nitelik ve ahlâk gücü, biz Batılı "süper kültür" mensuplarının, yanlış olarak "ilkel" diye adlandırdığımız kültürlerden öğrenecek çok şeyimizin bulunduğunu doğrular düzeydedir. Âyîn boyunca, Wırrarikaların kendi gelenekleri ile çok gurur duyan bir etnik grup olduğunu gözlemledik.

PEYOTE ÂYİNİNİN ANLATIMI

Wırrarikaların geçici olarak kaldığı yarı yıkık binâya 6:30'da gittik. Pedro bize “şafakta” demişti. Gittiğimizde uyanmış sohbet ediyorlardı. Jalisco dağlarındaki farklı yerleşimlerden gelen on sekiz kişilik bir gruptu. Grubun üyeleri şunlardı:

Huiço en yaşlısıydı. Kırıksıklarına bakılırsa altmışın üzerinde oluşuna rağmen, bedeni güçlü, hareketleri çevik, giysisi ise Wırrarika tarzında, ama oldukça sâdeydi. Huiço, grubun marakamesiydi. Günlük hayatta çok sâkin, huzûrlu bir adamdı ve çok az konuşuyordu. Real de Catorce'de el ile kıyâfet dokurken veyâ dağlardaki tarlalarda, grubun geri kalanı kadar çalışıyordu. Kendisi kadar ilerlemiş bir yaşa sâhip olan karısı ve on iki, on üç yaşlarında, canlı ve sevimli bir çocuk olan ve diğerleriyle aynı etkinliklere katılan oğlu Guadalupe, Huiço'ya her şeyde eşlik ediyordu. Huiço'ya çok yakın olan bir başka isim, yirmi beş yaşlarında gösteren genç Wırrarika Vicente idi. Başlangıçta onun bir şekilde grubun “kültürlü” üyesi olduğunu düşündük, çünkü o bir Wırrarika giysisi değil, mestizo kıyâfeti giymişti: hâki pantolon, ekose gömlek, ceket ve çizme (diğerlerinin ayağında lastikten yapılmış huaraçeler⁴ vardı). Daha sonra, bunun aceleci bir yorum olduğunu keşfettik, çünkü Vicente de her şeyde tam bir Wırrarika gibi davranıyordu. Âyinin her adımını biliyor ve hepsine aktif olarak katılıyordu. Aslında görünür tek fark kıyâfeti idi.

Sonra Pedro vardı. En fazla yakınlaştığımız ve en çok sohbet ettiğimiz o idi. Giysisi eksiksizdi, Wırrarika kıyâfetinin hemen tüm öğelerini taşıyordu. Bununla birlikte, o da diğerleri kadar fakirdi. Huiço'dan çok daha gençti ve Pedro da bir şamandı. Bir marakame olmayışına rağmen, ikinci huiçol şarkıcısıydı ve şifâ verebiliyordu. Wırrarikalarda yaygın olduğu şekilde Pedro bu bilgiyi babasından almıştı; babası da bir şarkıcıymış ve Pedro'yu küçük bir çocukken bu yola yönlendiren oymuş. Pedro anlatıyor: “Azar azar, her yıl bir adım. Evet, hayât bir merdiven gibidir. Tanrı'ya kadar uzanır; ama çok çalışmak, düşünmek ve düşünmek durumundasınız, çünkü Tanrı sizin ile konuşur, O dâimâ sizin ile konuşur. Biz dinlemekten vazgeçmeyiz!” “Sizlerin yalnızca bir Tanrı'nız var.

4 Tabanı eski araba lastiklerinden yapılmış sandaletler (aslının tabanı bitkisel malzemeden dir).

Mmmmmh, yazık size! Bizde birçok tanrı var! Dolayısıyla aslâ yalnız değiliz!” “Tanrı her şeydedir: Toprakta, bitkilerde, hayvanlarda, insânlarda. Biz o yüzden her şeyi severiz. Her şeyi. Ve her şey de bizim iyiliğimiz ile ilgilenir. Ah, ama beyazlar hayır der! Toprağın canlı olmadığını, bulutların canlı olmadığını söyler. Peki, toprak canlı değil, bulutlar canlı değilse, nasıl yağmur yağıyor da mısırlar bizi canlı tutmak için büyüyüp güzelleşebiliyor? Canlı değillerse bize nasıl hayât verebiliyorlar?”

Pedro’ya beş yaşlarında bir çocuk olan oğlu eşlik ediyordu. Ayrıca Pedro’nun kardeşi Hilario da vardı; aynı yaşlarda görünüyorlardı, ama çok samîmî ve sevgi dolu ilişkilerine rağmen, Pedro’nun onun üzerindeki otoritesi farkedilir olduğundan, Hilario’nun daha genç olacağını düşündük. Oldukça uzun boylu ve zayıf bir Kızılderili idi. Yoksul bir melez gibi giyiniyordu, ama şapkasında Wırrarikalara has tüyleri, “Rûh”u taşıyordu. Büyük bir gülümseyişe sâhip çok sessiz bir adamdı; bütünüyle iyi bir insân izlenimi veriyordu (onu başka nasıl anlatacağımızı bilemedik) dâimâ neşeliydi ve güzel öğütler veriyordu. “Hayır, kadınlarla o şekilde birlikte olmamak zorundasınız. Ne anlamı var? Sevmeyi öğrenmeden öylece bir kadından diğerine gitmekte ne fayda var? Bana ve kadınıma bakın, on beşimdeyken evlendik. Birçok yıl geçti, ama hâlâ birlikteyiz, huzûrlu ve mutluyuz. Başka kadınlara gitmem. O bana saygı duyar ve birbirimizi severiz. Belki onun çok güzel olmadığını düşünüyorsunuz, ama biz birbirimizi sevmeyi öğrendik ve o benim için dünyânın en güzel kadınıdır.” Hilario’ya karısı eşlik ediyordu ve kendisinden yaşça biraz daha büyük gibiydi. Birbirlerine sevgiyle davranıyorlardı. En fazla bir buçuğunda görünen bir oğulları vardı; çocuk bizi çok şaşırttı, çünkü o yaştakilerde görmeğe alışkın olmadığımız bir özerkliğe ve güvene sâhipti. Dâimâ oynuyor, odun yığınlarına tırmanıyordu. Wırrarika dilinde ve İspanyolca birkaç şarkı biliyor ve her iki dili de anlıyordu, ama konuştuğu dil Wırrarika’ydı. Bizim “Meksikalı” yabancılar oluşumuza rağmen çocuk çok arkadaş canlısıydı.

Sonra Cirilo geliyordu; vaktinin çoğunu dağlarda geçiriyor, ama el işi eserlerini satmak için gittiği Mexico City’de de kalıyormuş. Şişman değildi, ama gruptaki en iri yarı kişiydi. Otuz yaşlarındaydı ve eksiksiz bir Wırrarika kıyâfeti giyiyordu. En zengin süsler onun kıyâfetindeydi; bunun sebebi belki de başkentteki işleriydi. Hiç şüphesiz grubun mizâhçısı o idi; her Wırrarika’nın bir mizâh ustası oluşuna rağmen, gruptaki

herkesi en çok güldüren Cirilo idi. Daha sonra onun peyöte âyînindeki rolünün çok önemli olduğunu keşfedecektik. Cirilo'ya on sekiz yaşlarında, son derece güzel bir genç kadın olan karısı eşlik ediyordu. Bütünyle yerli yüz hatlarına sâhipti ve şehirdeki herhangi bir güzellik ile rahatlıkla yarışabilirdi. O da, Wırrarika dağarcığının en iyisi olabilecek bir elbise giyyordu. Yanlarında yaklaşık altı aylık bir çocuk vardı, kadın onu bir şal ile sırtına bağlıyor ve böylece ellerini başka işlerde kullanabiliyordu. Ayrıca yürüeyebilen dört küçük çocuk daha vardı, ama onların ebeveynlerini çıkartamadık, çünkü tüm yetişkinler onlarla eşit derecede ilgileniyordu.

Son olarak Tomás vardı ve bizce gruptaki belki de en gizemli insândı. Tomás'ın ifâdesi ciddi idi ve onu bâzen gülerken görüyor olsak da, çoğunlukla sessizdi. Pedro'ya çok yakın görünüyordu.

Lokantanın sâhibinin ("patronun") da orada olduğunu görünce şaşırdık; bâzı yabancı arkadaşlarını da getirmişti ve onlar gürültü yapıyor, Kızıl-derililere sahte bir saygıyla davranıyor ve daha çok kendi alışkanlıklarıyla ilgileniyorlardı. Bu bizim için hiç hoş değildi, çünkü biz bile, yüzyıllardır Batı'dan gelen düşmanca bir sosyo-kültürel darbe altında acı çeken bu insânların bir âyînine katılarak onları biraz rahatsız ettiğimizi düşünüyorduk. Yine de Wırrarikaların, o insânlar hiç yokmuş gibi davrandıklarını farkettilik. Onların varlığıyla rahatsız olmuşa benzemiyorlardı; onları tamâmen görmezden geliyor, hattâ içlerinden biri kendileri ile konuştuğunda, İspanyolca'yı anlamıyormuş gibi yapıyorlardı. Lokantanın sâhibine yeteri kadar saygıyla ama biraz soğuk davranıyorlardı. (Pedro bize, bir keresinde emeklerine karşılık verdiği para ile adamın onları kandırıldığını, çünkü onları kaç paraya sattığını iyi bildiklerini, ama yapabilecekleri bir şey olmadığını, çünkü hammaddeyi kendilerinin satın alabilecekleri kadar paralarının olmadığını söyledi.) Bu yabancıların incelikten yoksun varlığının, törenin gidişatını etkilemediğini fark ettik, çünkü Wırrarikalar, büyük bir incelikle onları nasıl "çizginin dışında tutacaklarını" çok iyi biliyorlardı. Sonuçta sabaha kadar süren gece aşamâsında, "ilgili gözlemciler" ilgilerini kaybettiler ve uyuyakaldılar.

30 Mayıs sabahıydı. Katılacağımız törenin amacını bilmiyorduk. Daha sonra Pedro bize bunun Güneş'in doğuşu töreni olduğunu söyledi: "Yeni Güneş doğduğunda, her şey yenidir, her şey baştan başlar, ama farklıdır."

Saat 6:45'te yıkık binâdan ayrıldık ve dağlara doğru yürümeğe başladık. Hedefimiz, Wírrarikalar için Humun' Kulluaby'den sonra en kutsal yer olan kutsal zirve, La' Unarre idi.

Wírrarikalar sessizce, tek sıra hâline yürüyorlardı. Adımları hızlı ve sessizdi. Kısa zamân sonra Real de Minas geride kaldı ve yol, yeşil tarlalardan geçen taşlık bir patikaya dönüştü (daha sonra bu dağların yılın büyük çoğunluğunda kuru olduğunu öğrendik). Dağları örten yoğun bir sis vardı ve hacıların onun önündeki görüntüsü bize binlerce yıllık geleneği çağırıyordu. Yüzyıllardır benzer niyetler ile bu yeri ziyaret etmiş olan binlerce insânı düşündük: "İnsânlığın kaderine hükmeden kuvvetlerle karşılaşmak ve onları yatıştırmak".

Zamân ve grup ilerledikçe, sis dağıldı ve güneş açtı. Bir dağın zirvesine gelmiştik, kanyonlar ve koyaklarla bölünen küçük bir sırtta yürüyorduk. Bir saat kadar tırmandıktan sonra Wírrarikalar durmağa karâr verdi, çünkü "patronun grubu arkada kalmıştı ve kaybolabilirlerdi." Hoşlanmasak da, onları beklemek zorundaydık. Beyazlar soluk soluğa geldiklerinde, Wírrarikalar sohbete dalmıştı. Sarışınlar için verilen kısa bir moladan sonra yolumuza devâm ettik. Yabancılar tekrâr geride kaldılar, ama bu defa onları beklemedik ve kendi başlarına geri dönmek durumunda kaldılar. Yolun bir noktasında, Wírrarikalar için çok önemli olan küçük bir su birikintisine ulaştık. Gruptakiler çok mutlu oldular. Pedro sudan biraz içtikten sonra, el çantasından bir şişe çıkarıp onu su ile doldurdu. "Aah, neden olmasın? Bu su çok iyidir. Ondan biraz alıp evinize götürürsünüz ve o sizi korur! Mısırı onunla sulayın, kocaman olur ve çok güzelleşir!" Biraz çekinerek de olsa susuzluğumuzu gidermek için kutsal sudan içtik ve hiçbir sorunumuz olmadı; tam tersine, çok iyi hissettik.

Kutsal Dağ'ın zirvesine ulaşmadan hemen önce, erkekler kuru dallar toplamağa başladılar ve biz de yardım ettik. Daha sonra bu odunların Tatewari'yi (Büyükbaba Ateş) beslemek için toplandığını öğrenecektik. Dağın zirvesinde manzara, özellikle de Wírrarikalar için çok etkileyiciydi: Işıltılı Tanrı Humun' Kulluaby'nin doğduğu topraklara bakıyorduk. Dağ zincirinin en yüksek noktasında olduğumuzu keşfettik; aşağıda devâsâ bir çölleşmiş vâdî uzanıyordu. Wírrarikalar oraya her yıl Geyik Peyote avını yerine getirmek için hacca gidiyordu. Bu yükseklikten görüntü muhteşimdi.

Bir süre seyre daldıktan sonra Wırrarikalar yeniden işe koyuldular. Saat sabahın onuydu. Huiço ve Pedro, Tatewari'ye hayât vermeğe koyuldular. Ateş can bulurken, Huiço şarkı söylemeğe başladı. Ateş yandığında, güneş saklanmağa başladı: Bir halkalı güneş tutuluşu gerçekleşiyordu! Hava soğudu ve alacakaranlıkta ateş iyice ortaya çıktı. Pedro kanona benzeyen başka bir şarkıya başladı. Pedro başladığında, Huiço henüz şarkısını bitirmemişti ve bu böylece devâm etti.

Bu esnâda diğerleri, Tatewari için getirdikleri yiyecekleri ibâdet ile dizdiler. Yere bir şal serdiler ve onu nesnelerle doldurarak bir sunağa dönuştürdüler. Şalın üzerine çikolata, kurâbiye, *tejuino* (Wırrarikalara has, mısırdan yapılan mayalı bir içki), geyik, peyote, mısır ve güneş figürlerini bizim anlayamadığımız çok geleneksel bir tarzdaki şekiller ile yansıtan, dokunmuş bir resim dizdiler. Sunak hazır olduğunda, tam tutuluş ânı gelmişti. Huiço ve Pedro ellerinde *muvi*eriler (renkli tüyler ve bâzen de bir sincap kuyruğu taşıyan, şamanın gücünü simgeleyen küçük nesneler) tutuyorlar ve onları şarkının ritmi ile sallıyorlardı. Şarkı söyleyişleri, bir koro gibi değilse de karşılıklı yoğun bir ilişki içeriyordu. Âyinin hiçbir bölümünde İspanyolca tek bir sözcük kullanmadıkları için ne söylediklerini anlamayışımıza rağmen, şarkıları üzerimizde büyük bir etki yaratıyordu.

Kendimizi ateşin çevresinde bulduk. Gün ortasındaki alacakaranlık, o ânda yakılan mumların ışığına garip bir etki kazandırmıştı. Biz de elimizde yanan mumlar tutuyorduk. Kurâbiyeler metal kaplara kondu, üzerlerine kutsal sudan serpildi ve herkese elden ele aktarıldı. Usûl şöyleydi: Kap üyelerden birine sunuluyor ve o kişi onu saygıyla aldıktan sonra ilk olarak onunla dört ana yöne ve yukarı doğru kadeh kaldırmış gibi bir dizi hareket yapıyordu. Sonra bir kurâbiye alıyor ve onu yedikten sonra kabı başka birine aktarıyordu. Bâzı Wırrarikalar söz konusu hareketleri yaparken kendi dillerinde birtakım sözler söylüyorlardı. Marakame Huiço ve Pedro yaklaşık bir saat süren âyın boyunca hiç durmadan şarkı söylediler ve sâdece gerekli bâzı malzemeleri düzenlerken veyâ hazırlarken ara verdiler.

Âyinin derin anlamını kavrayabilmek bizim için olanaksızdı. Kullandıkları dili anlamıyorduk ve ayrıca, Wırrarikalar bu törenlere gereken ibâdet ve kesinlik duygusuyla katılabilmek için çok küçük yaştan itibâren ha-

zırlanıyorlardı. Âyinin her adımının katılanlar üzerindeki etkisi, ifâdelerinde ve konsantrasyon seviyelerinde kendini gösteriyordu.

Kutsal Dağ'daki tören tamâmlanınca, sunaktaki bâzı nesneleri, dokunmuş resmi ve metal kabı topladılar, ama kurâbiyeleri, çikolatayı ve tejui-noyu bıraktılar. Wírrarikaların rûh hallerinin bir ânda ne kadar değiştiğini görmek bizi şaşırttı. Çok yoğun duygularla geçen bir tören daha yeni bitmişti ki, neşeli ve keyifli oluverdiler. Daha sonra bu tavır değişikliğinin görüldüğü gibi olmadığını anlayacaktık. Yüzleri gülüyor olsa da, bizzât kendilerinin kutsandığı âyinlerin sonucu olan bir kutsallık duygusu içlerini kaplıyordu. Bu duyguyu dağlardaki günlük yaşamlarındaki hangi noktaya kadar koruduklarını anlayabilmek için çok daha kapsamlı bir saha çalışması yapmak gerekecektir.

Çıktığımız yol ile aşağı yukarı aynı görünen bir yoldan aşağı indik. Yolun yarısında, yaklaşık on dakika durduk. Sessizce sohbet ediyorduk ki, Ciri-lo bir kavun getirdi ve orada bulunan herkese paylaştırdı. Daha sonra aynı el çantasından (Wírrarikaların el çantalarına ne kadar çok şey sığdırdıklarını gören herkes çok şaşırır) bir tekila şişesi çıkarttı, açtı ve Pedro'ya verdi. Pedro ayağa kalkıp şişeyi aldı, şapkasında taşıdığı ve ucunda kuş tüyleri bulunan küçük değneği söktü ve tüylerden birini şişeye batırıp her bir ana yöne serperken, bizi şaşırtan bir kuvvet ile bağırarak birkaç sözcük söyledi. Bu ânî hareket ve her şeyden çok Pedro'nun sesindeki güç ve inanç çok hayret vericiydi. Bu eylemden sonra içkiden biraz aldı ve şişeyi diğerlerine aktardı. Her Wírrarika şişeyi alınca bir parmağını ıslatıp dört ana noktaya ve tam yukarıya birkaç damla serpti ve sonra sâdece bir yudum aldı. Daha sonra bu eylemin her içki içtiklerinde tekrârlandığını görecektik. Pedro'ya bu işlemin anlamını sorduğumuzda şöyle dedi: "İnsân içki içecek ise, öncelikle birâzını Tanrı'ya sunar ve böylece Tanrı o kişiyi koruyacaktır. Bunu yapmazsa çok içer, sarhoş olur, kendini kaybeder ve sonra ya kavga eder, parasını kaybeder ya da başı belâya girer. Diğer yandan, bu şekilde Tanrı ona onu gözeteceğini söyler ve insân rahatlar."

Yola devâm edip Real'e ve tekrâr Wírrarikaların kaldığı eve döndük. Real'de kaldıkları sürece yaşadıkları ve çalıştıkları terkedilmiş bir evin yıkıntısına gelmiştik. İçeri girdiğimizde, kendimizi çoğunlukla çatısız olan çeşitli odalarla çevrili bir avluda bulduk. Avlunun da çatısı yoktu.

Zemin çiğnenmiş topraktı ve oturmak için birkaç tahta kiriş vardı. La' Unarre'de başlayan âyinlerin devâmı niteliğindeki peyote törenini bu gece yapacakları yer burasıydı.

Pedro bir fiesta yapacaklarını söyledi. “Bütün gece küçük gitarı çalıp dans edip şarkı söyleyeceğiz.” Böyle genel bir tanım yapınca, sıradan bir eğlence partisi olacağını düşündük. Daha sonra bunun çok farklı bir şey olduğunu görecektik. Bu noktada birkaç gündür onlarla birlikte olduğumuzdan, Wırrarikalara belirli bir samîmiyet ile yaklaşabiliyorduk ve onlar da bize aynı şekilde davranıyorlardı. Özellikle Pedro ve kardeşi Hilario'ya çok yakındık, genellikle onlarla konuşuyorduk ve onlar da bizim sorularımıza cevâp veriyorlardı. Pedro'ya o akşam döneceğimizi söyleyerek öğlen on iki civârında oradan ayrıldık.

HİKURİ NEİRRA

“Wırrarika evi”ne döndüğümüzde akşam saat sekizdi. Onları avlunun ortasında bir ateş yakmış, “fiesta” için hazırlanırken bulduk. Sabah gördüğümüz yabancılar grubu da oradaydı. Çok neşeliydiler, şakalaşıyor ve bağıra çağıra şarkı söylüyorlardı. Düzensiz görünüşleri, uzun saçları, uyuşturucu alışkanlıkları yüzünden kendilerine “hipiler” denen, az parayla yolculuk eden genç Avrupalılardı. Gürültücü olduklarından veya belki de başka bir sebepten dolayı, genellikle sessiz ve sâkin olan Huiço, onlardan gidişlerini istedi. Kaba görünmemeğe gayret ederek, onlarla yumuşak bir sesle konuştu. Bizi de kastetmiş olabileceğini düşünerek, merâkla bakıyorduk.

Huiço gençlere bir fiesta yapacaklarını ve bunun sâdece Wırrarikalar için olduğunu, geleneğe göre yabancıların katılamayacağını, Wırrarikaların uyumayacaklarını ve bunun yabancılar için çok sıkıcı olacağını anlattı. Onların tüm ricâlarını reddetti ve sonunda yabancılar isteksizce uzaklaştılar. Biz, evin Hilario ve âilesine ayrılan kısımdaydık. Kendisine sorduğumuzda, bizim kalabileceğimizi, çünkü Pedro'nun dâvetlisi olduğumuzu söyledi. Bize anlattığına göre biz çıktıktan sonra yabancılar bütün gün orada kalmışlar. Şarkılar söylemiş, içki ve marihuana içmişler. Wırrarikalar onlardan nasıl kurtulacaklarını bilememiş. Âyin vakti geldiğinde, Huiço'nun onlarla doğrudan konuşuşundan başka çâre kalmamış. Huzûr sağlandıktan sonra Wırrarikalar hazırlıklarına devâm ettiler.

Ateşin çevresine farklı nesneler yerleştirdiler. Öncelikle kamışa benzer bir malzemeden yapılmış ve geyik derisiyle kaplanmış, aynı hayvanın boynuzuyla sırtından duvara bir destek yapılmış iki sandalye olan *ekipale*ler kondu. Bu ekipaleler Wírrarikaların kutsal nesneleriydi; onları âyînlerde kullanıyorlardı ve yalnızca marakame ya da bâzı durumlarda yardımcılarında biri oraya oturabilirdi. Ayrıca müzisyenlerin oturacağı metal sandalyeler yerleştirdiler. Ateşin diğer tarafına ve marakamenin sandalyesinin tam karşısına, sabahkine benzer bir dokunmuş tablo yerleştirilmişti, ama şekiller farklıydı: Resmin ortasında bir kamp ateşi vardı ve o ateşten Wírrarikaların dediğine göre Tatewari'yi simgeleyen kurtçuk benzeri şeyler çıkıyordu. Ayrıca mısır başakları, peyote simgeleri ve yoğun renklere sâhip oklar ve şekiller de vardı. Dokunmuş tablonun altına sabahki gibi nesneler dizdiler: Kurâbiyeler, çikolata, tüyler, yabancı tütün, tejuino ve çiçekler.

Âyîne başlarken katılımcılar şu şekilde gruplanmıştı: Bir ekipalede marakame Huiço oturuyordu; yanındaki diğer epikalede Vicente var idi ve bize göre âyînin yürütülüşünde temel bir yeri vardı, çünkü marakamenin söylediği şarkıların örgüsünü kuran oydu. Vicente'nin yanında konmuş olan metal sandalyede Pedro oturuyordu. İkinci huiçol şarkıcısı oluşunun yanında, oldukça ilkel görünümlü küçük, tahta bir kemanı çalmak görevi onundu. Bu âlet, normal bir kemandan çok daha küçüktü, ama sesi, çatısız bir ortamda kaybolmayacak kadar güçlüydü. Ateşin çevresindeki halkada Pedro'nun yanında, sessiz Wírrarika Tomás var idi ve küçük kemanla aynı özelliklere sâhip küçük bir gitarı çalıyordu. Tomás'ın yanı dokunmuş tabloya ve sunulara adanmıştı. Geriye kalan yerler bir fark gözetilmeksizin gruptaki diğer üyeler tarafından paylaşılmıştı; biz bile, âyîne dâhil olmak çabasıyla, iyi niyetimizle ve imkânların el verdiği ölçüde bu yerlerden birkaçına oturmuştuk. Grubun bâzı üyeleri ayakta kalmıştı.

Gruptaki tüm Wírrarikalar bir aradaydı. Kadınlar ve çocuklar bütün âyîne bizzât katıldılar. En küçük çocuklar, kimse onları zorlamadığı hâlde, neredeyse yetişkinler kadar hevesliyidiler. Bebekler annelerinin kollarında âyîne katıldılar. Wírrarikalar kendi âyînlerine doğdukları ândan itibaren katıldıklarından, daha memedeyken bu etkinliklere katılışın onların daha sonraki çocukluk, gençlik ve yetişkinlik hayâtlarındaki etkisi açısından bu bize çok ilginç geldi.

Pedro, kendi küçük kemanı ve Tomás'ın küçük gitarı (bunlar yalnızca âyinlerde kullanılan âletlerdi) eşliğinde şarkı söylemeğe başladığında saat akşamın dokuzuydu. Pedro kendi deyişle "ısınmak için" yirmi dakika kadar Wírrarika şarkıları söyledi. Şarkıların yapısı belirli bir zamân sonra değişen melodik kısımlardan oluşuyordu. Pedro'nun sesi, tavrı ve genel olarak kişiliği, şarkı söylemeğe başladığı ânda bütünüyle değişti. Sözlerin ne anlam'a geldiğini bilmiyorduk, ama şarkıcının icrâsına bakılırsa, grup için çok önemli olmaklıydılar. Başka bir gün, o icrânın "sebebini" öğrenecektik. Bir sorumuza cevâp olarak Pedro, o şarkıların tam da o gece "Tanrı tarafından kendisine öğretilildiğini" söyleyecekti.

Pedro şarkısını bitirince Huiço, palmiye yapraklarından yapılmış küçük bir kutudan, ucunda kuş tüyleri bulunan küçük değneğini çıkardı. Bu değnek ya da *muvieriyi* tüm âyin boyunca sağ elinde tutacaktı. O ânda, her iki şarkıcının ayakları dibine iki küçük, kırmızı fanila serildi; bunların üzerine, tüm gece boyunca âyinde kullanılan çeşitli nesneler konup kaldırılacaktı. O nesneler çok değerliydi, yere değmemeleri gerekiyordu ve Peyote âyini boyunca onları ancak şarkıcılar tutabilirdi. Ritüel nesneleri, ilk sunakta bulunanlara benziyordu ve onların yanında kutsal tütün, kutsal su ile dolu sukabağından yapılmış kaplar, şarkıcıların kutsal nesneleri, mumlar ve değerli kaktüsün tepe kısımları var idi. Bu noktada Wírrarika grubu kendi dillerinde konuşmağa başladı. Sanki o ândan sonra konuşulabilecek tek dil Wírrarika dili ve geçerli olan tek dünyâ da onların mitleri aracılığıyla hayâta geçirdikleri büyü Wírrarika dünyâsıydı.

Huiçol şarkıcısı Huiço, muvierisini kaldırdı ve şarkı söylemeğe başladı. Herkes dikkat kesildi. Marakamenin şarkısına müzik âletleri eşlik etmiyordu; o tek başına, a cappella söylüyordu. Onun dudaklarından dökülen müzik, daha önce duyduğumuz hiçbir müziğe benzemiyordu. Sözcükler, normalde kullandıklarından daha farklı bir aksanla telaffuz ediliyordu; hattâ bize öyle geldi ki, bu şarkılar, yalnızca bu katıldığımız âyin gibi özel durumlara has kutsal bir dil ile söyleniyordu. Huiço'nun şarkıları genelde sonuna kadar melodik çeşitleyişleriyle tekrârlanan kısa, ölçülü bölümlerden oluşuyordu. Aynı müzikal temayı yaklaşık kırk dakika sürdürüyor, sonra başka birine geçiyordu.

Marakame şarkı söylemeğe başlayalı yirmi dakika olmuştu ki, bizi şaşırtan bir şey oldu: Pedro kemanını, Tomás da küçük gitarını akort etmeğe

başladılar. Düzgünlüğünü kontrol etmek için hafifçe çalışıyorlardı. Bunlar, marakame şarkı söylerken oluyordu, dolayısıyla ciddiyet ve saygı atmosferini bozuyor gibiydi. Şaşkınlığımızı daha da artıran şey, Pedro'nun gitar ve keman eşliğinde, Huiço'nunkinden farklı bir şarkıyı onunla aynı anda söylemeğe başlayışı oldu. Başta ne olduğunu anlamadık, ama onlar şarkılarını sürdürdükçe, başta çok farklı görünen bu iki melodinin, karmâşık melodik bir yapı oluşturacak şekilde ahenkli olduğunu farkettiler. Kullandıkları teknikleri dinledikçe Wırrarikaların, Avrupa'nın barok müzik ile keşfettiği kontrpuan tekniğini çok daha önceden bildiklerini düşündük. Huiço ve Pedro yaklaşık yarım saat "kontrpuan" söylediler ve sonra dört beş dakikalık bir sessizlik oldu.

Sonra Huiço farklı bir melodik yapısı olan yeni bir şarkı dizisine başladı, ancak bu defa kendisi bir kıtayı tamâmladıktan sonra diğer Wırrarikalar onu koro hâlinde tekrârlıyor, aynı melodiyi tekrâr ediyorlardı, sonra marakame yeni bir tâne söylüyor ve grup yine tekrârlıyordu. Bu şarkılar böylece kırk veyâ elli dakika sürdü.

Sonra Pedro daha önce yaptığı gibi çalıp söylemeğe başladı, ancak bu kez bir yenilik var idi. Pedro keman çalıp şarkı söylemeğe başladığı anda Wırrarikalar da dans etmeğe başladılar ve bu, küçük aralıklarla kesilse de tüm gece devâm edecekti. Wırrarikaların dansı, en fazla ayakların etkin olduğu ritmik bir hareketten oluşuyordu ve kemanın sesine uyuyordu. Eller her iki yanda veyâ var ise hırkalarının ceplerinde hareketsiz tutuluyordu. Beden hafifçe öne eğikti ve sürekli yere vurulan ayaklara ek olarak öne, arkaya ve yana doğru yapılan hareketler de vardı. Âyîn dönüşümlü olarak veyâ rasgele birleştirilerek icrâ edilen üç temel öğeden oluşuyordu: Marakamenin şarkısı, Pedro'nun sesine eşlik eden keman ve gitarların müziği ve Wırrarikaların dansı. Marakamenin tek başına şarkı söylediği ânlar da vardı; bâzen de Pedro'nun melodisi Huiço'nunkine ekleniyor ve iki farklı melodi aynı anda duyuluyordu, diğer zamânlarda insânlar Pedro'nun şarkıları, keman ve gitar eşliğinde dans ediyorlardı.

Zamânla hava soğudu. Saat 01:00'de sıfır dereceye düştü ve sabaha kadar orada kaldı. Wırrarikalar soğuğa aldırmadan, hiçbir şey olmamış gibi âyînlerine devâm ettiler. Sâdece hafif bir gömlek giymiş olan marakame, sırtına bir manto aldı. Vicente bir battaniyeye sarıldı ama gece boyunca

Huiço'nun şarkılarını yanıtlamağı sürdürdü. Havanın soğukluğunu umursamadan gece boyunca hiç zorlanmadan uyanık kalabilen bu insânların dayanıklılığına hayrân kalmıştık: Üstelik bize söylediğine göre, birkaç gün ve gece süren âyinleri de varmış. Yalnızca güneşin doğuşuyla kırılan bu keskin soğukta, ilerlemiş yaşına rağmen on beş saat şarkı söyleyebilen marakameden özellikle etkilenmiştik. Tüm gece şarkılar ve danslarla geçti ve yalnızca birkaç defa, kısa aralar verildi.

Âyinin başından itibaren Pedro, zamân zamân kardeşi Hilario'nun yardımıyla katılımcılara peyote parçaları dağıttı. Kaktüse özen ve saygıyla davrandıklarını farkettilik. Birine bir Hikuri (peyote) parçası vermeden önce, onu o kişinin gözlerine, kulaklarına, kalbine ve boğazına tutuyorlardı ve bu "görmek, duymak, hissetmek ve şarkı söyleyebilmek için" idi. Peyotenin, Wírrarika evren görüşündeki temel bir unsur olduğı çok aşikârdı. Onu yalnızca tanrılarını görmek, onlarla konuşmak ve onları duymak için değil, hastalığı ve yorgunluğu iyileştirmek ya da iyi bir hasat sağlamak için de kullanırlar. Peyote şu veyâ bu şekilde onların çoğı eyleminde mevcuttur.

Psikotropik bitkilerin yalnızca anlamsızca değil, ama aynı zamânda alçaltıcı bir şekilde kullanıldığı dünyâımızdan çok uzaktaki bu insânlar üzerinde kaktüsün nasıl bir etkide bulunduğunu çok merâk ediyorduk. Erkekler de kadınlar da Hikuri alıyordu. Büyük çocuklar da aldılar, ama onlarınki yetişkinlerden daha az miktârdıydı. Burada şunu belirtmek durumundayım ki, Wírrarikalardan hiçbirisi kontrolünü kaybetmedi ya da uygunsuz bir davranışta bulunmadı. Katılımcıların her birinde var olan çok yoğun bir duygu gözlemledik ve bunu peyotenin etkilerinden çok âyinin kutsallığına bağladık.

Âyin hiçbir şekilde tekdüze değildi ve katılımcıların heyecanlı tepkileri son derece çeşitliydi. Şarkının belirli bir noktasında marakame daha ciddi veyâ daha duygulu oluyordu; sesi orta düzeyden başlayıp berrak bir falsettoyla bitiyor ve bu da melodiye çok tatlı bir etki kazandırıyor. Muvierisi, sanki ses tellerinin gücüyle ya da anlatılmaz bir güçle titreyordu. Yüzündeki güçlü duygu bizi derinden etkilemişti. Gözlerinden yaşlar süzülüyor ve bâzen sesi titriyordu. Zamân zamân eski gömleğinin koluyla gözyaşlarını siliyordu. Büyük çocuklar da dâhil çoğı Wírrarika ağlıyordu. Genelde çok neşeli olan bu insânların bu şekilde ağladığını

görmek boğazımızı düğümledi ve kendimize sorduk: Bu insânların gördükleri neydi? Vizyonlarının doğası nasıldı? Tanrıları onlara neler söylüyordu?

Yalnızca akıp giden zamâna değil, beş yüz yıllık rezâlet boyunca “medeniyetin” baskısına da hayrânlık verecek derecede direnerek kimliğini koruyabilen bu insânlara saygı ve hayrânlık duyduk. Ne sömürgeciliğin silâhları ne de misyonerlerin “iyi niyetleri” onları atalarının büyümlü mîrâsından mahrûm bırakamamıştı. Hiçbir şeyleri olmayan, arâzileri ellerinden alınmış bu insânlar, her şeye rağmen kendi dünyâlarını, dillerini ve geleneklerini korumağa devâm ediyor, beyazların târihine ve kibrine karşı sanki şöyle bağırıyorlardı: Biz hâlâ buradayız!

Hüznün dayanılmaz olduğu bir ânda Pedro’nun kemanı ve Tomás’ın gitarı, katılımcıların imdâdına yetişti ve onları melankoliden kurtardı. Dans onları canlandırmış gibiydi ve Pedro’nun sesi güven vericiydi. Yaşlı gözlerde bâzı gülümseyişler belirdi; sessiz, ama güçlü bir ifâde taşıyan yüzlerdeki kardeşlik duygusu çok açıktı. Hiç zamânı değilmiş gibi görünen, ama aslında tam zamânı olan bir ânda Cirilo bir fıkra anlattığında, Wırrarikaların bir rûh hâlinde diğere ne kadar kolayca geçebildiklerini bir kez daha gözlemledik.

Şarkılara ve danslara ara verilen o ender anlarda Wırrarikalar kendi aralarında ya da Büyükbaba Ateş ile sohbet ediyorlardı. Tüm âyın boyunca Tatevari’yi besleyen biri dâimâ var idî. Sabahın dört buçuğuydu, ateşin çevresindeki atmosfer öyle değişmişti ki, önceki günün dünyevî ortamına âit her şey geride kalmıştı. Şimdi Wırrarikalar alçak sesle konuşuyor, önceki gün gördüklerimize göre çok daha samîmî ve derin bir karşılıklı dostluk tavrı sergiliyorlardı. Canlı oluşun gizemini paylaşıyorlardık; bizler Rûh’u arayan yolculardık ve bu “hayâtlarımıza bakmak” şeklindeki zorlu deneyimi gerektiriyordu.

Marakame yeniden şarkı söylemeğe başladı; saatler süren çabayla yorulmuş olan sesi yine de başlangıçta olmayan bir rûhsal yoğunluk taşıyordu. Şarkısında dünyânın târihini ve Büyük-Büyükbaba Geyik Kuyruğu’nun yâni Tamatz Kahullumary’nin mesajını anlatıyordu.

Sabaha karşı marakame çabalarının sanki doruk noktasına erişti; şarkı-

cının en önemli görevi, güneşin yıldızları yenerek ortaya çıkabilmesine yardımcı olmaktır. Marakamenin şarkısı, Güneş için bir eşlik ve bir uyarıcıydı. Wírrarikalar, kendi bölgelerindeki bir yerde her gece en az bir marakamenin Güneş'e yardım etmek sorumluluğunu yerine getirdiğine inanıyorlardı ve o gece sorumluluk Huiç'o'daydı. Dolayısıyla Güneş'in ilk ışınları görüldüğünde, Wírrarikalar bir anda canlandılar ve neşelendiler. Güneş şarkılarını duymuştu! Güneş mucizesine şahit olmuşlardı! Şafakla birlikte âyine yeni öğeler eklendi. Marakame şarkısına ara vermeden kalktı ve Güneş'in ışınlarını almak için, bir ok olduğu varsayılan muviesinin ucunu Güneş'e doğrulttu. Günışığı onu yeni bir yaşam ile dolduruyor gibiydi, az önce yüzünde belirmeğe başlayan yorgunluk kayboldu. Mitlerini hayâta geçirmişlerdi ve bu kutsal duygu, yüzlerine yeni bir ifâde kazandırmıştı. Marakame daha önce hazırlamış olduğu uzun ipi aldı. Herkes ayağa kalktı ve çıtırdamağa devâm eden ateşin çevresinde toplandı. Huiç'o ipi grubun çevresinde dolaştırmağa başladı. Her biri arkasındaki ipi iki elle tutuyor ve bir sonrakine geçiriyordu. İp iki kere döndü. Marakamenin şarkısı devâm ediyordu. Pedro bize "Artık hepimiz biriz," dedi. İp kaldırıldı.

Sonraki adım, kurbândı. Vicente ve Hilario, avlunun başka bir kısmında bağlı olan bir keçiyi alıp getirdiler. Hayvan kaderini önceden hissetmişçesine melemeğe başladı. Marakame sihirli tüylerini Güneş'e doğrultmuş, ayakta şarkı söylemeği sürdürürken Vicente ve Hilario hayvanı dokunmuş resmin önünde yere yatırdılar. Vicente bıçağını çıkardı, onu keçinin göğsüne sapladı ve değerli sıvıyı toplamak için kanayan yaranın altına hemen küçük bir kap yerleştirdi. Pedro kabı aldı ve bir tüy yardımıyla katılımcılardan her birinin, âyîn nesnelerinin çoğunun ve özellikle de mumların üstüne kan damlaları serpti. Hayvan son meleyişlerindeyken kadınlar mumlar yaktılar ve onları herkese geçirdiler. Marakame, şarkısı ve tüylerinin gücüyle keçinin rûhunu kaderine yâni Güneş'e yönlendirdi. Hâlâ düzenli aralıklarla peyote dağıtılıyordu. Hayvan öldüğünde marakame kutsal yerden gelen suyla dolu küçük bir kap aldı ve her birimizin önce dudaklarına sonra da başına birkaç damla kutsal su serpti. Bunu yaparken bir şeyler söylüyordu. Kutsal su herkese dokunduktan sonra her biri bir parça Hikuri alıp onu küçük parçalara böldü ve diğerlerine dağıttı. Herkes kutsal kaktüsün bir parçasını diğerine verirken, onu önce o kişinin kalbine, gözlerine ve kulaklarına tutuyordu. Herkes peyote dağıtımını bitirdiğinde, marakame de şarkı söylemeği bıraktı.

Saat 10:30'du. Âyînin başlangıcından bu yana on dört saat geçmişti. Son adım, katılanların isimlerinin değiştirilişiydi. Şu şekilde yapılıyordu: Tekrar oturmuş olan marakameyle ateş arasına bir su kabı koydular. Sırası gelen su kabına doğru eğiliyor, biraz su alıp yüzünü ve ellerini yıkıyordu. Sonra doğruluyordu. O ânda Pedro ve Huiço, kendi dillerinde ve mizâhî bir tonda yüzünü yıkamış olan kişi hakkında konuşuyor ve sonra ona yeni bir isim veriyordu. Her defasında biri "vaftiz" olduktan sonra, diğerleri yeni isme gülüyorlardı. Pedro'nun sırası geldiğinde, onu Huiço "vaftiz" etti. Sonunda Pedro da, Huiço'ya bir isim verdi; marakame olduğu için "vaftiz"den kaytaracak değildi! Anladığımız kadarıyla tören burada sona ermişti.

Sonra olanlar biraz daha canlıydı, çünkü keçiyi kesmek ve günün yemeği olarak pişirmek zamânı gelmişti. Marakame hayvanın derisini yüzmek için biz ikimizi seçince şaşırdık, ama Guadalupe bize yardım etti ve bu işte bizden çok daha deneyimliydi.

Âyîn bitmiş ve dünyâ, Wirrarikalar için olduğu kadar bizim için de her zamânki hâline dönmüştü. Sâdece "gözlemci-katılımcı" olarak yer almış oluşumuza rağmen, onların büyülü dünyâsına yüzeysel de olsa bir bakış sunan bu deneyimde kendileriyle birlikte olmak fırsatını bize verdikleri için Wirrarikalara çok minnettardık.

SEKİZ

KUTSAL DAĞDAKİ KEHÂNET

(Aşağıdaki anlatımda bâzı âyin ve uygulayışların özel şekli ile ilgili ayrıntıları bilerek yazmadım. Bu tür işlemlerde ustalaşmış birinin yardımı ve uygun koşullar olmadan bu âyinlerin doğasını anlamak kolay değildir. Ayrıca onları bu tür yardım olmadan yapmağa çalışmak, zâten hiçbir fayda sağlamayacaktır.)

Wırrarikalar ile ilk karşılaşışımın üzerinden on yıl geçmişti. Farklı etnik gruplardan yerli insânlar ile doğada on üç yıldır yolculuklar yapıyor ve on bir yıldır da farklı iş kollarından gruplar için kişisel gelişim çalışmaları düzenliyordum.

İlk kez bir çalışmâ grubunu Kızılderililerin kutsal bölgesine götürmek karârını vermiştim ve bu zor bir karârdı. Daha önce mücâdele arkadaşlarımdan bir veyâ ikisi ile yerli topraklarında bâzı deneyimler paylaşmıştım, ama bunlar grup ve kurs kapsamında değildi.

En iyi gelişim sergileyen grupları dağlarda yürüyüşlere çıkartmış, hattâ farklı algı şekillerine ilişkin alışılmadık uygulayışları koruyan toplumların sınırlarına bile yaklaştırmıştım.¹ Tolteklığın yaşayan ırklarıyla doğrudan temas kurmak, bence her zamân çok dikkat ile ele almak gereken bir şeydi. Bence arkadaşlarımı veyâ gruplardaki ilerlemiş katılımcıları Kızılderili dünyâsıyla tanıştırmak, bâriz bir hatâ olurdu ve bu ancak çok açık bir işâret sonucunda yapılmak durumundaydı. Bu işâret, çok geç gelebilir veyâ hiç gelmeyebilirdi. Bu önemli değildi. Her halükârda, yerli öge benim grup çalışmalarımda bir hedef noktası değil, temel bir kaynaktı.

¹ Belirtmek gerekir ki, bunlar çok ender mâcerâlardı, çünkü ben bir ânda sâdece bir grup ile çalışıyordum. Her sene sâdece bir grup ile başlıyor ve onunla “normal” isim bitmeden bir sonrakine geçiyordum.

Ayrıca, diğer yaşam ve algı türleriyle temas kurmaktan önce—ki zâten modern günlük dünyânın amaçları ve ilgileri açısından bu ancak zorlukla mümkün olabilir—katılımcılar gündelik işlerini bir düzene koymak durumundadırlar. Temel bağları ve kişisel geçmişi aşmak, dikkati eğitip disiplinelere sokmak, zihinsel ve duygusal takıntıları bertaraf etmek, her türlü müptelâlığı yenmek, fiziksel ve enerji bedeninin genel temizliği, duyarlılığın yeniden kazanılışı ve iç sesi susturmak; günlük hayâtı verimli ve içsel anlamda dengeli bir yönelim ile sürdürebilmek için kişiye gerekenler bunlardır. Bu koşullar altında farklı gerçekliklerle karşılaşmak bireyin gelişimine katkıda bulunabilir.

Asgari bir düzen ve güçlendirilmiş bir *tonal*² olmadan olağandışı gerçeklik hâllerine ulaşmağa çalışmak genellikle sonuçsuz kalır. Şans eseri bir sonuç alındığında bile, gerekli ön çalışmâ yoksa, güçlü ve dengeli bir hayât söz konusu değilse, o sonuçlar tehlikeli olabilir. Aynı şekilde, bir savaşçı olmak yolunda, yeteri kadar ilerlememiş biri için yerli deneyimi, Kızılderi kültürüne yapılan bir turist gezisine ve hattâ son derece tehlikeli olan bölgelere yönelik bir akına bile dönüşebilir.

Benimle çalışmış olan birçok insân hakikî hayât arayışında ve bahsedilen alanlarda bireysel açıdan önemli gelişimler kaydetmişti. Bütün bir nesil olarak—yâni, bir gruptaki tüm elemanlar ile—bununla karşılaştırılabilecek bir gelişimimiz olmamıştı henüz. Kurs süresince birçok birey disiplin sağlamış, kendini ve günlük hayâtını kontrol etmeğe başlamıştı ve bu tür karşılaşmalar için yeterlilik gösteriyorlardı. Ama bu tür bir savaş için rûhsal meyil hissedenler ve kendini hazır bulanlar çok azdı. Bunlar genellikle projelere kendilerini bütünüyle adanmış ve belli bir başarı sağlamış olanlardı. Diğer yandan, yerlilerle doğrudan temas kurmak istediklerini ısrarla belirtenler, genellikle kötü yaşam seviyeleri ve enerjik koşullara sâhiptiler ve yerlilere karşı olan ilgileri, farklı gerçekliklere karşı olan ilgileri gibiydi: Kendilerinden kaçabilecekleri zihinsel bir deneyim. Güzel olan o ki, yerli dünyâsının *başkalığı*, gerekli koşulları sağlamayanlara tamâmen kapalıdır. Uygun bulunmayan bir kişi kendini fiziksel olarak âyınların en derininin ortasında bulsa bile bu kapalılık geçerliliğini korur. O dünyâyı algılamak için, “özel gözler”e sâhip olmak gerekir ve o gözler her insânda bulunur, ancak hakikî ve güçlü bir hayât arayışına yönelik hakikî bir mücâdeleden sonra açılır.

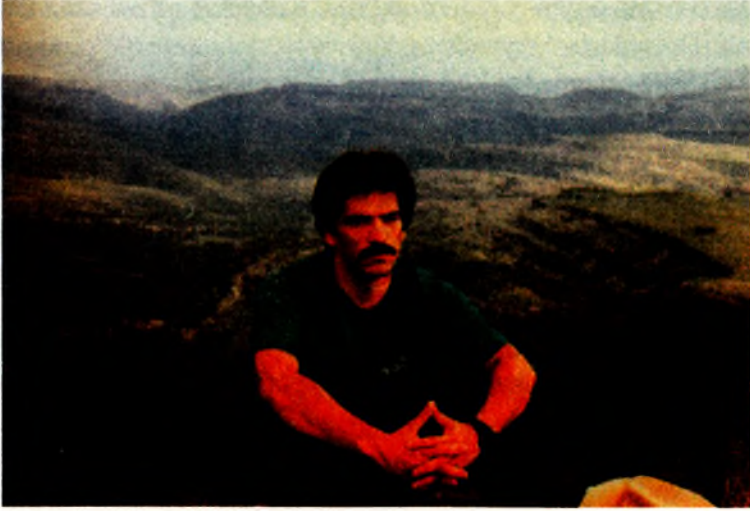
Bkz. Don Carlos'un Öğretileri (Victor Sanchez, Söz Yayınları), giriş bölümü ve birinci bölüm.

Dolayısıyla Kızılderili dünyâsıyla buluştuğumda, berâberimde dış dünyâdan hemen hiç kimseyi götürmedim, ama iç dünyâmda, geldiğim dünyâya âit diğer insânların da benim deneyimlerimi gizliden paylaşınlar istiyordum. Biriyle konuşmak ve o garip, muhteşem dünyâları paylaşmak istiyordum. Hayâllerime ve kişisel nostaljime rağmen, günlük hayâtın sınırlarının dışına çıkmaya cüret edenlerin tek yoldaşlarının yalnızlık ve ölümün farkındalığı olduğunu çoktan anlamıştım. O insânlar, şahit oldukları ve deneyimledikleri hârikalara hemen her zamân tek başlarına ulaşırlar. Bunu örneğin gerçek dağcılar, en yüksek zirvenin peşinde koşanlar iyi bilirler—gerçekliğin o tarafında çok az insân vardır. Aslında—tekrâr düşündüğümüzde—normal tarafta olanlar daha da azdır. Ixtlan'a dönmek istediğinde, Genaro'nun da dediği gibi³: Yalnızca hayâletler vardır! Hakikî olan şu ki, her günkü dünyâ olarak bilinen kafesin ötesinde, çok daha az insân vardır, ama orada karşılaşılan “az”, çok daha gerçektir.

Hikâyemize dönersek yaptığım şey, yaşayan Tolteklerin evrenine orta seviyeden bir yaklaşım oluşturmaktı. Bunun için, Sierra de Puebla'da ve Oaxaca dağlarının çeşitli bölgelerinde yürüyüşler ve uygulamalar düzenledim. Bu bölgeler yüzyıllar boyu yerli halkların gidip gelişlerine sahne olmuş yerlerdir. Aynı zamânda yine o yerler, o dağlar ve vâdiler, kadîm Toltekleri ve onların bugünkü torunlarını fiziksel ve rûhsal anlamda beslemiştir. Dolayısıyla—diye düşündüm—yeterince çalışırsak, o yerlerde çok şey öğreneceğimizden kuşku yoktu ve ancak çok güçlü bir işâret geldiğinde dağları terk edecek ve yerli topluluklarıyla temas kuracaktık. Kural olarak, geçtiğimiz yerlerdeki toplulukları varlığımız ile rahatsız etmeyecek, onları sıkıntıya sokmayacaktık. O topluluklar yabancılara oldukça kapalıdır ve kendilerini, çevrelerindeki vahşî doğa ile temas kurmağa adanmıştır. Bununla birlikte, o tür deneyimlerin son derece faydalı olduğu açıktı, çünkü bize kendimiz ve dünyâımız hakkında bilmediğimiz çok şey öğretecekti. Birçok temel teknik, özellikle de Toprağın farkındalığıyla bağlantı kurmakla ilgili olanlar, oralarda geliştirilmişti.

Wirrarikaların yurdu.

Bu dağa yolculuk, kişinin kendi içine yolculuktur.

Santa Isabel'deki âyin merkezi.

Kalihuey, jikareroların ve Tatewari'nin yâni Büyükbaba Ateş'in toplandığı merkezdir.

Tatei Matinieri'ye giderken.

Hacıların Tatei Matinieri'ye sunularını sunarken yoğun duygular yaşanır.

Kutsal Yere sunularımızı bırakıyoruz.

Kartal tüylü muvierim ilk hikurisini buldu.

Tatei Matinieri, Toprak Anamızın gözleridir.

Çölden La' Unarre'ye, Humun' Kulluaby'deki en yüksek noktaya giden bir yol.

La´ Unarre’ye, “Yöneticinin Sarayı” olarak da bilinen Kutsal Dağ’a giden hacılar.

Boğa boynuzları Poderiolara “Geldik!” diyor.

Buraya kalplerimizi açmağa ve yaşamlarımızı görmeğe geldik.

La' Unarre'ye sunular.

Tatei Neirra, davul âyîni.

Teokariler (Kutsal Yoldaki ortaklar)

Gelişim kaydetmiş gruplarla yerli bölgelerine “orta seviyeden yaklaşım” plânında, daha önce hiç yapılmamış bir proje vardı: Toltekliliğin en seçkin torunları olan Wírrarikaların kutsal çölünü geçmek. Bence en değerli yer orasıydı, çünkü oradaki tesir, olağanüstü yoğundu. Güç ve Bilgi Vaadi’ni simgeliyordu, ama aynı zamanda da tehlikeliydi. Hem bireysel olarak hem de grupça yeterli enerji düzeyine erişmeden o çöle girmeye çalışmak, intihâr olurdu. Yine hazırlıksızlıktan kaynaklanan iki tür risk söz konusuydu: Kendi zihinsel izdüşümlerimizden başka hiçbir şey görememek veya son derece tehlikeli fiziksel risklerle karşılaşmak. Bunlardan en küçüğü hiç şüphesiz çölde bolca bulunan çıngıraklı yılanlar ve akreplerdi. Şu çok açıktı: Belirli bir amaç yoksa, yolda her türlü problem yaşanabilirdi. Bu da insâna büyük bir sorumluluk yüklüyordu.

Üç yıl boyunca dört kez, uygun şartlar altında bölgeye girmek girişiminde bulunduk. İlk üçü sonuçsuz kaldı. İzlediğimiz strateji şöyleydi: Çöle girmeye karar verdiğimizde, en dikkatli biçimde yolculuk için hazırlık yapmağa başlıyorduk ve sonra, bizi alıkoyacak bir işaret veya olay olmadığı sürece ilerliyorduk. Bunları tek bir cümlede özetlemiştik: “Kapı açılırsa gireriz, açılmazsa döneriz.” Öyle de yapıyorduk. İlk üç deneyiş, biz neredeyse çöle girmişken bırakılmıştı. İki grup arasındaki küçük bir münâkaşa, taşıtlardan birindeki bir ârıza, grubun bütünlüğünde veya koordinasyonundaki eksiklikler, bir fırtına ve civâr kasabalardaki insânlar ile yaşanan bir olay, kapının kapalı olduğunu gösteriyordu.

Bu işaretler bâzılarına önemsiz gelebilir ve devâm etmek gerektiği düşünülebilir. Ben doğru olanı yaptığımızdan eminim. Dıştaki olayların ötesinde, varlığımızın derinliklerinde saklı olan ve gereken dikkat türünü kullanmağı öğrendiğimizde duyabileceğimiz Sessiz Bilgi’nin içteki sesi bana ne yapmak gerektiğini söylemişti. Aslâ endişeden veya korkudan dolayı geri çekilmedim. Niyetimizde bir takıntı olmadığından ve hattâ neredeyse kaygısız olduğumuzdan, her defasında memnûn döndük ve kutsal bölgeye giremediğimiz için hiç bozulmadık. Kişisel olarak benim bir grubu bir gün o yerlere götürmek şeklinde bir hayâlim olsa da, gerçekte o günün gelip gelmeyişi hiç önemli değildi. Sonuçta işimiz, yaşamımızda her gün karşımıza çıkan zorluklara dâimâ göğüs germekti ve “orta yaklaşım” bölgelerindeki bu deneyişler, genel programımızın bir parçası değildi. Dolayısıyla kapının açılmayacağına karar verdiğimizde, daha önceden plânladığımız deneyimlerimize geri dönüyorduk ki, onlar da çok çekici ve zahmetliydi.

Ama bir gün kapı açıldı ve biz girdik.

Sonunda koşullar sağlanmış gibiydi. Grupça bir yıldır birlikte çalışıyorduk ve on üç aydır çeşitli atölyelerin gerektirdiklerini adım adım başarmış üyelerden oluşan küçük bir grubumuz var idi. Üyelerden her biri orada olmağı hak ediyordu. Hepsi de, çaba ve başarılarıyla, kendi hayâtlarının ve kişiliklerinin enerji niteliğini iyileştirmeye başarmıştı. Bence elde ettikleri disiplin ve tarafsızlıkla, çöle uygun davranabilecek durumdaydılar. Güzel olan o ki, benim kişisel değerlendirişim dışında, grupça girmek istediğimiz yerden de bir yanıt geldi: Buyurun.

Olay şu şekilde gerçekleşti:

Gruba aylardır, geldikleri safhaya ilişkin çeşitli alıştırmaları yapabilecekleri bir yolculuktan bahsediyordum. Orta Meksika'daki, Wırrarikaların kutsal bölgelerinin bir parçası olan ve Humun' Kulluaby adını verdikleri çöle gidecektik. Aslında yapacağımız yolculuk, muhteşem bir gücün odaklanmış olduğu kutsal bir yere doğru çıkılan ritüelik bir Hac olacaktı. Bu Hac ritüeli, bizim yaşam deneyimlerimize yabancı ritüellerin boş bir taklidi olmayacaktı; aksine, hayâtlarımızı dönüştürmek için bir süredir yürüttüğümüz çalışmâların somut ve simgesel bir ifâdesi olacaktı.

Humun' Kulluaby'nin iki anlamı vardır: Bir yandan, en büyüğü ve heybetlisi "Yöneticinin Sarayı" olarak da bilinen La' Unarre olan birkaç dağ ve büyük çöl düzlüğünü kapsayan tüm bir bölgeyi ifâde eder. Aynı zamanda Humun' Kulluaby, o büyük çöl düzlüğündeki çok özel bir noktayı belirler ve *peyoterolar* denen kapalı gruba âit olan Wırrarikaların her sene çıktıkları Hac yolculuğunun hedefi tam da bu noktadır. Orada Geyik-Peyote avına çıkarlar ve onunla ilgili ritüelleri gerçekleştirirler. Ayrıca, bâzı durumlarda ve çeşitli sebeplerle Kızılderililer o yere yalnız veyâ sâdece âileleri ile birlikte giderler.

Orta yaklaşım stratejisine uyacak şekilde bizim niyetimiz büyük çölü geçmekti; Wırrarikaların Hacca gittikleri özel noktalardan dâimâ uzak duracak ve böylece onların kutsal yerlerini kirletmeyecek, etkinliklerini bozmayacaktık.

Wırrarikalar ile yaşadığım deneyimlerden biliyordum ki, onlar için doğa

kutsal bir dünyâydı ve dolayısıyla büyülyüdü. Bizim tasarladığımız çalışmâ plânı da bu yaklaşımla benzerlikler taşıyordu. Dikkat yürüyüşleri temel bir etkinlikti. Wırrarikalardan etkilendiğimiz için, onların “itirâf” dedikleri o derin enerji düzenleyişini ve Büyükbaba Ateş Tatewari ile ilgili birkaç ritüelik tekniği uygulayacaktık. Ayrıca programımıza kişisel geçmişten ve onun saplantılarından kurtulmakla ilgili gelişmiş teknikler vardı. O yerdeki güçlü tesirin yardımıyla, dikkati özel bir biçimde kullanarak, o tesirin kendisiyle bağlantı kurabilecektik.

Amacımızın orada bulacağımız peyote veyâ diğer psikoetkin bitkileri tüketmek olmadığı daha baştan açıktı. Aslında, grup üyelerinin yerine getirmek durumunda olduğu minimum temel şartlar arasında, tütün, marihuana, alkol ve diğer bağıllık yaratan alışkanlıklardan kurtulmak var idî. Kimi üyeler bu alışkanlıklardan bâzılarına karşı çetin bir savaş vermişti, dolayısıyla onlar için “güç bitkilerine” yaklaşmak uygun olmazdı. Her ne kadar o bölgede bolca bulunan güç bitkilerini fiziksel olarak tüketmeyecek idiysek de, bitkilerin habitatına girerek kendimizi onların gücüne açtığımızın farkındaydık. Daha sonra bunun kanıtlandığını görecektik: Kutsal kaktüsü hiç tatmamış, hattâ ona hiç dokunmamış oluşumuza rağmen, Hikuri (peyote) tarafından yönlendirilen tesir bizim algımızı, farkındalığımızı, potansiyelimizi etkileyecek ve bizi açıkça sıra dışı gerçeklik hâllerine taşıyacaktı. Bunun sebebi, tüm o bölgenin kaktüsün etkisi ile dolu oluşuydu.

Deneyime yönelik fiziksel hazırlıkların yanında, katılımcıların her biri bir içsel hazırlık döneminden geçmişti; bu, sıkı, disiplinli ve güçlü bir yaşam sürmeği öğrenmek demekti. Günlük hayâtlarında Rûh ile birleşmek yönündeki eylemleri ve değişiklikleri ilgilendiren bir Güç Sunusu’nu bir süre önce yerine getirmişlerdi. Her günkü dünyâda yürüttüğümüz savaş ile doğrudan ilgili olmayan her türlü ritüelin boş sonuçlar doğuracağını biliyorduk ve o savaşta yenmek durumunda olduğumuz düşman, yine biz ve bizim sınırlılığımızdı. Savaşın simgesel bir ifâdesi olarak herkes orada yaşayan Güçler’e zamânı ve yeri geldiğinde sunulmak üzere kendi elleri ile bir sunu veyâ hediye yaptı.

Hazırlıklar tamâmlandı, bölgenin topografik haritaları incelendi ve yola koyulduk. Doğal olarak, bulunduğumuz yerin taleplerine ve olayların gelişmesine göre kendini şekillendirecek “açık” bir plân yapmıştım. Aslında,

önceden kararlaştırılmış kesin bir hedefimiz yoktu ve çalışmak için uygun bir kamp sahasını yolda seçecektik. Anayolda bir sorun yaşamadan ilerledik. Bizi bekleyen olaylarla ilgili korkular ve doğal endişe, “hacılar” arasındaki dostluk ve neşe havasıyla dağılmıştı.

Çölün sınırında yer alan San ... köyünü oluşturan tozlu mahalleye vardık. Uygun bir yer bulduktan sonra, yürüyüşe başlamak için hazırlandık. Saat öğlen bir civarıydı ve yakıcı güneş çölün üstünde parlıyordu. Ufukta, göz alabildiğine uzanan San Luis Patosi çölüne has gür çalılıklar ve kaktüsten başka hiçbir şey yoktu. Sol tarafa doğru uzakta, Kutsal Dağ zinciri uzanıyordu. Gidecek belirli bir yönümüz yoktu, ama bir şekilde La' Unarre'nin bizim fenerimiz olacağını biliyordum. Onun varlığına dikkat ettiğim takdirde, doğru yolu bulacaktım. Geleneksel “Kızılderili tek sırası” şeklinde dizildik ve çöle girip dağlara yaklaşmak amacıyla hızlı adımlarla yürümeğe başladık.

Önce, çalıların arasından çöle açılacağı “varsayılan” patikalara girdik. Varsayılan diyorum, çünkü biz ilerledikçe yollar dallanıyor, diğerleriyle keşşiyor ve bir kaybolup bir ortaya çıkıyordu. Sonunda şu gerçeği kabûl ettik: Çölde, kendi yürüyüşümüz ile açtığımızdan başka yol yoktu. Her yön ayrı bir yol demekti. Güneş yoğunluğunu arttırmıştı ve hasır şapkam ile bandanamı unutmadığım için mutluydum. Kendimi, herhangi bir hedefi olmayan yürüyüş sıramızın başında buldum; hiçbir yere gitmiyorduk, ama ben yine de mutluydum.

Gizem'e doğru yürümek her zamân sevmiş olduğum bir şeydi. Zihin için olmasa da kalp için kesinlikle açık olan bir amacım olduğunda, aradığım yere ulaşacağımdan emin—o yerin neresi olduğunu bilmesem bile—ilerlemek. Düzenli soluk alıp vermek, dikkatli gözler, gevşemiş bir yüz. Ritmik ve kendinden emin adımlarla dâimâ nereye veyâ neye bastığıma odaklanmak. Dakikalar geçtikçe, çölün fısıltısını keşfediyordum. O yerin titreşiminden başka hiçbir şekilde açıklanamayan o çok karakteristik ses, en iyi ‘sessizliğin sesi’ olarak adlandırılabilir. Zamân geçtikçe, o titreşim yalnızca duyulmakla kalmayıp, tüm bedende hissedilir hâle geldi. Sanki tüm atmosfer gerilmişti ya da manyetik bir alan oluşmuştu ve ben onun içinde büyük bir dikkat ile hareket ediyordum.

Çölde yürürken keşfettik ki bacaklarımız ne kadar çalışırsa çalışsın, bit-

kin hissetmiyorduk; tersine, yürüyüş bizi canlandırmış, çevreye uyumlu hâle getirmişti ve bu da gittikçe daha iyi hissedişimizi sağlıyordu. Saatler geçtikçe, geldiğimizde karşılaştığımız manzara olan “çöl” sözcüğü, kendini zamânla gösteren, açılan bir dünyâya dönüştü. Çöle girmek, yalnızca onun coğrafi bölgesine girmek veya çevrede dolaşmak değildir; duyularımızı ve kalbimizi ona açıp onunla dolmaktır. O zamân dünyâ ve arâzî, daha önce hep kaçırmış olduğumuz bir şeye dönüşür. Çölün apayrı bir dünyâ olduğunu keşfettiğimizde, boş olduğu varsayılan o yer, dopdolu olur. Orası ses doludur, hayât doludur, enerji ve güzellik doludur. Bitkileri ile, ufku ile, dengesi ile, günbatımları ve temiz havası ile çöl, insanın Rûh’a daha yakın olduğu dünyâya girmek için bir fırsattır. Ve o Rûh, yalnızca dünyâyı canlandırmak ve ona hayât vermekle kalmayıp bizim içimizde de mevcûttur.

Akşamüstüne doğru nispeten dağlara yakın bir noktayı kamp yerimiz olarak seçtim. Oraya doğru ilerledik. Ulaştığımızda, daha önce geçmiş olduğumuz yerlerdekinden farklı bir tâzelik hissettik. O nokta ilk ândan itibâren güvenli ve konuksever göründü. Havanın tâzeliği, günbatımının gri-mavi tonları ve o yerin duygusu bize hemen, seçimin doğru olduğunu söyledi. Çevreye bakınca bulunduğumuz yerden altmış metre kadar ileride sanki bir . . . nehir mi var idi? Evet, bir nehir yatağı gibiydi ve elbette su yoktu. “Acaba yılın bâzı dönemlerinde bu yatakta su var mıdır?”, diye kendime sordum. Çölde bir nehir mi? Her halükârda, kuru yataktaki kumların geceyi geçirmek için uygun olacağını düşündüm. Oraya gittik ve başka bir sürpriz ile karşılaştık: Orası peyote doluydu. İyice yaklaştık ve küçük çalıkların altında kutsal kaktüs âileleri olduğunu gördük. Kimi tek başına, kimi ise ikili veyâ hattâ on beşli gruplar hâlindeydi. Bâzılarının tepesinde güzel bir çiçek vardı.

Hiç kuşkusuz seçtiğimiz yer Wırrarikalara göre Mavi Geyik Tamatz Kahullumary’nin tezâhürlerinden biri olan Hikuri’nin yâni peyote bitkisinde yaşayan güçlü Rûh’un yuvasıydı! Bir ân orada kamp kurmak çok riskli olur mu, diye düşündüm. Ama o yerin bize hissettirdiği duygular olumlu ve arkadaşçaydı. O yerdeki Güç, bedenın tüm gözeneklerinde hissediliyordu. Kendime şöyle dedim: İşte buradayız ve Güç dersin, burada bize sâdece Güç eşlik ediyor. Dolayısıyla, bir Güç noktasında dikkatsizlik veyâ zayıflık göstermek uygunsuz, hattâ tehlikeli olurdu; bunu kendime tekrâr tekrâr hatırlattım.

Hikuri'ye dokunmamak konusunda herkesi uyardıktan sonra, peyote tarlasından dikkatle geçtik ve kuru nehir yatağına vardık. Tamâmen kuru oluşuna rağmen, canlı olduğunu fark ettim, çünkü suyun Rûh'u açıkça hissediliyordu. Buranın iyi bir kamp yeri olduğunu anladım ve tehlikede olduğumuzda, sâdece buraya dönmek bile bizi yeterince korurdu.

Tatewari'nin evi için kuru dallar veyâ yanacağı düşünülen ne var ise toplamağa koyulduk. "Yakacak" toplarken, son derece dikkatliydik ve bunun iki amacı vardı: Bir dikkatsizlik sonucu, zehirli bir hayvan ile veyâ bolca bulunan dikenler ile temas etmekten kurtuluyor ve yüksek farkındalık hâllerine götüren dikkati toplamağa devâm ediyorduk. Yeterince "yakacak" toplayınca, çadırlarımızı kurduk ve günün ilk yemeğini yedik; içimizden bâzıları ise oruçlarına devâm etti.

Her şey alışılmadık bir atmosferde gerçekleşiyordu. Tarafımdan bir müdâhale olmaksızın herkes sessiz ve dikkatli davranıyor, kimse çölün huzûr ve dengesini bozmak istemiyordu. Herkes görevinin bilincindeydi, kimse gereksiz konuşmuyor ve dikkati dağıtmıyordu. Hava kararmağa başladı. Yıllardan sonra ilk defa küçük ve iyi hazırlanmış bir grubu böyle bir yere getirebildiğim için mutluydum. Kapı bir kez açıldığına göre, karşımıza hangi yollar çıkacaktı?

Karanlığı karşılamak için küçük bir açıklığa yürüdük. Kimse konuşmuyordu, kimi ayaktaydı, kimi yerde uzanıyordu. Alacakaranlıkta, hareket-siz ve sessizdik; kayalar ve çalılarla, yükselen gecenin gölgeleriyle uyum sağladık. Çölün titreşimini hissetmek ve kabûl etmek, kendimizi onun frekansına bırakmak ve onunla uyum sağlamak. Hepsi buydu. Başka hiçbir şey yoktu. Hareket ve ses olmadığında, yalnızca "orada olmak"tan başka bir şey yapmadığımızda, çöl ile, günbatımı ile bir oluruz. O sâkinlik ve mutlak huzûr ortamında gündelik gürültücü benliğimiz tüm geçmiş ile birlikte kaybolmuştu.

Dünyâ bütünüyle karârdı ve göz bebeklerimiz genişledi. Karanlık, göz yanıltıcıydı. Aslında karanlıkta görebilirdik. Koyu mavi bir aydınlık sâyesinde şekiller dünyâsını algılıyorduk. El fenerlerine ihtiyâç yoktu. Sonuçta bizler de birer gölgeydik. Sıcaklık çok güzeldi; ne sıcak, ne soğuk, ama serindi. Birkaç saat geçti, ama bizim için zamân durmuştu. Diğer etkinliklere geçecek zamânın geldiğine karâr verdim ve tüm grup üye-

lerinin *muegano*⁴ dediğimiz tek bir vücûd şeklinde bütünleşmiş olduklarını gördüm. Bunun ne zamân olduğunu kimse farketmemişti. Her halû-kârda, aralarında anlaşmadan ve kimse farkına varmadan bir muegano şeklinde bir araya gelmişlerdi. Gökyüzüne baktım ve ne zamân mümkün olabilecek her güzelliği gördüğümüze inansak, dünyânın bize hep daha fazlasını gösterdiğini hatırladım. Gökyüzü yıldızlarla doluydu ve Samanyolu açıkça seçilebiliyordu. Bize yaşamak mucizesini tattırdığı, farket-tirdiği ve böyle bir yerde doğrulattığı için hayâta kalplerimizden teşekkür edip, daha sonraki etkinlikler için hazırlandık.

Öncelikle ateş yakılacaktı. Bu işi büyük bir dikkatle yerine getirdik ve dağlardaki Kızılderili kardeşlerimden öğrenmiş olduklarımı adım adım izledik. Ateş yakılışı âyini, tüm ayrıntılarıyla uygulandığında, güçlerin en eskisi olan büyük-büyük-büyükbaba Ateş Tatewari ile hakiki bir ilişkiye götüren kapıyı açar. Çöldeki gece sessizce ateşi gözlemlemek ile, Güç şarkıları ile ve bâzı danslar ile geçti. Bâzıları şafaktan hemen önce uyu-mağa gitti. Diğerleri büyük-büyükbaba ile konuşmak, öğüt veya yardım istemek, sıcaklığı, ışığı ve *nierikası*⁵ için ona teşekkür etmek için kaldılar. Kimse dışarıda bu kadar memnûnken çadırına girmek istemiyordu.

O yerin Güçleri kendilerini yoğun biçimde hissettiriyordu. Hikuri'nin rûhu oradaydı, etkindi ve bizi aynalar dünyâsına itiyor, orada hayâtlarımız ve kalplerimizin aydınlık kısımlarını olduğu kadar, solmuş kısımlarını da görebiliyorduk.

Ertesi gün, birinci ve ikinci dikkat ile ilgili farklı egzersizler yaptık. Çevredeki çölü inceledik ve sonra "yerimize" döndük. Oradaki enerji yoğunluğu, yaptığımız egzersizlerin verimini arttırmıştı. Algımız arttı ve kalplerimizin motivasyonu, bağlılıklarımızın kuvvetinden daha büyüktü. Görebiliyor ve anlayabiliyorduk. Tüm bunlar, o geceki savaşa bizi hazırlamıştı. Grup üyelerinin her birinin enerji özelliklerine ve zeminine uya-cak şekilde, o geceki görev için iki bağımsız savaşçı grubu oluşturmağa

4 Muegano, dâimâ acayip şekillere bürünen bir Meksika şekerinin adıdır. Bu durumda ise, düzensizce birbirinin üstünde uzanan veya gelişigüzel birbirine yaslanan ve bu şekilde soğuktan veya yorgunluktan kurtulan ya da sâdece fiziksel yakınlığın tadını çıkaran grup anlamında kullanılmıştır.

5 Nierika, birçok anlamı olan bir sözcüktür. Bağlama göre görü, vizyon (bir ritüelde görülen şey), ayna (büyükbaba ateşin tasarımlarını görmek için marakamelerin kullandığı türden) veya sunulan şey (tahta bir zemin üzerindeki dokuma bir tablo; resimde, âyin esnâsındaki vizyonların tasvirleri vardır) anlamına gelebilir.

karâr verdim. Daha kontrolsüz ve çatışkılı bir hayât sürenler grubumuzun sağ yarısını, daha dengeli yaşayanlar ise sol yarısını oluşturdu. Her grubun kendi kamp alanı ve kendi ateşi vardı; aralarındaki mesâfe yaklaşık üç yüz metreydi.

Alacakaranlıktan birkaç saat önce başlayıp gün sonuna kadar sürecek olan ilk bölümde, şimdiye kadar ele aldığımız en kuvvetli egzersizde iki grup birlikte çalışacaktı. Bu egzersiz, egonun saplantılarına karşı göğüs göğüse, çetin bir mücadeleydi. Düşmanın gücünü dikkate aldığımızda, zafer kesin değildi. Daha sonra, her grup farklı etkinliklerden oluşan bir program izleyecekti. Sol grup, farklı gerçekliğe, diğer benliğin farkındalığına götüren ritüel ve tekniklerle çalışacak, sağ grup ise, gündelik gerçekliği ele alışı sıra dışı yollarının keşfine ve gelişimine götüren teknikler ile çalışacaktı. Bu iki grup birlikte, bir savaşçının iki farklı görev alanını ve aslında dünyâda ve kişide var olan iki farklı alanı temsil edip deneyimliyordu: *tonal* ve *nagual*.

Öğleden sonraya doğru, egonun saplantılarına karşı yürütülen savaş doruktaydı. Grubun her üyesi tek başına çöle gitmişti ve bulunduğu kuru nehir yatağından, savaşın gürültüsü duyulabiliyordu. Çok etkileyiciydi! Herhangi birinin zaferle döneceğinden gerçekten şüpheliydim. Genelde iyi döneceklerine güveniyordum; ama bâzen o dev ego saplantılarının hayâta karşı kazandıkları zaferle güçlenmiş olarak dönüp dönmeyeceğini de merâk ediyordum. Bir saplantı gürûhunun kampa döneceği düşüncesi tüylerimi diken diken ediyordu. Sonunda teker teker dönmeğe başladılar. Gelenler arkadaşlarımdı ve yüzlerinde, varlıklarının en derindeki liflerine dokunmuş bir savaşın derin ifâdesi vardı. Artık saplantıları taşımıyorlardı, ama öfori (euphoria: kendini aşırı derecede mutlu ve coşkulu hissetmek) için henüz erkendi. Neredeyse gece olmuştu ve daha yapılacak çok şey vardı.

Her gruba talimâtlar verildikten sonra, sağ tarafın teknikleri ile çalışacak olan gruba vedâ ettik. Duygusal bir vedâydı ve hepimiz diğer gruptaki kardeşlerimize mücadelelerinde başarılar diledik. Bu özel durumda, bir grubun elde ettiği pozitif sonuçların diğerinin başarısı için gerekli olduğunun farkındaydık. Ben, farkındalığın sol yanına atılacak olanlarla çalışmağa gittim.

Kuru nehir yatağında kalmış olan diğer gruptan üç yüz metre kadar uzakta kendimize bir yer belirledik. Sağ taraftaki arkadaşlarımızı görmediğimizden ve bağırırsalar bile duyamayacağımızdan emin olduğumuz bir yerdi. Ateşin yakılışı âyınını yerine getirdik ve yerleştik. Tüm bu tür egzersizlerde olduğu gibi, her şey ateşin gözlenişi ve düşüncelerin sürdüruluşuyla başlar. Daha sonra, orada mevcûd olan güçleri çağırmak var idi. Diğer benliğin farkındalığını, *nagual* farkındalığını uyandırmak için kendimizi onlara açtık.

Farkındalığın iki türü arasındaki eşiği aşışımızda bize ritüelik hareketler ve şarkılar yardımcı oldu. Orada olanlara ve gördüklerimize dâir fazla bir şey söyleyemem. Çünkü herkesin vizyonları ve deneyimleri çok kişiseldi, ama farkındalıklarımız hep birbirine kenetliydi. Özellikle benim için çok önemli bir geceydi. Özel hayatımda, Kızılderililerle ve gruplarla yürüttüğüm çalışmalarımda hangi yönü izleyeceğime dâir üç çetin soru uzun zamandır zihnimi meşgul ediyordu. O gece yanıt aldım. Her soru ve her cevâp, kimi zamân acı veren bir mücadeleye dönüştü. Sonunda yanıt, iç benliğimde belirginleştğinde, onu dostum René'ye söylemek ihtiyâcını hissettim. Bana hatırlatsın diye ricâ ettim ve bulduğum şeyin, sağ taraf farkındalığına döndüğümde unutulmasına izin verilemeyecek kadar önemli olduğunu söyledim. Duygusal ilişkilerim ile görevimin gerektirdikleri arasındaki denge ile ilgili olan üçüncü yanıtın sonuna doğru, gizemli olanın doğrudan algılanışının yarattığı nostalji ve onun çağrıştırdığı yalnızlık çok yoğun bir noktaya erişti.

La' Unarre'ye doğru döndüm; arkadaşlarım da dönüp baktılar ve bâzıları bir hayret nidâsıyla, parmakları ile işaret ettiler. Kutsal Dağ parlıyordu! Zirvesinden dev ışınlar çıkıyordu; dev bir reflektör gibiydi. Rafael yürümeğe başladı ve herkese, "Oraya gitmek zorundayız! Dağ bizi çağırıyor!" dedi. Bir ân herkes düşündü. Çağrı duygusu açıktı, ama gecenin ortasında bu kadar uzak bir noktadan yola koyulmak doğru muydu? Gündüz bile dağın tabanına ulaşmak en az beş saatimizi alırdı ve zirveye tırmanmak kim bilir daha kaç saat sürerdi.

O çağrıya yanıt vermek meselesini daha sonra ele alacağımızı, ama şimdilik bizim için savaşın tam bulunduğumuz noktada sürdüğünü söyledim. Yine de herkes karanlıkta bir yürüyüş yapmak ihtiyâcındaydı ve bu da, seçtiğimiz yerden uzaklaşacağımız anlamına geliyordu. Wírrarikalar

Humun' Kulluaby'de yalnızca Mavi Geyik'in ve diğer çöl güçlerinin yaşamadığını, orada Kakayare'lerin de bulunduğunu ve bunların her türden şeytânlar olarak görünebildiklerini söylerler. Yerli kültüründe yetiştirilmediğimiz için tanrılara ve şeytânlara inanmıyorduk, ama deneyimle biliyorduk ki, dünyâda her türden varlıklar ve enerjiler yaşamaktaydı ve onlar bu gibi yerlerde kolayca farkedilebilirdi. Onları algıladığımızda, aslında isimlerinin hiçbir önemi yoktu ve her ne kadar mantığımız korkacak bir şey olmadığını söylese de, bedenlerimiz son derece tetikteydi. Yürüyüşümüz bir saat kadar sürdü, bir sürü garip şey yaşadık, ama hep bir arada kaldık ve kontrollü bir dikkat sâyesinde, o heyecân verici ânları sâkinlikle karşıladık. Yöneticinin Sarayı biz yürüyüşten döndükten sonrasına kadar parlamaya devam etti.

Sabahın beşinde, saatler süren sol farkındalığın ardından, uyu yakaldık.

Sekiz civârında uyandık ve hepimizin orada olduğunu görüp sevindik. Herkes kendi arayışıyla ilgili çok değerli dersler almıştı. Sağ taraf grubunu bulmak ve onlara nasıl gittiğini sormak için büyük bir ârzû duyduk. Aceleyle toparlandık ve onları görmeğe gittik. Karşılaşmak çok neşeliydi. Onlar da çok iyi bir gece geçirmişlerdi; delil olarak bize, besteledikleri çok güzel ve yoğun bir şarkının bir bölümünü söylediler.

Ardından çok lezzetli bir kahvaltı yaptık; tâze sabah güneşi bizi oldukça canlandırmıştı.

SARAY

Grup ritmik adımlarla, Kızılderili dizilişinde yürüyordu. Real de Catorce kasabasının yıkık evlerini ve terkedilmiş mâdenlerini geride bırakmıştık. La' Unarre'ye giden yol bir dizi çorak tepeden geçer; içlerinden bâzıları ince bir ot tabakasıyla kaplıdır ve yumuşak, yeşil bir renge sâhiptir. Biz yükseldikçe havadaki nem ve serinlik arttı. Yukarıdan ardı ardına dizili tepeleri ve uzaktaki gölü görebiliyorduk. Ağaç, ev ya da insân yoktu. Yalnızca etrâfta gezinen eşekler vardı. Ve de elbette hacılar. Rûh'u arayan yolcuların yüzyıllardır hattâ binyıllardır aynı toprakta, aynı manzarada, aynı gökyüzü altında yürümüş oldukları yolda ilerlediğimizi fark ettiğimde, içimde bir sevinç uyandı. Ayrıca, o yolculardan çok farklı olmadığımızı bilmek de bana mutluluk veriyordu: Eğlence veyâ spor olsun

diye tırmanmıyorduk. Bu, yıllarca önce seçtiğim bir hayât tarzının ve bir arayışın parçasıydı. Biz de Rûh'a doğru yürüyorduk. Biz de Mavi Ge-yik'imizi arıyorduk.

Anlamadığım, ama açıkça hissedebildiğim birçok şey vardı. Kutsal böl-gedeydik. Wirrarika kozmogonisine göre orada gerçekleştiğini duydu-ğum garip olaylara bakınca, bu dağın çok temel bir önemi olduğunu hissediyor, ama onun ne olduğunu bir türlü kavrayamıyordum. Sanki bu-rada, toprağın altında, her kayanın ardında saklı bir şey vardı ve biz onu uygun biçimde çağırabildiğimizde, kendini göstermeğe hazırdı.

Biz tırmandıkça yol sarplaştı. Bâzı noktalarda kimi zamân görünmez olan dar patikanın, iki tepenin birleştiği yerde bölündüğünü gördük. Ara-daki tepelerden dolayı o noktadan Saray'ın zirvesi görünmüyordu. Sıra-nın başına geçtim ve yanlış yola sapmamak için çok dikkatli oldum, çünkü kendimizi aynı yükseklikteki başka bir dağın zirvesinde bulabi-lirdik ve amacımızdan çok uzaklaşmış olurduk. Dikkat yürüyüşü sürdü. Özellikle yoğunlaşmıştı. Arkaya baktım ve bedenimin açıkça hisset-mekte olduğu şeyi zevkle doğruladım—kimse geride kalmamıştı ve her-kes bir bütünmüşçesine aynı ritim ile yürüyordu. Sonuçta bu insânlar doğru yürümeği öğrenmişlerdi. Daha büyük bir enerji bedeninin bir par-çasını oluşturuyor oluşun o alışıldık duygusu çok açıktı; sanki tüm grubu çevreleyen bir tür enerji bulutu içinde yürüyorduk. Ego uykudaydı ve daha büyük bir enerji bedeninin parçası olmak duygusu gerçekten çok rahatlatıcıydı. Her birimiz, dikkatin büyüğü ile kenetlenmiş bir farkın-dalığa sâhip olan grubun bedeninin sâdece küçük bir kısmıydık. Octavio Paz'ın dediği gibi: "Sen yoksun, ben yokum, dâimâ biz varız."⁶ Ayrıca kendimizi çok daha büyük bir bedenle, Tlaltipac ile (Toprak Ana—Wir-rarikalar ona Tatei Urianaka da derler) da ilişkilendirdik ve onun aracılı-ğıyla var olan her şey ile uyum içindeydik. Böyle bir anneye sâhipken ve böyle bir dünyâyı deneyimlerken, elbette hiç sıkılmıyorduk. Kendine acıyışa veya kibire yer yoktu. Yalnızca görmek, hissetmek ve nefes var idi. Yalnızca hareket etmek var idi. Sonunda Saray'ın zirvesi açıkça gö-rünür oldu. Tamatz Kahullumary'nin doğmuş olduğu yere yaklaştıkça, kutsallık gittikçe daha hissedilir oluyordu. Oradaki garip enerji gittikçe yoğunlaştı; sanki zararsız bir reaktöre yaklaşıyor gibiydik; aslında ortam'a

Octavio Paz'ın Libertad Bajo Palabra adlı eserindeki "Piedra de Sol" den.

mükemmel bir huzûr yayılıyordu. Biz de değişiyorduk. Zihinsel gürültünün ve gündelik, sınırlı görüş, yerini içsel bir farkındalığa bırakıyordu. Bizi zirveden ayıran son bölgeyi aştık. Yamaç o kadar dikti ki, yalnızca yirmi metremiz kalmıştı, ama diğer tarafta ne olduğunu hâlâ göremiyorduk. Zirveye vardık ve ilk gördüğümüz şey, uçsuz bucaksız çöldü. İşte Humun' Kulluaby orada, aşağıdaydı. Hava son derece berraktı ve ufka kadar görebiliyorduk. Zorlukla seçilebilen küçük köyler hiçbir şekilde doğal görüntüyü bozmuyordu. Göz alabildiğine her yöne yalnızca doğa, Rûh hâkimdi. Arkadaşlarıma baktım ve her birimizin, varlığımızın özüne kadar bu deneyimle dolduğumuzu farkettim. Yaşlı gözlerde huzûr ve neşe var idi; bu yolculuk herkeste çok derin duygular uyandırmıştı. Hiç kuşkusuz bu yerlerde yürümek bizi etkilemişti.

Çevrede Wırrarikaların oraya sıkça geldiklerini gösteren birçok işaret vardı: Büyükbaba Ateş'e hayât verdikleri mükemmel dâire, zirvenin çevresindeki birçok yere bıraktıkları sunular—oklar, nierikalar, tanrının gözleri, geyik boynuzları, mumlar, çikolata, aynalar ve daha birçok şey. Kimse hiçbir şeye dokunmasın, bir taş bile oynatmasın, diye söyledim. Saray'ın zirvesinin ortasında hafif bir çatlak vardır ve bu onu birbirinden iyice ayrılmış iki alana böler. Bizim sunuları bulmuş olduğumuz sol taraf, Wırrarikaların âyınlarını yaptıkları alandır. Biz, sağ tarafa, "Wırrarika bölgesi"nden yaklaşık iki yüz metre uzağa yerleştik. Eşyalarımızı yerleştirip ateş yaktıktan sonra, Dağ'ın Gücüne adağımızı sunmak için hazırlandık. Artık bu adak, bizim için başlangıçta hayâl bile edemeyeceğimiz kadar derin bir anlam kazanmıştı. Herkes yalnız kalacağı, kendine uygun bir yer seçip duygularını dile getirdi ve dağa bu sununun anlamını ifâde etti. Böylece, o doğal tapınaktaki görevimiz sona ermişti.

Çok geç olduğundan, geceyi orada geçirmeğe karâr verdik. "Yakacak" topladıktan sonra, taşlardan bir dâire yaptık ve büyük bir ateş yaktık. Belirli bir görevimiz olmadığından, ateşin çevresinde konuştuk, yaşamlarımızdan, mücâdelelerimizden, bu deneyimin bundan sonraki çabalarımıza nasıl yansıtacağından bahsettik. Hiç kuşkusuz bu yolculuktan sonra dışta da içte de artık eskisi gibi olmayacaktık. Bu yükseklikte gece boyunca soğuk kendini iyice hissettiriyordu. Rüzgâr buz gibiydi. Karanlıkta, dünyanın diğer yüzü tüm gizemi ve anlatılmaz duyguları ile kendini belli ediyordu. Çok az uyuduk.

Şafakta, eve dönüş fikri yakın görünüyordu. Uyku tulumundan çıktım ve sabahı, çölü, Kutsal Dağ'ı selâmladım. Yeni gün için şükrettim. Zihnimde dönüş yolumuzu plânlamağa başladım. Arkadaşlarım hâlâ uyuyorlardı, ben de çevrede yürümeğe karâr verdim. Bilinçsizce zirvenin sol yanına doğru yürüdüm; sonra birden kalakaldım. Gördüğüm gerçek miydi? Küçük bir Kızılderili grubu yukarı çıkıyordu ve zirveye varmak üzereydi. Bunu hiç beklemiyordum. Wırrarika ayak izlerini farkederek, onların varlığını hissederek buralarda o kadar yürümüştük ve şimdi tam biz gitmeğe hazırlanırken, ortaya çıkmışlardı. Dokuz kişiydiler ve hepsi de tipik Wırrarika kıyâfetleri taşıyordu: Zengin işlemelerle bezenmiş kumaş pantolon, kolları sıvanmış, canlı renkli gömlekler, bandanalar, kuş tüylü şapkalar, yolculuk ve âyinler için gereken her şey ile dolu çantalar. Yıllardır incelemiş olduğum yürüyüşlerini bir kez daha gözlemlemek fırsatını buldum. Kararlı ve ritmik adımlar. Mutlak sessizlik. Kutsallığa dalmış olan yüzlerinden anladığım kadarıyla La' Unarre çıkışı, günlerdir süren fiziksel ve rûhsal yolculuğun yalnızca bir kısmıydı.

Çömelerek sessizce bekledim. Aralarında tanıdığım bir Wırrarika olup olmadığını görebilmek için dikkatle gözledim. Benim dağlarda ziyâret ettiğim topluluklardan farklı bir tânesine âit olmaklıydılar. Biraz rahatladım—arkadaşlarım uzakta ve hâlâ uyuyor olduklarından, Kızılderililer rahatsız olmayacaktı. Yakınımdan geçtiler ve selâmlaştık. Hac yolculuklarının önemli bir noktasında bulundukları açıktı. Konuşmak ve kibârlık etmek için uygun zamân değildi. Yakınıma geldiklerinde, onların bedenlerini görebildiğimi, ama farkındalıklarının çok uzakta, benim algılayamadığım bir dünyâda olduğunu farkettim. Tam bir emniyet ile hareket ediyor, tek kelime etmeksizin her şeyi kesin bir eşzamânsallıkla yapıyorlardı. Sunu alanına doğru geçip gittiler. İçgüdüsel olarak arkaya baktım ve arkadaşlarımdan birini gördüm. Dikkati derinden ele alabilen ve Wırrarikalarla daha önce deneyimi olan biriydi. Yakına gelsin diye başım ile işâret ettim. Wırrarikaların yoğun etkinlik içinde oldukları bir ândı. Bizden altmış metre kadar uzaktaydılar. Bir çember oluşturmuş, kendi dillerinde konuşuyorlardı; ama sohbet etmiyorlar, bir ritüel gerçekleştiriyorlardı. Marakame muvierisini sallayarak hacılardan her birini kutsadı. Anlamını çözemediğim daha birçok şey gerçekleşti.

Garip bir çekim'e kapıldım ve orada, onların âyinlerinin içinde olmak ihtiyâcını hissettim. Wırrarikalara on metre kalıncaya kadar yaklaştık;

çok dikkat ediyorduk, onlardan gelecek herhangi bir hoşnutsuzluk işâretine karşı tetikteydik ve o durumda hemen geri çekilecektik. Wirrarikalar varlığımızı fark ettiler, ancak hiçbir tepki göstermediler. Yaptıkları şeye devâm ettiler. Âyinler sürdükçe, enerji yoğunluğu seviyesi de arttı. O adamlar bizimkiyle aynı dünyâyı görmüyorlardı; çok daha ötesini görüyorlardı. Kendimi gülünç hissettim; beni son derece “çeken” bir şeyi gözlemliyordum, ama onu anlayamıyordum. Bâzı anlarda kendimi dâvetsiz bir misâfir gibi hissediyordum, ama bu insânlar ve onların pratiklerinin üzerimdeki çekimi beni bulduğum noktaya çivilemişti. Yıllardır Wirrarikaları biliyor, onlarla ilgili kendi topluluklarında yaşamış ve beni onlara yaklaştıran muhteşem deneyimler edinmiş oluşuma rağmen, ritüellerinin büyük bir kısmı benim için hâlâ anlaşılma-olmaz olmağı sürdürmektedir. Orada, gözümün önünde, o ânlardan biri gerçekleşiyordu.

Wirrarikaların en önemli rûhsal yolculukları olan Humun´ Kulluaby’ye hiç dâvet edilmemiştim ve oraya gitmek için hiç talepte bulunmamıştım. O yerlere âşinâyım ve Wirrarika dostlarımla oralardan geçmiştim, ama bu hiçbir zamân bir Hac şeklinde olmamıştı. Onlarla hiç Hacca gitmemiş oluşum beni onlardan daha fazla ayırmıyordu kuşkusuz, ama en önemli âyinlerinde içine girdikleri dünyâ benden hâlâ uzaktı. Dolayısıyla olayları zorlayıp bir Hacca “sızmak” gibi bir şeyi hiç istemedim. Bununla birlikte, bir Wirrarika olmadığımı da farkındaydım. Birkaç defa, beni gerçekten Rûh’a yaklaştıran ritüelik hac yolculuklarına çıkmıştım. Yine de, kadim Toltek geleneklerinin bu doğrudan vârislerinin bu yolculukları ele alış şekilleri ve farkındalıkları, en basit tâbir ile beni büyülüyordu.

Bu insânların Toprak’a, dağlara ve dünyânın güçlerine şarkı söyleyişlerini gördüğümde, zamân tûnelinden bakan şanslı bir gözlemci olduğumu hissediyordum. O insânlar, bin yıl önce atalarının yaptığı âyinlerin aynısını yapıyor, aynı adımları atıyorlardı. Ortada (bizim varlığımız dışında) modern toplumlardaki insânların seçtiği yöne âit hiçbir iz yoktu. Aynı sahne, elli, yüz, iki yüz, hattâ bin yıl önce de tamâmen aynı şekilde rahatlıkla gerçekleşebilirdi. Güneş’i, bulutları, dağları ve diğer her tür doğal oluşumu Rûh’un görünen yüzü ve dolayısıyla kutsal olarak gören bu insânlardan öğreneceğimiz çok şey var!

Wirrarikalarâ kendi kutsal zirvelerinde baktıkça, onların hâlâ bu dünyâda varoluşlarının simgelediği muhteşem tâlihin bir kez daha farkına

vardım. Bu şekilde, sıkça bahsedilen “yerli Bilgisi” bütünüyle kaybolmuyor, canlılığını ve etkinliğini sürdürüyor; yeterince sebatlı olursak, son-
suza kadar kaybolmadan önce bu Bilgi ile temas kurmak cesâretini gösterebiliriz. Kadîm Tolteklere âit onca efsâne, masal ve rüyâ! Hepsi de orada, gözlerimin önündeydi!

Dinledim, gördüm ve hissettim, ama aslında temelde kendi aralarında olup biten şeyi kaçıırıyordum. Orada, onların arasında olmağı ne kadar isterdim! Gözlemleyerek değil—yaşayan bu Tolteklerin vizyonlarına katılarak, onu kavrayarak ve paylaşarak. Bir ân için, bir Wírrarika olarak doğmadığıma, dillerini anlayıp, dünyâya karşı besledikleri büyüü paylaşıp, orada onlardan biri olmadığuma içerlediğim saçmâ bir teslimiyete kapılıverdim. Hızla zihnimi temizledim ve orada bulunuşumun bile ne büyük bir ödül olduğunu kavrayarak, böylesi bir deneyimin bana verdiği sevinci tattım.

Bir süre sonra Wírrarikalar ritüellerini kesip bir ara verdiler. Pide ve su çıkartıp biraz yediler. İçlerinden biri konuşmak için bize yaklaştı; ona ne yaptığımızdan bahsettik, hangi dağlardan ve hangi topluluklardan geçtiğimizi anlattık. Onlar San Andresliydiler. Wírrarika da bize biraz La' Unarre'de ne yaptıklarından, çöle dönmeden önce burada Haccın son aşamâsında bulunduklarından bahsetti. Bizi arkadaşlarından birkaçı ile tanıştırdı ve belki dağlarda yeniden karşılaşırız dedik. Getirdikleri sunuları sunabilsinler diye onları yalnız bıraktık.

Kampa geri döndük; grubun geri kalanı uyanmıştı. Herkeste merâklı bir bakış var idî. Bana soracak bir sürü soruları var idî. Bunun için daha sonra zamânımızın olacağını söyledim. Kızılderililer işlerini bitirene kadar sessiz kalmak ve ortalıkta dolaşmamak durumundaydık. Onların gidişini gördük. Önümüzden geçtiler ve bize vedâ ederek, geldikleri gibi tek sıra hâlinde sessizce yürüyerek uzaklaştılar. Bir tepenin ardında kaybolana kadar onlara baktım ve Rûh'umda belirsiz bir vaat hissettim. Bu vaat, bana dıştan mı geliyordu, yoksa kalbim mi onu dünyâya ifâde ediyordu, bilmiyorum. Belki her ikisi de doğruydı.

DOKUZ

HUMUN' KULLUABY'YE HAC

*Cennete giden yol budur.
O yolda yürürüz, onu izleriz.*

*Oh, peyote çiçeği ne kadar güzel!
Onun tarlasına,
Doğduğu yere,
Saklandığı yere gidelim.
Cennetin otları arasında,
O bir geyik gibi.¹*

İÇ TÜKETEN BAŞLANGIÇ

Santa Marialı marakame Antonio ve jikarerolar ile Xonacata'da buluşmağa karâr vermiştik ve Manolo sonunda oraya varmak üzereydi. Humun' Kulluaby'ye yolculuk etmek için uygun bir araç bulmak konusunda son dakikada bir sürü zorluk çıkmıştı! Üç ay öncesinden ayarladığımız kamyon, Mexico City'den ayrılışımıza tam on saat kala bozulmuştu. Dolayısıyla başka bir kamyon bulabilmek için hummalı bir arayışa girişmiştik—kamyon kirâlayan şirketler, ya çok yüksek fiyatlar istiyor ya da bu kadar kısa zamân kala bir kamyon bulamıyorlardı. Üniversiteden veyâ UYE'den² bir tâne almak çok fazla bürokratik işlem gerektiriyordu ve bunun için zamânımız yoktu. Bizi bekleyenler vardı! Onlara Hac için büyük bir kamyon sözü vermiştik ve bulamazsak, tüm yolculuk iptâl olacaktı!!

¹ Yerli şarkısı. Fernando Benitez'in derlediği Los Indios de Mexico'nun ikinci cildinden alınmıştır.

² Ulusal Yerli Enstitüsü (Instituto Nacional Indigenista-INI).

Manolo'nun hemen Zacatecas'a gidip, Eyâlet Üniversitesi'nden José Maria Palos'un bize bir araç bulup bulamayacağına bakmağa kadar verdim. Zacatecas Üniversitesi, özellikle de Profesör Palos, Wırrarikalar ile ilgili konulara hep ilgi göstermişti. Bu arada biz Mexico City'de kalacak ve sorunu çözmek için başka yollar arayacaktık. Başarısız olamazdık. Bu noktaya kadar gelmiştik, ama son dakikada tüm çabalarımız boşa gitmek üzereydi. Yalnızca Wırrarikalarla değil, Rûh ile da buluşacaktık. Ofisimde telefona yapışmış çağrı üzerine çağrı yaparken, zihnim bocalıyordu: "Ya bulamazsak . . . ? Tüm Haccı riske atmış oluruz!"

Telefondan ısrârla olumsuz yanıtlar geliyordu. Ümitsizlik kalplerimizi ele geçirmeğe çalışıyordu. Ama inancımız bizi zıt yöne itiyordu. "Başarısız olamayız! Başarısız olamayız!" Zııııııı! Telefon beni tekrâr kendime getiriyordu.

"Vik! Zacatecas Üniversitesi'nden üç tonluk bir kamyon bulduk! Hemen Mexquitic'e hareket ediyorum ve oradan da Xonacata'ya gidiyorum."

"Şükürler olsun, Manolo! Rûhumu bedenime döndürdün! Hemen yola çık ve Ligia'nın arabasıyla birini göndererek beni havaalanından aldır. İlk uçakla Zacatecas'a geliyorum. İşleri yola koyduğunda ofisteki Elvira'ya benim için bir mesaj bırakıp nerede buluşacağımızı söyle."

XONACATA

Üniversitenin eski kamyonu, ağır araçlar için bile zor olan toprak "yol"da sallanarak ilerliyor. Yolcular Luis Manuel ve üniversitenin şoförü Ventura. Yolun durumuna ve üç tonluk kamyonun eskiliğine bakınca, yolcular kendilerini bekleyen uzun yolculuk için kendilerini gözde azizlerine teslim ediyorlar. Yirmi metre ötedeki küçük bir arabada Manolo ve bir başka arkadaşımız gidiyor ve onlar da amortisörlerin—ve kendi böbrekleri—darbelere dayansın diye duâ ediyorlar.

Manolo çam ormanına bakarak ve eşsiz havasını içine çekerek rahatlamğa çalışıyor. Çevresine odaklanıp, kendisini kemirip duran şüphelerden Rûh'unu arındırmağı deniyor. Xonacata'da neler oluyor? Bizi bekliyor olacaklar mı? Herkes kamyona sığacak mı?

Taşlar ve çukurlarla dolu bozuk yol dağların üst kısmında bir hat oluşturuyor. Aşağıda ve uzakta, kanyonlar ve dağlar var. Sonunda o muhteşem manzara, ormanlarla çevrili güzel bir ovaya kavuşuyor. Xonacata! Güneş ufkun ardında saklanınca, gökyüzü mavi, kırmızı, yeşil ve parlak turuncu şeritlere bölünüyor. Arkadaşlarımızın rûhları, gizemli olanın gelişinin ve algılanışının hissettirdiği bir alacakaranlığa dalıyor. Onlar için “Hac” aylar önce başlamıştı, ama “hakiki ödül” ancak şimdi başlıyordu ve bu güneş onların rûhlarında batıyor, ardlarında kalan dünyâya vedâ ediyordu; şu ânda önemli olan sâdece Wírrarika Rûhu ve Tamatz’ın tasarımlarıydı.

Manolo otobüsü hızla solluyor ve zamân kazanmağa çalışıyor. Nissan’ın farları, her şeyi yutan karanlıkta küçük, aydınlık bir alan açıyor. Yol inmeğe devâm ediyor ve sonunda, uzakta bâzı kamp ateşleri görüp heyecanlanıyoruz. Yaklaştıkça kalplerimiz daha hızlı çarpıyor. Tatewari’nin ışığı önündeki karanlık Kızılderili silüetleri, onları büyülü varlıklar gibi gösteriyor—Humun’ Kulluaby yolculuğuna başladıkları ândan itibâren onlar gerçekten de büyülü varlıklardır. Dört kamp ateşi hacıları ısıtıyor, içlerinden bâzıları sessizce sohbet ediyor. Çoğunluk sessiz kalıyor.

“İşte Wírrarikalar orada! Bizi beklemişler!”

“Ne kadar da çoklar! Sanki tüm jikarerolar gelmiş gibi.”

“Bence jikarerolar ile birlikte başkaları da gelmiş. Elli kişiden fazlalar! Antonio’yu bulmak durumundayız!”

Kamp ateşlerinden birinin çevresinde, Hac grubumuza katılmak için başka bir arabayla gelmiş olan Ligia’yı ve Armando’yu buluyorlar. Sarılışlardan ve selâmlayışlardan sonra Manolo’ya kamyonun nerede kaldığını soruyorlar ve o da, ilk kamyonun nasıl bozulduğunu, yeni bir tâne bulmak için verilen mücâdeleyi tüm ayrıntılarıyla anlatıyor, kamyonun biraz daha küçük olduğunu ve biraz gecikeceğini söylüyor.

“Aslında burada işler biraz hassas. Wírrarikalar oldukça endişelendiler, çünkü zâten şaatlerdir bekliyorlar. Üstelik Humun’ Kulluaby’ye gidecek olan otuz üç Wírrarika var ve dolayısıyla çok büyük bir kamyon bekletisi içindeler.”

"Aksi şeytân! Bence kamyon en sıkışık hâlde en fazla yirmi beş kişi alır!"

Onlar bu açmazla uğraşırken, baş marakame ve jikareroların lideri Antonio yanlarına yaklaşıyor.

"Kamyonla ilgili sorunlarımız oldu, Toño, ama merâk etme, başka bir tâne bulduk ve şu ân yolda."

"Çok güzel! Şöyle gelin, şarkı söyleyip dans edelim."

Manolo ve diğerleri, herkesin toplanmış olduğu kamp ateşine gidiyorlar. Şarkıya ve dansa başlamadan önce, endişeli kalabalık kamyonu ne olduğunu öğrenmek istiyor. Büyük hacı grubunun sâbit ve merâklı bakışları altında Manolo kamyonun hikâyesini ve karşılaşılan zorlukları anlatıyor. O noktaya kadar her şey yolunda gidiyor, ancak Manolo onlara, sonunda bulunan kamyonun, en fazla yirmi veyâ yirmi beş kişi alabileceğini söylediğinde Wırrarikaların çehresi değişiyor ve ciddi biçimde endişeli görünüyorlar. Bunun üzerine tewartiler (mestizolar), üzerlerindeki hassas sorumluluğu bir kez daha kavıyorlar. Tam o ânda kamyon geliyor ve Wırrarikalardan biri, "Ay! Bu kamyon yirmi beş kişiden fazla almaz ve biz otuz üç kişiyiz!" diyor. Akıcı İspanyolcasıyla dikkat çeken ve bir şekilde tartışmayı yöneten otuz yaşlarındaki Wırrarika Tayau, grubumuza durumun vahâmetini anlatıyor:

"Bakın, çok endişeliler, çünkü her biri, buraya gelebilmek için çok ama çok büyük gayretler sarfetti. Hac için onca hazırlanıp yola koyulduktan sonra, onu Humun' Kulluaby'de tamâmlayamayan biri, mutlaka hastalanacağından veyâ başına kötü bir şey geleceğinden korkacaktır. Her biri bu yolculuk için sunular hazırladı ve her birinin bu Haccı gerçekleştirmekte çok önemli bir amacı var. Jikarerolar, beş yıl süren görevlerini yerine getirecekler; diğerleri, âilenin hasta bir üyesi için yardım dileyecek; başkaları, verdikleri bir sözü yerine getirecek. Onları nasıl burada bırakabiliriz?"

Tayau konuşurken, Wırrarika grubundan bir uğultu yükseliyor ve herkesin aynı ânda konuştuğu bir münâkaşaya dönüşüyor. Wırrarika dilini kullanıyor oluşlarına rağmen arada İspanyolca bâzı kelimeler de seçiliyor ve böylece tewartiler konunun, kimin geride kalacağına karar verecek bir

yöntem belirlemek olduğunu anlıyorlar. Bâzıları, “Sorun değil, ben gitmem!” ya da “Başkaları gitsin, ben kalırım!” diyor. Diğerleri, “Yalnızca jikarerolar gitsin! Hepimiz gidemeyeceksek, gitmek zorunda olanlar gitmek durumundadır elbette!” diyor. Aslâ öfkelenmeyişlerine rağmen (hiç öfkeli bir Wırrarika görmedim), tartışca yarım saat kadar sürüyor. Olan bitenden sorumlu olduklarını düşünen tewariler (arkadaşlarım), kendilerini hamam böceği gibi hissediyorlar.

Tüm bunlar olup biterken, marakame Antonio ve urukuakame Luciano—grubun en yaşlı ve en saygınları—sesi gittikçe yükselen tartışcaya kayıtsız, yerde uzanmış dinleniyor veya uyukluyorlar.

“Hey, Manolo, bir kamyon daha bulamaz mıyız? Böylece kimseyi arkada bırakmayız.” diyor Tayau.

Tewariler bu olasılığı aralarında görüşüyor ve ele alıyorlar. Sonuç: onu gerçekleştirecek imkânlara sâhip değiller. Manolo, bu bulduğumuz kamyon da olmasaydı neler yaşanacağını düşünmeden edemiyor!

“Çok üzgünüm, ama başka bir araç bulabilmek mümkün değil; zâten tüm olasılıkları gözden geçirmiş bulunuyoruz.”

Bir ân sessizlik oluyor. Bir çözüm bulmağa yönelik uzun tartışcalardan sonra, Wırrarikalar bir ânda tavırlarını yüz seksen derece değiştiriyorlar ve kendine önem verişin köleliği olmadan yaşayışın ve esnekliğin doğrudan bir örneğini sergiliyorlar. Bir endişe ve aşırı kaygı durumundan, sâdece öyle yapmağa karâr vererek tam tersi bir hâle geçiyorlar.

“Olsun, tamâm! Hepimiz gidemiyorsak, o zamân (dinlenmeğe devâm eden) yaşlılar kurulumuz kimin gidip kimin kalacağına karâr versin!”

Wırrarikalar başka tek bir kelime etmeden çalışmağa koyuluyor. Biri küçük bir ritüel kemarı, bir başkası aynı boyutlarda bir gitar çıkartıyor ve hiç tartışmadan, tek bir bedenmişçesine, odaklanmış bir kutlayış rûhu içinde dans etmeğe başlıyorlar. Yakın bir şekilde arka arkaya dizilip bir sıra oluşturunuyorlar. Gitar ve keman, tüm toplu ritüelik deneyimlerinde Wırrarikalara eşlik eden o karakteristik melodiyi çalmağa başlıyor. Kısa, tekrârlı, ama inanılmaz bir zenginliğe sâhip bir ezgi. Onu duymaktan

aslâ sıkılmayız, aksine o ezgi bizi memnûn ve uyanık tutar. Nereden geldiğini kimsenin bilmediği, ama yoğun, iyi ve neşeli bir tesir ile bizi temasa geçirir. Çöl yürüyüşlerinde, danslarda, Hikuri ve geyik avında duyacağımız melodi hep aynıdır.

Kızılderili sırası, bir çember oluşturup ateşin çevresinde dans ediyor, sonra o çember gittikçe Tatewari'ye yaklaşan bir spirale dönüşüyor. Spiral neredeyse ateşe dokunacakken yön değiştiriyor. Dans ederek geri geri yürüyorlar ve bir ân için bile arkalarına bakmıyor, birbirlerine çarpıyor veya sendelemiyorlar. Bâzen içlerinden biri kendi dillerinde bir şey bağırıyor ve hepsi konuşarak ve kutlayarak yanıt veriyor; aynı anda, küçük trompetlere dönüştürülmüş boğa boynuzlarının uçlarından çıkan garip bir ıslık duyuluyor. Bu ses, kutsal yerlerinden birine gelmiş olduklarını anons ediyor. Dans ritmik ve yoğun... İnsân ötesi bir eşzamânsallık her şeye hükmediyor: Müzik, ritim, kamp ateşinin çıtırtısı, gece ve ateşin çevresinde dans eden erkek ve kadınların duyguları—hepsi birbirini tamamlıyor ve kendi içinde uyumlu o ânın bir ifâdesine, bir parçasına dönüşüyor.

Tewariler hayrânlık içinde seyrediyor ve hayâtın kendilerine sunduğu bu dersi kabûl ediyorlar. Kızılderililerin sırasına katılmak cüretini göstermeden, az ötede dans ederek hayrânlık ve mutluluklarını ifâde ediyorlar. Onların saatlerce hiç durmadan dans ettiğini gören Wırrarikalar, memnûniyetlerini ifâde ederek onlara, “Evet, işte bu! İşte böyle yapılıyor!” diyorlar.

Üç saat kadar sonra dans duruyor, ama dikkat sürüyor. Ateşin başında biri, çeşitli kutsal yerlerin isimleri ile birlikte kendi dillerinden başka kelimeler bağırmağa başlıyor ve tüm grup ona öforik cıgılgılar ve onay sözcükleriyle yanıt veriyor. Kendileri için önemli olan her şeyi kutsuyor, tüm hacılar için iyi şans ve bu tehlikeli görevde başarılar diliyorlar. Bir anda, Wırrarika dilindeki sözcükler ve bağırışlar arasında tewariler, kamyonlardan ve iki arabadan bahsedildiğini fark ediyorlar; araçlara öforik sözlerle iyi dileklerde bulunuluyor. Ayrıca tewariler de kutsanıyor ve herkes destekliyor.

Tekrar dans başlıyor ve iki saat daha sürüyor. Sonra herkes uyuyor. Humun' Kulluaby yolcuğu başlıyor.

Dev binâ yığınları, sokaklar ve her türlü yapı hızla küçülüyor ve tüm kent dev bir beton gölüne dönüşüyor. Uçak tırmanmağa devâm ediyor ve kısa zamân sonra aşağıdaki tüm manzara, uçsuz bucaksız bir bulut halısına dönüşüyor. Gözlerimi kapatıyor ve dinlenmeğe çalışıyorum, sonunda yoldayım. Dağlarda neler olduğunu bilmiyorum, ama içgüdüsel olarak başlangıçtaki kaos parçalarının kendini doğal bir meyil ile dengeye kavuşturacağını biliyordum. Zihnimde, beni bu noktaya getiren adımların üzerinden geçiyorum: dağlardaki yürüyüşlerim, Wırrarikalarla karşılaşlarım, San Luis çölündeki eşsiz deneyimlerim, gruplar ile çalışmâlarım.

Wırrarikalar yaşamlarının bir yol, her günün bir adım olduğuna ve bu yolun Rûh'a gittiğine dâir çok açık bir içsel duyguya sâhiptirler. Çocukluğumdan beri tüm yaşamım boyunca ben de aynı sezgiye sâhiptim. Her adım, her proje, her yeni mâcerâ, beni Kaynak'a, Öz'e biraz daha yaklaştıran bir adımdı. Benim yolum çok garip yerlerden, görünüşte birbiriyle alâkasız deneyimlerden geçmişti. Yine de, bir bağlantıları yok gibi görünüşlerine rağmen, bu deneyimlerin hepsi de aynı birleştirici öze sâhipti: Kendi hakikî yüzümü aramak, Rûh ile bağlantımın işlevsel olarak farkına varmak.

Çocukken okuduğum kitâplar, tek başıma veyâ arkadaşlarımla yaptığım kamplar, Meksika'yı keşfedişim, köylüler ile ve Kızılderililer ile karşılaşım hep bu yöndeydi. Gizem, psikoloji, antropoloji ve daha sonra da anti antropoloji dünyâlarına yaptığım akınlar. Toprak'ın derin Rûh'u ile karşılaşım. Denizi ve balinaları keşfedişim, yunuslar ile iletişimim. "Kaybolduğum" yıl boyunca hayâtımı kazandığım ultra hafif uçağı kullanmağı öğrenişim. Çalışmâ grupları, kurslar, farklı ülkelerdeki konferanslar. Sık ormanı, çölü, kar ile kaplı dağları, kanyonları, akıntı yardımıyla katettiğimiz ırmakları aşış. Göller. Ölümün milimetrik komşusu olan *Nagual* dünyâsındaki deneyimler. *Don Carlos'un Öğretileri*'ni yazışım ve daha sonra onun gerektirdiğı tüm değişimlerin sorumluluğunu alışım.

Geride kalan o yıllarda hiç rahat ettiğim bir sene olmamıştı, ama yoğunluklarını ve o yılları yaşarken Rûh'un içimdeki tatlı fısıldayışlarını hiçbir şeye değişmem. Kendimi etkin bir şekilde gizemli olana yönlendiriyordum. Bu uçağın beni hangi dünyâya götürdüğünü bilmiyorum, ama kendimi huzurlu hissediyordum. İstedğim hayâtı yaşadım, herhangi bir şey

için içimde kalmış bir ârzû yok ve bu, mücâdeleye değdi. Gülümseyerek ölmeğe hazırım. Kübalı ozan Silvio Rodríguez'in "Bu Yolculuğun Sonunda" isimli şarkısındaki şu sözleri hatırlıyorum: "Ölümün ortasında biz hâlâ gülümsüyoruz, aydınlık, aydınlık."

Sonunda bir akademik araştırı veya yerli folkloruna giden egzotik bir yolculuk için değil, Rûh'a giden yolda—artı kaçınılmaz olan—bir adım olarak Humun' Kulluaby'ye gidiyor olduğum için mutluyum. Wirrarikalar ile çeşitli sohbetlerimizde bir şeyler duymuş, onun hakkında bir şeyler okumuş, hattâ Hac yolundaki bâzı yerleri bizzât deneyimlemiştim, ama normalde yalnızca Wirrarikaların şahit oldukları kendine özgü Humun' Kulluaby deneyimi benim için tam bir gizemdi. Castaneda'nın don Juan'ının şu sözleri bu ânda benim için çok açık ve kesin bir anlam taşıyor: "Bir adam Bilgi'ye, savaşa gider gibi gider: Uyanık, korkarak, saygı duyarak ve kendine son derece güvenerek."

Ah, benim sevgili Wirrarika dostlarım bile korkarlar! Yirmi iki yaşlarında bir Wirrarika ile yaptığım sohbet aklıma geliyor:

"Hey Fermin, sen hiç Humun' Kulluaby'ye gittin mi?"

"Hayır, ben yalnızca bir budala gibi orada burada takılıyorum!"

"Neden? Sorun nedir?"

"Çünkü çok korkuyorum, bu gerçekten çok ağır!"

"Ama sana ne olabilir ki? Ayrıca, bu bir zorunluluk değil mi?"

"Aslında evet, bir zorunluluktur, ama yine de beni çok korkutuyor. Üç yıl önce gitmem gerekirdi, ama hâlâ buradayım. Tam biraz cesâret topluyorum ki, son dakikada korkup yine gidemiyorum."

"Ama niçin korkuyorsun?"

"Çünkü çok zordur. Bak, insân oraya yâni Humun' Kulluaby'ye kendi hayâtını gözden geçirmek, bir şifâcı mı, bir çiftçi mi yoksa bir marakame mi olacağını öğrenmek için gider. Sâdece peyote bile beni korkutmağa yetiyor. Ondan çok fazla yemek gerekiyor."

“Ama daha önce birçok defa peyote yedin, öyle değil mi? Üstelik gördüğüm kadarıyla burada herkes Hikuri’yi çok seviyor; peki sen neden bu kadar korkuyorsun?”

“Çünkü Humun’ Kulluaby’de iş değişir. Bak, her şeyin anahtarı iyice itirâfta bulunmaktadır. Humun’ Kulluaby’ye girmek öncesinde insân itirâf etmek, herkesin önünde günâhlarını anlatmak ve hiçbir şeyi atlamamak zorundadır. Bunun amacı temizlenmektir. Sorun şu ki eğer düzgün şekilde itirâfta bulunmazsan, bir şey saklar veyâ unutursan, o zamân Humun’ Kulluaby’de başın iyice belâya girer veyâ hastalanırsın. Hattâ ölebilirsin.”

“Peki, peyote meselesi nedir?”

“Orada buradaki gibi değildir; burada bir parça peyote yersin ve o çalırırken ya da yürürken çok memnûn oluşunu, Tanrı’nın öğütlerini duyusunu sağlar. Orada ise ondan sana koca bir öbek verirler ve zorla da olsa hepsini yemek zorundasındır!”

“Hepsini yemek istemezsen ne olur?”

“Sana vururlar! Hepsini yemezsen veyâ onların beğenmediği bir hareket yaparsan, şerif dedikleri o bir veyâ iki kişiyi çağırırlar ve onlar da sana vurur. Ayrıca çabuk olmak zorundasındır, çünkü sırada bekleyen başkaları da vardır!”

“Sonra ne olur?”

“Her şey olabilir. Hepsi de itirâfının ne kadar iyi olduğuna bağlıdır. İtirâfın iyiye, Tamatz’ı duyarsın, onu görürsün, o seninle konuşur ve sana ihtiyaç duyduğun her şeyi söyler. Sen sâdece oturur dinlersin ve görürsün. Diğer taraftan itirâfın iyi değil ise, daha sonra bu ortaya çıkar, çünkü bağırmağa başlarsın ve kaçmak istersin. Şeytanlar veyâ başka korkunç şeyler görürsün.”

“Bu birinin başına geldiğinde diğerleri ne yapar? Yardım ederler mi?”

“Yardım etmemek durumundadırlar, çünkü bu iyi itirâfta bulunmadığın

için senin hatândır. Seni bir ağaca veyâ başka bir yere bağlarlar ve sen buna katlanmak zorundasındır! Çünkü bir başlarsa, seni bırakamayacaktır!”

“Vay canına! Niçin korktuğunu anlayabiliyorum, ben bile başta bir düşünürdüm!”

“Sana söylediğim gibi, her şey itirâfının niteliğine bağlı. Bu sene gidip jikarerolara katılmak olasılığım var.”

Arkadaşlarıma ve Wïrrarika grubuna katıldıktan sonra, San Luis Potosi eyâletine bağlantı noktası olan Zacatecas'a doğru ilerliyoruz. Anayolun kenarında duruyoruz. Sonunda tüm hacılar grubu bir araya geliyor: Marakame de dâhil yirmi altı jikarero. Benim dışımda beş tewari de bu yolculuğa katılacak. Jikareroların bir şeyle meşgul olduklarını görüyorum; bâzıları ellerinde mumlar tutarken, diğerleri onların çevresinde toplanıyor. Kendi dillerinde konuşuyorlar.

MATEWAMELER

Jikarerolardan birkaçı, Humun' Kulluaby'ye ilk defa gidecek olan matewamelerin (“henüz görmemiş, ama görecek olanlar”) yüzlerini örtüyor. En yaşlı üye olan urukuakame Luciano ve ona yardımcı olan daha genç iki üye, matewamelerin başlarını ve gözlerini bir şal ile örtüyorlar. Tewariler arasında yalnızca ben Humun' Kulluaby'ye gitmiş olduğumdan, arkadaşlarım birer bandana ile örtülüyorlar. Bu işlem hakkında bildiklerimi onlara aktarıyorum: Başı ve kısmen de gözleri örten şal (sâdece bastıkları zemini görüşlerine izin verir), Humun' Kulluaby'ye gitmemiş olanların *gerçekten görmedikleri* olgusunu vurgular ve gözlerin örtülü oluşu, o kişiyi bir içsel sorgulayış ve dikkat hâline sokar ki, bu hâl, hayâttayken ziyâret edecek kadar şanslı oldukları Wïrrarika cennetine götüren bu kutsal yolculukta gereklidir. Oraya varıp geyik-peyote avını sonuçlandırana kadar örtülü kalmak durumundadırlar.

Hacıların Rûh'unu ve tavırlarını gözlemliyorum: dönüşmüş durumdalar. Bakışlarında bir kutsallık duygusu seziliyor. Dağlardakinden çok farklı görünüyorlar. Bunla, ele aldıkları görevi belirten işâretler. Kendilerini yalnızca dünyâya hükmeden Güçler ile temasa geçecek bir yere yönelen-

dirmiyorlar; yolculuğun, seyâhatin ta kendisini kutsal bir hâle getiriyorlar. Onlar artık sâdece erkekler ve kadınlar değiller. Haccı başlatan dağlardaki ilk âyînler ile birlikte kendilerini büyü rûhlara dönüştürdüler. Şu ândan sonra hiçbir şey eskisi gibi olmayacak; her yaptıkları şey, her attıkları adım insân doğasının dünyâya hükmeden Güçlerin doğasıyla bir olduğu o diğer benliğin farkındalığına giderek daha çok dalışlarını sağlayan bir adım olacak.

Matewameler bir saygı tavrıyla başlarını eğiyorlar ve urukuakamenin sözlerini dikkatle dinliyorlar. Ligia, Manolo, René, Luis Manuel, Armando ve ben aklımız ile anlayamasak da, o sözleri ve hareketleri açık yürekler ile kabûl ediyoruz. Anlamak önemli değil. Hissedişin evrensel dili bizi bu insânlarla giderek daha fazla birleştiriyor ve günler geçtikçe bizim için çok daha yakın insânlara dönüşüyorlar: Teokarilerimiz, kardeşlerimiz. Hayâtın Gizemine yönelik bu garip Hac yolculuğundaki yol arkadaşlarımız.

Matewameler örtüldükten sonra herkes herkese iyi yolculuklar diliyor ve araçlara tırmanıyoruz. Bir sonraki durak, Antonio ve Luciano tarafından o ânda karâr verilecek bir noktada olacak; orada geceyi geçirecek ve Haccın en önemli ânlarından biri ile yüzleşeceğiz: İtirâf.

Antonio, Luciano ile birlikte kamyonun ön kısmında yolculuk ediyor. Dikkatle karanlığı inceliyorlar ve durmak gereken noktayı belirtecek bir işâret arıyorlar. Önceki durağımızdan kırk dakika sonra, bir şey onları duraklatıyor. Karanlığa rağmen, yarı çöl bitki örtüsü ile kaplı düz bir bölgede durduğumuzu gözlemleyebiliyorum. Motorlar susunca, gecenin sesleri yardımıyla gerçekte nerede olduğumuzu kestirebiliyoruz. Her ne kadar anayolun kıyısında olsak da, geçen taşıtların çıkarttığı sesler hemen hiç duyulmuyor. Anayol olsun olmasın, Wırrarikalar dünyâya hep kendilerine has saygı ve özgüven tavrıyla yaklaşıyorlar. Sonuçta onlar otoyoldan veyâ tewartilerden çok önce buradaydılar. Ay yok, karanlık yalnızca yıldızların sevilen ışığı ile aydınlanıyor.

WİRRARİKA GECESİ

Grup yoldan yeterince uzaklaşmak için asfalt kuşağının ötesine ilerliyor. Wırrarikaların el çantaları ve küçük yığınları sihrini gösteriyor ve içle-

rinden hepsi de hemen hemen aynı boy ve çapta küçük odunlar çıkıyor. Birkaç dakika içinde, ateş hazır; odunların hepsi de, oklar gibi, Tau'nun (Güneş'in) belirdiği bölge olan Doğu'yu gösteriyor. Tatewari'yi (Ateş'i) yakmadan önce, Luciano onunla konuşuyor. Ona getirdikleri yiyeceği kabûl edişini ve önlerindeki uzun yolculukta onları korumağı sürdürüşünü diliyor. Sözlerindeki ve bakışındaki derin duygusallığı hissediyoruz ve tüm yaşamı boyunca geliştirmiş olduğu Tatewari sevgisinin aslâ şekilsel olmayıp, güçlü, canlı, etkin bir kuvvet olduğunu kavıyoruz. Luciano kibriti yaklaştıyor ve sanki bu küçük alev, başka bir dünyâya kapı açmış gibi, âniden dev bir parıltı ortaya çıkıyor. Orada bulunan herkesin küçük bir odunu veyâ bir dalı var; bu bizim Büyükbaba Ateş'e sunumuz. Onları yerleştirmeden önce tüm hacılar, bir ânda kutsal yerlerinin isimlerini bağırıyorlar, o yerlere doğru bir ok gibi birer odun veyâ birer dal doğrultuyorlar ve oralarındaki güçleri çağırıyorlar. "Rapaviyame! (Chapala Gölü), Aurramanaka! (Durango'daki Toprak tapınağı), Aramara! (San Blas sâhili), Humun' Kulluaby!" Her ismi, herkes tarafından aynı ânda söylenen sevgi dolu kutlayış cümleleri izliyor. Kutsal yerlerin gücü çağrıldıktan sonra, hacılar ateşe yaklaşıp kendi tahta parçalarını sunuyorlar ve o esnâda ateş ile konuşuyorlar. Hemen sonra, Wırrarikalar çantalarından az miktârda mısır unu çıkarıp onu ateşe bırakıyor ve bu esnâda onunla konuşmağı hiç bırakmıyorlar.

KAWİTERO

Juan adında elli yaşlarındaki bir jikarero, ateşin önünde büyük hareketler ve yüksek ses ile konuşmağı başlıyor. Çok hızlı konuşuyor ve herkesi çok güldürüyor. Sonra daha yumuşak konuşmağı başlıyor, sonunda ise uyuyakalıyor, horlamağı başlıyor ve bu herkesi çok eğlendiriyor.

Biz tewartiler neler olduğunu anlamıyoruz. Adam güçlü bir şekilde yenden başlıyor, ateşe, uzaklara, insânlara işaret ediyor ve biraz sonra da şiddetle ağlamağı başlıyor! Kimsenin endişelenmediğini, hattâ herkesin utanmadan güldüğünü görünce şaşırıyoruz; adamın sızlanışları ve hıçkırıklı sözleri arttıkça, diğerlerinin gülüşü de artıyor. Anlamadığımız kırsımlarda bizi aydınlatmak ve kaçırdığımız noktalarda bizi yönlendirmekle görevli olan Tayau'ya yaklaşıyorum. Bir hareketle neler olduğunu soruyorum.

“Kawitiyor!”

“Neeee?”

“O kawiterodur ve dünyânın târihini anlatıyor!”

O ânda neler olduğunu anlıyorum ve bunu arkadaşlarıma anlatıyorum. Kawitero, asıl kawiteroyu hicvediyor.³ Luciano’yu taklit ediyor ve buna da büyük olasılıkla herkesten çok Luciano gülüyor. Juan uyuyor gibi yapıyor ve bu bir kawiteronun başına gelebilecek en kötü şeydir. Gerçek kawitero Kutsal Hikâye’yi anlatırken genellikle ağlar ve Juan gülünç bir ağlayış taklidi yaptığında kahkahalar doruk noktasına ulaşıyor. Yaklaşık bir saat boyunca kawitoyu ve gülmeği sürdürüyorlar. Sırada canlandırmak ve isim değiştirmek var.

İSİM DEĞİŞTİRMEK

Antonio, Luciano ve Julio insânlara roller dağıtıyorlar; bunlar aynı zamânda gerçek ve hayâlî sorumluluklar. Şerifler, sekreterler, yargıçlar, haznedârlar, yöneticiler, kumandanlar ve akıllarına gelen başka görevler belirliyorlar; önemli olan herkese bir rol verilışı. En son arkadaşımız René kalıyor ve akıllarına başka bir şey gelmediğinden, onu başkan yapıyorlar. Ona Carlos Salinas de Gortari adını veriyorlar ve herkes bunu kahkahalar ve şakalar ile kutluyor. Roller dağıtıldıktan sonra, onları istemiyormuş gibi yapıyorlar ve bunun için kişileri iknâ etmek gerekiyor. Arada sırada birileri kaçıyor ve şerifler onları kovalayıp yakalıyor; bu, o kişiler rollerini kabûl edene kadar sürüyor. Ayrıca her şeyin ismini değiştiriyorlar—tortillaların, suyun, el çantalarının, sunuların, gökyüzünün, toprağın, ateşin, arabaların, hattâ zâten kendi gerçek isimlerinden farklı bir isim almış olan insânların. Hac yolculuğu bitene kadar yeni isimler kullanılacak. Kimsenin bir hatâ yapmayışını sağlamak ve kuralı bozana bir cezâ vermek, şeriflerin sorumlulukları. Aynı zamânda herkes de şeriflerin hatâlarını gözlüyor. Bu isim değişikliklerinin yalnızca bir oyun olmayıp, dikkati canlı tutuşun ve özellikle de Hac’daki herkesin ve her olayın sıra dışı karakterini vurgulayışın çok etkin bir yolu olduğunu fark ediyorum.

Kawitero, jikarerolar grubundaki en yaşlı kişidir ve Hac yolculuğunda Dünyâ’nın Târihini anlatmakla sorumludur.

JİKAREROLARIN DANSI

İsim değişikliğinden sonra, jikareroların dansı başlıyor. Xonacata'da yaptıklarına benzer şekilde, ateşin çevresinde tek sıra hâlinde yürüyerek bir spiral oluşturuyorlar ve tek bir işaret ile geri geri yürümeğe başlıyorlar. Dâimâ sıranın içinde bulunan Julio küçük gitarını, Galindo ise kemanını çalıyor. Birlikte yaptıkları müzik "hipnotik" diyebileceğim bir rûh hâli yaratıyor, ama bu aynı zamânda tetikte ve neşeli bir hâl. Bu defa dansa çok güzel bir çeşitlilik katıyorlar: Bâzen, spiralin ateşin çevresinde tamâmen kapandığı ânlarda, sıranın başındaki dönüyor ve yüzü ileriye dönük bir şekilde, gelmekte olanlara ters yönde yürümeğe başlıyor ve böylece düzeni ve eşzamânlılığı bir ân bile bozulmadan, sıranın bir kısmı içe doğru hareket ederken, diğer kısmı dışa doğru hareket ediyor. Bâzen boğa boynuzları üfleniyor ve bunu dansçılardan yükselen sevinç çığlıkları izliyor. Kutsal yerlerin isimlerini bağırıyorlar ve o yerlerin mucizelerinden bahsediyorlar. Daha önce defalarca gözlemlemiş hattâ katılmış oluştuma rağmen, dansın aslında jikareroların görevinin bir temsili olduğunu farkediyorum: Sürekli olarak uzaktaki kutsal yerlere yolculuk etmek, bir yerden diğerine sunular götürmek ve her şeyin merkezinde dâimâ Tatewari'yi tutmak. Jikareroların saatler süren dansı yalnızca derin ve yükseltilmiş algı hâlleri yaratmakla kalmıyor, ama aynı zamânda görevlerini yerine getirirken ve grubun Rûh'unu pekiştirirken taşıdıkları içsel inancı bir kez daha gösteriyor.

İTİRÂF

Sonunda tewarilerin korktuğu ân geliyor: İtirâf. Rahatsızlığımızın sebebi, mahrem durumlarımızı başkalarıyla paylaşmaktaki zorluk değil, ama bunlar sıradan gerçekliğin dışında, teokarilerimiz arasındaki ânlar ve hepsinden önemlisi, itirâf Tatewari'nin önüne yapılıyor ve Tatewari kandırılmaz. İtirâf konusu her gündeme geldiğinde bizi rahatsız eden şey, Wırrarikaların "günâh" sözcüğüne verdikleri anlamı sindirmekteki zorluktu. Bildiğim kadarıyla, hayâtımız boyunca cinsel ilişki yaşadığımız herkesin ismini yüksek sesle söylemek durumundaydık ve bu, itirâfta hazır bulunanlardan biri olan bir kadın ile veyâ erkek ile yaşadıklarımızı da açıkça belirtmek anlamına geliyordu. Bu, bizde bir çekince yaratmıştı. Bâzıları açıkça bunu anlamadıklarını, çünkü cinsel ilişkilerini birer "günâh" olarak görmediklerini ve dolayısıyla onlar için daha önemli olan

diğer şeyleri itirâf edip edemeyeceklerini bilmediklerini belirtti. Bence günâh sözcüğünün Wírrarikalar için ne anlama geldiği konusundaki spekülasyonlar yersizdi, ama bir gerçeği gözden kaçıramazdık: Bu onların itirâf şekliydi, biz onların dünyâsındaydık ve onların yöntemleri, onların şekilleri geçerliydi; dolayısıyla, Wírrarikalar gibi günâh çıkarabilmek için kişisel düşüncelerimizi bir kenara bırakmak durumundaydık. “Wírrarika tarzında” günâh çıkardıktan sonra—ihtiyâç duyarsak—içsel olarak bize yük olan başka meseleleri de itirâf edebileceğimiz konusunda anlaştık. Genellikle olduğu gibi, spekülasyonlarımızın aslâ sağlayamayacağı yanıtları bize somut gerçeklik göstermişti.

İlk günâh çıkartacak olanlar, marakame ve urukuakame. Ateşin başında hepimiz sessizlik içinde oturuyoruz. Belirli bir ânda, şerifler Luciano’yu yakalıyor ve onu ateşin önüne getiriyorlar ve tek bir günâhını bile atlamaksızın itirâfta bulunmak konusunda onu uyarıyorlar. Luciano, uzun hayatı boyunca işlediği günâhlar zincirini anlatmağa başlıyor. Birçok aşk mâcerâsı yaşamış herhâlde, çünkü hayli uzun konuşuyor. Ne zamân bir kadın isminden bahsettiğini duysak, şerifler o ismi yüksek sesle tekrâr ediyor ve diğer bir jikarero da küçük bir ipe bir düğüm atıyor. Günâhlarını anlatmağı bitirdiğinde, “Büyükbaba Ateş beni günâhlarımdan arındırsın,” gibi bir şey söylüyor ve bunu yaparken, ârzû etmediği bir şeyden kurtulmuş gibi kıyâfetini silkeliyor. O ânda herkes yüksek sesle: “Öyle olacak,” diyor. Üstünde düğümler olan ip ateşe atılıyor.

Onu marakame izliyor ve sonra da diğer Wírrarikalar, cinsel partnerlerinin isimlerini yüksek sesle söyleyerek, birer birer günâh çıkartıyorlar. Kimse itirâftan kaçmıyor; erkekler de kadınlar da, yaşlarına ve yanlarında eşlerinin bulunup bulunmadığına bakılmaksızın günâh çıkartıyorlar. Bâzı ânlarda seslerinin tonundan anladığımız kadarıyla itirâf, hacıların en derin ve hassas noktalarına dokunuyor.

Bâzıların listesinin uzunluğuna bakarak, Wírrarikaların şehvete çok düşkün oldukları izlenimini ediniyoruz, ama bizim sıramız geldiğinde, aslında bizim de onlardan hiç farklı olmadığımızı, tek farkın onların topluma hesap vermek sorumluluğunu alırken bizim almayışımız olduğunu farkediyoruz.

Durumun zorluğunu dengeleyen garip bir şey oluyor: Sırası gelenler, kaç-

mak istiyormuş gibi yapıyorlar ve şerifler onları—bâzen sürükleyerek—geriye, ateşin başına getiriyorlar. Günâh çıkartırken, en ufak bir duraksayıpta veyâ sessiz kaldıklarında, şerifler onlara bir kuşakla vuruyorlar ve her şeyi itirâf etmek konusunda baskı yapıyorlar. Tüm bunların bir anlamı var; insânları güldürüyor ve olaya bir mizâh katıyor, ancak Haccın bu bölümünün önemini aslâ düşürmüyor. Aslında, Haccın başarısı, hacıların “kendilerini temizleyiş” derecelerine bağlı.

Saatler geçiyor ve hâlâ günâh çıkaracak birçok insân var. O gece kimse-nin uyumayacağı aşikâr. Strateji olarak Tayau'nun yanında oturuyorum ve o, arada sırada itirâfların bâzı kısımlarını bana tercüme ediyor ve böylece olup biteni daha iyi anlıyorum. O zamân fark ediyorum ki—Wırrarikalar kırsalda yaşadıklarından—itirâfları sâdece insânları değil, keçileri, inekleri de içeriyor ve mastürbasyon konusuna da değiniliyor. Çok açık ki itirâf çok dürüst olmak ve cinsellikle ilgili hiçbir konuyu atlamamak zorunda.

“İyi itirâf etmek zorundasın, Victor! Bu elbette bir çaba gerektirir, ama Humun' Kulluaby'ye gidebilmen için temizlenmek ve tam olmak için tek yol budur. En iyisi dışarı çıkmak durumundaki her şeyi bırak çıksın ve sonrasında hepimiz arınmış ve mutlu olacağız!”

Bu noktada cesâretimi topluyorum ve kaderim ile yüzleşmeğe karâr veriyorum. Sonuçta neyi tehlikeye atacağımı biliyorum ve bunu görmezden gelemem. İtirâflar başladığında garip bir şey oluyor. Sıranın sonlarına düşeceğim şekilde bir yere oturmuştum ve böylece önce gözlemleyecek, sonra davranacaktım. Ama bütün şaşkınlığımla farkediyorum ki, bizim âdetimiz sağa doğru ilerlemek iken, Wırrarikalar sola doğru ilerlemek alışkanlığındalar. Dolayısıyla sonlara kalmak isteğiyle, ilklerden biri oluyorum ve tewartiler arasında ilk günâh çıkaracak olan benim.

Şerifler beni almak için geldiklerinde çok karârlı bir şekilde kalkıyorum, ama ateşin önüne geldiğim ânda daha önce hiç hayâl etmediğim bir şey hissediyorum: Dilim tutuluyor! Büyük bir zorlukla “Büyükbaba Ateş, senin ve tüm teokarilerimin önünde itirâf ederim ki . . .” diyebiliyorum. Sonra, ergenlik çağındakiler de dâhil cinsel ilişkilerimi hatırlamak için içimde bir savaş başlıyor. Bu, sözcükler dünyâsının ötesinde bir duygu. İçimde duyguları, deneyimleri, korkuyu, acıyı olduğu kadar sevinci ve

zevki de içeren büyük bir enerji yumağı çalkalanıp deviniyor ve bunların tümü de aynı anda dışa çıkmak isterken, akıl da “hâfıza kaybı”na karşı mücâdele veriyor. Her yeni bir isim söylediğimde, şerifler onu herkesin duyabileceği şekilde tekrârlıyorlar ve hayâtımın ipine yeni bir düğüm ekleniyor. İçteki ve dıştaki bu mücâdeleyi bir süre daha sürdürüyorum. Gerçekten her şeyi anlatmak istiyorum, saklamak istediğim hiçbir şey yok, ama söze döküş kapasitem, içimde yaşadığım yoğunluğa yetmiyor. Antonio içimde olanları farketmiş olmalı ki, bir süre sonra bana, “Bir sayı ver! Eğer çok fazla var ise, bir sayı ver!” diyor. Antonio’ya beni içinde bulunduğum bu işkenceden kurtardığı için içimden teşekkür ediyorum. Atladıklarımı uyduğunu düşündüğüm bir sayı veriyorum ve hattâ ateşin önünde, beni içte çok etkileyen ve açığa kavuşturulmak durumunda olan birkaç hususu dile getirmeği başarıyorum.

Çok özel bir içsel temizlik duygusuyla, kendimi gerçekten yenilenmiş hissediyorum. Memnûn, öforik veya üzgün hissetmiyorum. Sanki kendimi algılayışım her zamânkiyle aynı değilmiş gibi, kendimi farklı hissediyorum. Şu ân “ben”, farklı bir doğaya sâhibim—dünyâyı derin bir sessizlikle algılayan, nereye gittiğini ve o anda orada ne yaptığını tamâmen bilen, ama bunu ifâde edemeyen ya da akıyla kavrayamayan biri. “Günâh” sözcüğünün ahlâkî kaygılarla hiçbir ilgisi olmadığını, ama özellikle enerji konusu ile ilgili olduğunu kavırıyorum. Bu mükemmel yöntemin, Humun’ Kulluaby yolculuğu için uygun frekansa odaklanmak için tam da gereken şey olduğunu düşünüyorum.

Wirrarikalar ve tewariler birer birer günâh çıkarıyorlar. Arkadaşlarımla sırası geldikçe, böylesi zor bir anda sergiledikleri metâneti mutluluk ve hayrânlıkla gözlemliyorum. Hiç kuşkusuz bunun için lâayıklıkla hazırlanmışlar ve çok çalışarak bu Hac’daki yerlerini haketteler.

TAU

Gece ilerliyor ve günün ilk ışıklarında, biz hacılar arınmış durumdayız. Şafakta herkesi bir öfori kaplıyor. Tau, yolcuları selâmlıyor ve onları bir kez daha ışıltı ve sıcaklığı ile kutsuyor! Bu ışık bizi Humun’ Kulluaby’de bekleyenlerin bir ön işâreti olarak görüldüğünden, neşe herkese bir sel gibi akıyor. Hacılar, güneşi ateşin çevresinde dans ederek karşıyorlar. Sevinç ifâdelerinin yoğunluğu artıyor. Humun’ Kulluaby’ye gidiyoruz,

Tamatz ile karşılaştacağız! Ne büyük mutluluk!

Danstan sonra herkes, Güneş'i simgeleyen marakameyi merkeze alarak ateşin çevresinde toplanıyor. Marakame muvierisini havaya kaldırıp sallayarak, jikareroların birliği ve mutlak bağlılığı ile ilgili sözler söylüyor. Grubun rûhsal uyumunu simgelemek için, herkesin çevresine bir ip dolastırılıyor. İtirâfın arındırışı ve aynı amaca yönelik birlik, Humun' Kulluaby'ye giriş için en uygun koşulları sağlıyor.

Sabah sekiz civârında biraz yiyecek getiriliyor. Bir ısırık almadan önce, Wırrarikalar arasında âdet olduğu üzere küçük bir kısmını ateşe sunuyorlar. "Önce tatewari!" Sonra kutsal yerlere yiyecek sunuyorlar ve sonunda da yiyoruz.

Yolculuk boyunca günde bir kere yiyoruz. Hacı diyeti çok katı: Tortillalar ve su. Bir kasabanın veyâ çiftliğin yakınından geçtiğimiz bâzı durumlarda, serinletici içecekler sunuluyor. Her zamân yiyecek diğerleri ile paylaşılıyor. Kahvaltıdan sonra, tekrâr anayola çıkıyoruz ve bu defa Zacatecas'a ve oradan da San Luis Potosi'ye gidiyoruz. Kafilimizin çok renkli bir görüntüsü var. Başta tüylü Wırrarikalar ve araya serpiştirilmiş tewartiler ile dolu üniversite kamyonu var. Kamyonun sözde kenarlıkları var ise de, bunlar bir metreden daha alçak olduklarından yolcular yalnızca üst üste olmakla kalmıyor, aynı zamânda da sürekli bir denge sağlamak çabası içerisindeler. Şunu da belirtmek gerekir ki, bu şekilde hiç durmaksızın saatlerce yolculuk edişlerine rağmen, tek bir hacı bile hâlinden şikâyetçi olmuyor. Aksine dâimâ memnûnlar ve durumu mizâh ile karşılıyorlar. Kamyonun arkasındaki—çoktan toz içinde kalmış ve dağılmak emâreleri gösteren—iki küçük arabada ise su, portakal, battaniye ve birçok başka şeyin yanında pasaklı birkaç tewarti var.

Geçişin yasak olduğu bir bölgede orta çizgiyi geçmiş olduğu için arabalardan birini sağa çeken otoyol devriyesi, başları ve gözleri örtülü yolcuları görünce merâklanıyor. Neyse ki, kendisine açıkladığımızda ve garip görünüşlü yolcularla dolu kamyonu gördüğünde durumu anlıyor.

San Luis eyâletine vardığımızda, çölün kıyısındaki bir kasabaya yöneliyoruz; orada Wırrarikalar gerekli olan şeylerden bolca alıyorlar: Küçük aynalar, mumlar, çikolata, daha sonra çok önemli olacak küçük testiler

ve benzer şeyler. Bu şeylerin nasıl kullanıldığını bilmeyişimize rağmen biz tatewariler de “ne olur ne olmaz” diyerek, benzer nesnelerden ediyoruz.

Anayolu terkedip çöle gireceğimiz ân geliyor; hâlâ Humun’ Kulluaby’dan yaklaşık yüz elli kilometre uzaktayız ve bu mesâfe boyunca hemen hep arâzide yolculuk etmek zorundayız.

Artık açık çöldeyiz. Çevremizde görülebilen tek şey, seyrek çalılar ve bâzen de hint inciri serpiştirilmiş gri renkli düzlük. Arabalar artık, aynı özdeyişteki gibi hissediyor: “Kızılderili arâzisinde Tanrı’yı sevmek.” Diğer yandan kamyon, ağır ama emin adımlar ile ilerliyor. Çölün ilk birkaç kilometresini nispeten düz bir çizgide, toprak yüzeyinin düz ve çalılarla kaplı olmadığı bir yolda katediyoruz. Bâzen yolumuz başka yollar ile kesişiyor ve urukuakame hangi yolun daha iyi olduğuna karâr vermek durumunda kalıyor. Bu noktada, alışmış olduğumuz referansların hiçbir anlamı yok. Her şey, her yönden aynı görünüyor. Yolun gittikçe daha sertleştiği kırk veyâ elli kilometre katettikten sonra, hiçbir özelliği yokmuş gibi görünen bir yerde duruyoruz.

TATEWARİ İÇİN GIDA

Wirrarikalar kamyonundan atlıyor ve hemen işe koyuluyorlar. Marakame-nin îşaret ettiği bir yerin etrâfında bir dâire oluşturmuyorlar. Boğa boynuzlarının karakteristik sesi duyuluyor ve aynı zamânda jikareroların çoğu—bu kez Luciano ve Antonio olmaksızın—bir sıra oluşturup çöle dalıyorlar. Biz tewartiler, o kadar şaşırıyoruz ki, yalnızca birkaçımız onlara katılmağı başarıyor. Wirrarikaların üçte biri de geride kalıyor.

Yürüyüş kolu aslâ kaybetmedikleri bir eşzamânlılıkla yürüyor. Arada sırada içlerinden biri bir boğa boynuzunu üflüyor ve diğerleri de ona kendi boynuzlarını üfleyerek ve sevinç çığlıklarıyla, ama adımı hiç bozmadan karşılık veriyorlar. Gitarın ve kemanın sürekli müziği, âna bir kutlayış havası kazandırıyor.

Bu yürüyüşlerin veyâ jikarero danslarının anısı, onlara katıldığım da hissettiklerim ne zamân aklıma gelse, Wirrarikaların başka hiçbir yerde görmediğim o özel hâli yaratmaktaki başarılarına hayrân kalıyorum. Bu

hâl, “fiesta” sözcüğünün anlamı ile ilgilidir. Bizim için bu sözcük genellikle “gevşeklik” ve neşe demektir, dikkatin dağıtılışını çağırıştırır. Yıllar önce, Wırrarikaların kendi en derin âyinlerine “fiesta” adını verdiklerini öğrendiğimdiki şaşkınlığımı hatırlıyorum: Mısır fiestası, davul fiestası vs. Farklı ritüelleri öğrenip onlara katıldıkça, onlar için fiesta deneyiminin bizimkinden çok farklı olduğunu gördüm. Hiç kuşkusuz onların da şen ve neşeli bir hâli vardır, ama bu hâl, modern insânların akşam partilerinden çok farklıdır. Wırrarikaların dikkatleri dağınık değildir; tam tersine, dikkatleri artar. Sonuç olarak çok neşeli oldukları hâlde, aslâ gevşekliğe düşmezler. Kendilerini yüksek konsantrasyon ve algı hâllerine sokarlar, ama bunu ciddiyet ile değil, neşe ile yaparlar. Bu neşe hâllerini kendini—ânında ve bütünüyle—başka hâllere, derin keder veyâ sessiz tefekkür hâllerine bırakabilir ve bırakır da, çünkü Wırrarikalar değişkenlik sanatının ustasıdır ve gerektiği ân dikkatlerini değiştirmekte hiçbir zorluk yaşamazlar. Yaptıkları uzun yürüyüşler de böyledir: Dikkatlerin konuşmaksızın, içe işleyen, tekrârlı (ama tekdüze olmayan) ve zamân zamân boğa boynuzu seslerinin de eklendiği neşeli gitar ve keman seslerinde birleştiği bir ritim ve uyum.

Yürüyen grup iki metre boyunda ve sık dallı küçük bir ağaca varıyor ve ağacı merkeze alarak dâiresel hareket ediyor. Ağaç için dans ettikleri aşîkâr. Yirmi dakika kadar sonra dans ve müzik duruyor. Jikarerolar boğa boynuzlarını bir kez daha üflüyorlar. Biri ağaca yaklaşıyor ve onunla birkaç dakikalığına büyük bir ciddiyet ile konuşmağa başlıyor; bâzen konuşuşu çok sevgi dolu ve neredeyse ağlayacak kadar duygusal bir hâl alıyor. Bitirdiğinde, dallardan birini kesiyor, kırk santimetre boyunda küçük bir dalı kesiyor ve kabuğunu soyuyor. Ucunu bir ok gibi sivriltiliyor, sonra o oku dört yöne doğrultuyor ve ağacın Rûh'u için duâ ediyor. Herkes ona katılıyor. Bu noktada ağaca yaklaşıyor, onu kesiyor, hepsi aynı boyda küçük parçalara bölüyor ve o parçaların da kabuklarını sıyrıyorlar. İnanılmayacak kadar kısa bir sürede ağaçtan hiçbir iz kalmıyor ve Wırrarikaların her birinin elinde Tatewari için bir parça yiyecek oluyor. Grup geri dönüyor.

Kısa zamân sonra hava kararıyor ve urukuakame, Tatewari'yi çağırarak için gerekli tüm adımları izleyerek ateşi yakıyor. Hepimiz daha önce itirâf gecesinde anlatıldığı şekilde ona katılıyoruz. Her şey hazır olduğunda, bundan sonrası yalnızca Wırrarikaları ilgilendirdiği için, Antonio biz te-

warilerden gidip uyuyuşumuzu istiyor. Ona biraz yürüyüp yürüyemeyeceğimizi soruyorum. Dikkatli olmak şartı ile, evet diyor. Fırsattan yararlanıp insânların yaşamadıkları bölgelerdeki en sevdiğimiz etkinliklerden birini uyguluyoruz: Karanlıkta, mum veyâ fener olmadan yürümek. Zamânla öğrendim ki, bu pratik, doğru uygulandığında, yürümek dikkatimizi artırır ve görmek duyusu ikinci plândayken, alışıldık bedensel algılayışlar öne çıkar. Böylece oldukça güvenli bir şekilde yürüyebilir ve gölgeler dünyası ile bütünleşebiliriz.

Kamp alanından biraz uzaklaşıyoruz ve çöl gecesinin algılanışına dalıyoruz. Üç veyâ dört kilometre kadar sonra, uygun bir alan seçip yere oturuyoruz; sırtlarımızı içe, yüzlerimizi dışa çevirerek bir enerji çemberi oluşturuyoruz. Bu şekilde oturmuşken dikkatlerimizi birleştiriyoruz ve çevremizdeki çölün 360 derecelik bir algısına sâhip oluyoruz. Sonra başlarımızı birbirine değene kadar geriye yatırıyor ve yıldızları algılayışımızı birleştiriyoruz. Hiç konuşmadan yaklaşık bir saat bu pozisyonda kalıyoruz. Daha sonra, çevremizdeki enerji koşullarını rahatsız etmemek için çok kısık sesle, durumuzla ilgili biraz sohbet ediyoruz. Sonunda geri dönmek için yola koyuluyoruz ve bu defa, karanlıkta hareket edişin saf zevkini tatmak için son hızla koşuyoruz. Bedenlerimizin yoğun bir şekilde fiziksel bir şey ârzûladığını farkediyoruz. Kamp alanına ulaşmadan önce, soluklanıyoruz ve tekrâr sessizleşiyoruz.

Sessizce kampa geliyoruz ve Wírrarikalar bizi farketmemişe benziyor. Ateşin başında konuşuyorlar: her defasında yalnızca bir kişi konuşuyor ve diğerleri dinliyor. Bu sıradan bir sohbet değil; gerçekten önemli bir konuyla meşguller. Daha sonra, önümüzdeki günlerde hangi adımları atıp hangi yolları izleyeceklerini ele aldıklarını anlıyoruz. Yarım saat geçiyor, sonra herkes yatmağa gidiyor. Saat sabaha karşı iki civârı.⁴

TATEİ MATİNİERİ

Ertesi sabah uyandığımda, Wírrarikaların eşyalarını kamyonu yığdıklarını görüyorum. Hemen Humun' Kulluaby'ye hareket edeceğimizi zannede-

4 Görünürde "hiçbir şey olmadığı" o gece ile ilgili olarak, üç ay sonra dağlarda yaptığımız bir yolculuk sırasında Tayau bize, çok önemli bir gece olduğunu, çünkü o gece, marakame Antonio'nun Humun' Kulluaby'ye giden "kapıyı" açtığını söyledi. Diğer herkes uyurken, Antonio ateşe gitmiş ve onun ile konuşmuş, sonra da geyik boynuzlarının belirişini beklemiş. Bu gerçekleştiğinde, onları tutup ateşten çıkarmış ve bu şekilde, Humun' Kulluaby'ye ve Hikuri avına başlayabileceğimizi belirtmiş olmuş.

rek biz de aceleyle kendi eşyalarımızı toplamağa koyuluyoruz. Ancak, her şey kamyona yerleştirilince, hacılar kamyona tırmanmak yerine, uzun bir sıra oluşturuyorlar ve bu kez sıraya herkes katılıyor. Yürüyüşün hedefini ve amacını çok merâk ettiğimizden, biz de katılıyoruz. Boğa boynuzları üfleniyor ve kafilâ yürümeğe başlıyor. Kısa bir yürüyüşten sonra, kerpiçten ve beyaz tuğladan yapılmış birkaç evden oluşan bir kasabaya ya da büyük bir çiftliğe ulaşıyoruz. Çıplak zemin, çölün geri kalanındaki gibi... Kasabada bulunan birkaç kişi, bu uzun ve garip görünüşlü hacılar sırasına şaşırmışa benzemiyor; kasabanın, normal Hac yolu üzerinde olduğunu düşünüyorum. Kasabayı geçene kadar devâm ediyoruz ve kısa bir süre sonra, yaklaşık 300 metre karelik, dört tarafı tel örgü ile çevrili dikdörtgen bir alana geliyoruz. Alanda bir meskito, türünü çıkaramadığım başka bir ağaç ve çeşitli çalılar var. Tel örgü dışında alandaki tek gariplik, çöl ile bir zıtlık oluşturan yeşilliği. Hacılar tel örgüdeki küçük bir kapıdan içeri giriyorlar. İçeri girerken, Ulusal Yerli Enstitüsü'nün bir yazı levhasını fark ediyorum. Üzerinde, orasının Wırrarikaların kutsal bir mâbedi olduğu, girişin yasak olduğu, çöp atan veyâ hayvan sokanlara çok yüksek cezâların kesileceği, hattâ o kişilerin yetkililerce tutuklanacağı yazılı. Humun' Kulluaby yolundaki en kutsal yerlerden birinde olduğumuzu fark ediyorum.

İçeri giren Wırrarikalar, bacaklarını altlarına alıp veyâ bağdaş kurup yere oturuyorlar. O yerin yeşil oluşunun veyâ hoşâ giden tâzeliğinin sebebini keşfediyorum: Çölün ortasında akan bir pınar olan Tatei Matinieri'deyiz. Bu, Wırrarika halkının çok saygı duyduğu, Su Tanrıçası'nın yaşadığı yerlerden biri. (O aynı zamânda Jalisco'daki Chapala Gölü'nde ve San Blas, Nayarit kıyılarında da yaşamaktadır.)

Tatei Matinieri hakkında çok şey duydum. Wırrarikalar bu yerden hep yoğun duygularla bahsederler, onu dünyadaki en güzel yerlerden biri olarak tanımlarlar. Tatei Matinieri gerçekten güzel bir yer ve bu güzelliğin sebebi yalnızca bir dere oluşturup akan suyun veyâ birkaç ağacın varlığı değil. Orada kendimizi çok iyi hissedişimizi sağlayan derin ve söze dö-külemeyen bir şey var. Tatei Matinieri'ye girmek, çölün sıcaklığının ve ciddi havasının yalnızca bir hâtıra olduğu başka bir boyuta atlamak gibi. Burada kendimi rahatlamış, korunaklı ve Su Tanrıçası'nın sevgisi ile çevrili hissediyorum.

Wirrarikalar oturduklarında, çantalarından renkli bandanalar çıkartıyor ve onları pınarın kenarında yere seriyorlar. Bandanalara büyük miktârda sunular yerleştiriyorlar. Kısa bir süre sonra hacıların önünde, Tatei Matinieri'ye en zengin sunuları barındıran bir sunak oluşuyor: Mumlar, oklar, geyik boynuzları, çikolata, kurâbiyeler, bozuk paralar, nierikalar, tanrı gözleri, farklı renklerde mısırlar, peyote, tüylü oklar, işlemeler ve daha birçok şey. Bir Wirrarika'nın el çantasından, her boyda ve her ağırlıkta her şeyin çıkabileceği bir kez daha kanıtlanıyor. Biz de sunularımızı yerleştiriyoruz ve tüm teokarilerimiz gibi sessizce oturuyoruz.

Antonio ritüele başlıyor ve Tatei Matinieri ile konuşuyor. Wirrarika dilinde konuşuyor oluşuna rağmen, onu anlamakta bir zorluk çekmiyoruz, çünkü sevgi, şefkat ve şükran ile dolu konuşuyor. Her şeye gücü yeten uzak bir tanrıya değil, çok çok yakın olduğu birine hitâp eder gibi konuşuyor. Birkaç küçük şişe dolusu su çıkartıyor ve muvierisinin ucu ile her bir şişeden birkaç damla su alıp pınardan akan suya serpiyor. Her bir küçük şişede, Antonio'nun bizzât San Blas sâhilinden ve Chapala Gölü'nden toplayıp, bu gibi vesileler için özenle sakladığı su var. Sonra, suyun kıyısında diz çökerek bâzı sunularını suyun içine yerleştiriyor ve bunu yaparken onunla yaşlı gözlerle konuşuyor. Daha sonra Luciano suya yaklaşıyor ve Antonio'ya benzer şeyler yapıyor. Hacıların geri kalanı da suyun Rûh'u ile konuşarak bâzı sunular bırakıyorlar—çevresine renkli iplik dolanmış olan oklar, aynalar, yanan mumlar ve başka nesneler.

Sonra Antonio, Luciano ve iki başka jikarero çayın karşı tarafına geçiyorlar. Hacılar da onları izliyorlar ve yanlarında beş sıra genişliğinde ve beş sıra derinliğinde bir grup oluşturuyorlar. Başları öne eğik, diz çöküyorlar; matewame iseler, geçici olarak başlarını örten şalları açıp, sıralarını bekliyorlar. Jikarerolar dereden su çekerek yardım ediyorlar. Suyu Antonio ve Luciano'ya getiriyorlar ve onlar da, muvierilerinin ucundaki tüyleri ıslatıp her bir kişinin başına su serpiyor, bu esnâda da hacılara sunulan Tatei suyunun kutsal karakterini vurgulayan sözler söylüyorlar. Su ile temas ettiklerinde girdikleri lûtf hâli, konuşmağı bitiren marakame ve urukuakame tüm kabı boşaltarak hacıyı tam anlamıyla yıkadığında doruk noktasına erişiyor ve hacı suyu gülerek, onu kafasına ve vücûduna iyice sürerek karşılıyor. Sıram yaklaştığında, Tayau'ya yaklaşıyorum.

“Hay Tayau! Wirrarikalar Tatei Matinieri'yi neden bu kadar çok seviyor?”

Temiz ve derin bakışlarına eşlik eden geniş gülümseyişinin verdiği yanıtı, sözcükleri de destekliyor: "Tatei Matinieri, Toprak Anamız'ın gözleridir!" Yaptığımızın hakiki boyutunu kavrayarak etkileniyorum. Toprak ile yakın bir ilişki içinde yaşayan bu insânlara karşı muhteşem bir sevgi ve saygı hissediyorum. Sergiledikleri örnek sâyesinde, Toprak'ı anlayan, onun ile yaşayan ve onu sevmeyi bilen gerçek insânlar olmağı öğrenmek için bize bir fırsat sunuyorlar.

Uygun konum'a geçiyorum ve tüm enerji alanım hoş bir beklenti ile çalkalanıyor. Marakamenin sesini, muvierisinin kuvvetini ve başıma değen ilk damlalarla varlığını saran içsel tâzeliği hissediyorum. Hakikî bir kutsanış... Su beni yıkıyor ve ben, yaşamak mucizesini, Toprak sevgisiyle ve en büyük gizemle, hâlâ hayâtta oluşla büyülenmiş böyle insânlarla bu eşsiz dünyâyı paylaşmak imtiyâzını hissediyorum.

Tatei Matinieri'nin sularında yıkandıktan sonra, gözlerimi gerçekten açıp ne olduğumuzu görmeğe çalışıyorum. Bizler Wırrarikalar, tewariler, Kızilderililer veyâ mestizolar değiliz. Bizler, gizem yolundaki enerji alanlarıyız. Hepiniz aynıyız! Kimse daha iyi veyâ daha kötü değil! Bir teokarileriz ve aynı ışık bizi çağırdığı için birlikteyiz! Toprak'ın gözlerinin suyu, benim gözyaşlarım ile karışıyor. Dönüp teokarilerime bakıyorum ve hepsinin aynı durumda olduklarını görüyorum. Humun' Kulluaby'ye gitmeğe hazırız!

Biz hacılar, sunularımızı yerleştirmeyi sürdürüyoruz. Bir kısmını bir kenara ayırıyoruz ve sonra Tatei Matinieri ile buluşmağa teslim oluyoruz; ona, hayât adı verilen bu muhteşem yolculuğun sonucu olarak içimizde ortaya çıkan çeşitli duygulardan bahsediyoruz. Ondan ışığını, öğüdünü, kuvvetini diliyoruz. Bâzıları, kalplerini Su Tanrıçasına açınca yoğun bir şekilde ağlıyor. Su Tanrıçası bize yanıt ve şifâ veriyor.

Ayrılmadan önce, yolda satın aldığımız küçük kapları çıkartıp kutsal su ile dolduruyoruz ve uygun ân geldiğinde kullanmak üzere saklıyoruz. Dolu kaplar ve dolu kalpler ile hareket etmeğe hazırlanıyoruz. Antonio kamyonu yaklaşıyor ve motor kapağını açtırıyor. Az önce topladığı suyun birazını muvierisi ile motora serpiyor. Arabalara da aynısını yapıyor. Artık araçların bu yolculuğa dayanacağından şüphem yok. Kamyonu ve arabalara biniyoruz. Humun' Kulluaby'ye!

HUMUN' KULLUABY

Biz ilerledikçe yol da zorlaşıyor. Aslında yol falan yok, yalnızca çölün her tarafından gelerek birbiriyle kesişen dar patikalar; kenarlardaki dikenli çalılar, arabaların sâhiplerine zor ânlar yaşıyor. Hakiki bir labirentteyiz ve yol, beklediğimizden birkaç saat daha fazla sürüyor. Antonio'ya daha gidecek çok yolumuz olup olmadığını sorduğumda, "Yakın," diyor. Sonunda karanlık çöküyor. Biraz daha ilerliyoruz ve urukuakame, karanlıkta "o yeri" bulmak olanaksız olacağından, yine kamp kurmak gerektiğine karâr veriyor. Jikarerolar ile konuşunca, tahmîn ettiğim şeyin doğru olduğunu görüyorum: Humun' Kulluaby'nin yerini bulmak onlar için de zor bir şey. Yaşamları boyunca sayısız defa gelmiş olan en yaşlılar bile, her defasında çölde yönlerini bulmakta ve gelenek ile belirlenmiş noktayı bulmakta zorlanıyorlar. Bu defa, dans veyâ ritüel yok. Sâdece Tau'nun tekrâr ortaya çıkacağını ve yolu buluşumuzu sağlayacağını umarak dinleniyoruz. Vazgeçilemeyen tek şey Tatewari'nin varlığı, Wírrarikalar onsuz kendilerini çâresiz hissediyorlar, dolayısıyla hızla bir ateş yakıyorlar ve ateş, şafağa kadar uykumuzda bizi koruyor.

Güneş ufukta belirir belirmez, hareket başlıyor—jikareroların ateş çevresindeki dansları. Çöle girdiğimizden beri geceler çok soğuk oluyor ve bu saatte biz hâlâ uykulu bir hâldeyiz; dolayısıyla iyi bir dans, en uygun şey. Alışıldık sıralarını oluşturuyorlar, boğa boynuzlarını üflüyorlar, gitarın ve kemanın notaları duyuluyor. Biz tewartiler de dans ediyoruz. Her defasında bu dansların içsel anlamını biraz daha iyi kavırıyoruz ve artık Wírrarika kardeşlerime o kadar yakın hissediyorum ki, sıranın dışında dans etmek bana gülünç geliyor. Daha fazla düşünmeden uzun zamandır tanıyor olduğum Antonio'nun hemen arkasına geçip Wírrarika sırasına katılıyorum. Şaşkınlıkla görüyorum ki, tüm Wírrarikalar mutlu oluyorlar ve hareketleri ile yaptığımı onayladıklarını gösteriyorlar. Bunun üzerine diğer tewartiler de dans sırasına katılıyor.

Yolculuğun bu noktasında hepimiz aynı derecede tozlanmış durumdayız ve tewartiler ile Wírrarikalar arasında yolculuğun başında belirgin olan fark, yavaş yavaş kayboluyor. Birlikte dans edince, jikarero dansında daha önce dikkatimden kaçmış birçok ayrıntı keşfediyorum. Kutsal yerlere ziyâreti temsîl ediyoruz. Boğa boynuzlarının sesleri duyuluyor. "Şimdi Rapaviyame'deyiz!" Herkes karşılık veriyor: "Hurra!" "Şimdi Chapala

Gölü'nü görüyorum! Küçük kayıkları bile görüyorum!" Dans uzun bir süre devâm ediyor; uygun dans adımlarını atmak, öndeki ve arkadakilerle doğru mesâfeyi korumak çabası farkındalığımızı arttırıyor. Özellikle de geriye doğru dans ederken, arkadaki dansçıyı yana dönmeden "hissetmek" ve onu daha önce öndekini tâkip ettiğimiz gibi izlemek gerekiyor. Sıranın başında kemanıyla Julio var. Müziği bizi devâm etmeğe teşvik ediyor, onu sonsuza kadar izleyebilir, her yere gidebiliriz.

Günü dans ederek selâmladıktan sonra, kendimizi tetikte ve şahane bir rûh hâlinde hissediyoruz, arayışı sürdürmeğe hazırız. Bu sabahki dans, Wırrarikalar ile tewariler arasındaki engelleri yıktı; öyle ki, bu engellerin gerçek mi, yoksa hayâlimizin bir ürünü mü olduğunu kendime soruyorum. Daha sonra Antonio bana, herhangi bir etkinliğe katılmak konusunda hiç çekinmemek gerektiğini, çünkü onların bizden beklediğinin tam da bu olduğunu söyleyecekti. Jikarerolar bizi kabûl ettiğine göre, bu bütünüyle kabûl edildik demekti; çekinmek yersizdi.

Tüm grubun kendini içinde bulduğu dikkat hâli, sıradan bir hâl değil. Çok değerli, ama aynı zamânda çok nazlı bir şeyi arıyor olduğumuz duygusu hâkim. Kalplerimiz iknâ olmuşsa da, mücâdeleyi kazanmış olduğumuz söylenemez. Humun' Kulluaby yolculuğu aslâ kolay bir yolculuk olarak görülmemiştir. Matewamelerin karârsızlığı artıyor, hattâ bâzen, hakkında onca muhteşem şey duydukları o gizemli yere ulaşacaklarından şüphe ediyorlar. Sanki her adımla oradan uzaklaşıyoruz. Çölde bir saat kadar ilerledikten sonra, bölgenin her yönden gelen yollarla karelere bölünmüş olduğu ve bunun da aynı ânda sayısız olasılığa yol açtığı izlenimini ediniyoruz. Araçlar yolda büyük zorluklarla karşılaşılıyor ve rehberler, yapabildiklerinin en iyisini yapmağa çalışıyorlar. Yollar, tekerleklerin oturduğu iki kanal ve onların arasında, sıkça arabanın altına süren bir "kaburga"dan oluşuyor. Birçok noktada araba saplandığı için inmek zorunda kalıyoruz. Yolların kenarları hiçbir fırsat tanımıyor, çünkü dikenli çalılar ile kaplılar. Buna katlanıyoruz ve devâm ediyoruz. Buraya doğada bir gün geçirmek için gelmediğimiz bilincindeyiz. Arada sırada, orada sanki hayâletler yaşıyormuş gibi görünen küçük yerleşimlerden geçiyoruz. Burada insânların yaşamak için ne yaptıklarını merâk ediyorum. En ücrâ yerleşimlerden birinin isminin "rûhlar" olduğu söyleniyor ve buna dayanarak birçok şey hayâl edilebilir.

Kamyon beklenmedik bir ânda duruyor. Ne olduğunu anlamak için iniyoruz. Wirrarikalardan biri, "Humun' Kulluaby'ye geldik!" diyor. Etrâfa bakıyorum ve burasıyla, yol boyunca geçtiğimiz yerler arasında hiçbir fark göremiyorum. Wirrarikalar, çalılarla kaplı olmayan küçük bir alana eşyâlarını indiriyorlar. Alanda bir meskito var (kutsal yerlerde her zamân bir meskito vardır). Özel bir ağaç olduğunu düşünüyorum, çünkü Tatei Matinieri'den beri başka hiç meskito görmedik. O yere bakıyorum ve onu çölün geri kalanından farklı kılanın ne olduğunu görmeğe çalışıyorum. Boş sardalye tenekeleri, birkaç meşrûbât şişesi ve başka çöpler buluyorum. Açıklığın kenarındaki bir çalının altında, sunak izlenimi veren özel bir sırayla ekilmiş peyote kaktüsleri keşfediyorum. Ayrıca ateş kalıntıları ve tahta yığınları var. O yerin yakın zamânda ziyaret edilmiş olduğu aşikâr. Antonio bana, tüm jikarero gruplarının buraya her sene, aynı mevsimde geldiğini söylüyor. Buraya geyik avlamak için en son gelenler, Santa Maria'danmış. "Yerleştikten" sonra jikarerolar, bohçalar, el çantaları ve farklı tür ve büyüklükte başka çantalar çıkartıyorlar. Jikarerolar ayrıca birer bıçak veyâ çakı da taşıyorlar. Kendimizi sıradaki olaya hazırlarken, biz de aynısını yapıyoruz. Tayau'ya soruyorum:

"Sırada ne var?"

"Geyik avlıyoruz!" diyor.

Bir sıra oluşturunuz; boynuz sesleri ve müzik âletlerinin büyüsü altında, tetikte ilerliyoruz. Birçok patikadan birini izleyerek kamp alanından birkaç kilometre uzaklaşıyoruz. Urukuakamenin işareti ile duruyoruz. Antonio sıranın bir yanına geçiyor ve herkes onu seyretmek için dönüyor. Muvierisini çıkartıyor, onu dışa, çöl sahasına doğrultuyor ve kolunu, önündeki alanda yavaşça hareket ettiriyor. Duâ eder gibi konuşurken, muvierisi ile geyik avının gerçekleştirileceği yönlere işaret ediyor. Tayau talimâtları bize açıklıyor—sırayı dışa doğru yaymak için her iki yanımızdaki arkadaşımızla aramızdaki mesâfeyi arttırmak ve Antonio'nun işaret ettiği bölgeyi tarayarak küçük geyiği (peyote) aramak gerekiyor. Bir geyik figürüne benzeyen bir Hikuri âilesi bulunana kadar, kimse tek bir peyote bile koparmamak zorunda. Hikuri-geyik bulunduğu, marakame ona bir ok fırlatacak ve böylece av başlayacak. Ondan sonra herkes, bulabildiği ve taşıyabildiği kadar Hikuri toplamak durumunda. Geyik şeklindeki Hikuri'yi ilk bulan olmak, o kişi için büyük bir

şans ve tâlih demek. Başlamadan önce her birimiz çevredeki çalılarından birer küçük dal kesip onunla bedenlerimizi ovuyoruz ve böylece av sırasında rastlayabileceğimiz istenmeyen küçük hayvanlardan kendimizi koruyoruz.

PEYOTE AVI

Boynuzlar tekrâr üfleniyor ve önde bulunan marakame, okları ile bir işâret veriyor. Seksen metrelik sıra, hep birlikte patikanın bir yanına doğru ilerliyor ve arayış başlıyor. Antonio'nun bize göstermiş olduğu sıra düzeni, alanı santim santim "taramak" için çok elverişli; dağlarda Wırrarikaların "gerçek" geyikleri kısırmak ve avlamak için kullandıkları yöntem de bunun bir benzeri.

Sonunda Humun' Kulluaby'deyiz, zemini tarayarak Hikuri arıyoruz. Her ne kadar biz tewarilerin amacı kutsal kaktüsten yemek değil idi ise de, koşulların gerektirdiği gibi ilerlemek şeklindeki ilkemiz uyarınca, tüm konsantrasyonumuzla ava katılıyoruz. Arkadaşlarım ve benim toplayabileceğimiz peyotelerin, Santa Maria topluluğu için çok faydalı bir hediye olacağını düşünüyorum, çünkü yıl boyunca kutladıkları birçok "fiesta"da bolca peyoteye ihtiyaçları var.

Dakikalar geçiyor ve kimse tek bir Hikuri'ye rastlamıyor. Herkes kendince en iyi yolu seçerek, tek başına yürüyor. Arkadaşlarıma rastladığımda, bir hareketle onlara nasıl gittiğini soruyorum. Yanıt olarak onlar da bir hareketle "Hiç" diyorlar. Zemindeki her santimi inceleyerek arayışımı sürdürüyorum. Yıllardır buraya gelen Wırrarikaların peyote rezervlerini tüketmiş olup olmadığını kendime soruyorum. Gereksiz spekülasyonlar ill dikkatimin dağıldığını hissediyor ve yıllar önce başka Wırrarika dostlarımdan öğrendiklerimi hatırlıyorum. Endişe hâlimi, bir rahatlayış hâli ile değiştiriyorum. Düşüncelerimi susturuyorum ve âniden, sol tarafımda, bir metre kadar önümde dev bir Hikuri beliriyor. Arkama dönüyorum ve bir Wırrarika'nın bir kaktüs topladığını görüp, geyik şeklindeki peyoteyi bulmuş olacaklarını düşünüyorum. Sessizce devâm ediyorum, ama on dakika daha geçiyor, ancak başka hiçbir peyote bulamıyorum. Eski peyote şarkılarımı söylemeğe başlıyorum ve artık benim için önemli olan, çok Hikuri bulmak değil, hattâ hiç bulamasam

da farketmiyor. Tamatz'⁵ evindeyim ve onun gücü, kaktüs olsun olmasın her yerde hissediliyor. Kendi içimde huzûrlu olmağa başlar başlamaz, her yerde kaktüsler ortaya çıkmağa başlıyor. Şurada, üç tânesi bir arada. Yapraklarını keseceğim için onların iznini isteyerek, koparmak için eğiliyorum. Wírrarikaların Tamatz'ı aramak için onlara ihtiyacı olduğunu bitkilere anlatıyorum. Anladıklarını hissediyorum. Büyük bir özen ile keserken kökünü toprakta bırakmak için çok dikkat ediyorum; böylece, öncekinin yerinde yeni bir Hikuri yetişebilecek.

Avımı sürdürüyorum ve çantam kısa sürede doluyor. Arkadaşlarımın da peyote bulmuş olduğunu görüyorum, ama hepsi de o kadar şanslı değil. İçlerinden biri yalnızca iki veyâ üç tâne bulmuş. “Ümidini yitirme,” diyorum ona. “Miktâr önemli değildir.” Wírrarikalara bakıyorum ve içlerinden bâzılarının şimdiden bir çuval dolusu toplamış olduğunu görüyorum. “Aman tanrım! Bunu nasıl beceriyorlar?” Arkadaşımız Tayau, genç karısı Alicia ile yolculuk ediyor. Alicia bir yaşımdan küçük oğlunu dâimâ göğsünde veyâ sırtında taşıyor. Alicia da diğer herhangi bir hacı gibi bebeği ile birlikte ava katılıyor. Hiç kuşkusuz, oldukça fazla peyote topladılar. Şüphesiz Wírrarikaların çoğu buralara çocukluklarından beri geliyor. Halüsinojen bitkileri deneyimlemek peşinde olan şehirlielerin aksine, Wírrarikaların kaotik halüsinasyonları yoktur. Peyote tüketimini ve hayât boyu süren hazırlıkları içeren kendine has ritüelleri sâyesinde, içsel tutarlılığı ve bütünlüğü olan, ama bizim sıradan dünyamızla çok farklı bir doğaya sâhip bir dünyâyı algırlarlar.

PEYOTELERİ KENDİNE ÇEKEN ADAM

İlerde, peyote ile dolu dev bir çuvalı zorlukla taşıyan Antonio'yu görüyorum. Benim dolu elçantam şimdi göze çok daha küçük görünüyor. Wírrarikaların böyle aşikâr bir rahatlıkla Hikuri bulabilmekteki sırlarını açığa çıkarabilir beklentisiyle Antonio'ya odaklanıyorum. Onun ardından yürüyorum. Yürüdüğü her yerde Hikuri var! Sanki o bitkilere değil, bitkiler ona geliyor!

“Hey Antonio, bu kadar çok Hikuri'yi nasıl bulabiliyorsun?”

“Zâten oradalar, tek yapmak gereken bakmak!”

⁵ Tamatz, Tamatz Kahullumary'nin Tamatzin'i, Büyük Rûh'u simgeleyen Mavi Geyik'tir.

"Bakmak mı?" Onun hemen arkasından gidip bakıyorum. Hiçbir şey bulamıyorum.

Antonio bana bakmak için durup, "Sorun ne? Neden şunları topladın?" diyor.

"Hangilerini?"

"Hemen yanındakileri!"

Yeri inceliyorum. "Nerede?"

Antonio yanıma geliyor ve ayaklarımdan kırk santim uzaktaki bir yere işaret ediyor.

"İşte burada!"

Şaşkınlığımı yenemiyorum. "Ama daha önce buradan dört kere geçtim ve hiçbir şey yoktu!"

"Bu nasıl olur? İşte orada. Haydi, kopar onu."

Çevresindeki her yerde Hikuri "beliren" Antonio'nun yakınındayken, yanımdaki diğer çantayı da kısa zamanda dolduruyorum ve onun ikinci çuvalını doldurmasına yardım ediyorum.

Yeterli olduğunu düşündüğünde, marakame devâsâ bir çöl bitkisine doğru dönüyor. Bitkinin bir palmiyeye benzeyen gövdesi ve üst kısmında geniş, sarı yaprakları var ve bu ona dev bir çiçek görüntüsü kazandırıyor. Jikarerolar, üzerinde birkaç el çantası asılı olan bitkinin çevresinde toplanmağa başlıyorlar. Boğa boynuzları çalınıyor ve kısa süre sonra diğer hacılar da beliriyorlar.

MATEWAMELERİN SAATİ

Tekrar bir araya geldiklerinde yere birkaç şal serip bir sunak hazırlıyorlar. Şalların üstüne geyik boynuzları, Hac ile ilgili motifler içeren, yünden dokunmuş resimler, mısır ve büyük miktârda peyote koyuyorlar. Her

hacı bir mum yakıp sol elinde tutarken, marakame ve urukuakame duâ-lara ve niyâzlara başlıyorlar ve herkes onları dikkatle izliyor. Antonio, asunaktaki tüm sunulara ve orada bulunan herkese muviyerisindeki geyik tüyleri ile dokunarak onları kutsuyor. Sözcükleri, normal Wírrarika dilindekilerden çok farklı; daha çok bir şarkıya benziyor.

Antonio, Humun´ Kulluaby’de yaşayan Güçleri yatıştırmak çabasına devâm ederken, jikarerolardan bâzıları, peyoteyi ayıklayıp küçük parçalarla bölüyorlar. Matewameler için hakikat saati yaklaşıyor.

Yeteri kadar parça olduğunda, görev verilmiş jikarerolar küçük Hikuri tomarlarını insânlara dağıtmağa başlıyorlar. Parçayı ağza atmadan önce her hacı “görmek, duymak, hissetmek” için onu alına, gözlerine, kulaklarına ve kalbine koyuyor. Her Wírrarika küçük bir peyote parçasını ciddiyle alıp, sessizlik içinde yiyor. İlk defa hac yolculuğuna çıkan matewamelere, büyük miktârda peyote ile tıka basa dolu bir kap veriliyor. Kendi küçük Hikuri parçamı ve Antonio’nun kutsayışlarını saygı ve şükrânla kabûl ediyorum. Daha sonra merâkla, peyotenin çok güçlü ve acı tadıyla ilk defa karşılaşan arkadaşlarıma bakıyorum. Elbette, matewame oluşlarına rağmen, büyük miktârda Hikuri yemeğe mecbur değiller; çok veyâ az yemek ya da hiç yememek seçeneklerine sâhipler.

GÜÇ BİTKİLERİ VE UYUŞTURUCULAR

Wírrarikaların peyote ile ilişkisi çok sıra dışıdır ve modern insânlar için peyotenin veyâ diğer halüsinojen bitkilerin temsil ettiği şey ile karşılaş-tırılamayacağı gibi, hiçbir açıdan bir benzerliği de yoktur. Bu ilişki, hayât boyu içinden geçtikleri hazırlıklarla ilgilidir; bu şekilde peyote derin bir dînsel önem kazanır ve kutsal kaktüsün etkilerinin de bütünsel, spiritüel deneyimler oluşturuşu sağlar.

Şehirli biri için peyote deneyimi, genelde diğer uyuşturucularınki ile benzer bir deneyimdir—marihuana, haşhaş, LSD, halüsinojen mantarlar veyâ diğerleri. Bu deneyimler aynı halüsinojen parametreler dâhilinde kalırlar ve dolayısıyla bu insânlar, bildikleri dünyânın çarpık ve kaotik görüntülerini algırlar. Diğer yandan Wírrarikalar, halüsinyasyon görmedikleri gibi, bir kaosa da düşmezler; tersine Wírrarikalar, en küçük yaşlarından itibâren büyüklerinin kendilerine anlatmış olduğu ve

dikkatleriyle algılarını eğiterek adım adım yaklaştıkları rûhsal dünyâya dalarlar.

TOPLU BİR RÜYÂ

Pedro de Haro bana, Wirrarikaların tanrılarına inanmadıklarını, bilâkis onları doğrudan algıladıklarını söylemişti. Wirrarikaların farklı yöntemler ile—ki bunlardan biri de peyotenin ritüelik kullanımıdır—kolektif olarak yüzyıllar boyu sürdürmüş oldukları ve değişmez bir şekilde bir süreklilik duygusu ile canlı tuttıkları sıra dışı bir gerçekliğe girebildiklerini kastediyordu. Humun' Kulluaby'de hacıların gördüğü ve temasa geçtiği tanrılar ve rûhlar, yüzyıllar önce atalarının algıladıklarıyla aynıdır ve aynı niteliklere sâhiptir.

Castaneda'nın terimlerini kullanırsak Humun' Kulluaby'nin, aynı adı taşıyan çöl bölgesine karşılık düşen ayrı bir gerçeklikteki büyü bir yer olarak, Wirrarikaların, nesiller boyu sürdürdükleri ritüelleri ve rûhsal uygulamaları ile çok eski zamânlardan beri (yalnızca *niyet ederek*⁶) canlı tuttıkları kolektif bir *rüyâ*dır. Wirrarikalar gerçekliğin o tarafında korkmazlar veyâ karmâşaya düşmezler. Aksine ne yapılacağını bilir ve o gerçeklikte tam bir kesinlikle hareket ederler. Algıladıkları her şeyin özel bir anlamı vardır—yalnızca *birleşim noktalarını*⁷ tam da Humun' Kulluaby'de var olan *farklı* gerçekliği algılayabilecekleri konum'a getirmek ile kalmazlar, onu o konumda sâbitleyebilirler. Üstelik bu işlemi kendi dikkatlerinin arkadaşlarınınki ile aynı çizgiye getirildiği kolektif bir ritüelle gerçekleştirdiklerinden, sonuçta herkes birleşim noktasını, kadîm Wirrarika nesillerinin yaptığı gibi, aynı konumda sâbitler ve aynı farklı gerçekliği algılar.

Algıdaki böylesi bir dönüşüm (birleşim noktasının hareket ettirilişi), temelde peyote kullanımına bağlı değildir. Bu genelde, oruç, cinsel perhiz veyâ öfkeden uzak durmak gibi çeşitli kontrol pratikleriyle elde edilen enerji ve dikkatin özel kullanımı sâyesinde gerçekleştirilir. Tüm bu işlemler uygun *niyeti* ortaya çıkartır ve küçük bir parça peyotenin alınışı, işlemi başlatan “kıvılcım”dan daha fazla bir anlam taşımaz ve fizikselden çok, sembolik bir anlama sâhiptir. Yalnızca matewame, yâni yeni başlayan biri bol miktârda peyote tüketmek zorundadır, ama deneyimli bir

6 Bkz. *Rüyâ Görme Sanatı*, Carlos Castaneda, Söz Yayınları.

7 Bkz. *İçten Gelen Ateş*, Carlos Castaneda, Söz Yayınları.

jikarerolar peyoteye çok az ihtiyaç duyar, hattâ bâzen hiç duymaz ve hiç bir şey almadan da farklı gerçekliğe dalabileceği noktaya erişir. Günlük hayatta, *peyoteroların* arada sırada az miktârda Hikuri aldığı gözlemlenebilir.

Wırrarikalar ile ilk karşılaşışımından sonraki kişisel deneyimlerim, minimum bir miktârdaki—bir zeytin tânesi kadar—peyotenin halüsinasyon yaratmadığı, fakat büyük bir zihinsel açıklığa ve kayda değer bir fiziksel canlılığa yol açtığı, bunun da yürüyerek yapılan uzun yolculuklar için çok uygun olduğu şeklindedir. Yine bu miktâr, soğuk algınlığı ve kas ağrıları gibi ciddi olmayan birçok hastalık için de faydalıdır.

RİTÜELİN HAKİKÎ ANAHTARI

Ritüeller söz konusu olduğunda, küçük miktârda peyotenin tüketimi, sıradışı gerçekliğin sıradan gerçekliği örtüşüne tek başına yetecek bir öge değildir. Bunun gerektirdiği daha başka birçok etken vardır: *güce adanış*⁸, oruç ve cinsel perhiz dönemleri, disiplin, içsel diyalogu durdurmak⁹, danslar vs. Dînlerinin merkezinde Hikuri bulunmayan Náhualar gibi, Tolteklerden gelen diğer gruplar için denebilir ki, herhangi bir güç bitkisini kullanmadan benzer algı hâllerine geçebilmektedirler.

Aslında sürekli uykuda olan ve gerekli enerjiden yoksun olan şehirli insân veyâ hippî, bu kadar küçük miktârdaki bir peyotenin etkilerini farketmeyecektir bile ve “halüsinasyon görmek” için birkaç tânesini birden alacaktır ki, bu da, sıradan, zayıflatıcı ve genellikle de tehlikeli sonuçlar doğuracaktır.

Matawamelerin peyote kaplarını bitirişlerine yetecek kadar bir süre, sunuları çevreleyen dâirede kalıyoruz. Arada sırada jikarerolar bir dilim alıyolar. Matewamelere bakıyorum, acı kaktüsü en ufak bir rahatsızlık ifâdesi sergilemeden, doğallıkla çiğnediklerini farkediyorum. Hepsi de çok genç, on altı ilâ yirmi iki yaşlarındalar. Tewari matewame arkadaşlarımla ilk peyote dilimlerini çiğnediklerinde, yüzlerindeki ifâdeyi hiç unutmayacağım! Kaktüsün tadı konusunda uyarılmış oluşlarına rağmen, ifâdelerine bakılırsa bu kadar olacağını hiç tahmîn etmemişlerdi. Yine

8 Kendi hayatlarımızda Rûh ile ilgili önemli bir deneyime hazırlanmak için, yaşam adına sarfedilen alışılmışın ötesinde bir çabadan bahsediyorum.

9 Bkz. Don Carlos'un Öğretileri (Victor Sanchez, Söz Yayınları), dördüncü bölüm.

de, ciddiyetlerini korumak için ellerinden geleni yapıyorlar ve elbette, Wırrarikalardan çok daha az miktârda peyote alıyorlar. Gerçek şu ki, benzer ritüeller ile geçmiş bir hayâta sâhip olmadıklarından, zor durum-dalar, çünkü Hikuri ile uygun şekilde başa çıkabilmek için jikareroların-kindenden çok daha az imkânlarla sâhipler. Yine de, Wırrarikaların farklı gerçekliklerindeki “acemîlik” durumumuzu dengelemek için, dikkati kullanmak, içsel diyalogu durdurmak, *diğer benliği* ve olağandışı gerçeklik hâllerini farketmek konularındaki herhangi bir madde kullanmadan elde etmiş olduğumuz deneyimlerimizi ve kaynaklarımızı sonuna kadar kul-lanıyorduk.

YERYÜZÜNDEKİ CENNET

Yıllar zarfında Wırrarikalar arasında yaşayarak elde etmiş olduğum çeşitli sıra dışı gerçeklik deneyimlerime dayanarak hareket ediyordum, ama Humun' Kulluaby Haccı, hiç şüphesiz, çok daha derin ve karmaşık bir aşamâ idi. Bu etki, yalnızca ritüelin öğelerinde değil, zamân ilerledikçe ulaştığımız dikkat hâllerinde de kendini açıkça gösteriyordu. Kısmen Haccın uzunluğu ve içerdiği tüm ritüeller bunda etkiliydi, ama asıl önem-lisi, Wırrarikaların Humun' Kulluaby'ye yükledikleri derin anlamdı: Cen-net, onlara kaderlerini söyleyen yer, marakamelerin öğretmeni ve her Wırrarika için en önemli güçlerden biri olan Tamatz Kahullumary'nin yuvası. Haccın başından itibâren, Humun' Kulluaby'nin ne olduğunu bil-meyen matewamelerin korkusunu ve oraya gidip görmüş olan jikarero-ların duygusallığını ve sevincini açıkça hissedebiliyordum.

Dağlardaki başlangıcından itibâren tüm Hac, sıra dışı bir farkındalıkta, gündelik dünyânın uzayından farklı bir uzayda, dünyânın farklı aktığı ayrı bir gerçeklikte geçiyor. Âyinler esnâsında olsun veya kutsal yoldaki bir noktadan diğerine hareket ederken olsun her ân, Wırrarikaların mev-cût olduğu o *diğer dünyânın* görülerini yaşıyoruz. Bâzen, *görüye* dalıyoruz ve biz de, o dünyâ ile uyumlu, büyülü varlıklara dönüşüyoruz. Bâzen de görü bize hayâtlarımız ile ilgili şeyler söylüyor. Bu açıdan bakıldığında görüler, gündelik hayâtta anlaşılmasız olan konuları tam, derinden ve ses-sizce anlamak için gereken değişikliğin çeşitli yönlerini gösteriyorlar. En beklemediğimiz bir ânda, uzun zamandır içimizde taşıdığımız soruların çoğu yanıt buluyor.

Kendiliği, egonun ve onun onaylanış taleplerinin dışında bir hâlde bul-

mak çok özgürleştirici. Burada, çölde, bu erkek ve kadınların arasında ve böyle bir ânda, târihin bir önemi yok—ne kişisel târih, ne de âit olduğumuz toplumların târihi önemli. Hepimiz eşitiz: Dünyâ adındaki Gizem'deki bir toz tânesi. Ne mucize! Neredeyse sürekli içinde yaşadığımız sahte kendiliği unutmak, ne kadar da derin bir huzûr!

Matewameler kaplarını bitirdiklerinde, eşyâlarımızı topluyoruz ve kampa dönmek için bir sıra oluşturunuz. Her hacı, bolca peyote ile dönüyor. Av başarılı oldu. İyi bir işâret. Hac iyi gidiyor.

Hiç şüphesiz, jikareroların Santa Maria'daki âileleri, seyyâhların geçirdiği her olaydan Büyükbaba Ateş vasıtası ile haberdâr olduklarından, her şeyin iyi gidişinden çok memnûn olacaklardır.

Uzun jikarero sırası ilerliyor; öğleden sonrasının ortasındayız ve şiddetli sıcak yerini tâze bir melteme bırakıyor. Çöl yine kendini dönüştürüyor. Fiziksel olarak değişmiş değil, ama onu canlı tutan güç açıkça hissedilebiliyor. Burada gözün görebildiğinden çok daha fazla şey yaşanıyor. Sonunda kampa ulaşıyoruz ve herkes, hiç konuşmadan, yaklaşan gece için hazırlık yapıyor: Hikuri gecesı. Herkes tam olarak ne yapacağını biliyor.

TATEWARİ'NİN MEKÂNI

Peyote çuvallarını ve diğer eşyâlarını düzenledikten sonra, erkeklerin çoğu odun aramağa gidiyor, çünkü ellerinde bulunan miktâr yetersiz. Hepsi de olağandışı sopalarla dönüyorlar: Kısa, düz ve aynı boyda, dalsız, budaksız sopalar. Tatewari'yi beslemek için herhangi bir tahtanın yetmeyeceğini anlıyorum. Dağlarda yemek pişirmek için yandığı sürece herhangi bir odunu kullanıyor oluşlarına rağmen, âyın ateşleri söz konusu olduğunda, odunun şekli ve boyundan, ne kadar yaş veyâ ne kadar kuru olduğuna kadar her şey özel koşulları sağlamak zorunda. Büyükbaba Ateş çok yaşlı olduğundan, bu defa, daha kolay yiyebilsin diye, yaşlı odunlardan daha az sert olan yaş odunlar ile beslenmek durumunda.¹⁰

¹⁰ Zeki okuyucuların ne düşüneceklerini tahmin edebiliyorum: Kuru odunun yaş odundan daha iyi yandığını düşünecekler, ama ne kadar inanılmaz da olsa, Wırrarikalarda bunun tam tersi oluyor. Kendim bizzât gördüm. Onlarla seyahat etmeğe ilk başladığımda, yaş odun topladıklarını gördüm ve kamp ateşi ile ilgili konularda bir "uzman" olduğumu düşünerek, kibirle şöyle düşündüm: "O odun çok yeşil, aşılanmayacak." Ancak büyük şaşkınlıkla gördüm ki, altına ateşi başlatmağa yardımcı olmak için birkaç reçineli parça koyduktan sonra, yeşil odun hemen alev aldı, hattâ patladı diyebilirim, çünkü alevler bir ânda kocaman oldu. Bunu açıklayabilmiş değilim, çünkü açıklamak gereken çok daha ilginç şeyler oluyor. Bir kez daha farkettim ki, biz şehirli, her şeyi bildiğimizi sanırız fakat sıkça, gerçeğin düşündüğümüzden çok farklı olduğunu görürüz.

Tatewari'nin oturacağı yer hazırlanıyor. Minder görevi göreceği düşünülen bir odun çapraz bir şekilde yerleştiriliyor. Daha sonra ilkinin üzerine bir dizi başka odun, hepsi de Güneş'in doğacağı yönü işaret edecek şekilde diziliyor. Ateşi yalnızca (en yaşlılar oldukları için) urukuakame Luciano, marakame Antonio veyâ onların doğrudan asistanları olan Tamatz Kahullumary Manuel veyâ Tatewari Julio yakabilir. Antonio, Tatewari'nin mekânı olarak hazırlanan yere yaklaşıyor. Hac'dan, Humun' Kulluaby'ye ulaşmak için herkesin sergilediği büyük çabadan bahsediyor. Tatewari'nin bize eşlik edişini ve bizi gece boyunca koruyuşunu diliyor. Karşılık olarak kendisine iyi bakılacağını, yeşil odun ve pinole¹¹ ile hakıyla besleneceğini söylüyor.

Arada sırada bir parça daha peyote yiyen hacılar grubunun üstüne gece çöküyor. Ay yok ve bizi ısıtıp koruyan Tatewari'nin ışığı dışında, zifiri karanlık. Herkes sessiz. Çoğunluk kollarını kavuşturmuş, başı neredeyse göğsüne değen dizlerinin üstünde, oturuyor. Jikarerolar mücadelelerine başlıyor, görülerini aramağa gidiyorlar; şanslıysalar, Mavi Geyik ile karşılaşacaklar.

TATEWARİ'NİN ŞARKISI

Neler olacağını bilmiyorum; bir dans mı, yoksa marakamenin şarkısı mı? Her iki yönde de hiçbir işaret yok, dolayısıyla ben de meskito ağacının altında, başımı uyku tulumuma koyarak uzanıyorum. Yıldızları görüyorum ve yaşamımı düşünüyorum. Yaşamım! Sıradan bir hayât olmayışına ve bâzen yorucu oluşuna rağmen her günkü hayâtım ne kadar da uzakta! Grupları koordine etmek, konferanslar veyâ dersler vermek için harcanan onca zamân! Benim ile ilgili, gerçekliğimden çok onların fantezilerini yansıtan fikirleri olan onca insân. Burada kimsenin Victor Sanchez'i bilmiyor veyâ umursamıyor oluşu ne kadar rahatlatıcı! Gerçekte kim olduğumu yalnızca gece biliyor. Onun gizemine sızmağa çalışarak, bildiklerini bana söylemeğe iknâ etmeğe çalışıyorum. Ama gizemde o tür bir yanıt yoktur.

Hava biraz soğuk... Ligia'ya ve Luis Manuel'e yaklaşıyorum, birbirimize dokunmuyor oluşumuza rağmen, onların sıcaklıklarını hissederek rahatlıyorum. Kimse konuşmuyor. Wirrarikalar uyuyor gibi görünüyorlar, ama

¹¹ Meksika'da, kavrulmuş mısır unu. Sıcak veyâ soğuk suya karıştırılarak içilir.

aslında uyumadıklarını görüyorum. Nereye gittiler? Çok uzaktalar! Daha sonra onları yakalayıp nereye gittiklerini, ne yaptıklarını anlamağı umuyorum.

Ateşi hatırlıyorum. Ona bakmıyorum, ama ışığını ve sıcaklığını açıkça algılıyorum. Ondan yirmi metre kadar uzaktayım, ama sıcaklığı ve ışığı bana hiç zorluk çekmeden ulaşıyor. Teşekkürler. Böyle bir öğretmen bulmuş olduğum için ne kadar şanslı olduğumu farkediyorum. Wırrarikalar hiç şüphesiz ne yaptıklarını biliyorlar. Öğrenmek için insân öğretmenler aramıyorlar, ama kendilerini güneşin çıraklarına dönüştürüyorlar! Büyükbaba Ateş'in çıraqları! Dünyadaki güçlerin en yaşlısı, en bilgisi ve en kuvvetlisi. Hangi usta, hangi guru bu güçler ile yarışabilir?

Uzun süre düşünmüyorum, yalnızca hissediyorum ve *görüyorum*. Düşünceler olmadan, sözcükler olmadan, Tatewari'nin dünyâyı gücüyle ayakta tutuşunu görüyorum. Onun herkesin olduğu kadar benim de içimde olduğunu farkediyorum. Işık olduğumuzu, ışığın her birimizin içindeki güç olduğunu algılamadan nasıl yaşayabiliyoruz? Tüm bu süre zarfında içte ne olduğunu aramak için çok fazla zamân kaybediyoruz. Wırrarika kardeşlerimin ateşe bakarak niye bu kadar çok tefekküre daldıklarını anlıyorum.

Sonra bir ânda, şarkı söylediğimi farkediyorum. Ne zamân başladım? Belli bir süredir şarkı söylüyor olmaklıyım, ama normalde kullandığım kontrolü veya irâdeyi kullanmadım. Bu, nagual zamânı ve artık egom görevde değil. Üstelik egom, görünürde bir yerlerde de değil! Şarkımı duyuyorum; bilmediğim bir yerlerden geliyor, ama onu çok, çok beğeniyorum. Büyükbaba Ateş'ten bahseden bir şarkı, ama onu ben uydurmuyorum. Bu şarkı Tatewari'den bana, yanımda götürebileceğim, üzgün olduğumda veya herhangi bir sebepten ihtiyaç duyduğumda söyleyebileceğim bir hediye. Şarkı bedenimi dolduruyor. Göğsümde başlayan ve tüm bedenime yayılan karıncalı bir sıcaklık gibi, içteki ve dıştaki her şeyi dolduruyor. Şarkı söyleyen ne ağzım ne de gırtlığım. Tüm enerji alanım ile şarkı söylüyorum ve dahası, şarkıyı söyleyen, benim "ben" olarak bildiğim şey değil, daha çok beni oluşturan enerji! "Hediye" bir saratten fazla sürüyor. Teşekkürler, Büyükbaba!

Şarkı bittiğinde, bir ân için düşünüyorum. Kendi deneyimime o kadar

gömülmüştüm ki, diğerlerini hiç düşünmedim. Wırrarikaları rahatsız mı ettim? Çevreme bakıyorum ve kimseyi rahatsız etmemiş olduğumu görüyorum. Onlar hâlâ uzaktalar ve alğının kanatlarında yolculuk ediyorlar. Ateşin yanında René ve ateşe şarkı söyleyen bir Wırrarika var. Onun İspanyolca şarkı söylediğini farkediyorum. Ne söylediğini duymağa çalışıyorum... “Benim” şarkımı söylüyor! Onu benden mi duyduğunu yoksa Tatewari'nin ona da mı öğrettiğini bilmiyorum, ama onun bir Wırrarika tarafından söylendiğini duymak beni çok mutlu ediyor. Sonra, yine sessizlik egemen oluyor.

“ŞEY”

Oturarak veyâ uzanarak epeyce zamân geçirdik ve ayağa kalkıp bacaklarımızı açmak, biraz yürümek ihtiyâcındayız. Başlangıçta, bize verilen talimâtlara harfiyen uymak ve Wırrarikaların tarzını taklit etmek karârını vermiştik. Ancak artık, her birimizin kendi yolunda gitmek ve kendi *görülerine* götüren yolu aramak durumunda olduğu aşikâr... Antonio ağzını açmadan bana, gidebileceğimizi, ama dikkatli olup dağılmayışımız gerektiğini söylüyor. Daha sonra tekrâr görüşeceğiz.

Tewariler toplanıyor ve hırkalarımızı giydikten sonra, küçük bir sıra oluşturuyoruz. Çok dikkatle yürüyerek çölde ilerliyoruz. El feneri kullanmıyoruz. Bu ânlarda çöl çok farklı görünüyor. El feneri kullanmayışımıza ve ayışığı olmayışına rağmen, gözlerimiz iyice uyum sağlıyor ve çevremizdeki her şeyi algılayabiliyoruz. Kaktüsler ve çalılar yumuşak bir hâle ile çevrili. Bir patikada yavaşça ilerliyoruz, ama sağımıza sıçrayarak bizi izleyen bir gölge yüzünden giderek hızlanıyoruz ve sonunda neredeyse koşuyoruz. O gölgeyi yalnızca duymakla kalmıyoruz, yere her değdiğinde çalıları ezişini duyabiliyoruz. Ne olursa olsun sıradan uzaklaşmamak veyâ sırayı bozmamak gerektiğinden eminim. Wırrarika kamp alanından üç yüz metre kadar uzakta, bir kireç taşı kumu düzlüğünde duruyoruz. Herkesin aynı şeyleri görüp duymuş olduğunu anlamak için dönüp bakıyoruz. Şüphe yok. Onu herkes görmüş. Bir süre o “şey”den bahsediyoruz ve kimsenin, tuvalet ihtiyâcı için bile yalnız kalmamak veyâ tek başına yürümek durumunda olduğuna karâr veriyoruz.

Soğuk çok keskin... Uyku tulumlarını yan yana, bir sosis paketi gibi dip dibe seriyoruz. Kendimizi hırkalarımızla, kazaklarımızla ve birinin ge-

tirdiği bir battaniye ile örtüyoruz. Aramızda çok yakın bir duygu var. Bizi birleştiren şey, sıradan çıkarların ve anlaşıların ötesinde. Bizi birleştiren şey, birlikte verdiğimiz savaşlar ve biz, çok savaştan geçtik. Bizi birleştiren şey, bu noktaya birlikte gelmiş oluşumuzun imtiyâzı.

GÖRÜLER

Gökyüzüne bakıyoruz ve gösteri başlıyor: Neredeyse güneşin boyutlarına erişinceye kadar parlaklığını arttıran bir yıldız, o güne kadar gördüklerimizden çok daha uzun süre kayan yıldızlar. Daha sonra Luis Manuel şöyle diyor:

“Kurdu gördünüz mü?”

“Kurt mu? . . . Nerede?”

“Orada, gökyüzünde!”

Gösterdiği yer dönüp bakıyoruz ve gerçekten gökyüzünde bir kurdun hatlarını görüyoruz; özel bir parıltısı olan iki yıldız gözlerini oluşturuyor. Korkudan değil, ama duygudan tüylerim diken diken oluyor. Kurtlarla çok ortak yönüm var. Arkadaşlarımla, bize dünyânın pek farketmediğimiz yönlerini gösteren görüler ve sessizlik arasında gidip gelen ânları, yaşamımızı tüm çıplaklığıyla önümüze seren ânları paylaşmağı sürdürüyorum. Luis Manuel, dört metre kadar uzaklaşıyor. Yalnız kalmamak durumunda olduğunu düşünerek onu geri çağırıyoruz. Gelmek istemiyor ve bu bizi endişelendiriyor. Kalkıp onun yanına gidiyorum ve dönüşünü tavsiye ediyorum.

“Luisma, oraya geri dön. Burada tek başına ne yapıyorsun?”

“Bana bir fırsat ver, Vic. Kısa bir süre yalnız kalmak istiyorum. Çok önemli bir şey görüyorum, tüm hayâtım boyunca sürüklediğim bir şey ve burada biraz daha kalmak gerektiğini hissediyorum.”

“Ama iyi olacağına emin misin?”

“Elbette, hemen döneceğim.”

Ona ne olduğunu farkediyorum ve Luis Manuel'i aramak için kalkmış olan diğerlerine katılıyorum. Onları durdurup, onun iyi olduğunu ve kendisini bir ân yalnız bırakmak gerektiğini söylüyorum.

Bir süre sonra geri dönüp, "sosis" pozisyonunda yanıma uzanıyor. Biraz üzgün olduğunu hissediyorum. Gökyüzünde bir başka kayan yıldız, kaybolmadan önce uzun bir yol izliyor. Onu neşelendirmeğe çalışıyorum:

"Şu kayan yıldızı gördün mü? Nasıl da büyüktü?"

"Evet, gördüm," diyor. Ona bakmıyorum, ama ağladığını farkediyorum.

"Neden üzgünsün? Kayan yıldızı görmedin mi?"

"Evet, gördüm. O yüzden ağlıyorum."

"Ama bu seni neden hüzünlendiriyor? Sence güzel değil mi?"

"Evet, çok güzeldi, ama kısa sürdü."

Birden onu üzenin ne olduğunu anlıyorum. Onun duygularıyla bağlantı kuruyorum ve ikimiz de şiddetle ağlamağa başlıyoruz. Çok yakın bir varlığın telâfisi imkânsız kaybını ve geriye kalan canlı sevgiyi *görüyorum*. Arkadaşımın üzüntüsünü rûhumun derinliklerine kadar hissederek, rahatlatmak için ona sarılıyorum. Bir süre daha ağlıyoruz ve Luis Manuel şöyle diyor:

"Şimdi artık kardeşiz, değil mi Vic?"

"Evet, Luisma, kardeşiz!"

Ağlamadan durabildiğimizde, ona şimdi keşfettiğim bir şey söylüyorum:

"Kayan yıldızların nesi güzel biliyor musun?"

"Nesi?"

"O kadar üzölmeyişimiz gerektiği; çünkü kısa sürseler bile, güzellikleri

ve ışıkları, o hediyeıı kabûl edersek, bir ânlığına da olsa bizi mutlu edecek kadar büyük.”

“Doğru.”

“Ama hepsi bu değil.”

“Nedir?”

“Daha da güzeli, kayan bir yıldız yok olduğunda, aslında gerçekten yok olmuyor ve yalnızca bizim görüşümüzden siliniyor. O kadar üzülmeye Lu- isma, senin yıldızın sönmedi, hattâ hâlâ orada, bu evrenin harikulâde bir kısmında parlıyor.”

Bir süre daha dünyâyı ve hayâtlarımızı görmeğı sürdürüyoruz. Herkes kendi savaşını veriyor ve bu bâzen çok zor olabiliyor. Kendi adıma ben çok memnûnum, çünkü önümde uzanan yolumu çok açıkça görebiliyorum. Pek kolay görünmüyor, ama heyecân verici.

KOLLAYICI

“Müziğı duydunuz mu?” diye soruyor solumdaki Ligia.

“Haklısın! Çok güzel!” Biraz dinliyoruz ve birinin şarkı söylüyor olduğunu farkediyorum.

“Kim şarkı söylüyor?” diye gruba soruyorum.

Hepimiz uzanmış ve soğuktan korunmak için üzerimizi örtmüş olduğumuzdan, kimse kalkıp müziğın nereden geldiğıne bakmak istemiyor. Bir araştırı başlıyor: Gruptaki herkese şarkı söyleyeni tanıyıp tanımadığı soruluyor. Herkesin kim olabileceğı ile ilgili farklı bir fikri var ve herkes şarkı söyleyenin kendisi olmadığını söyleyene kadar devâm ediyoruz.

“Kim olduğunu biliyorum,” diyor Ligia.

“Kim?”

“Wırrarika Martın.”

“Kiiiiim ...?”

“Bize bakmağa gelmiş olan Martın.”

Kalkıp soluma bakıyorum; sosis paketinin sonunda, bir battaniyeye sarınmış oturan bir Wırrarika görüyorum. Yüzü, dizlerinin üzerinde dinlenen kollarına gömülmüş. Başında bir beysbol şapkası var. Şapkanın güneşliği ile yüzünü saklamış olduğu battaniyenin arasındaki açıklıktan, sâdece yoğun bir şekilde parıldayan gözleri görünüyor. Martın genellikle Wırrarikaların en dalgınıdır. İspanyolca anlar, ama birkaç kelimeden fazlasını konuşamaz. Ama o ândaki bakışı, bana tam olarak ne yaptığını gayet iyi bildiğini söylüyor.

“Martın! Burada ne yapıyorsun?” diye soruyorum, ama cevâp vermiyor. Sâdece gülümsüyor.

“Bize göz kulak oluyor,” diyor Ligia. “Yarım saattir burada ve şarkıları ile bize göz kulak oluyor. Onu Wırrarika kampından gönderdiler.”

“Bu doğru mu, Martın?” Martın cevâp vermiyor, yine yalnızca gülümsüyor.

ATEŞ ARAYIŞI

Görülerimize devâm ediyoruz, yeniden sessizlik başlıyor ve Martın, aynı ortaya çıktığı gibi, biz farketmeden kayboluyor. Bir saat geçiyor ve birden René konuşuyor:

“Hey, artık hepimizin neden üzgün olduğumuzu biliyorum!”

“Neden?” diye soruyor herkes.

“Çünkü Tatewari'den uzaktayız.”

“Büyükbaba Ateş! Doğru! Yakacak toplayıp bir ateş yakmak zorundayız. Kim odun aramak ister?”

Sessizlik. Çalılarda zıplayan o “şey” orada oldukça, kimse gitmek istemiyor.

“Benimle gelen biri olursa ben giderim,” diyorum.

“Ben gelirim,” diyor René.

“Ben de,” diyor Manolo.

“Gidelim öyleyse!”

“Küçük bir Kızılderili sırası” oluşturuyoruz ve Wırrarikalara doğru yöneliyoruz. Yolda, zıplayan gölge bizi kovalamak için dönüyor; bu defa solumuzda ve çok daha yakında. Ciyakladığını bile duyabiliyorum. Bir ân önce ateşe ulaşmak ihtiyâcını hissediyoruz ve adımlarımızı hızlandırıyoruz. Üniversite kamyonunun silüetini gördüğümüzde ferahlıyorum. Sonunda Wırrarika kampına varıyoruz.

Battaniyelerine sarılmış, alanda dağılmış durumdalar. Uyumadıkları aşıkâr. Wırrarika kampına girmek, her şeyin mükemmelen kontrol altında olduğu bir “dikkat küresi”ne girmek gibi. Tayau’yu ve bir başka Wırrarika, ateş yanında ayaktalar. Tayau’ya, ateşimiz için biraz odun alıp alamayacağımızı soruyor, ona çalılardan arasındaki “zıplayan şey”den bahsediyoruz.

“Eee, elbette, neden olmasın! Evet, Tatewari’nin koruyuşu olmadan oralara gitmek çok tehlikeli. Hâlâ tek parça oluşunuza şaşırdım!”

(Gulp!) “Odun alabiliriz o zamân?”

“Elbette, ama acele edin! Diğerlerini yalnız bırakmayın!”

Odunu topluyoruz ve bir kez daha oradan ayrılıyoruz; bu defa “şey”e dikkat etmekten ve ona doğru dönüp bakmaktan kaçınmağa kararlıyız. Rahat görünmeğe çalışarak çalılardan geçiyoruz, ama o şey giderek daha saldırganlaştığından, bacaklarımız da daha hızlı yürümeğe başlıyor. İçgüdüsel olarak, bir saldırı olduğunda kendimizi “korumak” için bir parça odunu kavırıyoruz. Nasıl olduğunu anlamadan son sürat koşup arkadaşlarımızın olduğu yere ulaşıyoruz.

Küçük bir ateş yakıyoruz ve becerebildiğimiz kadar Wırrarika yöntemlerini izliyoruz. Ateş bizi rahatlatıyor ama yoğunluğunu giderek arttıran soğuğu kırmağa yetmiyor. Soğuğa dayanmak için yeniden “sosis paketi” pozisyonuna dönüyoruz ve üstümüzü elimizden geldiği kadar örtüyoruz. Çöl gecesinin seslerini duyuyoruz. Çöl, en ücrâ köşelerine kadar canlı.

ATEŞ İNSÂNLARI

Rüzgâr artıyor ve yüzlerimizi de örtüyoruz çünkü burunlarımız donacak gibi oluyor. Bir süre sonra, Manolo'nun beni paketin dışından bir yerden çağıran sesini işitiyorum.

“Hey, Vic, gel de şuna bir bak!” Yüzümü battaniyeden çıkartıyorum ve hayretle çalılara bakmakta olan Manolo'yu görebiliyorum.

“Neye bakıyorsun? Buraya dön!”

“Hayır, Vic. Gör bunu, pişman olmayacaksın.”

Merakım soğuğu yeniyor. Kalkıyorum ve onun yanına gidiyorum. Onun baktığı yöne, Wırrarika kampına doğru bakıyorum. Çalılardan arasında küçük bir ışık görüyorum; ışık birden bire büyüyor ve gözlerimizin önündeki tüm sahneyi dolduruyor.

“Vay canına, bu olanaksız! Hemen gelin ve bakın!” Hâlâ yerde yatmakta olanları çağırıyorum.

“Neler oluyor?” diye soruyor bâzıları. Sonra ayağa kalkıp hayret nidâları atıyorlar. Gördüğümüze inanamıyoruz.

Gözlerimizin önündeki görüntü, aramızdaki mesâfeden ve bölgedeki çalılardan boyundan dolayı görüş alanımızın dışında bulunan Wırrarika kampına âit. Bâzı Wırrarikaların kamp ateşinin çevresinde oturmuş, özellikle ateş ile ilgili bir şeyle meşgul olduklarını görüyoruz. Ama onları hiç de normal olmayan bir şekilde görüyoruz; bir şapka ve battaniye altında “gizlenmiş” olan, rengârenk ışıktan oluşmuş birer ateş topu gibiler. Tawewari ile aynı malzemeden yapılmışlar ve bunun farkındalar. Âniden, sanki onları gözlediğimizi farkediyorlar ve ikisi dönüp bize bakıyor. Âni

bir tokat yemiş gibi korkuyoruz. Ateşten gözleri bize odaklanıyor. Hafifçe gülümsüyorlar ve tekrâr dönüp ateşi izliyorlar. Birkaç dakika vecd hâlinde kalıyoruz.

Sonra, gözlerimizin önünde ateşin alevleri büyüyor ve ateşten dev boynuzlara sâhip dev bir geyik yüzüne dönüşüyor. Gözlerinden ve ağzından alevler çıkıyor; doğrudan bize bakıyor. Uyanmak ister gibi gözlerimizi ovuşturuyoruz. Gördüğümüz gerçek! Önümüzde Tamatz Kahallumary duruyor! Altı kişiyi ve hepimiz onu görüyoruz. Wırrarikalar arasındaki o dev, alev saçan geyik yüzü, gördüğümüz en muhteşem görüntü. Başka bir dünyâya âit bir güç ve heybet saçıyor. Mutluluk gözyaşlarımızı tutamıyoruz. Mutluluk ve keyiften, hepimiz şu tür ifâdeler kullanıyoruz: “Bu kadar güzel bir şey olamaz! Buna inanamıyorum! Ne kadar muhteşem! Siz de görüyor musunuz? Sen de görüyor musun?” Vizyon on beş dakika kadar sürüyor.

Bir süre sonra Ateşten Geyik, kamp ateşi tarafından “emiliyor” ve biz bir kez daha ışıktan Wırrarikalara bakıyoruz. Birkaçı ayakta, iki tânesi ateşin başında oturuyor. Ateşten yapılmış oldukları izlenimi yalnızca görsel bir izlenim değil; şapkalarının, giysilerinin, battaniyelerinin altındaki muazzam enerjiyi bedenim ile hissedebiliyorum. Sanki her ân giysileri alev alacak ve onlar saf ateşe dönüşeceklermiş gibi. Sağda oturan kişi, ne olduğunu seçemediğimiz bir şey yapıyor. Ritmik olarak ateşe doğru eğiliyor. Bir süre sonra, her şey açığa kavuşuyor: O ateş ile konuşuyor. Marakame Antonio ateş ile konuşuyor! Ateş ona cevâp veriyor. Birbirlerini mükemmel anladıkları açıkça görülüyor. Aynı doğaya sâhipler. Marakame ateş ile konuşmağa devâm ettikçe diğer şekiller yayılıp küçülüyorlar ve sanki uçmak için hazırlanıyorlar. Marakame ile ateş arasındaki git gel hızlanıyor. Wırrarikaların ve özellikle de Antonio’nun ateşe duyduğu sevgi hissedilebiliyor. Ama o ânda Antonio yalnızca Antonio değil. O saf enerji. Ayrıca, Büyükbaba Ateş’in Wırrarikalara beslediği ifâde edilemez ve sonsuz sevgi de hissedilebiliyor. Hiç şüphesiz onlar onun ulusu, onun halkı. Belki de dünyâda tek uyanık olanlar onlar ve şimdi, bir ânlığına da olsa dünyâlarını gözetlemek fırsatını bize tanıyorlar. Wırrarikaların omuzlarında taşıdıkları devâsâ görevi anlıyorum: Esâs olanı unutmamak için yılmaz bir çabayı yüzyıllar ve binyıllardır sürdürmek, var olan her şeyin kaynağı ile bağlantı kanallarını açık tutmak.

DÜNYÂNIN IŞIĞI

Ateşin çevresindeki şekiller yükselmeğe başlıyor ve ateş gibi, kırmızı-sarı bir ışık saçıyorlar. Sürekli iletişim hâlinde oldukları Tatewari'den gözlerini bir ân bile ayırmadan, yerden yaklaşık elli santimetre yüksekte duruyorlar. Evrenin sonsuz karanlığında parlayan güneşler gibiler. Marakamenin çabaları artıyor. Tatewari'ye içine girsin, kendisine gücünü ve kuvvetini versin diye çağrıda bulunuyor. Sıvı ateşten kalın bir çizgi, alevlerden dışa uzanıyor ve karnının üzerindeki bir noktadan marakameye dokunuyor; marakamenin şekli büyüyor ve muhteşem bir ışık saçmağa başlıyor. O, dünyâyı aydınlatıyor! Duygu o kadar yoğun ki, ağlamadan veyâ gülmeden duramıyorum. Sonunda anlıyorum! Sonunda marakamelerin Dünyâ'daki görevlerini anlıyorum: Dünyâyı aydınlatmak. Güneş'in görevine katılmış olan savaşçılarla ilgili o eski efsâne hiç de bir metafor değil. Bu bizzât benim gözlerimin önünde gerçekleşiyor! Bizi bu dünyâda terketmemiş olduğu için tüm varlığımla Rûh'a şükrediyorum. Bize kendi hakikî doğamızı hatırlatan böyle varlıklar olduğu için şükrediyorum: Biz ışıktan varlıkları, küçük güneşleriz! Şükrediyorum ve bunu yaparken, tüm varlığımla unutmamak için savaşacağıma söz veriyorum. Unutmamak ve ona göre yaşamak için.

O gece başka şeyler de oluyor ama—Antonio'dan bize bir hediye olan—o vizyon, o kadar güçlü, o kadar çok şey anlatıyor ve beni o kadar doluruyor ki, o gece ile ilgili hikâyemi onunla kapatmağı tercih ediyorum.¹²

LA' UNARRE'NİN HEDİYELERİ

Ertesi gün uyandığımızda, parlak günışığı dünyâyı aydınlatıyor. Şafağa biraz kala uyuduk ve şimdi saat dokuz civârı. Görüp deneyimlediklerimizin tüm duygusu orada, içimizde. Henüz tam olarak sağ-yan farkındalığına geçmiş değiliz. Yine de yeni güne ve getirdiklerine boyun eğmek durumundayız; olan biten hakkında konuşmamağı seçiyoruz ve onun yerine, görevlerimize odaklanıyoruz. Haccın bitip bitmediğini bilmiyorum, ama içgüdüsel olarak eşyâlarımı toplamağa koyuluyorum ve “medeni”

¹² O muhteşem vizyonun içinde, kaba ölçekleri ile insanın ne kadar aptal olduğu da ortaya çıktı. Ne kadar çok önemsiz şeylerle uğraşıyoruz! Güneş ile aynı doğaya sâhipken boş amaçlar peşinde bir hayât sürmek ne kadar da anlamsız! Güneş olup yine de pislik içinde yaşamak! Ne aptallık!

dünyâya dönmek için en küçük bir ârzû duymayışıma rağmen, araçları yola hazırlıyorum. Biraz yorgunuz, ama önümüzdekiler için hazırız. Bu noktada, hemen hiç uyumamış veyâ yememiş olmak bize doğal ve yaptığımız işe uygun geliyor.

İçsel olarak kendime Humun' Kulluaby'de, özellikle de önceki gece neler yaşadığımı soruyorum. Her şeyi tam olarak hatırlıyor muyum? Hayâtımla ilgili görüler yeterince açık mıydı? Öyle hissediyorum ki, içimde bir kısım biliyor ve anlıyor, ama aklım karışık. Kendimi zorlamamak gerektiğine ve zamânla her parçanın yerine oturacağına inanıyorum. Bâzı Wirrarikaların yerinde kaldığını, diğerlerinin ise çeşitli eşyâlarını toplayıp gitmeğe hazırlandıklarını görüyorum. Sormağa karâr veriyorum.

"Sırada ne var, Antonio?"

"La' Unarre!"

"Bildığımız La' Unarre mi?"

"Evet, Victor, La' Unarre'ye gidiyoruz," diyor marakame ve dönüp eşyâlarını çantasına yerleştirmekle uğraşüyor. Tayau'ya yaklaşıp daha fazla ayrıntı istiyorum.

"Hey, Tayau, La' Unarre'ye gitmeğe hazır mısınız?"

"Tabî ki, hayır, oraya yalnızca yağlı kafalar gider!"

"Ne demek yalnızca yağlı kafalar gider, herkes gitmiyor mu?"

"Elbette hayır, sâdece büyükler gidiyor: Marakame, urukuakame, Tamatz Kahullumary, Julio ve Antonio'nun seçeceği diğer insânlar: Yetkili o."

"Neden herkes gitmiyor?"

"Gerek yok, yol çok zorlu, ama Dağ'a çıkacak olanlar herkesin sunularını berâberlerinde götürecekler ve Hac'da her şey yolunda gittiği için Tanrı'ya şükredecekler, böylece O da, Wirrarikaların hatırlayacağını bilecek. Orası çok önemli bir yer; Tamatz Kahullumary orada doğdu ve sonra

dağdan inip buraya, Humun' Kulluaby'ye koştu ve onun ayak izlerinden, güller (peyote)¹³ bitti, bu yüzden çok önemli bir yer.”

Dönüp çölün kıyısındaki, çok uzak görünen dağlara bakıyorum ve La' Unarre'yi bulmağa çalışıyorum. İşte orada! Aralarındaki en yüksek zirve. Oraya ulaşmak çok uzun sürecek gibi geliyor, kamyonu veyâ arabaları kullansak bile saatler süreceğini hesaplıyorum.

Tayau'nun yanıtından, tewarilerin La' Unarre'ye çıkmayacağını anlıyorum, çünkü bizim aramızda “yağlı kafa” yok. Her halükârda, hacıları dağın eteklerine götürmeğe ve onlara her şekilde yardıma hazırım.

Durumu arkadaşlarıma anlatıyorum. Her ihtimâlê karşı sunularımızı hazırlıyoruz ve herkes “büyük” Wırrarikalara Dağ'ın eteklerine kadar eşlik etmek istiyor. Böylece, onları diğer hacıların olduğı yere geri getirmek için, Kutsal Dağ'dan dönüşlerini beklerken, arabalarda küçük tamîrâtlar yapabilecek ve yağlarını değiştirebileceğiz—ki buna çok ihtiyâçları var! Dağa tırmanmayacak olan başka Wırrarikalar da kamyonu atlıyorlar; “Los Valdés”ten¹⁴ geçeceğimizden, bir şeyler satın almak için bu fırsatı değerlendirmek istiyorlar.

Kamyonun arka tarafında yolculuk ediyorum. Wırrarika teokarilerimin önceki gece ile ilgili söyleyebileceğı en küçük bir şeyi bile merâk ediyorum ve bunu onlarla tartışabileceğimi umarak gidiyorum. Her zamânki gibi mutlular. Şapkalarımızı rüzgâra kapılıp uçmaktan korumağa çalışarak, ayakta yolculuk ediyoruz. İçlerinden bâzılarına dün gecenin nasıl geçtiğini soruyorum; çok iyi geçtiğini, birçok şey görüp öğrendiklerini söylüyorlar, ama vizyonlarının içeriğini anlatmağa pek istekli görünmüyorlar. Bunu saygıyla karşılıyorum ve başka şeylerden konuşmağa başlıyoruz.

Kamyon bozuk yolda sallanarak ilerledikçe fondaki dağlar yavaş yavaş yaklaşıyor. Şu ân paylaşmakta olduğumuz dostluk duygusu ve akıcı muhabbet ile, başlangıçta Wırrarikalara ve tewarilere hâkim olan endişe arasındaki tezat açıkça farkediliyor. Hacıların yaklaşık yarısıyla ve özel-

¹³ Santa Marialı Wırrarikalar arasında peyoteye gül veyâ küçük gül dendiğini pek duymamıştım, ama bu benzetişe alışkındım, çünkü onu diğer topluluklarda sıkça duymuştum.

¹⁴ Çöldeki küçük bir kasaba.

likle de “büyükler” ile tanışmış oluşum’a rağmen, kendimi kimi âilesi ile gelmiş olan, kimi de son dakikada katılmış olan tüm jikarero grubunun içinde bulmak çok farklı. Dahası bu, jikareroların beş yıl sürecek sorumluk sürelerinin ilk senesi ve dolayısıyla birlikte ilk Hacları ki, bu da başlangıçtaki endişelerini biraz arttırmıştı. Şimdi ise, Haccın ana ve en önemli amacı tamâmlandığından, herkes çok daha rahatlamış durumda.

Biz yaklaştıkça, dağların şekli daha da şaşırtıcı bir hâl alıyor; dümdüz çöl ve çölün kıyısında, arada bir bayır veyâ eğim olmadan birdenbire ortaya çıkan çok yüksek dağlar. En azından bu uzaklıktan verdikleri izlenim böyle. Dağ’a daha önce çeşitli defalar çıkmış oluşuma rağmen, bu taraftan tırmanışın çok farklı olacağını kavriyorum. Burada tırmanış, doğrudan çöl zemininden zirveye kadardır. Real de Catorce’den, zirveye oldukça yakın bir yükseklikten başlayan çıkışta ise, kasabaya kadar araba veyâ otobüs ile gidilip, oradan Saray’ın bulunduğu noktaya kadar yürünür.

Potosi çölüne has tipik kasabalardan biri olan Los Valdes’e ulaşıyoruz. Burası, daha önce geçtiğimiz yerleşimlerden oldukça büyük. Tozlu sokaklarda dolanıp yiyecek ve içecek bir şeyler satın alabileceğimiz bir dükkân buluyoruz; bu noktada geçici olarak ayrılıyoruz. İki araba, bakım için burada kalacak ve sunuları taşımakla görevli olanların bindiği kamyon, çıkışın başlayacağı noktaya kadar yoluna devâm edecek, çünkü Kutsal Dağ hâlâ uzakta.

Kasabaya döndüğümüzde yapacaklarımızı konuşuyoruz ve Antonio’nun grubuyla saat kaçta, nerede buluşacağımızı kararlaştırıyoruz. O anda Wırrarikalardan biri bana, grubun geri kalanını temsilen sunularımızı taşımak için içimizden bir veyâ iki kişiyi de göndermek gerektiğini söylüyor. Bu büyük bir sürpriz. Kamyonda iki kişilik yer var. Hemen ayrı bir toplantı yapıp Wırrarikalarla birlikte La’ Unarre’ye çıkmaya en uygun adayları belirliyoruz. Herkes gitmek istiyor. Birkaç farklı görüş ortaya atılıyor ve Manolo, “Gerçek şu ki, ben gerçekten gitmek istiyorum, ama daha önce tırmandığım için, yerimi o kutsal noktayı daha önce görmemiş olan birine vermek isterim,” diyor. Onun bu özverisini takdir ediyorum ve ben de onu izliyorum: Daha önce gitmemiş olanlar gitsin, bizler burada bekleyeceğiz, arabaları yıkayıp, yağlarını değiştireceğiz.

Daha önce gitmemiş olan üç kişi var; iki yerine üç kişi gideceği için

sorun çıkmayacağını umarak hazırlanmağa başlıyoruz. Onlara sunularımızı teslim ediyoruz ve o yüksek bölgelerde yaşayan güçlere aktarılmak üzere bir de mesaj veriyoruz. Her şey hazır olduğunda, temsilcilerimizi söylemek ve dağdan döndüklerinde ne zamân, nerede buluşacağımızı sormak için Antonio'nun yanına gidiyorum. "Sen de gitmek durumundasın, Victor," diyor bana sessizce ve bana başka bir seçenek bırakmayan gözlerle bakıyor. O ânda, dikkatimde ânî bir değişiklik yaşıyorum.

Antonio'nun sözlerinden sâdece bir ân öncesine kadar dikkat, her günkü sağ taraf dikkatiydi. Emri aldıktan sonra, içimde bir şey değişiyor ve bir ânda dünyâyı, sıra dışı bir tetiktelikle algılamaya başlıyorum. Titreşen atmosferi tüm bedenimde hissedebiliyorum. Olağandışı ve sessiz bir zihinsel açıklık deneyimliyorum, dünyâ ile ilişkim çok daha yoğun. Sanki dikkatimi odakladığım her şeyi hissedebiliyorum. Dağlara doğru dönüyorum ve çağırışı açıkça hissediyorum. Antonio haklı. Yönetici'nin, Güneş'in Sarayı'na gitmek durumundayım. Söyleyecek başka bir şey yok. Marakamenin emri ile gitmek durumunda olduğumu Manolo'ya açıklıyorum. Birkaç dakika içinde, görevin sorumluluğunu taşıyan bizler üniversite kamyonuna binip, La' Unarre'ye doğru yola koyuluyoruz.

Yarım saat kadar sonra, Kutsal Dağ'ın altındaki küçük bir köye ulaşıyoruz. Tırmanmağa başlamak için her şey hazır. Ventura'ya vedâ ediyoruz ve onunla saat dörtte buluşmakta anlaşıyoruz (dört mü? ama saat şimdiden sabahın on birini geçiyor!) Düşüncelerimi kendime saklıyorum ve görev için hazırlanıyorum. Yedi Wırrarika ve dört Meksikalı gideceğiz. Bir Kızılderili sırası oluşturup, hızlı adımlarla yürümeğe başlıyoruz. Yıllardır yürüyor ve dağlara tırmanıyor oluşum'a rağmen bu Wırrarikaların adımları, maksimum derecede konsantre olmağı gerektiriyor.

Tırmanışın mükemmel havasını, kemanın ve gitarın müziği tamamlıyor. Küçük gitarı çalan Galindo, sıranın sonunda. Önünde kemanını çalan Julio yürüyor. Jikareroların her dansında, dansçı sırasının başına geçip dansın yönündeki değişikliklerin talimâtını verenin hep Julio olduğunu gözlemiştim. Julio'nun önünde Antonio, onun da önünde, saygıdeğer Tamatz Kähullumary (Manuel) gidiyor; sıranın başında ise, en yaşlımız, urukuakame Luciano var.

Çok odaklanmış bir hâlde ilerliyorum ve sonra "kayboluyorum". "Ken-

dilik” algım yok oluyor ve kısa süre sonra, çok daha büyük bir enerji alanının bir parçası oluyorum. Sırada yürümekte olan hepimizin yarattığı enerji alanının bir parçası gibiyim. Hareket edip ilerleyen “bir şeyin” bir parçasını oluşturmak duygusu çok yoğun ve zevkli. Birkaç kilometre ilerliyor, köy ile dağ arasındaki mesâfeyi kısaltıyoruz. Kısa bir süreliğine duruyoruz ve bâzılarımız “tuvalet’e gidiyor”. Kutsal Dağ’a bu kez de alttan bakıyorum. Çok etkileyici görünüyor. Az ötemizde açılan dev bir yarık, belirgin bir eğim ile bir yukarı bir aşağı çıkıp inerek zirveye kadar gidiyor. Olacakları düşündükçe, büyük bir duygu seline kapılıyorum. Orada beni çok önemli bir şeyin beklediğini hissediyorum; bir ân önce tırmanıp olacakları görmek isteği duyuyorum.

“Önümden yürü, sen de urukuakamesin.”

Julio’nun sesi ile Dağ gözlemlerimden uyanıyorum. Urukuakame sözcüğünün anlamını biliyor oluşuma rağmen (yolu işaret eden), ne kastettiğinden emin değilim. Hiç düşünmeden onu dinliyorum ve Antonio’nun hemen arkasına düşüyorum ki, bu da beni memnûn ediyor. Onun adımlarını izlemeğe, tam olarak onun bastığı yerlere basmağa hazırlanıyorum. Yeniden yürümeğe başlıyoruz ve birden, arkamdan, daha önceden hatırladığım bir melodi duyuyorum: Bu Tatewari’nin bana Humun Kulluaby’de öğretmiş olduğu şarkı. Julio “benim” şarkımdan birkaç mısra söylüyor! İspanyolca! O şarkıyı sâdece bir kez söylediğime göre Julio’nun onu nasıl öğrendiğini anlamasam da, şarkımı beğendiği için mutlu oluyorum. Şarkıyı bir süre birlikte söyleyerek, bizi Dağ’dan ayıran mesâfeyi katetmeğe devâm ediyoruz.

Yarığa giriyoruz ve tırmanmağı sürdürüyoruz. Eğim oldukça yüksek, ama yorgun hissetmiyorum ve bedenim gerekli ayarlayışları yaparak ileri atıyor. Adımlarımız çevik ve ritmik. Aslında hızımızı belirleyen Luciano. Yetmiş küsur yaşında oluşuna rağmen, bir dağ keçisiymiş gibi, uzun, çevik adamlar atarak, yolumuz bir çatlakla kesildiğinde bir yandan diğerine atlayarak çıkıyor. Bâzen o kadar uzağa sıçırıyor veyâ o kadar karmâşık patikalara giriyor ki, kendisine denk olup olmadığımızı sınıyor izlenimine kapılıyorum. Antonio da yetmişini geçmiş durumda ve o sandaletleri ile benim arâzî botlarımdan çok daha rahat hareket ediyor.

Tırmanış gerçekten de herkes için oldukça zahmetli. Arkadaşlarımdan

ikisi geride kalmağa başlıyor. Biz devâm ediyoruz ve arkadaşlarımızın yetiştireceklerini umuyorum. Arkamda iki Wırrarika var ve onların da arkasında, yürüyüş ritmine mükemmel uyum sağlayan Luis Manuel geliyor. Yol zorlaştığında, Antonio'nun "Aman Tanrım! Aman Tanrım!" dediğini duyuyorum; herkes buna gülerek ve şakalarla karşılık veriyor, ama tempomuzu hiç düşürmüyoruz. Aynı hızda devâm ediyoruz ve Antonio'nun "Aman Tanrım! Aman Tanrım!" deyişini duyuyoruz. Şaka yaptığı, sesinden belli oluyor. Bu yüksekliklerde, Wırrarikaların zorluklara iyimserlikle, aslâ kendine önem vermeden yaklaştıkları daha da iyi görülebiliyor. Antonio'nun şakasının, kendisinininkinden ziyâde başkalarının işini hafifletmek için olduğu çok açık. Antonio o kadar iyi gidiyor ki, bu hızlı tempoda dağa tırmanmak için gereken çabanın zirvesindeyken, hâlâ başkalarını neşelendirmek için konuşuyor, şakalar yapıp gülüyor.

Tırmanış bu neşeli tonda sürüyor, ama o iki arkadaşım eksik; bize yetişmiyorlar. Birkaç saat sonra, bir kanyondaki dev bir çatlakta mola veriyoruz. Çatlak boyunca yürüyoruz ve yerde ince bir suyun aktığı bir noktaya ulaşıyoruz. Dağ'ın içinden gelen taze sudan içmek için duruyoruz. Su gerçekten bize tâzelik veriyor; içerken, suyun enerjisinin bizi nasıl yeniden oluşturup kuvvet verdiğini hissediyoruz. Taşlarla örtülmüş küçük bir mağaraya ilerliyorum. Taşlardan birini kaldırıp, mağaranın içini görmek için el fenerimi tutuyorum. Suyun o mağaradan geldiğini anlıyorum ve Wırrarikaların, Humun' Kulluaby'deki su oyuklarına verdiği kutsal değeri hatırlıyorum.

Antonio taşları çekmeğe devâm etmek için bana bir işaret veriyor ve mağaranın girişini açmağa başlıyorum. Boşluk yeterince büyüdüğünde içeri giriyorum ve burasının önemli bir yer olduğunu anlıyorum. Mağaranın içinde birçok Wırrarika sunusu var. Burada yaşayan Rûh'u selâmlıyorum ve saygı ile bir sunu bırakıyorum. Marakame girişe yaklaşık oranın güçlerine seslenirken, ben mağaradan çıkıyorum. Marakame muvierisini sallıyor ve kutsal yere giriş kapısını "açıyor". Wırrarikalardan her biri, Tatei Matinieri'nin de akrabası olan o yerin tanrıçası için birer sunu bırakıyor. Daha sonra Antonio, küçük bir kap ile mağaradan su çekiyor. Muvierisi ile suyu her birimize serperken bizi kutsayışlara boğuyor ve biz de bunu duygu yüklü bir neşe ile kabûl ediyoruz. Geride kalmış olan iki arkadaşım sonunda bize tam zamânında yetişiyor ve kutsayışlarını alıyorlar.

Mağaranın girişinin yanındaki bir kayada oturuyorum, güneş üzerimde parlıyor. Kutsal su ile ıslanmış bedenimde hoş bir tâzelik duygusu var. Yer çok güzel, ân hârika ve dostlarım eşsiz. Kendimi bu hâlde bulmuşken, biri sol omzumu hafifçe itiyor. Dönüyorum ve Tamatz Kahullumary Manuel'in bana bir muvieri uzattığını görüyorum. Bu, üzerinde yün iplikleri ve Wírrarikaların çok değer verdiği kutsal tüyleri bulunan küçük bir ok. Muvierilerini palmiye yapraklarından yapılmış bir kutuda taşıyan marakameler dışında, Wírrarikalar bir ya da daha fazla muvieriyi genellikle şapkalarında taşırlar. Bir muvieri, ancak bir güç savaşı sonucunda ya da özel bir olay, 'Rûh'a yönelik olağandışı bir olay sonrasında kazanılır. Şapkada taşınan muvieriye "Rûh" dendiğini sıkça duymuştum.

Wírrarikaların muvierisini birçok kez ilgi ile gözlemlemiştim, ama ne kendime bir tâne "yapmak" gibi saçmâ bir fikre kapılmış, ne de bir tâne satın almak istemiştim. Ama şimdi, hem de bizzât Tamatz Kahullumary'nin ellerinden bir muvieri almak, beni çok mutlu etti. Onu kabul ettikten sonra, Manuel'den onu şapkama nasıl tutturacağımı öğrendim. Şapkayı yeniden taktım ve çok farklı hissettim. Sanki şapka bir şey ile sarj olmuştu. Şu ândan itibaren, şapkamı takmak daha büyük bir anlam taşıyacaktı. Onu yalnızca Wírrarika bölgesindeyken veya çok özel vesileler ile takacağımı biliyordum.

Su kaynağındaki mola ile canlanmış bir şekilde, zirveye giden yolumuza devâm ediyoruz. Yol daha da dikleşiyor. Genç Wírrarikaların çıkışta yaşlı olanlardan daha fazla zorlandığını gözlemliyorum. Bu işte daha acemî oldukları için değil; ama rûhsal konularla en derinden uğraşan Wírrarikalar ki, genellikle en yaşlıları öyledir, yalnızca içlerinde en bilgeleri olmakla kalmayıp, aynı zamanda da en güçlü ve en dirençlileridir. Şimdi ise Luciano ve Antonio'nun belirlediği yürüyüş hızına, daha genç olanlar zor dayanabiliyorlar. Antonio'yu hemen arkasından izliyorum ve dağlarda nasıl hareket ettiğini hayranlıkla gözlemliyorum. Sanki biz ilerledikçe o daha da güçleniyor.

Sıramız, yine geride kalmış olan iki arkadaşımı beklemek için tekrâr duruyor. Ne kadar yolumuz kaldığına bakıyorum ve en zor kısmın önümüzde olduğunu görüyorum. Dönüp Antonio'ya bakıyorum; sessiz kalıyor. Hiçbir koşulda, zirveye aslâ ayrı ayrı ulaşmamak gerektiğini biliyorum. Sonunda arkadaşlarım geldiğinde, bu tempoya dayanıp dayana-

mayacaklarını veya belki de bizi aşağıda bekleyişlerinin mi daha uygun olacağını soruyorum. Zirveye bakıyorlar ve dönmeğe karâr veriyorlar. Buna çok üzülüyorum, ama en uygun karârın bu olduğunu hissediyorum. Sunularını bize teslim edip inmeğe başlıyorlar, biz ise tırmanıyoruz. Sonra muhteşem bir şey oluyor.

Ağır yükten kurtulduğumuz için, büyük bir hafiflikle yürüyoruz. Tırmanış çok sarp ve dinlenecek bir yer yok, ama ayaklarımıza kanatlar takılmış gibi hissediyorum; içsel bir kuvvet bizi tırmanmağa itiyor, kendimizi hârika hissettiriyor. Antonio duruyor ve sağımızdaki bir dağ göstererek bana: "Treni gördün mü? Ne kadar güzel!" diyor. Herkes gülüyor ve güzel olduğunu kabûl ediyor. Treni görmüyorum, ama basit bir şakanın ötesinde bir şeyi kastettiklerini hissediyorum. Tırmanmağa devâm ediyoruz; önümdeki yaşlılara bakıyorum ve neredeyse hiç uymadan ve yemeden kaç gün geçirmiş olduklarını hatırlıyorum. Buraya gelmeden önce, yıl boyunca kaç uzun yolculuk yapmış olduklarını düşünüyorum: Rapavillame (Chapala, Jalisco), Aramara (San Blas), Aurramanaka (Durango) ve diğerleri. Her birinde ritüeller, uzun yürüyüşler, uykusuz geceler, uzun oruçlar. Antonio'nun bir şarkıcı olarak geçirdiği akşamları, bâzen üst üste üç gün şarkı söylediğini düşünüyorum. Şu âna kadar yaptıklarımızı ve Hac döngüsünün sonuna kadar yapacaklarımızı düşünüyorum.

Önümde yürüyen bu güçlü adamın maddî yoksulluğunu görüyorum ve kendine önem verişin boyunduruğundan özgür yaşayışın ne olduğunu gerçekten anlıyorum. Marakamenin hayâtında dinlenmek yoktur; yaptığı işe karşılık para veya başka hiçbir karşılık almaz. Tam tersine, marakame olarak sâhip olduğu tüm o görevler masrafa yol açar ve bu konuda ona kimse yardımcı olmaz. Peki, o zamân bunu neden yapar? Çıkarı nedir? Rûh; maddî ödülleri veya ego değil. İnsânlığın geri kalanını her şeyi unutmaktan alıkoymak, bizi Rûh'a götüren yolları açık tutmak şeklindeki devâsâ sorumluluğu omuzlarında taşıyan, yaşamlarını hizmete adanmış bu varlıklara baktıkça, inanılmaz olana şahit olduğum için mutlu oluyorum: İşte Bilgi insânları! Kendine önem verişini yenmek mümkün!

Önümdeki bu yaşlı, eskimiş kıyâfetli adam, insân üstü rehberlerden veya güç tarafından seçilmiş öğrencilerden bahsedilen kitâplardaki veya hikâyelerdeki büyücülerden veya "mükemmel" ustalardan hiç şüphesiz çok

daha etkileyici ve çok daha saf. Biz burada, etten kemikten insânlarız! Kimse anlatmadı, hiçbir yerde okumadım, ama onu bizzât yaşıyorum! Burada yaşadıklarımın bir ânını bile kitâplardaki veyâ hikâyelerdeki en doğaüstü fantezilerin bana sunabileceklerine değışmem. Seçimim doğru: Bizzât yaşamak. Kendi ayaklarımın üstünde, kendi bedenim ile başara-
bileceklerimi şevk ve neşe ile ele almak. Hakîkatin sırrı budur! Bunun değeri, Rûh hakkında okuyabileceğim egzotik ve doğaüstü kitâpların tümünün toplamından sonsuz derecede daha fazladır. Hiç şüphesiz Antonio mükemmel değil, ama hepimizin âcilen sâhip olmak ihtiyâcında olduğumuz ‘Rûh’a uygun yaşamak’ denen şey ile dolu. Ve en önemlisi, onunla tokalaşabiliyorum! Onu görüyorum ve biz burada, Tamatzin’in yaşadığı yerdeyiz!

Tırmanmağa devâm ediyoruz; La’ Unarre’ye çıkışın hakikî anlamını kavramağa başlıyorum. Çıkış esnâsında, Hac boyunca yaşayıp öğrendiğim her şey “yerini buluyor” ve içsel benliğimde anlam kazanıyor. Tırmanmağa devâm ediyorum ve birçok şey açıklığa kavuşuyor. Sonunda uzun süredir aradığım yeri bulmuş durumdayım—sorular ve şüpheler ile başlayıp, bilgiden bahsedilen okullardan ve kitâplardan geçmiş olan bir arayış. Bu dünyadaki varlığımın kabûl edildiği yer, hep hatâ yapıp kendi dışımızda aradığım o yer, içimdeydi. Sonunda, keşfettiğim en temel ve belki de ilk şey, hakikatti—her şey içte başlar ve içte biter. Yol, içe doğrudur; hakikî usta içtedir. Bizi bundan alıkoyan şey, kendi egomuz tapınmaktan başka bir şey değildir ki, bâzen buna bir başkasına veyâ başka bir şeye tapınmak süsü veririz: Aşık olduğumuzu iddiâ ettiğimiz bir kişi, bilgi hakkında zihinsel bir fanteziye saplanmış veyâ “mükemmel bir usta”nın huzûrunda özgürlük arayışı. Onların bize öğreteceği zamânı beklemek, aslında kendi başımıza öğrenmeyişimiz için kullandığımız en iyi bahânedir.

Bu dağın ne muhteşem bir gücü var! Enerjisini içimde hissediyorum; tesir ayaklarımdan giriyor ve görüşümü sağlıyor. Gözlerim aydınlanıyor, görebiliyorum ve bende daha önce neyin eksik olduğunu anlıyorum. Kendimi tam hissediyorum. Wirrarikaların buraya neden bu kadar saygı gösterdiklerini anlıyorum. Her şey burada başlıyor. Büyülü Wirrarika dünyasını aydınlatan ışık burada. Rehber ve yanıt burada. Burada doğmuş olan Mâvi Geyik’ten, doğru yaşamı öğreten bir Usta olarak bahsedişleri bu yüzden. Her şey anlam kazanıyor ve her parça yerine oturuyor.

Aslında La´ Unarre'ye çıkış, işin anahtarı. Bu çıkış, kendi içimizdeki "çıkış"ı harekete geçiren katalizör ve onun dışsal ifâdesi. Dağa tırmanmağa başladığımızda sıradan insânlardık, ama yolda dönüştük ve şimdi, zirveye yaklaştığımızda, kutsal varlıklar olduk.

Zirveye çok yakınız. Heyecanım giderek artıyor. Üstelik orada beni bekleyen bir şey daha var ve ben ona gidiyorum. Zirveye ulaştığımızda, güç ile doluyuz ve büyülmüş bir dünyâda yaşayan büyülmüş varlıklarız. Her şeyin kaynağında, DÜNYÂNIN MERKEZİNDEYİZ. Her şey burada başladı! Her şey burada başlamağa devâm ediyor! Mutlak bir sevinç! Sonunda onu keşfettim!

GERÇEKLEŞEN VAAT

Doğrudan dağın sol yanına, Wırrarikaların tarafına yöneliyoruz. Sunu alanına ulaşıyoruz ve Antonio orada yaşayan güçleri selâmlıyor. Her birimizi ve yanımızda getirdiğimiz her şeyi muvierisi ile kutsuyor ve böylece içinde bulunduğumuz lûtuflî hâlini daha da güçlendiriyor. Tamatz ile konuşuyor ve O'na, gelmek için çektiğimiz tüm zorlukları, yaşadığımız tüm mücadeleleri anlatıyor. Antonio Mavi Geyik ile konuşurken ağlıyor ve onun etkisiyle bizler de ağlıyoruz. Her şeyin bir anlamı var. Her şeyin. Antonio'nun yaptığı her şeyin, diğerlerinin yaptığı her şeyin, benim yaptığım her şeyin. Âniden gelen bir farkındalık beni geçmişe götürüyor. Uzun zamân önce, yine bu dağda yaşadığım bir olayı hatırlıyorum. Sağ tarafta duruyordum. Bir Wırrarika sırası görmüştüm; yüksek bir konsantrasyon ile dağı tırmanmış ve önümden geçmişlerdi. O zamân, rûhumun derinliklerinde bir duygu doğmuştu: Orada, onların arasında olmağı, olan bitene katılıp anlayabilmeğı ne kadar çok istemiştim!

O vaat gerçekleşti! Burada, Santa Marialı jikarerolar ile birlikteydim, katılıyor, görüyor ve her şeyi anlıyordum! Aynı ânda hem ağlıyor hem gülüyordum. Bu şekilde, var olan her şey ile ne ölçüde ilişkide olduğumuzu, rûhumuzun derinliklerinden istediğimizde, hayâllerimizi güçlü ve kararlı eylemler ile desteklediğimizde Rûh'un bizi ne ölçüde dinlediğini keşfe-decektim. Teşekkürler La´ Unarre! Teşekkürler Tamatz Kahullumary! Teşekkürler Humun' Kulluaby! Teşekkürler Antonio ve jikarero teokariler! Arayış burada bitmiyor. Hattâ daha yeni başladı.

Luis Manuel'e bakıyorum ve onun için de muhteşem şeyler olduğunu farkediyorum. Buraya, sıradan gerçekliğin sınırının ötesine gelmiş olmaktan mutlu bir şekilde sarılıyoruz. Kesinlikle kardeşiz.

Duyguyla doluyuz ve sunularımızı yerleştirmeye başlıyoruz. Wırrarikalar sunuları mestizoların çalabileceğini ve bu yüzden onları iyi saklamak gerektiğini söylüyorlar. Wırrarikaların sunuları arasında güzel geyik boynuzları var; onları daha önce Haccın kutsal yerlerinde kurulan her sunağa yerleştirmişlerdi. Bu boynuzlar Wırrarikalar için çok değerlidir; yalnızca en çok sevdikleri hayvana âit oldukları için değil, ama o hayvanın, âyinsel bir avda onlara teslim olduğu ve bunun da, bu kadar kıymetli bir şeyi elde edişin tek yolu olduğu için. Böyle bir sunuyu bırakmak, gerçek bir cömertlik eylemidir ve sununun ifâde ettiği çabayı ortaya koyar. Sunulan boynuzlar arasında ince, altın bir kürkle kaplı olan bir tânesi var ki, bu hepsinden çok güzel ve çok büyük.

Sunularımızı bırakırken La' Unarre'deki Güç ile konuşuyoruz ve o sununun bizim için anlamını açıklayarak, onu kucaklayışını, kabûl edişini ricâ ediyoruz. Bu yer ile aramızda, zamân ve mekândan daha güçlü bir bağ kuruluyor. Buraya rüyâ bedenim ile ve fiziksel bedenim ile döneceğimi biliyorum. Son uçuşumda, ölüm ânından hemen önce, buraya döneceğimi biliyorum. Wırrarikalar olmadan Humun' Kulluaby'ye gittiğimiz o deneyimde, Kutsal Dağ'dan yayılan ışınlar görüşümüzün sebebini şimdi anlıyoruz. La' Unarre budur—gizemin karanlığının ortasında bir ışık huzmesi... Artık onun ışığı bana tüm var oluşum boyunca eşlik edecekti ve bunu hiçbir şey veya hiç kimse aslâ değiştiremezdi.

SONSÖZ

LA' UNARRE'DEKİ GÜÇ KAPISI

Sunularımızı bıraktıktan sonra, dönmeğe hazırlanıyoruz. Hep bir ağızdan, yüksek sesle, o yere derin şükrânlarımızı ifâde ediyoruz. La' Unarre'den görünen dünyânın güzelliğini son kez izliyoruz. O ânın ve yerin bende uyandırdığı duyguyu ellerimin arasında yakalar gibi bir hareket yapıyorum ve onu göğsüme bastırıyorum. Bir Kızılderili sırası oturup inmeğe başlıyoruz. Yaşlılar yine bizi zorluyor, çünkü bu kez hızlı adımlarla yürümek yerine, dağın en sarp kısmını koşar adım inmek üzere havalanıyorlar. Bu, kaygan kum, gevşek taşlar, hint inciri ve dikenli kaktüs üzerinde yapılan hakikî bir güç yürüyüşü. Bu defa dinlenmek yok; bir kez başladık ve dağın tabanına ulaşana kadar durmadan koşacağız.

İnişe başlayışımızdan kısa bir süre sonra, kulaklarımın ânî basınç değişikliğine uymağa çalıştıklarını hissediyorum ve içimde bir şeyin “tıpasının açıldığını” duyuyorum. Yüksek bir farkındalık hâli sâyesinde, önümde gidenlerin açtığı enerji tüneline dalıyorum. Antonio'nun arkasındaki yerimi koruyorum. Bu defa müzik yok, çünkü müzisyenler de yaşlıların adımlarına uymak için kendilerini zorluyorlar. Tam bir konsantrasyon gerekiyor—bir ân tereddüt etsem, dikenlere basıyor veya bir kayaya çarpıyorum. Düşünme, düşünme, yalnızca ak, kendini bırak ve hayât ile, güç ile dol!

Büyük bir hızla inmeği sürdürüyoruz. Derken kendi düşüncem olmayan bir ses, benim ile konuşmağa başlıyor. Bana, içinde bulunduğumuz çağ ile ilgili karmâşık ve ayrıntılı bir bilgi verip yerine getirmem gereken görevi söylüyor. İşimin bir sonraki aşamâsında ne yapıp ne yapmamak ile ilgili uzun talimâtlar alıyorum. Bir sonraki kitabımda neleri yazıp yazmayacağım ile ilgili taşıdığım şüpheler açık yanıt buluyor—ses bana satır

satır, kelime kelime söylüyor. Tek bir sözcüğü bile değiştiremez. İnşımı sürdürüyorum ve ses de aynı hızda devâm ediyor. Ayrıntıları kaçırmağa çalışarak dinliyorum ve biliyorum ki, aldıklarımı hatırlamak, uzun ve zahmetli bir mücadeleyi gerektirecek.¹ Sesin bana söylediklerinden bir sözcük bile kaçırmamak için harcadığım zihinsel çaba beni yormağa başlıyor, hattâ bir ân geliyor ve bana acı vermeğe başlıyor. Bir yanım sesin susuşunu istiyor. Ama sesi dinlemek için kalan sürenin çok uzun olmadığı biliyorum, dolayısıyla çaba sarfetmek ve her ânı değerlendirmek zorundayım. Ses, mesajını çok hızlı aktarıyor ve ben, bir kayıt cihazı bile olmadan, bana söylenenlerin küçük bir kısmını bile yakalayabilecek miyim, merâk ediyorum. Aksine, mesaj son derece açık.

Dağın eteklerindeki düz bölgeye ulaşıyorum; fiziksel çabadan çok, sesin bana söylediklerinin ayrıntılarını yakalamak için gereken çabadan dolayı bitkinim. Bedenim hârika hissediyor ve capcanlı. Düz bölgeye indiğimizde koşu, yerini hızlı adımlı ritmik bir yürüyüşe bırakıyor. Karanlık çöküyor. Saatim 19:10'u gösteriyor. Küçük bir dükkânın yanında kamyonu dayanmış meşrûbât için Ventura'yı görüyoruz. Arkadaşlarımız, yâni yolun ortasında geri dönen iki tewari henüz gelmemiş. Kaybolmuşlarsa bile fazla uzakta olmayacaklarını düşünerek, kamyonun kornasını çalışıyorum. Gerçekten de birkaç dakika sonra geliyorlar ve kaybolup epeyce yürüdüklerini, sonunda kasabaya diğer ucundan girdiklerini ve bu şekilde bizimle neredeyse aynı zamânda ulaştıklarını anlatıyorlar. Herkes bir şeyler içiyor ve sonra kamyonu doluşuyor. Karanlıkta tek kelime etmeden dönüyoruz ve Los Valdes'e ulaşıyoruz.

Biraz araştırdıktan sonra arkadaşlarımızı buluyoruz. Bir sokakta, pırıl pırıl parlayan ve üstlerinde tek bir toz tânesi olmayan arabaları park hâlinde gördüğümüzde, nerede olduklarını anlıyoruz. Sanki çöl yollarında dönüp dolaşan arabalar gitmiş, yerine yenileri gelmiş. Arkadaşlarım da iyice parlıyorlar—yıkanmışlar, taranmışlar. O ânda bizim ne kadar kirli olduğumuzu anlıyorum, ama mutluyuz. Onları neşe ile selâmlıyoruz. Herkese hazırladıkları sandviçleri dağıtıyorlar. Çölün ortasındaki Wirrarika kampına dönmeden önce biraz dinlenip sandviçlerimizi yemeğe karâr veriyoruz. Antonio ve diğer Wirrarikalar hemen gitmek istiyorlar, çünkü âilelerinin ve diğer jikareroların merâk edeceğini biliyorlar. Onları

1 Bu mücadelede, yapabileceğimin en iyisine gayret ettiysem de, o güç kapısında aldığım her şeyi mevcût metinde sunmak konusunda bir nebze bile başarılı olamadım.

yolda yakalayacağımızı söylüyoruz; ne de olsa arabalar kamyonlardan daha hızlı.

Yalnızca tevariler kalıyor; sandviçlerimizi yiyip günün olayları hakkında konuşuyoruz. La' Unarre'den inerken olanlar hakkında konuşmağa hazır hissetmiyorum. Yalnızca şu kadarını söyleyebiliyorum: Saray'a tırmanış sâdece bir aşamâ değil. Bir şekilde, Haccın tam olarak ne olduğunu anlamak için gerekli anahtarı sunan bir olay.

DAĞLARA DÖNÜŞ

İki saat boyunca çölde ümitsizce dönüp durduktan sonra, kasabadan ayrılan yola dönmeğe karar veriyoruz. Bir "yollar" labirentinde tamâmen kaybolmuş durumdayız. Bir kurt ağzına benzeyen karanlıkta yönümüzü belirleyebileceğimiz hiçbir işaret yok. Deneyip duruyoruz; her şeyden uzak bir noktada benzinimizin bitip kalacağımızdan korkuyorum. Olası bir çıkış için tek temas noktamız, Los Valdes'in uzak ışıkları. Wırrarikaların bizi aramak için geri geleceğini ümit ediyorum. Son seçenek olarak da geceyi orada geçirir ve yarın sabah daha iyi koşullarda onları ararız diye düşünüyoruz.

Bir buçuk saat sonra, bir kamyon sesi duyuyoruz. Ventura ve tüm Wırrarikalar orada. Molasız dağlara dönüş yolculuğu başlıyor.

Humun' Kulluaby, Humun' Kulluaby
Sen bilirsin
Güllerin neden ağladığını.²

Kim bilebilir?
Kim tahmîn edebilir?

Humun' Kulluaby, Humun' Kulluaby
Sen bilirsin
Güllerin neden ağladığını.³

2 Güller veya küçük güller, Wırrarikaların peyoteye verdikleri sevimli bir isimdir.

3 Yerli şarkısı. Fernando Benitez'in derlediği Los Indios de Mexico'nun ikinci cildinden alınmıştır.

YAZAR HAKKINDA

Victor Sanchez, yerli halklarla ilk karşılaşmalarının etkisiyle akademik antropoloji okumuştur. O noktada, yerli dünyasına geri dönmüş ve “anti-antropoloji”yi keşfetmiştir. Bu, gerçekliği teorik çerçevenin dar sınırlarına indirgeyen entelektüel raporlara değil, *başkalık* ile tanışmak-taki insânî deneyime vurgu yapan bir araştırı tarzıdır.

Genç yaşına rağmen Victor Sanchez’in farklı alanlarda on yedi yıllık bir deneyimi vardır ve bunların sonucunda, “Amaçlı Yaşamak Sanatı” adını verdiği kişisel gelişim öğretisini oluşturmuştur.

Doğa âlemindeki mâcerâlarının sonucu olarak (çöller, ormanlar ve dağlar aşmak, balinalar ve yunuslar ile iletişim kurmak) o âlem ile temasın, kendi doğal benliğimizi keşfetmek ve temel sorularımıza yanıt bulmak için en uygun ortamı oluşturduğunu düşünmektedir. Onun çalışmâlarında, doğa ile temas entelektüel bir yaklaşım veya zihinsel bir ekoloji değildir. Bedensel bir katılımdır, kalpten gelip yaşam tarzıyla kendini ifâde eden bir ekolojidir.

Meksika’daki yerli gruplarıyla—kadîm Tolteklerin rûhsal geleneklerini canlı tutan, günümüze kadar hayatta kalabilmiş olanlarla—deneyimleri sonucunda bize şu mesajı getirmektedir: Biz Güneş’in çocuklarıyız, parlamak bizim doğamızdır ve çift yönlü varlıklar olarak, içimizde saklı olan ve diriltilemedi bekleyen *diğer benlik*’in farkındalığını günlük yaşamlarımıza dâhil etmek zorundayız ve böylece her birimizin bilmeden de olsa içimizde taşıdığımız Toltek’i görebiliriz.

Carlos Castaneda’nın kitâplarından ilhâm alan Victor Sanchez, kişisel ve rûhsal gelişim alanında kendisinden önce hiç kimsenin yapmadığı kadar geniş bir yelpazede teknikler ve yöntemler geliştirmiştir. Casta-

neda'nın eserleri ile derinden ilgilendiği hâlde, o eserlerde betimlenen alışılmadık mâcerâları kendi şehir hayâtlarındaki deneyimlerle birleştirecek öğeleri bulamayan milyonlarca okuyucunun rahatsızlığını gidermiştir. Victor Sanchez tarafından geliştirilen pratik araçlar sâyesinde bu okuyucular, Castaneda'nın eserlerine besledikleri ilgiyi hayâl gücüne, fanteziye ve imkânsıza duyulan özlem'e hapsedmekten kurtulmuşlardır. Artık bu ilgiyi, kendi dünyâlarına uygulayabilecekleri pratik deneyimlere dönüştürüp, günlük yaşamlarını gelişimsel olarak zenginleştirebilmektedirler.

Victor Sanchez'in önerileri, varlığı bir kitâbın sayfaları ile veyâ bir düşünce şekli ile sınırlanmış ifâdeler değildir; aksine, onları günlük deneyimin yaşayan bir parçası hâline getirecek uygulamalara açık bir dâvettir. Yıllar boyunca yönetmiş olduğu atölyeler ve seminerler, mesajının düşünce âlemini hedeflemediğini açıkça ortaya koymuştur; aksine, deneyim dünyasını hedeflemektedir.

Hepsinden önemlisi Sanchez'in çalışmaları, bizi bilgi hakkında konuşmaktan ve düşünmekten uzaklaşmağa dâvet eder ve onun yerine bizi, bilgiyi bedenimizde ve kalbimizde, her günkü hayâtımızda ve çevremizdeki insânlar ile yaşamağa başlamağa çağırır. Birinin bizim sorumluluğumuzu almasını beklemektense, kendi sorumluluğumuzu alışımıza bizi dâvet eder. Ve bunun da sebebi—yazarın dediği gibi—aradığımız şeyin içimizde oluşudur. Tek gereklilik, kendimizi dinleyişin temel deneyimini yeniden canlandırmak, Rûh'un yaşadığı iç boşluğa dalmak ve oradan bizim ile sözcük kullanmadan, yazarın Sessiz Bilgi dediği şekilde konuşunu dinlemektir.

*Don Carlos'un Öğretileri'*nde yazar, Castaneda'nın kitâplarından aldığı ilhâm ile pratiğe dönük bir yöntembilim geliştirmek ve uygulamak yönündeki deneyimlerini anlatır; bu yöntembilim, Tolteklerden gelen yerli halklarla yaşadığı deneyimlerin sunduğu olanaklarla şekillenmiştir.

Yeni Binyılın Toltekleri ile Victor Sanchez, bize üçlüsünün ikinci kısmını sunmaktadır ve burada, "hayâтта kalmış" Toltekler arasındaki deneyimlerini anlatmaktadır. Kişisel bir tarzda ve anti-antropolojik bir bakış açısıyla, Wırrarikaların yaşadığı paralel evrene bir kapı açarak, içte belirerek ortaya çıkan yerli bilgisine canlı bir tanıklık sağlamıştır.

Victor Sanchez, şu ânda serinin üçüncü kitâbı üzerinde çalışmaktadır; orada okuyucu, Toltek Geleneği'nde mevcûd olan güçlü öğeleri kullanarak kendini idrâk sürecinin temel öğeleriyle karşılaşacaktır. Sanchez'e göre Toltek Geleneği, yaşam deneyimize, ılımlı ölümsüz varlıklar olarak sâhip olduğumuz asâleti ve büyüü yeniden kazandıracak temel öğelere sâhiptir.

Bu arada Victor Sanchez, yaşayan Toltekler arasındaki deneyimlerini sürdürmektedir ve bunu sâdece kendi gelişim ve inceleyişlerini ilerletmek için değil, aynı zamânda Wirrarika Sierra'sında 17 Kasım 1993'te yaşlılara ve marakamelere verdiği bir sözü yerine getirmek için yapmaktadır: Wirrarika Rûhsal Geleneği hakkında, genel halka değil, bizzât bu yerli topluluklara yönelik yazılı bir anlatım sunmak ve böylece, çalışmalarının meyvelerini inceledikleri topluluklara genellikle sunmayan antropologların bu âdetini kırmak. Amaç, Meksika Hükümeti tarafından ücrâ bölgelerde yürütülen eğitimin meyveleri yeni bir olguya, okuyabilen Kızılderililere yol açtığı şu günlerde, *Yeni Binyılın Toltekleri*'nde kısmen anlatılan gelenek ve uygulamaların korunuşuna katkıda bulunmaktır. Gelenek hakkında yazılı bir kaydı bir araya getirmekteki amaç, giderek daha çok okuryazar içeren yeni Wirrarika nesillerinin yalnızca Tewariler ile (yerli olmayan halklarla) ilgili kitâpları değil, kendi Geleneklerinden bahseden kitâpları da okuyabilişleri içindir.

Yerli dünyâsındaki deneyimlerinin yanında Victor Sanchez vaktinin büyük bir kısmını, dünyânın dört bir yanında konferanslar, atölyeler, seminerler vererek geçirmektedir ve bu şekilde, büyük şehirlerde yaşayan insânların, Tolteklerden gelen yerli toplulukların koruduğu büyüden beslenişlerini sağlayacak köprüler kurmağa çalışmaktadır. Bu yerli topluluklar, biz farkında olmasak da, bu dünyâdaki insân deneyimi tarafından üretilen en paha biçilmez hazinelerden birini, başkalık bilgisini saklamaktadırlar.

Mektupla yazara ulaşmak isteyenler için:

Victor Sanchez

A.P. 12-762

C.P. 033001

Mexico,

D.F. MEXICO